

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mgr. Petra Ponzerová

Josef Mocker: Výběrová edice architektovy osobní korespondence

Josef Mocker: Architect's Selected Personal Correspondence

2021

PhDr. Milada Sekyrková, CSc.

Poděkování

Na tomto místě děkuji paní doktorce Miladě Sekyrkové za vedení diplomové práce, zejména za důležité podněty a rady. Děkuji také paní docentce Ivaně Ebelové za cenné konzultace a vedení v oblasti metodiky edičního zpracování. Mé rodině, blízkým a přátelům, stejně jako kolegům a mému zaměstnavateli děkuji za podporu v průběhu studia.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 23. 12. 2021

.....

Petra Ponzerová

Klíčová slova: Josef Mocker, osobní korespondence, ego-dokumenty, edice pramenů 19. století, Archiv Pražského hradu, katedrála sv. Víta v Praze, architektura a památková péče v 19. století.

Key words: Josef Mocker, personal correspondence, ego-documents, edition of 19th century sources, The Archives of Prague Castle, St. Vitus Cathedral in Prague, 19th century architecture and conservation.

Abstrakt

Souhrnná monografie, zahrnující život a celoživotní dílo architekta Josefa Mockera (22. 11. 1835 – 16. 1. 1899), prozatím vydána nebyla, nicméně existuje řada dílčích prací jednotlivých historiků, zejména těch uměnovědných, které se Mockerovou tvorbou důkladně zabývají. Vedle početných návrhů a realizací staveb i užitého umění liturgického se Mockerovým celoživotním dílem stala především dostavba metropolitního chrámu sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě v letech 1872–1899. A zatímco o jeho rozsáhlém díle panuje poměrně široké povědomí, zaznívá určité povzdechnutí nad tím, že se jen málo ví o Mockerově osobním životě. Cílem této práce je zpřístupnění části dochované korespondence z období let 1871–1882 formou edice pramenů umožňující nahlédnutí do života a myšlenkového světa architekta Josefa Mockera jeho vlastními slovy. Vzhledem k povaze soukromých dopisů se nabízí odklon od čistě uměnovědného zhodnocení architektovy tvorby a jeho díla směrem k pohledu na Josefa Mockera jako postavu historickou. Důraz je kladen na poznání okolí, které jej obklopovalo, v kontextu kulturně-dějinném a to v období před založením vlastní rodiny. Předmětem zájmu této práce je tak spíše poznání prostředí, z něhož Josef Mocker vzešel a které jej v průběhu času obklopovalo včetně různých životních a profesních údalostí.

Abstract

A comprehensive monograph covering the life and life's work of architect Josef Mocker (22 November 1835 – 16 January 1899) has not yet been published, however, there are a number of partial works by individual historians, especially art historians, which explore Mocker's work in depth. In addition to numerous designs, building projects, and applied liturgical art, Mocker's life's work was primarily the completion of the Metropolitan Cathedral of Saints Vitus, Wenceslaus and Adalbert at Prague Castle in 1872–1899. And while there is a fairly widespread awareness of Mocker's extensive work, sadly, only little is known about his personal life. This thesis thus aims to make available a part of the surviving correspondence from the period 1871–1882 in the form of an edition of sources, allowing a glimpse into the life and thoughts of the architect Josef Mocker in his own words. Given the private nature of the letters, the paper departs from a purely artistic appreciation of the architect's work and views Josef Mocker more as a historical figure. The emphasis is placed on understanding the environment that

surrounded him in a cultural and historical context in the period before starting a family. The thesis thus focuses more on understanding the environment from which Josef Mocker emerged and which surrounded him over time, including various life and professional events.

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Metodologie.....	14
3. Zázemí Josefa Mockera a rodinné vztahy.....	23
3.1 Bratr František Mocker (10. 8. 1830 – 18. 3. 1873).....	23
3.2 Sestra Karolína Mockerová (10. 10. 1839 – ?) a Cífkovi z Třebíze.....	26
3.3 Bratr Adolf Mocker (30. 8. 1841 – 11. 6. 1915) – schwarzenberský knížecí stavitel.....	32
3.4 Bratr Václav Mocker (12. 10. 1844 – 2. 3. 1886), rodinný statek a cihelna v Cítolibeč.....	41
3.4.1 Cukrovar v Lounech, František Hýra a Václav Mocker.....	50
3.5 Strýc Václav Mocker (24. 10. 1818 – 8. 10. 1894).....	52
3.6 Josef Mocker (22. 11. 1835 – 16. 1. 1899).....	53
3.6.1 Doba mládí, studií (1856–1864) a hraběcí thunovské služby (1869–1872).....	53
3.6.2 Josef Mocker dómským architektem (1872–1899) a okruh pražských profesních kolegů a zadavatelů stavebních a uměleckých zakázek.....	56
3.6.3 Josef Mocker autoritou v Cítolibeč a na Lounsku.....	58
3.6.3.1 Profesní kolegové a spolupracovníci z okruhu Schwarzenberské stavební kanceláře – Antonín Jakš, Jan Sedláček a František David.....	59
3.7 Bilingvní architekt z Lounska.....	62
3.7.1 O češtině, písmu a jazyku Josefa Mockera.....	62
4. Ediční poznámka.....	69
4.1 Transkripce česky a německy psaných textů a pravopisné úpravy.....	72
5. Edice soukromé korespondence.....	78
1./ 1871 prosinec 21., [Cítoliby], Josef Mocker bratrovi [Františkovi?].....	78
2./ 1872 leden 14., Praha, Josef Schulz Josefu Mockerovi.....	80
3./ 1872 leden 29., Praha, Josef Schulz Josefu Mockerovi.....	83
4./ 1873 březen 18., 2 hodiny 5 minut, Louny, Václav Mocker Josefu Mockerovi.....	84

5./ 1873 březen 18., 5 hodin, Louny, Václav Mocker Josefu Mockerovi.....	85
6./ 1873 březen 28., [Praha?], Josef Mocker bratrovi [Adolfovi].....	86
7./ 1873 červenec 9., Praha, Josef Mocker bratrovi [Adolfovi].....	88
8./ 1873 červenec 14., [Praha?], Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	90
9./ 1873 listopad 25., [Praha?], Josef Mocker bratrovi [Adolfovi].....	92
10./ 1873 prosinec 16., [Praha?], Josef Mocker bratrovi [Adolfovi?]	94
11./ 1874 únor 11. ^a , Praha, Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	95
12./ 1874 duben 26., Praha, Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	97
13./ 1874 prosinec 21., [Praha?], Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	100
14./ 1875 prosinec 19., [Praha], Josef Mocker bratrovi [Adolfovi].....	102
15./ 1876 únor 20., [Praha], Josef Mocker bratrovi [Adolfovi].....	105
16./ 1876 únor 22., [Praha], Josef Mocker bratrovi [Adolfovi].....	107
17./ 1877 červen 17., Praha, Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]	109
18./ 1877 říjen 9., Praha, Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	111
19./ 1877 říjen 12., Praha, Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	114
20./ 1878 březen 17., Praha, Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	116
21./ 1878 červenec 14., Praha, Josef Mocker bratrovi [Václavovi].....	120
22./ 1878 říjen 6., Praha, Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	123
23./ 1881 květen 23., [Praha], Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]	125
24./ 1881 červenec 12., Praha, Josef Mocker bratrovi [Adolfovi].....	128
25./ 1881 září 13., Praha, Josef Mocker bratrovi [Adolfovi].....	130
26./ 188[2?] ^a leden 16., Praha, Josef Mocker bratrovi [Adolfovi?].....	132
27./ 1882, leden 29., Praha, Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]	135
28./ [1882?], Praha, Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]	138
29./ 188[2?] duben 4., [Praha?], Josef Mocker bratrovi [Václavovi]	141
30./ 1882, červen 16., Praha, Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]	143
6. Seznam zkratek.....	145

6.1 Seznam zkratk užitých v edici	145
6.2. Seznam zkratk obecných.....	145
7. Rejstřík osobní	147
8. Rejstřík místní.....	149
9. Závěr	151
10. Seznam pramenů a literatury	152
10.1 Seznam pramenů.....	152
10.2 Periodika dobová	152
10.3 Literatura dobová.....	153
10.4 Literatura sekundární	155
10.5 Internetové zdroje a databáze	161
Příloha 1	165

1. Úvod

Souhrnná monografie, zahrnující život a celoživotní dílo architekta Josefa Mockera (22. 11. 1835 – 16. 1. 1899), prozatím vydána nebyla, nicméně existuje řada dílčích prací¹ jednotlivých historiků, zejména těch uměnovědných, které se Mockerovou tvorbou důkladně zabývají. Důvodem chybějící syntézy o Josefu Mockerovi je nejspíš obsáhlý tvůrčí rozsah tohoto architekta 2. poloviny 19. století, který v sobě spojuje několikero uměleckých žánrů a profesních oblastí, v nichž zanechal svou stopu.

Josef Mocker je znám především jako reprezentant architektonického směru novogotiky a specialista na – dobovou terminologií řečeno – restauraci stavebních památek. Kromě toho však realizoval množství návrhů užitého umění se zaměřením především na předměty liturgické povahy, které se staly součástí mobiliáře a vybavení čtných objektů, zejména kostelů. Vydával dobrozdání na prováděné stavby a renovace budov realizovaných jeho současníky, z nichž někteří patřili i k užšímu okruhu jeho profesních kolegů. Stal se členem několika spolků a komisí stejně jako držitelem několikerych ocenění. Sám rovněž publikoval v odborných periodikách a jeho autorské návrhy byly vystavovány na rozličných soudobých výstavách. V menším počtu realizoval zakázky na hospodářské budovy, obytné domy a rezidence, především v raném období jeho tvorby. Záhy se však zaměřil na stavbu a rekonstrukci církevních objektů, zejména kostelů ať už městských či patronátních resp. šlechtických. Zadavateli stavebních zakázek, které mu byly svěřeny nebo které vysoutěžil, se stala města, představitelé šlechtických rodů či spolky. Jeho celoživotním dílem se stala dostavba metropolitního chrámu sv. Víta, Vojtěcha a Václava na Pražském hradě.

Životní jubilea, spojovaná s Josefem Mockerem, proto motivovala autory k dílčím publikačním počínům o této čínorodé osobnosti. Zejména u příležitosti stoletého výročí jeho narození (1835–1935) a smrti (1899–1999) vznikla některá významná díla a výstavní projekty přibližující poznání tvorby tohoto architekta. Kontroverzně diskutovaným se stal Josef Mocker zejména ze strany odborné veřejnosti s ohledem na jeho tvůrčí přístupy ke stavebním památkám. O jeho rozsáhlém díle tedy panuje poměrně široké povědomí. Zaznívá však určité povzdechnutí nad tím, že se jen málo ví o Mockerově osobním životě. Pohlédnout na Josefa Mockera na rovině osobnější, tedy jako „historickou postavu“

¹Soupis Mockerovy osobní bibliografie je dostupný online: <https://www.svku.cz/wp-content/uploads/2015/06/mocker-bibl.pdf>.

především v okruhu své rodiny a známých je proto záměrem této práce. Tento pohled zprostředkovává dochovaná korespondence v Archivu Pražského hradu, která se do Prahy dostala z jihočeské Třeboně a zachovala architektovy řádky věnované především své rodině, zejména bratrovi Adolfovi Mockerovi, který se v jižních Čechách usadil.

Cílem této práce je ediční zpřístupnění části dochované korespondence z období let 1871–1882 a nahlédnout tak do soukromého života a myšlenkového světa architekta Josefa Mockera včetně objasnění událostí a především zachycení okruhu osob v korespondenci zmiňovaných.

Co se týká konkrétních Mockerových realizací, dá se konstatovat, že zde k zásadním novým převratným objevům další architektovy produkce zřejmě nedojde. Mnohé návrhy a realizace v korespondenci zmiňované, jsou již „objeveny“ a některé z nich velmi dobře dokumentovány v mnohých statích a odborných příspěvcích i v dobových periodikách. Totéž je možné říci i o okruhu spřízněných osob z prostředí profesního, k nimž se řadí Mockerův učitel z vídeňské Akademie výtvarných umění a architekt Friedrich Schmidt, architekt a spolupracovník Josef Schulz nebo malíř a blízký spolupracovník František Sequens.

Přínos zpřístupnění dopisů formou výběrové edice by mohla nastínit situace, která nastala v roce 2021 v souvislosti s probíhající rekonstrukcí budovy tzv. nového probošství na Jiřském náměstí v areálu Pražského hradu, navrženou Josefem Mockerem. Při rekonstrukci byl nalezen neobvykle kvalitní stavební materiál – krásné pálené cihly s označením „V. M.“, které se podařilo identifikovat na základě architektovy korespondence. Přes prvopočáteční skepsi, zda by se mohlo jednat o stavební materiál z produkce rodinné cihelny v Cítolibeč, se tato domněnka potvrdila, přestože znalci v oblasti památkové péče by za jiných okolností příliš nevěřili teorii o dovozu cihel ze vzdálených Cítolib s ohledem na existenci četných cihelen přímo v Praze. Přestože informace o rodinné cihelně není mezi odborníky neznámá, s ohledem na skutečně početné zastoupení staveb a obnov navržených Josefem Mockerem v nejrůznějších koutech Čech nemusí být některé detaily v tak širokém povědomí, nebo mohou být znovu pozapomenuty. Mezioborová spolupráce a z ní vycházející výměna informací tak velmi napomáhají úspěšně aplikovat historické vědy v každodenní praxi, například – avšak nejen – při obnově památek. Oporu pro tuto mezioborovou spolupráci by chtěla poskytnout i připravovaná edice tohoto pramene.

Ve výše nastíněném kontextu by výběrová edice dopisů Josefa Mockera chtěla doplnit realie biografického charakteru o tomto architektovi zejména s ohledem na jeho

okolí, které jej obklopovalo – zejména jeho rodina a nejen profesní okruh lidí – a pomoci tak ukotvit v povědomí veřejnosti méně známá fakta zejména z architekta soukromého života. Vzhledem k osobnímu rozměru a povaze dopisů se nabízí odklon od čistě uměnovědného zhodnocení architekta tvorby a jeho díla směrem k pohledu na Josefa Mockera jako postavu historickou, obklopenou rodinou, kolegy a známými i dalšími lidmi, v kontextu kulturně-dějinném, kterému se tato práce věnuje.

Soukromá korespondence Josefa Mockera² umožňuje proniknout přece jen hlouběji do sféry jeho osobního života, která nám ve srovnání s jinými archivními prameny, z nichž důležitou vypovídací hodnotu pro jeho tvorbu architektonickou mají především rozsáhlé soubory plánů a návrhů, uchovávané především v Archivu Pražského hradu, ale též v jiných paměťových institucích, odkrývá osobnost architekta Mockera v kontextu každodenního života. Nevíme, jak velkou či malou část původního celku (všech kdy napsaných dopisů) tato korespondence představuje. Známa a často publikovaná³ je domněnka, že Mockerova žena Františka zničila architekta korespondenci v době silící kritiky Josefa Mockera zejména ze strany uměnovědného historika Zdeňka Wirtha, jenž u stoletého výročí architekta narození (1935) vystoupil s přednáškou,⁴ která se vůči Josefu Mockerovi vyznačovala poměrně tvrdou kritikou v souvislosti s jeho přístupem k obnově památek. Zachovaná korespondence v Archivu Pražského hradu navíc nepochází přímo z pozůstalosti Josefa Mockera ani jeho ženy Františky Mockerové, nýbrž z pozůstalosti Adolfiny Knechtlové (1914–1968),⁵ která byla vnučkou architekta o šest let mladšího bratra Adolfa Mockera (1841–1915). Tato pozůstalost představuje unikátní průřez všemi etapami produktivního života Josefa Mockera: od dob mládí a studií v padesátých a šedesátých letech, přes období jeho prvních zkušeností a profesního růstu let sedmdesátých i vrcholných let osmdesátých a devadesátých, v podstatě až do období před jeho úmrtím v roce 1899.

Dochované řádky jsou svědectvím o architekta smýšlení, dávají nám alespoň částečně představu o jeho povaze, úkolech, na nichž pracoval, stejně jako o četných

² Archiv Pražského hradu (dále jen APH), fond Adolfina Knechtlová – osobní pozůstalost (dále jen AK), karton č. 2.

³ Srov. Petrasová, 1999, s. 6.

⁴ APH, fond KPR 400.000, inv. č. 211.

⁵ PhDr. Adolfina Knechtlová se narodila 15. 1. 1914 v Třeboni. Byla dcerou lesního správce Viléma Knechtla a Marie Mockerové. Po studiích na již československých gymnáziích se zapsala (1938) na Filosofickou fakultu v Praze, do oborů francouzština-čeština, učitelského směru. Na této fakultě obhájila disertační práci (1946) a získala titul PhDr. Po studiích působila až do konce profesního života na gymnáziu v Třeboni. (více viz inventář fondu na webu APH).

událostech a záležitostech především rodinného charakteru, které pro něj nejednou představovaly zátěž časovou i finanční. Především nám dává možnost nahlédnout do prostředí, které jej obklopovalo. Zároveň dokumentují Mockerovu hluboce zakořeněnou starostlivost o rodinu, smysl pro povinnost i pragmatismus. Z radostnějších momentů lze zmínit například rodinné cesty a návštěvy příbuzných především v letních měsících. Velice zajímavé je sledovat proměnu Mockerovu z chlapce v muže či ze svobodného mládence v manžela a otce, a to vše výše zmíněné v komplexnějším kontextu. Řádky dopisů přirozeně odkrývají jak aktéry z profesního Mockerova života, tak také z prostředí rodinného, sousedského, či z okruhu známých i vzdálenějších známých, které lze označit jako okruh osob tzv. „2. ranku“. Jelikož tyto osoby významně dokreslují dění a atmosféru kolem Josefa Mockera a jeho užší i širší rodiny, je jim v předkládané práci poskytnut stejně důležitý prostor jako jiným osobám, které měly mnohem větší vliv například na architektovu kariéru. Taktéž údaje topografické povahy dokreslují jakýsi geografický rádius, v němž se Josef Mocker či s ním spřízněný okruh osob pohyboval.

Některé informace obsažené v dopisech představují pouhé střípky a jiné nám podávají poměrně dobrou či komplexní představu o dopisovaných záležitostech. Nejranější korespondence reflektuje Mockerovo mládí, charakterizované především pobytem v Praze a ve Vídni během jeho studií v době významných milníků politických v dějinách Habsburské monarchie, včetně emancipačních snah Českých zemí v oblasti politické i jazykové. K probíhajícím událostem a atmosféře období vrcholícího národního obrození se na několika místech vyjádřil v dopisech i Josef Mocker, tehdy jako student a později absolvent vídeňské Akademie. Z tohoto období jsou dochovány především dopisy adresované rodičům do rodných Cítolib. Po jejich smrti (1869 a 1873) zůstává nejen v korespondenčním, ale též osobním kontaktu se svými sourozenci – sestrou Karolínou a především s mladšími bratry Adolfem a Václavem. Všem třem stojí zejména od 70. let po boku jako rádce a důležitá opora v rodinných i profesních záležitostech.

Jako svobodný muž, kterému se kariérně začíná dařit od počátku sedmdesátých let, kdy nastoupil místo dómského architekta v Praze, poskytuje svým sourozencům podporu morální i materiální. V této době totiž umírají Mockerova matka Kateřina, nejstarší bratr František a také švagr – manžel sestry Karolíny. V osmdesátých letech zažívá Josef Mocker kariérní rozmach a také v oblasti osobní pro něj představují důležitý milník, když se jako osmačtyřicetiletý v roce 1884 oženil s devatenáctiletou Františkou Teissingerovou. Jen krátce předtím byl nápomocen také svému bratrovi Adolfovi s námluvami slečny Kláry Rathauské z Vraného u Prahy, jež se stala chotí Adolfa

Mockera v roce 1882. Již v polovině osmdesátých let však přichází Josef, Adolf a jejich sestra Karolína o nejmladšího bratra Václava, který do té doby hospodařil na rodinném statku v Cítolibečích a který po sobě zanechal početné osiřelé potomstvo. Od poloviny osmdesátých let se naopak k dopisovatelům v rámci rodiny Mockerových přidává po boku svého manžela také Františka, nazývaná též Fany, o níž stejně jako o jejich společných dětech se z korespondence taktéž dozvídáme.

Naskytá se nám tak možnost pohlédnout na Josefa Mockera jako na obyčejného člověka – bratra, syna, otce a manžela i jako na významnou historickou osobnost – stavitele druhé poloviny 19. století, který slovy Jana Sedláčka, významného projektanta v knížecích službách Schwarzenbergů, byl „*ryzá železná povaha a umělec skrz na skrz*“.⁶

Obsahově je rozsah dochované korespondence natolik zajímavý a široce uchopitelný, že si předkládaná práce vzala za cíl představit Josefa Mockera a jeho okolí a to v letech 1871–1882, tedy jako svobodného muže, který mohl svou pozornost zaměřit na práci a rozvětvenou rodinu, než se sám oženil a převzal zodpovědnost za svou vlastní rodinu. Soukromým a pracovním životem Josefa Mockera od roku 1883 resp. 1884 do jeho smrti by se chtěla autorka věnovat v příští práci a to v rozsahu, který v této práci nebylo možné představit.

Dochovaná osobní korespondence Josefa Mockera z pozůstalosti Adolfiny Knechtlové je co do velikosti v porovnání s pozůstalostí Josefa Mockera či archivu Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze, uloženém taktéž v Archivu Pražského hradu, méně rozsáhlá, avšak zcela jedinečná. Z celkového počtu 213 věcných položek jich bylo pro edici vybráno a zpřístupněno 30, a sice z období let 1871–1882.

⁶ APH, fond AK, inv. č. 168 (Dopis zaslaný Janem Sedláčkem architektovu bratru [Adolfovi] dne 26. 1. 1899).

2. Metodologie

Předkládaná edice představuje výběr soukromé korespondence Josefa Mockera z let 1871–1882 obsahující dopisy a telegramy, z nichž u 26 dopisů je původcem Josef Mocker, u zbývajících dvou dopisů a dvou telegramů je Josef Mocker jejich příjemcem. Edice sestává pouze z dopisů uložených v Archivu Pražského hradu ve fondu *Dr. Adolfiny Knechtlová (1914–1968). Osobní pozůstalost* (zkratka fondu AK). Jako mezníky pro časové období byl vybrán rok 1871⁷, kdy Josef Mocker zažívá poslední chvíle jako hraběcí stavitel děčínských Thunů a připravuje se na nastoupení místa dómského architekta v Praze. Sedmdesátá léta jsou rovněž obdobím, kdy významně podpořil své sourozence Karolínu a Václava, kteří se dostali do nesnází, zatímco rok 1882 představuje jeden z posledních, kdy byl Josef Mocker ještě svobodný, než se v roce 1884 oženil. V roce 1882 jej rovněž zaměstnaly námluvy bratra Adolfa, v nichž se mu stal oporou, čímž i tento poslední ze sourozenců dosáhl založení rodiny. Z tohoto období tak byly vybrány dopisy, které reflektují jak Mockerovo působení na pozici dómského architekta a vedle toho též jeho působení jako architekta, na kterého se obraceli i další zadavatelé stavebních a uměleckých zakázek. Zároveň toto období reflektuje jeho pozici v rámci rodiny Mockerů. Charakteristické pro toto období je, že Josef Mocker mohl své síly směřovat na vybudování své kariéry a zároveň na pomoc rodinným příslušníkům a v důsledku toho i na stabilizaci či optimalizaci majetkových poměrů rodinných, které jej po celý život vázaly k rodným Cítilibům a také k Třebízi na Slánsku. Kromě toho jej poznáme v rámci vazeb rodinných s ohledem na jeho pozici mezi sourozenci a ve vztahu k nastupující mladší generaci členů rodu Mockerů. Léta od roku 1884, kdy se Josef Mocker oženil, mají již trochu jinou životní dynamiku a budou do budoucna zpracovávány.

Předkládaná korespondence pochází z doby, kdy český jazyk v praxi nebyl ještě tolik ustálený a kolísala především prapovísná stránka dopisů. Zatímco zásady pro vypracování edic pramenů jsou rozpracovány podrobně, pro zásady přepisu českých psaných textů (ego-dokumentů) doby obrozenecké prozatím nenalezneme příručky, které by především začínajícím editorkám a editorům usnadnily orientaci a postup při zpracovávání edic ego-dokumentů 19. století, ať už formou transkripce či transliterace.

⁷ Z předchozího období se jedná o menší počet dopisů nejranějších, které reflektují období Mockerova studia v Praze a ve Vídni.

V průběhu zpracovávání edice, pro kterou byla nakonec zvolena metoda přepisu transkripce, vyvstávaly zejména otázky, do jaké míry lze výchozí text upravovat pro účely edice tak, aby text zůstal autentický a zároveň, aby byl pro čtenáře-badatele srozumitelný a čtivý. Zejména problematika přístupu k pravopisným chybám ve výchozím textu představovala z pohledu editorky nemalé štrapáce. V průběhu práce tak vyvstávaly otázky, je-li nezbytné normalizovat resp. standardizovat pravopisné chyby podle dobových resp. současných pravidel pravopisu. Nebylo by možné většinu pravopisných chyb ponechat v původním byť „nesprávném“ znění, aniž by byli editor či editorka textu podezříváni z nezvládnutí zásad transkripčních?

V některých případech může být přitom pro nejjazykovědce skutečně obtížnější rozlišovat jevy jazykové a grafické či jiné nuance v oblasti jazykovědy. Například mluvená podoba slova *paní* v 19. století odpovídala pravopisu bez diakritiky⁸, tedy „*pani*“, a v této podobě se objevuje i v korespondenci Josefa Mockera. Jde tak o pravopisnou chybu Mockerovu? Nebo se jedná o dobový jazykový jev? Jiným příkladem může být písemný záznam v podobě slova *hypoteka*, které neodpovídá dobové spisovné podobě (hypotheka)⁹, ani současným pravidlům českého jazyka (hypotéka).¹⁰ Jako další příklad mohou sloužit též slova „mění“ (ve smyslu jmění), „přimete-li“ (ve smyslu přijmete-li), která jsou sice psána nesprávně, jak z hlediska dobových zvyklostí, tak také z hlediska současných pravidel pravopisu. Avšak i takováto „nesprávná“ varianta by mohla případně odrážet vliv dobové mluvy ve smyslu *píši jak slyším/mluvím*. Ale jsou také autentickým písemným projevem Josefa Mockera i v případě, že se jedná o pravopisnou chybu. Které z pravopisných jevů včetně pravopisných chyb je tedy vhodné korigovat, a které naopak ponechat jako zajímavá svědectví a jevy dobového jazyka, regionálních či osobitých zvyklostí? Je také možné vždy správně rozeznat „jazykové jevy“ od „pravopisných jevů“, není-li zpracovatel edice jazykovědec, nýbrž historik či archivář?

Zejména však vyvstává otázka, jak nejlépe postupovat, chce-li editor zpřístupnit text předlohy ve srozumitelné podobě pro současného čtenáře (ať už odborného či laického) a zároveň nechat badatele poznat historickou osobnost právě v kontextu jeho vlastního písemného projevu a šetřit tak editorskými zásahy do textu? U korespondence z období

⁸ Kott, 1880, s. 485 (heslo paní).

⁹ Kott, 1878, s. 517 (heslo hypotheka).

¹⁰ Filipec a kol., 2001, s. 106; viz také Internetová jazyková příručka (2008–2021) [cit. 31. 1. 2021], dostupné online: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>.

obrozeneckého, v níž je jazyková stránka mnohých pisatelů z dnešního pohledu poměrně rozkolísaná, nejednotná, ale tím také zajímavá a zejména charakteristická, vyplývá při přípravě edice takového textu množství otázek. V potaz je přitom nutné vzít i dostupnost výuky českého jazyka na školách v 19. století, stejně jako častý jev, kdy pisatelé byli bilingvní (jejich mateřštinou byla jak čeština, tak také němčina).

U novodobých textů je doporučována transkripce dle dobových či současných pravidel pravopisu. Nicméně kupříkladu Mockerova korespondence je na rozdíl od některých jiných textů starších i pro laického čtenáře přeci jen poměrně dobře srozumitelná nehledě na četné pravopisné chyby. Do jaké míry je tedy nutná „interpretace“ textu formou transkripce, tedy i formou úpravy pravopisu? Mohl by být u takového typu výchozího textu prioritou spíše důraz na poznámkový aparát (věcné poznámky) a obecně dostupnost historického pramene pro čtenáře-badatele?

Výše jmenované se stalo největšími úskalími editorky v přístupu k přepisu textu pro účely edice, jakkoliv je v ostatních bodech Šťovíčkova příručka velice cenná a přínosná.¹¹ Na úskalí včetně (avšak nejen) shrnutí dosavadního přehledu edičních počinů, vývoje praxe dosavadní ediční činnosti i tradičních pracovišť, která se vydáváním edic zabývají, poukázala ve svém příspěvku¹² již v roce 2013 také Ivana Ebelová, která zde zmiňuje kromě jiných zajímavých aspektů při vydávání edic pramenů také jednu z největších obtíží, kterou je právě volba způsobu přepisu textu, ať už formou transliterace či transkripce. Dodává, že i přes existenci Šťovíčkových Zásad zůstává volba transkripce či transliterace a především její zdůvodnění a obhájení na editorech samotných.¹³ Z toho však mohou vyplývat těžkosti editorů a editorek, kteří se nemohou opřít o směrnici, která by řešila podrobněji také textologické úpravy. Ivana Ebelová rovněž zmínila jiný aspekt, s kterým ve vztahu k přepisu vydávaného pramene byla konfrontována editorka předkládané edice. Totiž že škála badatelů, resp. zpracovatelů edic je poměrně pestrá, což vychází ze vztahu vydávaného pramene k ostatním disciplínám, jako jsou například dějiny umění, dějiny správy, právní dějiny či literární historie a mnohé další.¹⁴ V této souvislosti se editor archivář/historik může dostat lehce na scestí, pokud si například neuvědomí právě onu rozdílnost přístupu ke zpracování edic pramenů například ze strany jazykovědců oproti historikům/archivářům. S tímto se editorka setkala u jinak velmi

¹¹ Šťovíček, 2002, s. 50–57.

¹² Ebelová (2013, s. 135–145).

¹³ Ebelová (2013, s. 141).

¹⁴ Ebelová (2013, s. 140).

přínosného článku Roberta Adama o jazykových úpravách¹⁵, který se zabývá normami jazykových úprav vydávaných textů, a který jediné potvrdil výše uvedená úskalí editorů¹⁶ při zpracovávání novodobých, řečeno termínem jazykovědců „literárních“ edic, k jakým se řadí i edice soukromé korespondence. Článek Roberta Adama odkazuje na příručku textologické, jakými jsou *Text a editor*¹⁷, resp. na praxi vydávání historických pramenů ve *Sborníku Národního muzea*¹⁸, které jazykovědcům pomohou se v dané problematice dobře zorientovat a doplňují zásady pro vydávání edic po stránce textologické z hlediska úprav pravopisných a zachování jazykových jevů. Tyto příručky jsou však určeny především pro jazykovědce. Podobné příručky, které by reflektovaly specifický přístup ke zpracování edic ze strany archivářů, by proto mohly být rovněž velmi zajímavým počinem. Metodika či směrnice, které by nabídly postupy pro jazykové úpravy ego-dokumentů z období 19. století, a které by shrnuly dosavadní poznatky, přístupy a zkušenosti i cíle, by tak mohly být velmi nápomocné.

Základní příručkou, jež se zabývá zásadami při zpracování edic novodobých historických pramenů, a které byly aplikovány i na předkládanou edici výběrové korespondence, je již zmiňovaná příručka Ivana Šťovíčka¹⁹, přičemž odchylky od těchto zásad jsou definovány v ediční poznámce. Nápomocná je též příručka *Pravidla pro vydávání novodobých historických pramenů*.²⁰

Důležitými pomocníky pro začínající editorů a editory na poli zpracování edic jsou již realizované ediční počiny, na základě kterých lze docílit jasnější představy o cílech a postupech přípravy jednotlivých edic pramenů 19. století.²¹ K těm nejnovějším patří například několikadílná edice *Božena Němcová. Korespondence I. 1844–1852*.²² Zde se však jedná o edici zpracovanou jazykovědci, nikoliv archiváři/historiky. Zajímavá je také

¹⁵ Robert Adam na tuto problematiku pohlíží z pohledu jazykovědce, nikoliv z pohledu historika. Viz Ústav českého jazyka a teorie komunikace [online]. Jak se v Česku jazykově upravují vydávané texty. In: Hasil, J. (ed): *Přednášky z 53. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: FF UK, 2010, s. 85–93. [cit. 1. 11. 2020] dostupné zde: [\(Jak se v Česku jazykově upravují vydávané texty\) \(cuni.cz\)](#); viz též přehled publikační činnosti Roberta Adama na webu Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK [online, cit. 1. 11. 2020] dostupné zde: [doc. Mgr. Robert Adam, Ph.D. | Ústav českého jazyka a teorie komunikace \(cuni.cz\)](#).

¹⁶ Editor historik může mít tendenci přistupovat k úpravám textu s ohledem na zachování „historického rázu“ písemnosti. Zdá se, že u editora jazykovědce – taktéž vydavatele historických pramenů – je patrný menší strach, co se editorských zásahů do výchozího textu týká.

¹⁷ Havel – Štorek a kol., 1971. Citace převzata z článku Roberta Adama, viz pozn. 3.

¹⁸ Svejková (1962, s. 93–97, citace převzata z článku Roberta Adama, viz pozn. 18).

¹⁹ Šťovíček, 2002.

²⁰ Kodedová – Čechová – Charous – Kubátová – Štěpán – Janák – Urbánková – Kašpar, 1978.

²¹ Je však dobré zohlednit, kým jsou tyto edice vydávány, např. editorem-historikem nebo editorem-jazykovědцем apod., neboť přístup k editorským zásahům resp. k úpravám grafických jevů se mohou odlišovat.

²² [Adam – Janáčková – Pokorná – Saicová Římalová – Wimmer, 2003](#) (včetně následujících dílů).

*korespondence Josefa Jirečka a Václava Vladivoje Tomka z let 1858–1862.*²³ Velice informativní je edice *korespondence Karla Havlíčka Borovského.*²⁴

Velice přínosnými se staly příspěvky zaměřené na historický pravopis zejména v *korespondenci Bedřicha Smetany* ve sborníku *Dějiny českého pravopisu (do r. 1902).*²⁵

Zahraniční doporučení, jakými jsou stručné ediční zásady zveřejněné na webových stránkách Archivschule Marburg²⁶ nebo obširnější úvod do problematiky vydávání edic v rámci Historické komise pro Vestfálsko²⁷, vhodně doplnili orientaci v zásadách, postupech a především cílech při přípravě edic. Důležitou inspiraci v tomto ohledu čerpala editorka v ediční poznámce Mgr. Petry Harloff, která zpracovala edici manželské korespondence Albína a Libuše Bráfových (2020).²⁸

Obširný souhrnný seznam edic pramenů 19. století, který se nachází na webové stránce Ústavu českých dějin, sepsala Magdalena Pokorná.²⁹ Pracovníci Filosofického ústavu AV ČR, Masarykova ústavu a archivu AV ČR a Knihovny AV ČR vytvořili webovou stránku s názvem *Historická korespondence online*, která se zaměřuje především na elektronické databáze historické korespondence včetně textů 19. století.³⁰

Pro vytvoření edice stejně jako dohledání informací z osobního života Josefa Mockera a jeho sourozenců a dalších členů rodiny se stal stěžejním fond AK uložený v Archivu Pražského hradu. Při tomto fondu se nachází také neevidované strojopisné opisy originálů dopisů, které byly znovuobjeveny v průběhu ediční práce. Tyto strojopisné opisy bylo nutné komparovat s dochovanými originály, z čehož vyplynulo, že opisy nereprodukuje vždy zcela přesně originální dopis. Někdy chybí rovněž krátké pasáže. Tyto opisy však rovněž reprodukuje dnes již chybějící originální korespondence, která se ve fondu nenachází a v některých případech není ani evidovaná v inventáři k fondu AK z roku 2009. Někdy tak mohlo být zjištěno, že dopisů bylo původně více.

²³ Pokorná – Koudelková – Malá, 2008.

²⁴ Rychnovská – Adam a kol., 2016.

²⁵ Rychnovská (2010, s. 402–412).

²⁶ Archivschule Marburg. Grundsätze für die Textbearbeitung im Fachbereich Historische Hilfswissenschaften (Stand: 26. 04. 2009), [cit. 10. 8. 2020], dostupné online: https://www.archivschule.de/uploads/Ausbildung/Grundsaeetze_fuer_die_Textbearbeitung_2009.pdf.

²⁷ Beyer, 2018, [cit. 1. 11. 2020] [dostupné online]: [https://www.lwl.org/hiko-download/HiKo-Materialien_015_\(2018-03\).pdf](https://www.lwl.org/hiko-download/HiKo-Materialien_015_(2018-03).pdf).

²⁸ Harloff, 2020, [cit. 2. 11. 2020], dostupné online: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/118784/120359278.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

²⁹ Ústav českých dějin FF UK. Historická korespondence. [cit. 1. 11. 2020], dostupné online: <http://ucd.ff.cuni.cz/studium/studijni-materialy/zakladni-problemy-studia-modernich-a-soudobych-dejin/edicne-zpristupnena-korespondence-magdalena-pokorna/>.

³⁰ Filosofický ústav AV ČR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Knihovna AV ČR. Historická korespondence [cit. 1. 11. 2020], dostupné online: <https://historicka-korespondence.cz/databaze/>.

Opisy pořídil zřejmě některý z dřívějších pracovníků nebo vedoucích Archivu PH. Co se rešeršní práce v ostatních archivech týká, pozornost byla zaměřena zejména na regionální a specializované archivy a fondy, tedy ty které se týkají lokalit na Lounsku, Prahy a jižních Čech. V okresním archivu v Lounech se nachází písemnosti, které se staly stěžejními pro poznání rodiny Mockerů resp. Cítolib. Patří k nim obecní kronika Cítolib z let 1839–1930 a opis rodinné kroniky Mockerů, která byla vedena od roku 1942 a to retrospektivně, a jejíž opis uložený v lounském archivu se nachází na stránkách útlého školního sešitu z roku 1966. Tato kronika, resp. její opis, je důležitý zejména pro poznatky o členech rodu v linii Václava Mockera (1844–1886), mladšího bratra Josefa Mockera, který se usadil v Cítolibech a převzal rodinný statek.

Ve státním oblastním archivu Třeboň – oddělení Český Krumlov jsou uloženy schwarzenberské fondy³¹ a tedy písemnosti vztahující se k Josefovi bratru Adolfovi Mockerovi. V Archivu Českého vysokého učení technického mohly být dohlédány údaje týkající se studií bratrů Mockerových. V Archivu Pražského hradu se nachází fondy, které se vztahují k dílu Josefa Mockera, včetně mimopražských realizací, a stejně tak k jeho osobnímu životu.³² K doplnění souvislostí zjištěných z archivních rešerší posloužila především regionální literatura týkající se Lounska, Slánska a Třeboňska. Pro Lounsko a okolí (rodný kraj Mockerův) byla velice přínosná publikace autorů Františka Štědrého a Františka Kučery z roku 1930. Tito autoři vydali publikaci s názvem *Okres Lounský II. (Cítoliby, Slavětín, Černčice a Veltěže). Dějiny městyse Cítolib* „jen“ třicet let po smrti Josefa Mockera. Publikace se zabývá rovněž dějinami jednotlivých usedlostí a zmiňují celou škálu cítolibských občanů, které znal také Josef Mocker včetně jeho rodiny. Kromě toho autoři knihy nabídli stručný životopis Josefa Mockera s důležitými milníky jeho života. Jinou regionální literaturu, která se zabývá dějinami Lounska je publikace s názvem *Louny: historie, kultura, lidé*³³ z pera regionálních historiků včetně archivářů. Tato publikace zachycuje dění v Lounech vztahující se ke sledovanému období předkládané edice a osvětluje události, které významně ovlivnily například život Josefova bratra Václava Mockera (1844–1886). Regionálními dějinami Lounska se zabývá rovněž Martin Vostřel ve své dizertační práci s názvem *Spolkový život v Lounech v letech 1861–1914*. Na Lounsku a Slánsku se nacházely rovněž statky rodů Thunů a Schwarzenbergů,

³¹ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, f. VSS ČB (1755) 1792–1950.

³² Přesné názvy všech fondů v uvedených archivech viz seznam fondů v rámci seznamu literatury a pramenů.

³³ Hlušík, Antonín Jiří - Roedl, Bohumír - Kuprová, Jana - Mareš, Jan - Mareš, Karel - Roedl, Bohumír - Štauber, Bedřich (eds.).

s nimiž byl v kontaktu jak Josef Mocker (1835–1899), tak také Adolf Mocker (1841–1915). Zajímavé jsou proto také publikace *František kníže Thun* od Jana Galandauera, který se zabývá biografií Františka knížete Thuna – místodržícího Českého království, a který podává také informace o lokalitách a členech rodu Thunů. Za zmínku stojí rovněž publikace Michaely Neudertové *Peruc a okolí v proměnách času*, přičemž perucké panství rovněž patřilo děčínské větvi rodu Thunů, u nichž byl Josef Mocker zaměstnán. Tuto literaturu doplnily rovněž velmi informativní inventáře *Ústřední ředitelství thunovských statků Praha–Podmokly, 1840–1940*³⁴, *Velkostatek Peruc 1652–1947*³⁵, *Velkostatek Děčín – mapy a plány 1626–1936*³⁶. Velice cenný příspěvek k regionálním dějinám Slánska, konkrétně Třebíze, odkud pocházela část Mockerovy rodiny podává Jan Šťoviček s názvem *Kalendáře Cífků ze Třebíze*, který se zabývá historickými kalendáři z pozůstalosti významného a historického rodu Cífků ze Třebíze, do něhož se provdala Mockerova sestra Karolína. Tuto skutečnost však Šťoviček neuvedl. Nicméně díky Šťovičkově příspěvku se tak dějiny rodu Cífků propojily s dějinami rodu Mockerů, což autor článku nevěděl nebo nenaznačil.

Jelikož další z bratrů, rovněž stavitel – Adolf Mocker (1841–1915), žil téměř celý život v jižních Čechách, byla v tomto ohledu velmi přínosná publikace od Jindřicha Vybírala s názvem *Století dědiců a zakladatelů. Architektura Jižních Čech v období historismu*. Vybíral ve své publikaci zmiňuje jména schwarzenberských stavitelů, k nimž se zařadil i Adolf Mocker³⁷ a rovněž některé další osobnosti, které byly v kontaktu s oběma bratry Mockerovými. Vybíralova publikace se tak stala nejdůležitějším impulsem a „stopou“ v pátrání po okruhu kontaktů Josefa Mockera. „Objevem“³⁸ se stala rovněž *Vzpomínka na Adolfa Mockera*“ od Adolfiny Knechtlové, která tímto publikovala v roce 1966 příspěvek o svém dědovi, Adolfu Mockerovi, jenž se stal důležitým zdrojem poznání osobnosti a osudu stavitele Adolfa Mockera. Literatury ke Schwarzenbergům je velké množství. Nápomocná byla například sborník *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii* či *Stručné dějiny rodu knížat ze Schwarzenbergu* od někdejšího archiváře Jiřího Zálohy. Rovněž „schwarzenberské ročenky“³⁹, uložené v archivu v Českém Krumlově, poskytly důležité informace o

³⁴ Košťál, M. a kol., 1962.

³⁵ Košťál, M – Novotný, M., 1962.

³⁶ Pokorná, 1997.

³⁷ Jindřich Vybíral pouze zaměnil křestní jméno Adolfovo a propůjčil mu jméno Alois.

³⁸ Informaci o existenci příspěvku Knechtlové poskytla vedoucí oddělení Českokrumlovského archivu (SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov) paní magistra Hospásková, které tímto velmi děkuji.

³⁹ Fürst Schwarzenberg–Schematismus I. und II. Majorats.

členech, stacích a personálu rodu ze Schwarzenbergu. Informace o osobách zmiňovaných v korespondenci byly vyhledávány zejména v databázi *Österreichisches biographisches Lexikon*⁴⁰, pokud se jednalo o osoby z Mockerova okruhu profesního, jako jsou architekti, malíři, sochaři, ale i někteří zadavatelé staveb a uměleckých památek. Zajímavá je také databáze *Thun-Hohenstein – Familiengeschichte*, objasňující genealogické informace o členech rodu Thun-Hohenstein.⁴¹ Díky doporučení paní doktorky Sekyrkové bylo využito také přínosné online edice *Die Korrespondenz von Leo von Thun-Hohenstein*⁴², která taktéž umožnila dohledání vazeb některých osobností na Lva Thuna, přičemž některé z osobností měly vazbu i na Josefa Mockera. Takto zpracovaná edice rovněž představuje jinou alternativu zpřístupnění pramene a sice online a tím se stává i zajímavou inspirací pro ediční počiny. Rovněž bylo využito *Generálního hesláře biografického slovníku Českých zemí*.⁴³ Osoby, které měli vztah k lokalitám na Lounsku, Slánsku či jižních Čech byly vyhledávány jak v již zmíněné regionální literatuře, tak také na základě rozsáhlé rešerní práce zejména ve sbírkách matrik, případně v urbářích či pozemkových knihách. Co se identifikace lokalit týká, nápomocnými se stali *Registr územní identifikace adres a nemovitostí (RÚIAN)*⁴⁴ a portál *mapy.cz*, který navíc umožnil kopírování souřadnic GPS k daným lokalitám, jejichž údaje jsou umístěny v poznámkovém aparátu a v místním rejstříku. K identifikaci historických názvů lokalit pražských bylo využito portálu *Dvě Prahy*⁴⁵. K tištěným pramenům, které pomohly objasnit údaje uvedené v poznámkovém aparátu, se řadí zejména dobová periodika včetně těch odborných. V tomto ohledu lze jmenovat především *Method: časopis věnovaný křesťanskému umění a Zprávy Spolku architektů a inženýrů*. Kromě *Národních listů* či *Hospodářských novin* tato periodika vhodně doplnily i současné *Zprávy památkové péče* a dílčí literatura o díle Josefa Mockera. Nejdůležitější přehled a zejména profesní životopis Josefa Mockera podala Taťána Petrasová v publikaci *Josef Mocker. Stavitel katedrály 1835–1899*. Vedle Marie Kostílkové, někdejší vedoucí archivu Pražského hradu, je Taťána Petrasová rovněž spoluautorkou edice *Jednota pro dostavění Chrámu sv. Víta na Hradě pražském I. 1842–1871*, která je důležitá pro poznání okolností založení a působení tohoto spolku do roku

⁴⁰ <http://www.biographien.ac.at/oebl?frames=yes>.

⁴¹ <http://www.thunweb.com/?p=zurperson&ID=99>.

⁴² <https://thun-korrespondenz.acdh.oeaw.ac.at/pages/show.html?document=about.xml&directory=meta&stylesheet=meta>.

⁴³ http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/Hlavn%C3%AD_strana.

⁴⁴ <https://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/stavebniobjekty/vyhledej>.

⁴⁵ <https://www.dveprahy.cz/>.

1871, v němž Josef Mocker setrval téměř 30 let na pozici dómského architekta. S ohledem na údaje týkající se dostavby katedrály sv. Víta, je stěžejní publikace Marie Kostílkové *Katedrála sv. Víta. Dostavba. Díl 2*. Nápomocná je také publikace *Katedrála sv. Víta v Praze*, jejíž editorkou je Anežka Merhautová⁴⁶. Důležitým zdrojem informací s ohledem na postup prací při dostavbě katedrály sv. Víta je rovněž *Ročník Jednoty pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta v Praze*, který vycházel česky v letech 1861–1952, a který je uložen v Archivu Pražského hradu.⁴⁷ Co se týče staveb, které Josef Mocker realizoval mimo Prahu, dovidáme se o nich důležité informace jak v dílčí literatuře a ve výše zmiňovaných periodikách, tak také například v soupisech památek, jakými jsou především jednotlivé svazky s názvem *Umělecké památky Čech* od editora Emanuela Pocheho. Mnohé publikace a periodika bylo možné studovat v digitální knihovně Národní knihovny⁴⁸, což je obzvlášť oceněnihodné v době covidové pandemie. Velmi dobře se osvědčily rovněž specializované a příruční knihovny paměťových a specializovaných institucí a pracovišť.

⁴⁶ Ostatní autoři: Benešová, K. – Bydžovská, L. – Hledíková, Z. – Hlobil, I. – Kostílková, M. – Krčálová, J., 1991.

⁴⁷ Německá řada vycházela pod názvem *Jahrbuch des Prager Dombau-Vereins für das Jahr* (1863–1912). Digitalizovaná kompletní česká řada se nachází na webu Archivu Pražského hradu: <https://www.prazskyhradarchiv.cz/cs/archivph/studium-v-archivu-ph/fondy-a-sbirky>

⁴⁸ <https://kramerius5.nkp.cz/>.

3. Zázemí Josefa Mockera a rodinné vztahy

Díky architektovu mladšímu bratrovi Adolfovi Mockerovi se zachoval cenný konvolut dopisů, které Josef Mocker adresoval především jemu, ale i ostatním členům rodiny, například rodičům, bratrovi Václavovi a sestře Karolíně. Dopisy, zasílané rodičům, byly mnohdy určeny i bratrovi Václavovi, který zůstal jako nejmladší z přeživších dětí na statku v Cítolibečích v domě č. p. 38. V tomto domě žili architektovi rodiče Josef (16. 2. 1804 – 21. 11. 1868)⁴⁹ a Kateřina (8. 5. 1809 – 2. 8. 1873)⁵⁰ Mockerovi a vychovávali zde také své děti – Františka, Josefa, Karolínu, Adolfa, Václava a Antonína.

3.1 Bratr František Mocker (10. 8. 1830 – 18. 3. 1873)

Nejstarší František se narodil 10. srpna 1830⁵¹ a poměrně překvapivě se nevyučil v oboru hospodářském, který by jej předurčil k převzetí rodinného statku. Naopak byl poslán na studia do Prahy.⁵² Z následujícího úryvku dopisu⁵³, datovaného dodatečně do období kolem roku 1853, je patrné, že František (Franz) Mocker studoval třináct let v Praze⁵⁴, z toho část studií připadla na vzdělání středoškolské, které předcházelo údajnému studiu na Polytechnickém ústavu.⁵⁵ Svá studia musel přerušit zřejmě kvůli účasti na

⁴⁹ SOA Litoměřice, sbírka matrik. Viz též APH, f. AK, inv. č. 189.

⁵⁰ SOA Litoměřice, sbírka matrik; Na náhrobku na hřbitově v Cítolibečích uvedeno datum úmrtí 2. září 1873.

⁵¹ APH, f. AK, inv. č. 189.

⁵² SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

⁵³ Jedná se o strojopisný opis či přepis nedochovaného originálu dopisu Františka Mockera svému bratrovi Josefovi. Autorem opisu byl dopis datován dodatečně podle původního razítka u adresy k roku 1853. Originály dopisu a obálky s adresou a razítkem se ve fondu AK nenachází a dosud nebyly dohledány. Rovněž inventář z roku 2009 neuvádí

⁵⁴ Shodou okolností je v Praze na Malé Straně doložen rovněž Franz Mocker, student, narozený taktéž v srpnu 1830 avšak narozdíl od architekta bratra se nenarodil v Cítolibečích, ale v Kadani na Chomutovsku, kde žila jiná větev rodu Mockerů. Národní archiv, Policejní ředitelství I, konškrípce, karton 500, obraz 207, [cit. 18. 12. 2021], dostupné online: <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=88abc3e361fe4a174e4808d30cb2bd578a77b9d9ca449f825cba81f4597debb2&action=image&record=49>; srov. též SOA Praha, (Kadaň (něm. Kaaden) – matrika narozených, srpen 1830).

⁵⁵ V Archivu ČVUT nebyly nalezeny doklady, potvrzující Františkovo studium na Polytechnickém ústavu. Viz Archiv ČVUT, fond Polytechnika – Katalogy posluchačů, katalogy posluchačů 1856/57 – 1859/60, inv. č. 50 – 60; Srov. též SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; Polytechnický ústav byl založen v roce 1803 jako Český stavovský polytechnický ústav, který se od roku 1815 se stal součástí univerzity a docílil tak statusu samostatné školy. V letech 1863–1869 existovala polytechnika jako dvojjazyčná, než z ní vznikly v roce 1869 dva nové ústavy: Český a Německý polytechnický ústav Království českého. Tyto zemské ústavy byly v roce 1875 postátněny a v roce 1879 dostaly ústavy nové názvy: Císařská a královská česká vysoká škola technická v Praze a K. k. Deutsche technische Hochschule in Prag. V roce 1920 vzniklo České vysoké učení technické (dále jen ČVUT) sestávající ze sedmi vysokých škol technických (mezi nimi

revolučních bojích v roce 1848, čímž si měl dle rodinných vzpomínek vysloužit i trestní postih.⁵⁶ Snad aby trestu uniknul a aby pro sebe našel novou životní perspektivu, přihlásil se později do vojenské služby. O tomto svém rozhodnutí, které pro něj nebylo snadné a kvůli kterému se na čas rozkmotřil s rodinou, napsal svému o pět let mladšímu bratrovi Josefovi Mockerovi: „Milý bratře! S odcizením jsem četl Tvůj dopis z 9. t. m. Ty mě v něm napadáš a dáváš mi ponaučení. Musím přiznat, že jsem chybil. Musím se obžalovat, že jsem své rodiče zarmoutil. Ano, milý bratře, musím s hanbou přiznat, že jsem dříve nepomyslel, jak to zodpovím. Moji rodiče se mi obětovali. Ty, milý bratře, mě obviňuješ, že mi chybí vědomí cti. Musím Ti říci svoje rozhodnutí. Není to nic nového, roste to ve mně již více než rok. ... Proč jsem toto rozhodnutí učinil, ví citolibský farář. Já vím, že to není poctivé, ale předložil jsem to rodičům před 2 až 3 léty, že to dobře neskončí, když tady zůstanu. Jaké zacházení takový konec. Já byl ještě před dvěma léty pořádný a nadějný člověk ale ja jdu nerad a musím říci: je příliš pozdě. ... Nesměl bych mít žádný charakter, kdybych teď řekl „NE“ – co tomu řeknou lidi? Ten člověk nemá žádné pevné přesvědčení. Co by tomu řekl otec? Myslel by, že si z něho dělám legraci. Že jsem ho nechal podniknout jen tu cestu do Prahy a to by řekl každý. Ty, milý bratře, nemohl jsi toto napsat. Nemýlím se, je to Tvé písmo, a přece to nejsou Tvé myšlenky. Ne, ty mi nemůžeš tak psát. Ne, to není od Tebe. To cizí ústa Ti napovídala. Ale, milý bratře, Ty bys mi nechtěl odpustit? Chtěl bys za mnou poslat Tvé a mých rodičů zatracení? Při vojsku se mi také nabízejí vyhlídky jako všude jindy. „Kdybych ale slyšel, že se nepolepíš“ tak na Tebe zanevřu. A řeknu otci etc. Právě proto volím vojenské povolání. Byl bych se změnil, kdybych nebyl přišel do Prahy. Pak ale vzdor pevnému předsevzetí zapadá člověk zase do stejné neřesti. Můj krok musí být od nynějška pevnější a k tomu ještě mi panem Mohlem, který cestoval včera přes Prahu do Vídně, otec nechal vzkázat, že mu mám formulář prohlášení poslat, že je s tím srozuměný. Mohu já couvnout a říct Ne já nechci! Rozhodnutí musí být pevné. Zač by člověk jinak stál? Ty nacházíš ve všem tom, že to je nemožné, abych couvnul, protože bych byl všem jen k smíchu. Můj otec by řekl, že jsem ho vodil za nos. Během třinácti let, kdy jsem v Praze studoval [...] jsem byl dokonce pilným chlapcem. Otec mě však nařkl, co se mu tenkrát řeklo: „že nic v Praze nedělám, jenom běhám kolem.“ a za poslední léta o mně mluvili dvojnásob více, než byla pravda.

například stavební inženýrství, architektura a pozemní inženýrství či strojní a elektrotechnické inženýrství atd.). V roce 1945 byla zrušena Německá vysoká škola. V následujících obdobích se proměňovala a strukturovala organizace školy až do dnešní podoby, kdy ČVUT sestává z osmi fakult. Viz web ČVUT (Historie) [cit. 23.12. 2021], dostupné online: <https://www.cvut.cz/historie>.

⁵⁶ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

*A já ztratil sebedůvěru. Ano, často, často jsem plakal nad bolestí, kterou jsem jim způsobil, ale [...] neměl jsem žádnou víru, žádnou úctu [...] moje existence byla otřesena. Šel jsem k Batalionkomandantovi pluku prince Evžena Hessenského, štáb 54, kde mi narýsovali novou životní dráhu. Musím se znovu narodit duchovně i fyzicky. Jsem pro studie ztracený. Toto bylo zaviněno na jedné straně kvartýrem, druhým dílem špatnou společností. Já vím, že mě zatratíte [...] přece [...] je to pozdě. Žij blaze, milý bratře, Tebe jsem nejvíce miloval ale i Ty mi nyní odpíráš lásku. Nikdo mě nechce znát. Proč? Nejsem to již více já? Ano, já to jsem. Ale ten šat [...] chleba [...] s Bohem [...] buď šťastný, šťastnější než já. Ať ti sloužím jako výstražný příklad. Utěš naše sourozence, odpros mým jménem matku a babičku, aby mi odpustily, pokud mohou. Tobě Tebe vždy milující /bratr/ Fr. Mocker. ...Žij blaze, dopis Tebou samým psaný by mne potěšil, ale musíš ho napsat /když chceš/ bez cizí pomoci.“⁵⁷ Z tohoto dopisu je patrný nejen vnitřní konflikt, který František prožíval, ale přes veškeré spory též pevné pouto mezi bratry. To potvrzuje i dopis zasláný Josefem bratrovi Františkovi z 3. listopadu 1862 z Vídně⁵⁸, který uvádí slovy: „*Předrahý bratře! Předc jednou musím do toho kyselého jablka kousnouti, bych poprvé Tobě, pák mým známým podrobné zprávy o všelikých věcech podal*“. V tomto dopise svého bratra dále informuje jak o záležitostech svých, zejména o svých pracích a studiu ve Vídni, tak také o novinkách a událostech, vážících se ke všem členům rodiny a některým společným známým a sousedům z rodných Cítolib. Kromě toho se Josef bratrovi Františkovi pochlubil se studijní cestou, v rámci níž navštívil Pressburg⁵⁹, který František musel znát, jak Josef podotýká. O Pressburgu psal se zaujetím a zmínil se též o návštěvě několika lokalit jako plovárna, městská zahrada či Altenburg⁶⁰ a další. V dopise, který zaslal Josef již 28. března 1857 svému otci, se zmiňuje, že od Františka nedostal delší dobu zprávu, nicméně očekává brzy jeho psaní. Je tak zřejmé, že i otec Josef Mocker byl o svém synu informován, a že vztahy v rodině*

⁵⁷ Jedná se o reprodukci opisu či přepisu nedochovaného originálu dopisu Františka Mockera svému bratrovi Josefovi. Autorem opisu byl dopis datován dodatečně podle původního razítka u adresy k roku 1853. Originály dopisu a obálky s adresou a razítkem nebyly ve fondu AK nalezeny.

⁵⁸ APH, f. AK, inv. č. 7 (Dopis Josefa Mockera bratrovi [Františkovi] z 3. 11. 1862).

⁵⁹ Bratislava, dnes hlavní město Slovenské republiky, GPS 48.1516986N, 17.1093064E, leží pouhých 50 km od Vídně. Ottův slovník naučný popisuje pod dobovým českým názvem Prešpurk (něm. Pressburg) město Bratislavu jako velmi krásné a dynamické město, které zaznamenalo svůj největší rozkvět za vlády Marie Terezie, a které nejvíc utrpělo za císaře Josefa II., když přeložil 1784 nejvyšší úřady do Budína. Naposledy se ještě v letech 1847–1848 konal uherský sněm a od té doby již město nadále pozbývalo své dřívější důležitosti. Nicméně stále ještě zřejmě přetrvával lesk ne tak dávných dob minulých, když se Josef Mocker o Bratislavě svému bratrovi Františkovi zmiňoval poměrně nadšeně. Viz Ottův slovník naučný, 1903 (heslo Prešpurk), s. 653–654.

⁶⁰ Zřejmě míněn Bratislavský hrad, který však v roce 1811 vyhořel a zůstal po dlouhou dobu zříceninou. Viz Ottův slovník naučný, 1903 (heslo Prešpurk), s. 653.

nebyly zpřetrhány. V dopise z 23. října 1861⁶¹ pak informuje student Josef Mocker své rodiče o tom, že „*Franz ostal na samém místě, totiž v Rosenbergu.*“⁶² Spory, zapříčiněné Františkovým nedokončením studií a později jeho volbou vojenské kariéry, se v rodině nakonec urovnaly nebo došlo přinejmenším ke smíření se s nastalou situací. Na Františka se u Mockerových později vzpomínalo jako na rakouského vojáka – c. k. nadporučíka.⁶³

23. května 1861 zaslal Josef dopis svému švagrovi, manželu sestry Karolíny, a připojil také adresu Františka, který tou dobou působil v Bánské Bystrici na Slovensku.⁶⁴ S vojenskou službou František nakonec nejspíše spokojen nebyl a odešel do penze, kterou prožil v rodných Cítolibeč na statku v chalupě č. p. 46 (resp. pozdější č. p. 76).⁶⁵ Chalupu mu i přes dřívější spory přenechal otec a František v ní žil do konce svého života. Vzpomínalo se na něj též jako na „strýce Franze“ a poté, co zemřel v roce 1873, připadl tento majetek jeho sourozencům.

3.2 Sestra Karolína Mockerová (10. 10. 1839 – ?) a Cífkovi z Třebíze

Po Františkovi (*10. srpna 1830) a Josefovi (* 22. listopadu 1835) přišlo na svět jediné děvče, sestra Karolína (* 1. října 1839). Jako svědectví o sourozeneckém vztahu Karolíny a bratra Josefa se nám zachovala zpráva z nejranějšího období korespondence – z druhé poloviny padesátých let 19. století. Josef byl tou dobou student Polytechnického ústavu v Praze a z domoviny dostával i různé balíčky s naturáliemi nebo jinými potřebami, které mu rodiče posílali prostřednictvím známých, kteří měli povozem cestu do Prahy. V roce 1857 – za studentských let Josefových – mu sestra pomáhala například tím, že pro něj připravila a do Prahy nechala poslat nové cejchy, které její bratr Josef potřeboval. Pomáhala s předáváním knih⁶⁶, zasílaných Josefem z Prahy cítolibskému učiteli Aloisi Čepelákovi: „*Dnes právě se přiblížil den, na který jsem Tobě slíbila, že Ti ty cejchy a [...?] odešlu. Jak jsem slíbila, také jsem splnila. Mimo toho také Tobě posílá pan učitel psaní. V neděli jsem mu odnesla ty dvě knížky, co jsi mu poslal. Byla jsem tam*

⁶¹ APH, fond AK, inv. č. 6 (Dopis Josefa Mockera adresovaný rodičům ze dne 23. 10. 1861).

⁶² Není jasné, který Rosenberg je míněn. Zda Rožumberg v Jižních Čechách nebo snad Rožumberok na SK.

⁶³ SOkA Louny, Kroniky sg. 254/J XIX 6.

⁶⁴ APH, fond AK, inv. č. 5 (Josef Mocker švagrovi [Vincenci] ze dne 23. 5. 1861 z Vídně). V dopise je adresa uvedena v německém znění: Neu Sohl, Ober-Ungarn.

⁶⁵ K osudu této nemovitosti viz více v kapitole o bratrovi Václavovi (kapitola 3.4).

⁶⁶ Tylovy svazky.

[s] [Naglovic?] Pepi. *My jsme se tam tuze dobře vyrazili, to jsi můžeš myslit.*“⁶⁷ V roce 1860 se Karolína provdala⁶⁸ za Vincence Cífků (*6. dubna 1831 – 12. 2. 1874), který pocházel z velice zámožného a starého sedláckého rodu Cífků z Třebíže. Tento rod se usadil v Třebízi již na počátku 17. století. Jeden z předků, Petr Cífků, tehdy v roce 1617 zakoupil nejlepší grunt v Třebízi s číslem popisným 1, který dědil vždy nejstarší syn v rodině.⁶⁹ Za Martina V. Cífků (1732 - 1784) se rod těšil velké váženosti, on sám se stal dvakrát rychtářem a hospodářství rozšiřoval, statek přestavoval a upravoval tak, že v roce 1770 se mu dostalo nového barokního štítu obytného patra a barokní brány, které se staly dominantou třebízské návsi. Kromě zemědělského hospodářství zřídil hostinec, pro který dostal povolení od vrchnosti vranského panství, pod nějž Třebíz do konce období patrimoniální správy spadal, a které vlastnila Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze.⁷⁰

Zatímco statek připadnul vždy nejstaršímu synovi, ostatní děti byly vypláceny finančně nebo byly kompenzovány kvalitním vzděláním. Takto připadl statek i hostinec rovněž na prvorozeného Vincence Cífků (1831–1874), manžela Karolíny Mockerové. Svého tchána Ignáce již Karolína nepoznala⁷¹. Tento se v první polovině 19. století vydal rovněž na vandr, aby nasbíral zkušenosti potřebné k hospodaření na statku a po návratu do Třebíže působil jako konšel.⁷² Velice zajímavá je shoda jmen, jelikož rodné jméno Karolíniny matky Kateřiny Mockerové bylo taktéž Cífková⁷³, a přestože se do Cítolíb

⁶⁷ APH, f. AK, inv. č. 2 (Dopis Karolíny Mockerové bratrovi Josefovi z roku 1857).

⁶⁸ Viz SOA Litoměřice, sbírka matrik, matrika oddaných (Cítoliby), záznam z 20. 11. 1860 o sňatku Karolíny Mockerové a Vincence Cífků, reprodukce č. 40: http://vademecum.soalitomeric.cz/vademecum/PaginatorMedia.action?sourcePage=gmQRWozekvqSgQqjY8yv_f685m5WBBNEdvK-3HN5iiEWF70Supo-0TJxOs6GpdYvWqR04ZMmKdinGvjz_zC4DUckD_SI8DviCWttBTlm4EU%3D&row=39.

⁶⁹ Šťovíček (1979, s. 90–91).

⁷⁰ Šťovíček (1979, s. 90).

⁷¹ Viz například záznam o sňatku Karolíny a Vincence Cífků (SOA Litoměřice, matrika oddaných, Cítoliby, záznam z 20. 11. 1860), kde se nachází údaj o již zemřelém otci Vincence, Ignáci Cífkovi.

⁷² Šťovíček (1979, s. 91).

⁷³ SOA Praha, sbírka matrik, matrika narozených, Třebíz, (farnost Kvílice) 1784–1812, záznam z 8. 5 1809 o narození Katřiny Cífkové, dcery Martina Cífků (nar. 22. 5. 1771) a Anny Snopové (nar. 9. 6. 1783) a s odkazem na datum sňatku Martina a Anny v Třebízi dne 19. 5. 1801 (tento údaj se v příslušné matrice oddaných pro Třebíz nenachází, nachází se pouze záznam o sňatku nejspíše Martinovy sestry Doroty z 18. 10. 1801: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/7518/13>), digit. reprodukce č. 44: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/7513/44>; viz též SOA Praha, sbírka matrik, matriky narozených pro Třebíz (farnost Kvílice), záznam z 22. 5. 1771 o narození Martina Cífků, syna Joanese Cífků z Třebíže a Dorotey roz. Zralý z Klobuk), reprodukce č. 131: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/7511/131>; viz též SOA Praha, sbírka matrik, matrika oddaných, Čeradice (farnost Klobuky), záznam ze 4. 1. 1828 o sňatku Josefa Mockera a Kateřiny Cífkové z Čeradic, dcery Martina Cífků z Čeradic č. 4, reprodukce č. 9: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/6487/9>; viz též APH, f. AK, inv. č. 189 (výpis z farního úřadu v Cítolibeč z roku 1926 s údaji o narození Kateřiny Mockerové roz. Cífkové z Čeradic č. 4 a dalších členů rodiny Mockerových); viz též SOkA Louny, f. Kroniky, sg. SOkA Louny, Kroniky sg. 254/J XIX 6 (zde se uvádí: „*Děd můj Jos. Mocker narodil se r. 1804 – 16.II. a oženil se s Kateř. roz. Cífkovou, která se narodila 8.V.1809 v Třebízi, kde měl otec chalupu. Později koupil hospodářství v Čeradicích u Klobuk.*“)

provádala z Čeradec, narodila se v Třebízi. Otec Kateřiny Cífkové provdané Mockerové byl navíc nositelem křestního jména Martin (*22. 5. 1771)⁷⁴, které mělo dlouhou tradici v sedlácké rodině třebízských Cífků, do které se dcera Karolína provádala. Vyloučena by tak nemusela být případná vzdálená příbuznost.

Vincenc a Karolína hospodařili na statku č. p. 1, k němuž patřila pole, a přináležel výše zmíněný hostinec. Vincenc Cífka (1831–1874) – švagr architekta Josefa Mockera (1835–1899) – měl minimálně dva bratry, které Josef Mocker v korespondenci nazývá „švagr Josef“ a „švagr Martin“. O Josefovi Cífkovi spravuje svého švagra Vincence v jednom z dopisů, který mu Josef Mocker zaslal z Vídně 23. května 1861. Tento dopis je překvapivý zejména proto, že v porovnání s jinými je nezvykle dlouhý a veselý. Josef Mocker, tehdy již student na Akademii výtvarných umění ve Vídni, musel být v dobrém rozmaru, když psal svému švagrovi. Ostatně sám v dopise uvádí *„Jsem dnes dobrého hovoru...“* Snad se snažil zapůsobit dobrým dojmem i s ohledem na zřejmou váženou osobnost svého švagra, jelikož je patrná snaha o dobrou stylistiku i vyzrálost projevu. Josef Cífka evidentně studoval stejně jako Josef Mocker ve Vídni. Když o něm Josef Mocker podával zprávu švagrovi Vincencovi, nazval Josefa Cífku zřejmě s žertovnou nadsázkou „Baronem Pagatlem“ a dále o něm píše: *„nachází se v úplném zdraví, studuje pilně a nezamlčím, jest také svým časem veselý hoch, jako všichni v Mariabruně... Předěšlou sobotu obdržel jsem od Tebe psaní, načež jsem druhý den do Mariabrunnu malý výlet udělal; dílem bych švagra navštívil, dílem bych se po krajině poohlédl, neb byly dva svátky. První den bylo špatné počasí, tak že jsme (všichni slavní Češi v Mariabrunně) čas buď v zahradě, neb v kamarádě na třicítce, neb v hostinci strávili. Druhý den však nás za to odměnil, a my se hned zrána zvedli, a dělali výlet skrze lesy na vyhlídku „Františka Karla“ a do Hainbachu...(Výlet jsme dělali jen čtyři: švagr, já, [Nedobytý] a Smolka Hanák) ... Co se mne týče, jsem chvála Bohu zdrav, a doufám, že Vás v měsíci srpnu a září navštívím neb máme ty dva měsíce prázdnou. Švagr Josef⁷⁵*

⁷⁴ viz SOA Praha, sbírka matrik, matriky narozených pro Třebíz (farnost Kvíllice), záznam z 22. 5. 1771 o narození Martina Cífky, syna Joanese Cífky z Třebíze a Doroty roz. Zralý z Klobuk, reprodukce č. 131: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/7511/131>.

⁷⁵ Je docela možné, že se jedná o Josefa Cífku z Třebíze, později ženatého s Marií Černajovou z Bezdrevi, a který po studiích působil jako knížecí schwarzenberský inženýrský adjunkt v Krumlově (k roku 1875) či jako „Forstgeometer“ na Hluboké (k roku 1884) a jako „Revierförster“ při lesnickém úřadu v Českém Krumlově (k roku 1890). Srovnej Schwarzenberská ročenka roč. 1884, str. 124, resp. roč. 1890, str. 70; Srov. též SOA Třeboň – oddělení Třeboň, sbírka matrik jihočeského kraje, inv. č. 1490, kniha č. 7 (matriky narozených, Hluboká nad Vltavou, 1868–1884 (zde r. 1875).

přijede později, neb budou dělat do Štírska⁷⁶ a Solnohradu⁷⁷ exkursi. Často spomínám na Vaši zahrádku, která zajisté velmi krásná a příjemná být musí. Že ti ten nový úřad⁷⁸ mnoho nesnázi působí, tomu rád věřím, však nepřátelé poznenáhla umlknou. Víím, že nejednáš nepředloženě. Doufám, že ústně více spolu pohovoříme. Pozdravuj mě drahou matinku. Též moji sestru pozdravuj, kterou snad ještě při zdraví naléznu⁷⁹. Na Hanešovského pana faráře nezapomeň, a na švagra Martina⁸⁰, který o sobě arci dost málo nechá vědět. Též strýce. Přeju Vám, by jste se v neděli v Citolibech dobře bavili, a pozdravujte také mé drahé rodiče ... Též pozdravujte slavného Pána představeného Citolibského⁸¹... Babičce⁸² nechám ruku líbat, a těším se náramně, až zase bliže ní několik hodin budu moci strávit...“⁸³

Josefa Cífků zmiňuje architekt doslovně i více než o dvacet let později – tehdy se o něm zmiňuje poněkud nelibě, když jej v Praze na Hradčanech opomenul navštívit, zatímco strahovského preláta nikoliv.⁸⁴ Karolína Mockerová, provdaná Cífková, a Vincenc Cífků měli tři děti⁸⁵ – Ludmilu (12. září 1861– 6. července 1950), Vincence (29. ledna 1867– 2. září 1916) a Alžbětu (*7. května 1868–?). Provázanost a pevné pouto rodinných vztahů se promítla do zvlášť vřelých citů Karolíniny dcery Ludmily ke strýci – architektu – Josefovi Mockerovi, který tuto náklonnost své neteři opětoval bez ohledu na téměř vždy přítomný pevný postoj a smysl pro praktičnost. Svědectví o tom jsou v korespondenci uchována na několika místech: „*Lidunka mi zaslala mimo psaní štelář na 6 doutníků s vyšíváním, neumím se tedy jí poděkovat...*“⁸⁶ Když se Ludmila v roce 1886 vdávala, velmi jí záleželo na tom, aby byl na svatbě přítomný její strýc Josef, který

⁷⁶ Steiermark (čes. Štýrsko), spolková země Rakouska.

⁷⁷ Salzburg (čes. Solnohrad), hlavní město stejnojmenné spolkové země Rakouska.

⁷⁸ Josef Mocker mohl mít na mysli případnou Vincencem zastávanou pozici zastupitele obce či úřad starosty Třebíze, který Vincenc Cífků zastával minimálně k roku 1867. Srov. též SOA Praha, Sběrka matrik, matriky oddaných, Třebíz (farnost Kvílice), záznam ze 14–15. února 1867, kde figuruje jako svědek „Vincenc Cífků starosta Třebíze“: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/7515/137>.

⁷⁹ Nejspíše tím Josef Mocker míní těhotenství sestřiny, která porodila první dceru Ludmilu v září 1861.

⁸⁰ Patrně bratr Vincence Cífků a švagr Karolíniny Mockerové Martin Cífků (?–?).

⁸¹ Strýc architekta Václav Mocker (1818–1894), působil jako představený Cítolib v letech 1858–1872. Pro rok 1880–[1883?] je uváděn rovněž opět Václav Mocker. Není však jasné, zda se jedná o architektova bratra nebo strýce. V této funkci působil také synovec Josef Mocker v letech 1908–[1913?]. Viz SOkA Louny, Kroniky, sg. 019, str. 470–471; viz též SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

⁸² Pravděpodobně Maria Mockerová ([1777?] – 29. 9. 1865), která žila v Cítolibech v domě č. p. 55, jenž připadl jejímu synovi a architektovu strýci Václavu Mockerovi. Viz SOA Litoměřice, Sběrka matrik, matrika zemřelých, Cítoliby, záznam z 29. 9. 1865.

⁸³ APH, f. AK, inv. č. 5. (Dopis Josefa Mockera švagrovi Vincencovi z 23. 5. 1861).

⁸⁴ APH, f. AK, inv. č. 70 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 10. 12. 1884).

⁸⁵ V lednu 1863 se narodil ještě syn Karel Veliký Method Václav a v červenci 1864 dcera Zdenka. Obě děti však zemřely v dětském věku. Viz SOA Litoměřice, sběrka matrik, matriky narozených pro Třebíz (farnost Kvílice), záznamy z let 1863 a 1864.

⁸⁶ APH, f. AK, inv. č. 19 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi ze dne 30. 12. 1873).

o tom píše bratrovi Adolfovi: „Svatba jak Vám známo má býti v úterý. Prvopočátku nehodlal jsem tam jet, byla zde před týdnem však Ludmila a prosila, abych jí to neudělal, tedy já a Fany⁸⁷ tam v pondělí večer pojedeme a ve středu se vrátíme. Arci že tím zase dva dny jsou ztracené.“⁸⁸ Svému bratrovi Adolfovi, který byl usazen v jižních Čechách a svatby se nejspíše nemohl zúčastnit kvůli nemocným dětem, radí také se svatebním darem pro Ludmilu: „... jak já tak Fany⁸⁹ jsme toho náhledu, abys dal Ludmile do Couveru 40 až 50 zlatých a ať s nimi nakládá, jak za dobré uzná, a bude to snad mýti i to dobré, že se matka⁹⁰ z peněz tak nevydá. ... my jí zařídili jeden pokoj úplně – s mou dřívější garniturou, kterou jsme nechali nově potáhnouti vlněnou látkou, dali jí náš jeden kredenz a koupili dva šifonery – a sice proto, aby matka nebyla tak stísněná a nepřišla pak třeba na mě, abych jí z tísně vytáhl...“ Bud’ jen tak laskav máli ostatí při 40 aneb 50 zlatých.“⁹¹ Nejen že na svatbu přijel, byť v té době plně zaneprázdněný profesními povinnostmi, také architekt Josef Mocker, který své neteři nedokázal svou účast odepřít, ba co víc, byl účasten svatby⁹² coby svědek nevěsty.

Ludmila žila se svým manželem Antonínem Libovickým ve Slaném a vychovala dceru Hildu⁹³. Ludmila svého strýce navštěvovala i jako vdaná ještě v 90. letech 19. století v jeho Pražském bytě na Hradčanech.

Ludmilin mladší bratr Vincenc byl jak svými rodiči, tak také v rodině Mockerových nazýván Viník. Starost o něj si Josef Mocker dělal především poté, co sestra Karolína na počátku roku 1874 ovdověla a děti přišly o otce. Mladšímu bratru Václavovi, který zůstal v rodných Cítolibečích na rodinném statku a byl tak nejblíže své sestře žijící v Třebízi, několikrát kladl architekt Mocker na srdce, aby se Viníkovi věnoval: „Na Viníka dohlédni a časem se s ním zaměstnávej, aby byl více přítulným a neměl strach, nýbrž k rodině lásku. Mladé leta jsou pro celý život rozhodné. Nejsou poměry tak, aby se mohl dát do nějakého ústavu, snad by neškodilo, kdyby měl i také privátní hodiny, kde by opakoval, co se ve škole učí a tím se [dotvrdil?].“⁹⁴ Z jiného dopisu od sestry Karolíny je stejně tak zřejmé, že s výchovou Viníka pomáhali bratři Mockerovi: „Milý bratře! Zaslanoú zprávu od Tebe

⁸⁷ Františka Mockerová roz. Teissingerová (4. 10. 1862 – 14. 2. 1841), manželka Josefa Mockera.

⁸⁸ APH, f. AK, inv. č. 80 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi, nedatováno [z počátku listopadu 1886]).

⁸⁹ Manželka Josefa Mockera Františka (Fanny) Mockerová roz. Teissingerová (4. 10. 1862 – 14. 2. 1841).

⁹⁰ Karolína Cífková roz. Mockerová (10. 10. 1839 – ?), sestra arch. Josefa Mockera.

⁹¹ APH, f. AK, inv. č. 80 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi) [z počátku listopadu 1886].

⁹² Sňatek Ludmily Cífkové (12. 9. 1861–6. 7. 1850) a Antonína Libovického (*25. 8. 1855–?) se uskutečnil v Třebízi 9. 11. 1886. Viz SOA Praha, Sběrka matrik, matrika oddaných. Viz též SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

⁹³ Hilda Libovická provdaná Minaříková ze Zvoleněvsi (?–?). Viz SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

⁹⁴ APH, f. AK, inv. č. 54 (Dopis Josefa Mockera bratru Václavovi ze dne 1. 10. 1878).

sem obdržela, jak sem se lekla, to ti ani nemusím psat, také sem hned po obdržení listu jela do Mostů, bych se dozvěděla, co se tam děje ... Po velkém mluvení [pozn. autora: s Viníkem], sem se dozvěděla, že je tam jeden profesor mladý, a ten buď jim aneb oni jemu dělají navzdory, hlupaci myslí, že něco s tím zvítězí ... Také mně p. ředitel řekl, že psal na Tebe, bys ho [pozn. autora: Viníka], napomenul, když nemá otce, že je to častěji zapotřebi u mladých lidí ... Kdybys mu domluvil, on bude mít větší [hrůzu?], on mně [určit[ě]?] přislíbil, že bude pilný, že to udělal ta truc profesorovi, je to hlupak, profesorovi na něm bude záležet [něco?].⁹⁵

Josef Mocker sledoval dění v rodině velice dobře, byl informován o tom, co se děje v rodných Cítolibeč, u sestry Karolíny v Třebízi a zcela jistě i u mladšího bratra Adolfa. Poskytoval jak materiální podporu, tak také přispíval názorem, radou i poučením, především v Třebízi a Cítolibeč, kde toho bylo zapotřebí. V jednom z dopisů bratrovi Adolfovi se zmiňuje o Viníkově studiu a s tím spojených poměrech v rodině sestry Karolíny: „*Bety⁹⁶ sotva odjela a máme nyní zase jiného hosta Viníka, který opakuje 4. z tříd na německém malostranském gymnasiu, aby mohl snadněji vstoupiti do hospodářské školy v Libverdě.⁹⁷ Jiného sotva docílí neb bude míti sestra dosti jiných břemen a hlavně letos, kde řípa málo platí. Bude to pro rolníka náramná mizérie.*“⁹⁸ Snad si Josef Mocker vzpomněl i na svá vlastní léta dospívání, neboť údajně i on sám strávil určitou dobu u svého strýce v Lovosicích, aby se zdokonaloval v němčině.⁹⁹ O Vincenci ml. máme zprávu z pozdější doby jako o sběrateli písemných památek lidových. V roce 1893 byl vyzván kustodem Slánského muzea Václavem Štechem, aby se zúčastnil sběru památek pro Národopisnou výstavu Československou v Praze konanou v roce 1895. Vincenc ml. poskytl pro Národopisnou výstavu rodinnou kroniku Martina V. Cífký a jeho pokračovatelů, tedy svých předků ze strany otcovy, a historicky velmi cenné kalendáře, které se řadí k nejstarším památkám tohoto druhu lidové proveniencí a jsou v nich

⁹⁵ APH, f. AK, inv. č. 205 (Nedatovaný dopis Karolíny svému bratrovi [Josefovi?], nejspíš z druhé poloviny 70. let 19. století).

⁹⁶ Alžběta Cífková (*7. května 1868–?), dcera Karolíny (1839–?) a Vincence Cífký(1831–1874), nazývána rodinou Bety.

⁹⁷ Hospodářská škola v Děčíně-Libverdě, založena v roce 1850 za podpory děčínských pánů Thun-Hohenstein. V Libverdě vyučoval na vyšším zemědělském a zemědělsko-průmyslovém zemském ústavu učitelském 6 semestrů v letech 1869–1872 rovněž architekt Josef Mocker v době, kdy byl zaměstnán u děčínských Thunů před svým nastoupením na místo dómského architekta v Praze. Viz APH, f. AK, krat. č. 1, inv. č. 5.

⁹⁸ APH, f. AK, inv. č. 69 (Dopis Josefa Mockera bratrovi [Adolfovi] z 23. 10. 1884).

⁹⁹ zdroj Wikipedia (heslo Josef Mocker), [cit. 9. 1. 2021], dostupné online: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Mocker - není vhodný zdroj, zkuste katalogy k Mockerovým výstavám 1999

uchovány záznamy Cífkových vážící se k různým událostem rodinným, záležitostem hospodářským včetně stavebních úprav rodinného statku a každodenního života.¹⁰⁰ Tyto rodinné památky lidového písemnictví byly vystaveny taktéž na Slánské národopisné výstavě v roce 1894 a na Národopisné výstavě Československé v Praze 1895. Po skončení výstavy Vincenc tyto památky daroval Slánskému muzeu.¹⁰¹

O Alžbětě se z dopisů dozvídáme jen málo. Říkalo se jí Bety a jak Vincenc, tak také Alžběta zůstali svobodní a hospodařili společně na rodinném statku v Třebízi.¹⁰²

3.3 Bratr Adolf Mocker (30. 8. 1841 – 11. 6. 1915) – schwarzenberský knížecí stavitel

Necelá dvě léta po narození Karolíny přivedla na svět Kateřina Mockerová čtvrté dítě, syna Adolfa. Adolf Mocker (30. srpna 1841 – 11. června 1915) byl o šest let mladší než jeho bratr Josef Mocker. Oba si velmi dobře rozuměli. Stejně jako Josef studoval také Adolf v Litoměřicích, a sice na tamní hlavní škole (Hauptschule).¹⁰³ Když Josef započal v roce 1856 svá studia na pražské polytechnice, odešel Adolf z Litoměřic do Rakovníka na tamní vyšší reálnou školu, na níž v letech 1857–1859 absolvoval své středoškolské vzdělání.¹⁰⁴ Prostředí rakovnické vyšší reálky¹⁰⁵ na Adolfa významně zapůsobilo. Na česko-německé vyšší reálce v Rakovníku vyučovali strahovští premonstráti. Tamnímu žactvu zprostředkovávali vlasteneckého ducha, přestože vyučování probíhalo v německém jazyce. Pro české studenty se vyučovala též čeština.¹⁰⁶ Jednou z osobností, která v této době významně zapůsobila na Adolfa Mockera, byl Michael Jan Pavel

¹⁰⁰ Šťovíček (1979, s. 90–97)

¹⁰¹ Šťovíček (1979, s. 90–97). Šťovíček podává ve svém příspěvku velmi pěkný vhled do regionálních dějin na příkladu významné třebízské rodiny Cífků. Zajímavé je, že autor v příspěvku nezmínil příbuzenský vztah rodiny Cífků s architektem Josefem Mockerem, jehož synovcem byl Vincenc Cífk ml.

¹⁰² SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹⁰³ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550; Srov. též APH, f. AK, inv. č. 1 (Dopis Josefa Mockera z prosince 1856); srov. též Petrasová (1999, s. 9); srov. rovněž SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹⁰⁴ Srov. APH, f. AK, inv. č. 1 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z prosince 1856), ve kterém se Josef ptá na Rakovník a vybízí Adolfa, aby mu napsal, jak si stojí ve škole, jaké je tam ubytování apod. Srov. též Knechtlová (1966, s. 26).

¹⁰⁵ Německy Oberrealschule.

¹⁰⁶ Gymnázium Zikmunda Wintera v Rakovníku. Historie školy [cit. 16. 10. 2021], dostupné online: <https://gzw.cz/4-historie-nasi-skoly>. Srov. též Knechtlová (1866, s. 26); viz též Veselá (1972, s. 269).

Martinovský¹⁰⁷. Tento strahovský řeholník, český kněz, hudebník a mimo jiné přítel Karla Jaromíra Erbena, vedl od roku 1855 vyšší reálnou školu v Rakovníku jako její ředitel. Kromě toho byl velmi dobrým zpěvákem, skladatelem a později rovněž ředitelem pěvecko-hudebního spolku Vítězslav Novák (zal. 1862).¹⁰⁸ Kromě péče o rozvoj chrámového zpěvu se stal znalcem a propagátorem národních lidových písní a autorem několika zpěvníků.¹⁰⁹ Toto setkání muselo v Adolfovi rezonovat velmi silně s ohledem na jeho celoživotní zálibu ve zpěvu a především ve hře na housle, o kterých se už v roce 1856 nepřímou obdivně zmínil i jeho bratr Josef: „*Was macht deine Violine? Wirst du nicht vergessen? [Übe?] Dich. Ich wäre froh, wenn ich etwas könnte, besonders singen.*“¹¹⁰

Josef i Adolf projevili kreslířské nadání, které oba bratry nasměrovalo na stavitelskou profesní dráhu. Nejprve začal v Praze studovat Josef, Adolf o několik let později následoval svého bratra a odešel taktéž studovat na Polytechnický ústav¹¹¹, takže se na přelomu let 1859/1860 oba bratři opět setkali v Praze.¹¹² Adolf zde nestudoval pět let, jak bývalo zvykem, ale tři roky (1859 – 1862)¹¹³ a poté studium přerušil. Období přerušeno studia využil k osvojení si praktických dovedností a to nejprve po dobu dvou let u pražského architekta Franze Havla.¹¹⁴ Obzvlášť zajímavé je, že na tuto zkušenost navázal Adolf od začátku prosince 1864 až do konce září 1865 praxí u svého bratra Josefa

¹⁰⁷ Knechtlová (1966, s. 26).

¹⁰⁸ Tento pěvecký spolek měl své první vystoupení zahájené skladbami Martinovského v kostele sv. Bartoloměje v Rakovníku, na kterém zanechal svou stopu jako stavitel Josef Mocker. Viz Let (2013, s. 13-14), Let (2013, s. 13-15), [cit. 11. 11. 2021], dostupné online: https://is.muni.cz/th/mvkm5/Pevecko-hudebni_spolek_Vitezslav_Novak.Kapitoly_k_historii_vyznamne_instituce_mesta_Rakovnika.pdf.

¹⁰⁹ Středočeská vědecká knihovna v Kladně (Martinovský, Jan Pavel, 1808 – 1873), [cit. 11. 11. 2021], dostupné online: https://ipac.svkkk.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0201852-Martinovsky-Jan-Pavel-18081873/. Viz též Let (2013, s. 13-14), bakalářská práce, [cit. 11. 11. 2021], dostupné online: https://is.muni.cz/th/mvkm5/Pevecko-hudebni_spolek_Vitezslav_Novak.Kapitoly_k_historii_vyznamne_instituce_mesta_Rakovnika.pdf

¹¹⁰ Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z prosince 1856.

¹¹¹ Josef Mocker svá studia na polytechnice započal v akademickém roce 1856/1857, Adolf jej následoval v akademickém roce 1859/1860. Viz Archiv ČVUT, Polytechnický ústav, Katalogy posluchačů, inv. č. 50 – 60.

¹¹² Opis či přepis nenalezeného originálu dopisu Josefa a Adolfa Mockerových rodičům z 22. 1. 1860. Viz též APH, f. AK, inv. č. 4 (Dopis Josefa Mockera rodičům z 18. 3. 1860): „*Bližící se velkonoční svátky nám popřejí na dvanáct dní oddechu, nikoliv však Vás a rodiště naše viděti. Co také právě nyní doma? Vše smutno, až na ty poslední dny a kvůli tem snad takové výlohy dělati?...že to...nemožno, věřím tak pevně, jakože odsud' k nám alespoň 14 hodin. Zůstaneme tedy v tom stovžitém libušíném městě...*“. Následujícího roku (říjen 1861) pokračoval Josef ve studiích na vídeňské Akademii. Do Vídně se vydal Josef s bratrem Franzem v říjnu 1861 a cestou se po dva dny zdrželi v Praze, kde tou dobou pokračoval ve svých studiích na polytechnice Adolf. Viz APH, f. AK, inv. č. 6 (Dopis Josefa Mockera rodičům z Vídně z 23. 10. 1861).

¹¹³ V Archivu ČVUT je Adolfovo studium na pražské polytechnice doloženo pouze pro akademické roky 1859/60 a 1860/61. Pro léta 1862 – 1868 nejsou Katalogy posluchačů dochovány. Srov. též SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

¹¹⁴ Praxi u něj získal v době od 1. října 1862 do 31. října 1864.

Mockera.¹¹⁵ Josef Mocker tou dobou působil jako kreslič a stavbyvedoucí při chrámu sv. Štěpána ve Vídni, zatímco jeho učitel z vídeňské Akademie Friedrich Schmidt tu působil jako dómský architekt.¹¹⁶ Je tedy otázkou, zda ve vídeňské svatoštěpánské huti působil i Adolf. Jisté je, že po absolvování praxe u svého bratra pokračoval ve studiu na vídeňském polytechnickém institutu¹¹⁷, aby si dále rozšířil své teoretické odborné znalosti a poté roku 1866 pokračoval ve svém studiu na polytechnice v Brně, kde svá studia v roce 1867 dokončil. Ještě téměř celý další rok zůstal Adolf v Brně a působil tam u městského architekta¹¹⁸ Josefa Pocheho.¹¹⁹

Po studiích a pobytu v Brně se Adolf Mocker vrátil do rodného kraje, kde stále ještě žili oba rodiče Josef (2/1804–11/1868) a Kateřina (5/1809–8/1873) Mockerovi, a kde se mu v polovině roku 1868¹²⁰ podařilo vstoupit, byť prozatím jen jako pomocná síla¹²¹, do knížecí služby schwarzenberské v oddělení stavební vrchní inspekce v Cítolibeč. Služba u Schwarzenbergů přitom výrazně ovlivnila Adolfa po zbytek jeho života.

Podnět k obsazení Adolfa dal nadřízené instanci významný dlouholetý schwarzenberský architekt Franz Pabutzký (1807–?), který o Adolfovi podal velmi dobré reference. K nim se o rok a půl později, na konci roku 1869, přidala i doporučující reference inženýra Antonína Jakše (1825–?)¹²², který v té době započal své působení v Cítolibeč. Antonín Jakš, který se během své kariéry vypracoval k nejvýše postaveným schwarzenberským stavebním inženýrům, se přimlouval za přijetí Adolfa Mockera (1841–1915), který se přihlásil v konkurzu na provizorní tříleté místo v oddělení Stavební vrchní inspekce avšak v jihočeském Krumlově. Jakš se přitom pokusil udržet Adolfa v rodném kraji, když navrhoval, aby Mocker toto místo získal případně s působností v Cítolibeč, kde jej bylo vzhledem k personální situaci zapotřebí. Neopomenul také upozornit na již půl druhého roku trvající Mockerovo působení v kanceláři, které navrhnul započítat a zohlednit při přijetí do definitivního zaměstnaneckého poměru po skončení provizoria¹²³. Na tuto pozici Adolf nakonec přijat nebyl, avšak přízeň Antonína

¹¹⁵ SOA Třeboň, oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

¹¹⁶ Zahradník, P. (2001, s. 24).

¹¹⁷ Přednášky tam navštěvoval od října 1865.

¹¹⁸ něm. Stadtbaumeister.

¹¹⁹ U architekta Pocheho působil od začátku srpna 1867 do počátku června 1868.

¹²⁰ Od 1. 7. 1868.

¹²¹ Na pozici Bautechniker. Viz SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

¹²² Též Anton Jaksch.

¹²³ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

Jakše jej provázela do konce Jakšovy profesní dráhy u Schwarzenbergů. Bez „rezoluce“ knížete Johanna Adolfa II. ze Schwarzenbergu zastával Adolf Mocker pozici stavebního technika¹²⁴ bezmála dva roky. Poté však již působil „s rezolucí“, která knížecímu stavebnímu personálu přinášela větší jistoty i plat a v říjnu 1871 bylo rozhodnuto rovněž o jeho definitivním přijetí do Schwarzenberské služby.¹²⁵

Do roku 1877 působil Adolf Mocker pravděpodobně v cítolibském oddělení stavební vrchní inspekce, ačkoliv je známo, že mezitím působil i v Jinonicích¹²⁶ u Prahy a v Praze a to pravděpodobně na začátku a poté koncem roku 1873 a v roce 1874.¹²⁷ V roce 1877 prošel systém schwarzenberské stavební správy významnou reorganizací, která se dotkla stavebního personálu. V rámci nastalých organizačních změn povolal v roce 1877 kníže Johann Adolf II. ze Schwarzenbergu Adolfa Mockera do Českého Krumlova, zatímco jiný významný schwarzenberský architekt – o sedm let mladší rodák z Napajedel Jan Sedláček – byl naopak z českého jihu povolán do Cítolib. Od té doby už Adolf Mocker jižní Čechy neopustil. Zůstal tam do konce života, přestože se v roce 1893 pokusil o změnu a podal žádost o lepší místo – snad dokonce o místo tou dobou do penze odcházejícího vrchního inženýra Antonína Jakše v Cítolibech, který Adolfa podporoval až do svého odchodu do penze.¹²⁸ Z odmítnutí své žádosti musel být Adolf Mocker velmi zklamán.

Napsal o tom i svému bratrovi Josefovi, který mu opětoval radu i útěchu v sugestivním a o poměrech v zaměstnání i ve vztahu k vrchnosti informujícím dopisu, který odhaluje i postoje, profesní přístup a zkušenosti Josefa Mockera: „...Zpráva, kterou jsi nám podal, nás velice dojmula, neb jsme očekávali, že Tvé žádosti vyhoví ... Zdá se mi, že to vše bylo již zprvu umluveno, a že jsi byl vyzván k podání žádosti, aby se formě vyhovělo, jak se to obyčejně stává ... Možná, že působilo příbuzenstvo, inž. K. známí úředníci, zajisté i paničky, které nikde neschází, praktikuje se to všade tak, a ve všech oborech. Jak dlouho čekal k[u] p[ř]ikladu] velice vzdělaný úředník – tuším Zinehr na lepší

¹²⁴ něm. Bautechniker

¹²⁵ U stavebního personálu se ve Schwarzenberské kanceláři rozlišovalo, jak dlouho zaměstnanec působil ve službě „bez rezoluce“ (ohne Resolution) a „s rezolucí“ (mit Resolution). Rozlišoval se také zaměstnanecký poměr „provisorní“ a „definitivní“.

¹²⁶ Srov. Knechtlová (1966, s. 26); Srov. APH, f. AK, inv. č. 19 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 30. 12. 1873), APH, f. AK, nevidováno (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi ze dne 25. 11. 1873), APH, f. AK, inv. č. 23 (Josefa Mockera bratrovi Václavovi ze 7. 3. 1874).

¹²⁷ Srov. APH, f. AK, inv. č. 20 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi ze dne 11. února 1874, v němž informuje bratra Václava o pravděpodobném setrvání Adolfa v Praze); srov. též APH, f. AK, inv. č. 28 (Dopis Josefa Mockera bratra Václavovi z 26. 4. 1874, v němž bratra informuje o stěhování Adolfa do Prahy na Hradčany kvůli probíhajícím stavebním úpravám Schwarzenberského paláce).

¹²⁸ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

místo ... Jakkoliv to urážlivé, ponižující neb jak bych to měl nazývati, musíš předc milý bratře míti na paměti, že jsi úředníkem a chceš-li se udržeti v přízni, musím sebe zapřítí, vše stýskání a lamentací překonati, to vše nevede k cíli, nýbrž sobě jaksí diplomaticky počínati ... nesmíš zapomínati na to, abys při všem tom sobě udržel a získal nějakých dobrých přátel, kteří Tvou práci a namáhání uznají a ocení ... Nenalézáš-li za dobré ostati v Netolicích, tedy sondiruj, jaké místo další nyní k zadání¹²⁹ ... hled' ... lepšího postavení sobě vydobyti ... Kdož ví, zdali by Tě více kancelářské práce neuspokojily, když jsi byl pro tak dlouhou dobu prakticky činným ... S vrchností, s knížetem a kněžnou, musíš míti jakýsi styk, býti ohyblivý a kulantní, jak to jiní činí, chtějí, aby se mnoho mluvilo, vůbec aby byl člověk jak se říká Salonmann a Diplomat. Jde to proti srsti někdy, avšak vrchnosti mnoho na to drží, v tom žijí, práce samá se u nich málo kdy ocení, jak se vlastně má. Representace mnoho dělá a vidím to u sebe samého, kde musím mnohdy novou rukavici obléknouti a se ukloniti, ač to nerad dělám. I s mocnými nepřáteli musíš býti v dobrém kontaktu, třeba jen na oko, zdraví všemožně šetřiti, abys jej udržel a oddati se do vůle Boží. Prostiti není třeba, ale chytře jednati, to svět žádá. Knížete pána o něco žádati, nevím, bylo-li by mu to vhod, to může jiná osoba v tom směru působiti, a má-li kníže pan vůli, zajisté najde tu pravou cestu, aby vyzvěděl Tvé přání. Ředitel Ti nebude nikdy škoditi – avšak i on musí býti opatrným ... Piš mi, jak se něco dozvíš, neb béřeme na tom podílu, jakoby se to nás týkalo...“¹³⁰

Do výše zmíněných Netolic byl Adolf Mocker povolán z Hluboké v závěru roku 1890 a usadil se tam v Petrově Dvoře¹³¹, kde žil s rodinou do roku 1896. Tehdy byl opět z nařízení knížete Johanna Adolfa II. ze Schwarzenbergu povolán do Třeboně, v níž zůstal i s rodinou posledních dvacet let svého života.¹³²

Adolfina Knechtlová si dovolila srovnání dvou bratrů – stavitele chrámu sv. Víta Josefa Mockera a knížecího stavitele Adolfa Mockera: „Josef byl člověkem sváteční pohody, kdežto Adolf zůstal člověkem všedního dne, spoután a omezován tíhou služby 'na panském'.“¹³³

¹²⁹ Případně „žádání“.

¹³⁰ viz APH, f. AK, inv. č. 135 (Dopis Josefa Mockera švagrové a bratrovi Adolfovi z 11. 5. 1893).

¹³¹ něm. Petershof

¹³² SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

¹³³ Je nutné mít na paměti, že tyto vzpomínky Adolfina Knechtlová nemohla zakládat na vlastní zkušenosti v hledem k tomu, že se narodila až v roce 1914, tedy jen rok před úmrtím svého dědečka Adolfa Mockera (1841–1915). Tyto vzpomínky vycházejí pravděpodobně ze vzpomínek její matky Marie Mockerové (*1887–?) provdané Knechtlové nebo některého příbuzného a z písemných pramenů, k nimž se řadí i osobní architektova korespondence nyní uchovávaná v APH (fond AK).

Nejen s ohledem na profesní příbuznost si Adolf a Josef velmi dobře rozuměli. Samotná korespondence dokládá na mnoha místech, že si bratři byli velmi blízcí. Už jako začínající student na technice v Praze vybízel Josef Mocker svého bratra Adolfa, který právě přesídlil z Litoměřic do Rakovníka, nebo se k tomu zařizoval, aby mu obšírně psal, co ho napadne, a zmínil přitom i svou zálibu ve čtení dopisů, která byla ostatně podpořena i Josefovou zvědavostí: „...*Schreibe mir also auch bald und dann recht viel. Wie es in der Schule besteht, wie das Quartier ist etz. Jede Kleinigkeit, die dir einfällt, denn ich lese sehr gern Briefe. Ist in Rakonitz auch ein Theater? Ich bezweifle es...*“.¹³⁴ V mládí v létě spolu bratři trávili prázdniny v rodných Cítolibeč, kde Adolf dokonce pomáhal Josefovi s vyměřováním staveb pro plány, které Josef předkládal na začátku školního roku. V době svého pracovního působení v okolí Prahy a v Praze samotné, zejména v závěru roku 1873, navštěvoval Adolf bratra pravidelně o nedělích, z čehož se Josef velmi těšil.¹³⁵ Oba bratři rádi využili možnosti, aby se navštívili a viděli, zejména v době, kdy byli oba svobodní, tedy do začátku osmdesátých let.

Oba si coby stavitelé vzájemně pomáhali. Josef poskytoval Adolfovi radu, jak přistupovat ke konkrétním stavebním zadáním a problémům. Radili se například o výmalbě zámecké fasády na zámku Ohrada na Hluboké, na níž Adolf pracoval. Adolf naopak nejednou doporučil bratrovi stavební personál, zejména kreslíře, které Josef čas od času potřeboval pro svou kancelář na Hradčanech. Do okruhu Adolfova vedoucího stavebního personálu schwarzenberského v Cítolibeč Josef také velice dobře proniknul. Zapsal se dobře – stejně jako Adolf – u tamních inženýrů Antonína Jakše nebo později Johanna Sedláčka, který podle Josefových plánů projektoval kostel v jihočeském Bavorově. Vzhledem k významným profesním kontaktům ve Vídni s tamní Centrální komisí pro výzkum a zachování památek¹³⁶ mohl Josef Mocker podpořit svého bratra Adolfa radou i praktickými a aktuálními informacemi o prováděných opravách stavebních památek, u kterých Adolf coby schwarzenberský stavitel působil.

¹³⁴ APH, f. AK, inv. č. 1 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z prosince 1856).

¹³⁵ APH, f. AK, neevidováno (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 25. 11. 1873), srov. též APH, f. AK, inv. č. 19 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 30. 12. 1873) nebo APH, f. AK, inv. č. 20 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 11. 2. 1874).

¹³⁶ K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. Kontakty k tomuto památkovému úřadu získal Josef Mocker díky svému bývalému učiteli na vídeňské akademii Friedrichu Schmidovi, který byl členem komise dlouhá léta a stal se jím i Josef Mocker. Viz Štědrý – Kučera (1930, s. 6)

Ačkoliv byl Adolf již od roku 1877 usídlen v Jižních Čechách, jeho manželka¹³⁷ Klára Mockerová rozená Rathauská (3. listopadu 1857 – 25. října 1918), vyrůstala nedaleko Adolfova rodného kraje. Pocházela z Vraného a byla dcerou ředitele velkostatku Vraný, jehož vlastníkem byla Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze.¹³⁸ Metropolitní kapitula vlastnila Vraný¹³⁹ od roku 1706 a učinila jej sídlem stejnojmenného panství¹⁴⁰, pod nějž spadal mimo jiné i Třebíz. Může se zdát, že kolem roku 1873 upíral Adolf svou pozornost k některé dívce, jak by nasvědčovala zmínka Josefa v jednom z dopisů adresovaných bratru Václavovi. Zdali se v Adolfově životě objevila dívka hodná sňatku již v této době, není známo. Adolf si však ještě nějakou dobu musel počkat. Na začátku osmdesátých let se angažoval sám Josef Mocker, aby došlo k seznámení bratra Adolfa s Klárou Rathauskou, starší dcerou Julie Rathauské a jejího manžela Františka Rathauského¹⁴¹, ředitele velkostatku Vraný příslušejícího Metropolitní kapitule u sv. Víta v Praze. Dalším prostředníkem v této záležitosti se stala přítelkyně Julie Rathauské, kterou Josef Mocker nazýval švagrová.

Přímá Josefova švagrová mohla být tehdy pouze manželka mladšího bratra Václava Anna. Ta však žila s Václavem v Cítolibeč, zatímco z některých dopisů¹⁴² vyplývá, že v Praze disponovala bytem či domácností jistá „švagrová“, s kterou byl Josef Mocker v kontaktu. Mohlo by se jednat případně o druha/družku či sourozence z rodiny třebízských Cífků resp. Drastíků¹⁴³ nebo rodinného příslušníka ze strany Václavovy manželky Anny. Seznámení se každopádně zdařilo a Klára se 13. května 1882¹⁴⁴ stala manželkou knížecího stavitele Adolfa Mockera. Na tom, aby se bratr oženil, Josefovi velmi záleželo a přál mu rodinné štěstí: „*Masopust v plném proudu, a rád bych byl, kdyby pro Tebe ukončil tím, bys zařídil sobě rodinný život. Čím dál tím hůře, a ženatý má řádnou domácnost, pořádek a čistotu ve všem, pohodlí a konečně může důvěrně pohovořit.*“¹⁴⁵ O sňatku – ačkoliv sám byl v té době ještě svoboděn – se Josef vyjádřil jako o „korunování celého života rodinného.“¹⁴⁶ Adolf a Klára spolu založili rodinu na Hluboké nad Vltavou – Zámostí v jižních Čechách, kam byl Adolf povolán knížetem ze

¹³⁷ Adolf měl zřejmě již dříve vážnější vztah, který měl potenciál vyústit ve sňatek. Viz APH, f. AK, inv. č. 20 (Dopis Josefa Mockera bratru Václavovi z 11. 2. 1874).

¹³⁸ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹³⁹ Vraný, Kraj středočeský. Městys Vraný se nachází nedaleko Třebíze a zhruba mezi městy Louny a Slaný.

¹⁴⁰ Po zrušení patrimoniální správy byla Metropolitní kapitula nadále vlastníkem velkostatku Vraný.

¹⁴¹ Rodina Rathauská žila ve Vraném čp. 1.

¹⁴² Srov. APH, f. AK, inv. č. 62 (Dopis Josefa Mockera bratru z 29. 1. 1882).

¹⁴³ Drastík byl pravděpodobně druhým partnerem Karolíny Cífkové roz. Mockerové poté, co ovdověla.

¹⁴⁴ SOA Praha, Sběrka matrik, matrika oddaných, Vraný, záznam z 13. 5, 1882.

¹⁴⁵ APH, f. AK, inv. č. 192 (Dopis Josefa Mockera bratru Adolfovi z 16. 1. 188[2?], edice č. 26).

¹⁴⁶ APH, f. AK, inv. č. 62 (Dopis Josefa Mockera bratru Adolfovi z 29. 1. 1882, edice č. 27).

Schwarzenbergu z Krumlova v květnu 1881.¹⁴⁷ Na Hluboké se manželům Mockerovým narodila 13. března 1883 prvorozená dcera Marie Mockerová, která se později provdala za knížecího revírníka v Mláce Viléma Knechtla¹⁴⁸ a dle příjmení musela být matkou Adolfiny Knechtlové (1914 – 1968), z jejíž pozůstalosti se zachovala osobní korespondence Josefa Mockera. Druhá dcera Julie přišla na svět 31. července 1884 a jako třetí dcera Martička – „*maminčin mazánek*“¹⁴⁹ – 19. prosince 1887. Láskyplný vztah k sestřenicím pěstoval Josef Mocker i v dopisech, ve kterých nechával za svou dceru Južu¹⁵⁰ pozdravovat také Josefininy jihočeské sestřenice například slovy „*Josefina posílá sestřenkám pac a pusu*“, a to i v době, kdy ona sama byla ještě nemluvnětem.

Svou babičku Kláru vylíčila Adolfina Knechtlová poněkud protikladně k svému dědečkovi Adolfovi, a sice jako velkopansky založenou, zvyklou z domova na vedení velké domácnosti a toužící po společenské reprezentaci. A jak napsala dále, své ženě Adolf dopřával drahé toalety a pobyty v lázních.¹⁵¹ Ostatně k jednomu zamýšlenému pobytu Kláry v lázních podává několik rad a doporučení i Josef Mocker, který sám velice rád navštěvoval lázně, především Karlovy Vary: „*Zmínil jsi se, drahý bratře, že nevíš, zdali navštíví švagrová Klára Karlovy Vary. V Karlových Varech stojí na nádraží drožky (Einspränner) a fiakři; vozy jsou stejné a pohodlné, kufry se připevní zádu. Obyčejně se bere jen Einspränner, který stojí tuším 1 zl 50 kr, fiakr 2 zl a 50 kr. Já bych jí k tomu radil, a pakliže jí čas a poměry dovolí, tedy nechť tam jede budoucí měsíc a ostane tam tři neděle. Byt tam obdrží jistě a levný, může i doma snídat, objedvat i večeret – avšak nemusí. Domácí lidé jsou jednoduché, a velmi řádné a jsou radou nápomocní ... Adresa je jednoduše „Zum Matrosen“ Neue Wiese in Karlsbad. Nyní je již po hlavní sesoně, dá se očekávat, že bude čas příznivý a teplý, tedy bych to velice doporučil. Dítky bys musel arci sám obstarávat i byla k tomu zajisté i Tvá domovnice nápomocná. Jen s chutí na cestu, a v Karlových Varech je velmi pěkně.*“¹⁵² Doporučení do Karlových Varů dostala Klára od Josefa ještě v roce 1893, kdy ji trápily zdravotní potíže: „*Co se švagrové Clary týče, tu bych jí radil, když sobě na žaludek stěžuje, aby nebrala všelikých léků, nýbrž aby jela na 3 neb 4 neděle do Karlových Varů. Jest to předc osvědčené lázeňské místo a mnoho lidu zachovalo své zdraví. Já jí to upřímně radím, jen starosti ať nechá doma, a*

¹⁴⁷ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

¹⁴⁸ Marie se za Viléma provdala 18. listopadu 1911 v Třeboni. Manželství však nepřetrvalo a rozvedeno bylo v roce 1924.

¹⁴⁹ APH, f. AK, inv. č. 140 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 21. 8. 1893).

¹⁵⁰ Josefina Mockerová (*1885), prvorozená dcera Josefa Mockera a Františky Mockerové.

¹⁵¹ Knechtlová (1966, s. 28).

¹⁵² APH, f. AK, inv. č. 101 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 25. 8. 1888).

drží při tom dietu ... Já tam též pojedu, ač nevím kdy, neb se musím řídit dle práce na kostele Vinohradském. Nežli tam by jela, dal bych jí radu, jak si to nejlépe zařídití.“¹⁵³ O několik měsíců píše dále: „... Necht' sobě to zařídí švagrová, jak je Ti to vhod, bud' abychom jeli společně – pak mě milý bratře piš, abych obstaral pro Klaru byt. Nemůžeš-li švagrová hned sebou jet, tedy jed' do Prahy, Fany Tě bude očekávat a můžeš snad se nechati od prof. Thomayera aneb kterého koliv lékaře prohlédnouti. Dr. Mrázek a prof. Meixner jsou na cestách. V tomto pádu mě můžeš psáti, kdy bych Tě mohl na nádraží v Karl. Varech očekávati, a abych Ti obstaral byt – od kterého dne.“¹⁵⁴ Nakonec bratra Adolfa informuje o pár týdnů později následovně: „Právě jsem přišel se švagrovou Clarou od snídaně ... Daří se nám dobře, Clara byla již dvakráte u lékaře, zítra bude potřetí a jsem přesvědčen, že jí to bude velice dobře sloužiti. Radím ji, aby ostala každopádně zde 4 neděle ... Dnes mi Fany psala, že hodlá sem přijet 31. aneb 1. září a jel bych pak asi do Mariánských lázní aneb někam do Šumavy na týden a sešli bychom se pak v Praze s Clarou...“¹⁵⁵ Josefovi se společnost Kláry zřejmě zalíbila natolik, že následujícího roku napsal bratrovi: „Žádal jsem Fany, aby psala švagrové Kláře, pojedeli letos do Karlových Varů, aby pokračovala v kúře a bylo by mě velmi milé, kdybychom tam společně jeli.“¹⁵⁶

Kontakt obou bratrů byl čilý zejména v podobě písemné. Poté, co oba bratři založili vlastní rodinu, vzájemné návštěvy nebyly zřejmě tak časté, přesto se obě rodiny navštěvovaly. Josef s rodinou k tomu rád využil zejména cesty do a z Vídně, které se především na zpáteční cestě velmi dobře nabízely k návštěvě bratrovy rodiny na Hluboké u Českých Budějovic. Také pracovní vytížení obou bratrů časem značně omezovalo možnosti vzájemného setkávání. V devadesátých letech už bývalo poměrně časté, že ačkoliv měl například Josef cestu kolem Hluboké či Třeboně, čas a zřejmě i síly mu už na navštívení bratra mnohdy nestačily.

Co do povahových vlastností a zájmů se od vnučky Adolfovy dozvídáme, že byl Adolf Mocker veselé povahy a rád žertoval. O tom si lze udělat představu již z doby jeho dospívání, kdy bylo Adolfovi 19 let. V roce 1860 připsal několik řádek k dopisu svého

¹⁵³ APH, f. AK, inv. č. 137 (Dopis Josefa Mockera švagrové a bratrovi Adolfovi z 1.4.1893).

¹⁵⁴ APH, f. AK, inv. č. 141 (Dopis Josefa Mockera švagrové a bratrovi Adolfovi z 8. 8. 1893).

¹⁵⁵ APH, f. AK, inv. č. 140 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 21. 8. 1893).

¹⁵⁶ Viz APH, uchovaný strojopisný opis či přepis nenalezeného originálu návštěvničky (Josef Mocker bratrovi Adolfovi z 15. 6. 1894).

bratra, adresovanému rodičům. Jsou to zároveň jedny z mála řádků¹⁵⁷, které jsou od Adolfa dochovány, neboť v případě dochované korespondence je Adolf téměř výlučně adresátem: „... *Masopust na krku a však co dělat; marně se trmácet! Ovšem by to bylo to nejmenší, ale – za drahý peníz! To je ten háček, na který se student nerad věší.*“¹⁵⁸ Přestože měl své povolání rád a byl člověkem zodpovědným, u vrchnosti a vrchnostenských úředníků údajně příliš oblíben nebyl. Naopak u řemeslníků – zedníků, tesařů a ostatních – byl oblíben pro zmíněné žertování a spravedlivé, nepovyšující se chování. Knechtlová nás dále spravuje o tom, že Adolf měl rád klidný způsob života. Z koníčků svého děda uvádí, že velice rád plaval a to i v pokročilém věku, kdy k tomu účelu rád využíval Opatovický rybník v Třeboni. V době svého mládí měl rád bruslení a jízdu na koni. Ze sféry umění si dopřával návštěvy koncertů celosvětově proslulého českého houslového virtuosa Jana Kubelíka (1880 – 1940).¹⁵⁹

3.4 Bratr Václav Mocker (12. 10. 1844 – 2. 3. 1886), rodinný statek a cihelna v Cítolibeč

Vyjma nejmladšího bratra Antonína, který zemřel ještě jako dítě, když mu bylo pět let, byl nejmladší ze sourozenců Mockerových Václav (*12. 10. 1844). Převzal rodinné hospodářství v Cítolibeč, kde ještě do roku 1869 žil otec Josef Mocker a do roku 1873 matka Kateřina. Posílal-li Josef Mocker své rané dopisy domů do Cítolib, obracel se v nich nejen na rodiče, ale také na bratra Václava. Svou rodinu informoval o průběhu svého studia v Praze a později o situaci ve Vídni. Sám se zajímal o dění doma, v rodných Cítolibeč a obecně na Lounsku. Mockerovy dopisy z doby studií, z první poloviny šedesátých let, jsou zajímavé také pro zmínky o vlasteneckém duchu, který v Praze i Vídni zavládl včetně projevů národního obrození v politice i každodenním životě Josefovými očima.

¹⁵⁷ Tyto řádky jsou dochovány pouze v opise nenalezeného originálu dopisu z 22. 1. 1860, který se ve fondu AK nenalézá. Vlastnoruční písmo Adolfovo viz APH, f. AK, inv. č. 192. (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 16. 1. 188[2?], edice č. 26).

¹⁵⁸ Adolf tu navazuje na slova Josefova o tom, že bály konající se v době masopustu byly drahou záležitostí. Viz APH, dochovaný opis či přepis nenalezeného originálu dopisu Josefa Mockera a Adolfa Mockera rodičům z 22. 1. 1860).

¹⁵⁹ Knechtlová (1966, s. 28).

Z této doby – konkrétně z roku 1862 – nám Josef Mocker zprostředkoval také jednu z prvních zmínek o bratrovi Václavi v příhodách, o kterých napsal svému bratrovi Františkovi. Jednak ze společné cesty do Prahy a jednak z domova: „S Václavem jsme jeli do Prahy. Koukal se na Prahu slavně a v divadle, byla česká opera, tu otvíral oči a uši. Ptám se ho, co tomu říká? Oddychne si a praví: „Posud' sám!“ Všade jen dýmky hledal, ačkoliv jsem jemu sám doma 3 nechal, tak si předc jednu hlíněnou musel koupit. Pívo mu chutnalo, a když jsem mu řekl, že již máme 3, tu pravil, „ono to je tak pro mě!“ Po městě zpíval Riegrovou kovářskou (Prach a broky Václave? – po městě to nezpíval), byl napařený, Žižkovku, hůl, s železným kováním v ruce, v tom tu policajt. Já pravím „zavře tě, skovej hůl“, on ale se nenechal vytrhovat a krácel dále. Zpěv v hostincích a ten náramný slovanský život se mu náramně líbil. Abych nezapoměl: O posvícení hráli jsme u nás karty [?] Švagr, sestra, strýc, já, otec, a Václav. Bylo 1 f 70 kr v banku. Švagr dával, Václav sejmul Esso. Václav praví hop! vezme druhou kartu ... a prohrál, musel celou jeho mohovitost, kde jen žoldu měl, do misky dáti, to' se ví, že byl smích, Václav však byl po celý večer zaražen a otec se po kolik dní na něho vadil.“¹⁶⁰

Ve svých 27 letech se Václav Mocker oženil – 17. října 1871 si vzal Annu Sochorovou (*24. července 1851–[1907?]), která pocházela z nedalekých Dřívčic¹⁶¹ a s kterou se usadil na rodinném statku v Cítolibeč č. p. 38. Přestože se stal nyní statek také vlastnictvím Anny, bratrům Adolfovi a Josefovi patřila i nadále část rodinného majetku. Kromě vzájemných rodinných pout a dobrých vzájemných vztahů to mohl být další důvod k tomu, že si bratři po celý život pomáhali a přispívali k dobrému chodu hospodářství. Bratři spolu zůstali ve vzájemném kontaktu, přestože byli všichni profesně velmi vytiženi a usazeni v různých koutech Čech. S Václavem sdíleli jak starosti, tak také dobré zprávy z domoviny. Když například v červenci 1873 shořela stodola, radil Josef – se svým charakteristickým smyslem pro povinnost a pořádek ve věcech – Václavovi, co nezanedbat: „Drahý bratře! Přijdu dnes ráno na stavbu, vypravuje mi p. David¹⁶², že Tě i nás neštěstí potkalo, an stodola shořela. Jaks mi pravil jednou, byla pojištěna, buď tedy tak pozorný a učtuj vše dříví dokonale, by Ti vše dobře zaplatili. Shořeloli vše, tak Ti musí dát plnou cenu. Dříví jest ted' velmi drahé, též práce tesařská i denní práce nádenická.“¹⁶³

¹⁶⁰ APH, f. AK, inv. č. 7 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Františkovi z 3. 11. 1862).

¹⁶¹ Dřívčice se objevují také pod názvem Hřívčice. Viz SOA Litoměřice, matrika oddaných (Hřívčice), záznam ze 17. 10. 1871.

¹⁶² František David (1853–1923). Rodák z Cítolib a stavitel, který působil v kanceláři Josefa Mockera při huti svatovítské v Praze.

¹⁶³ APH, f. AK, inv. č. 16 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 14. 7. 1873, edice č. 8).

Sepětí s rodným statkem v Cítolibech bylo silné a je možné jej reflektovat i ve vztahu k pracovní síle, kterou bratr Václav zaměstnával: „*Drahý bratře! ... že jsem zapomněli oráči Tvému něco dáti, proto odesílám Ti 1 zl.*“¹⁶⁴

Václav Mocker se řadil od počátku sedmdesátých let rovněž k cihlářským živnostníkům, kteří vystávali z řad významných selských rodin. Rodinnou cihelnu založil nejspíš už na počátku sedmdesátých let, kdy obecně nastal rozmach provozů cihelen. Tyto jsou jedním ze svědků stavebního boomu, který je pro toto období charakteristický. První zmínky o rodinné cihelně se v korespondenci objevují k únoru roku 1874. Jeden z pozdějších dopisů z osmdesátých let zmiňuje rovněž koncept smlouvy z roku 1873. Cihelna tedy stála nejpozději k roku 1873. Tvořena byla dvěma velkými kolnami, dvěma menšími a dvěma žárovými pecemi.¹⁶⁵ O hliništích se v korespondenci neuchovaly žádné zmínky, ale tuto funkci mohl snad plnit i některý z pozemků, přináležejících ke statku. Ostatně pozemky v těsné blízkosti cihelny byly rodinou drženy ve vlastnictví jako lukrativní stavební parcely. V korespondenci se Josef Mocker zmiňuje o rodinné cihelně poměrně pravidelně, i když zprávy jsou mnohdy spíše kusé. Cihelna Václava Mockera se stala rodinným majetkem všech tří bratří Mockerových. Zatímco Václav obstarával celý její provoz a chod, Josef uplatnil především široké spektrum kontaktů, které získal jako pražský dómský architekt.

První zprávy o zprostředkovávání zakázek bratrovi Václavovi lze vysledovat v architektové korespondenci již v roce 1874: „*Včera večer se mne Inženýr Wolf¹⁶⁶ ptal na melasové jámy a materiál, který melase co možná vzdoruje.*¹⁶⁷ *Já mu pravil, že máš velmi dobré cihly, které se k tomu dobře hodí, zdali mu nebudou drahé. Jáma se má stavět teď na jaře v Mostě, zapotřebí as 30 neb 40 tisíc cihel, možná snad i více.*“¹⁶⁸ A dále na jiném místě: „*Rád bych měl zde (pozn. autora: v Praze) jednu cihlu a tašku, možná že se zde nechá něco časem dělat. Třeba až tam (pozn. autora: do Cítolib) pojede Adolf.*“¹⁶⁹ Josef Mocker se snažil pravděpodobně uplatnit svůj vliv na dodávku materiálu u staveb, jejichž opravu nebo realizaci vedl sám či některý z jeho spřízněných kolegů stavitelů, popřípadě

¹⁶⁴ APH, f. AK, inv. č. 19 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 30. 12. 1873).

¹⁶⁵ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; Tradiční žárové pece jsou známy již z období středověku. Jejich nástupcem se staly pece kruhové, jejichž technologie kromě jiného zabraňovala vypouštění zdraví škodlivých plynů. Nástup kruhových cihlářských pecí započal asi od 3. čtvrtiny 19. století.

¹⁶⁶ Pravděpodobně profesní kolega ze spolku Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze Achile Wolf.

¹⁶⁷ Melasa byla vedlejším produktem při výrobě cukru v cukrovarech a měla konzistenci podobnou sirupu.

¹⁶⁸ APH, f. AK, inv. č. 20 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 11. 2. 1874, edice č. 11). Srov. též APH, f. AK, inv. č. 26 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 31. 3. 1874: „Jak stojí cihelna? Z prodeje sešlo neb objednali v Mostě jámy ze železa.“)

¹⁶⁹ Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 31. 3. 1874, který zároveň naznačuje, že bratr Adolf pobýval nejspíš v Praze nebo v okolí.

zadavatelů staveb. Jedna z plánovaných zakázek, o které se architekt v korespondenci zmiňuje, spadá do roku 1878: „*Mně mnoho na tom záleží, aby stavba z cihel se postavila, neb i tím získáte a je možnost do Prahy pak i více materiálu dodávat. Proto hled'te krásné cihly vyrábět, neb se hned taková příležitost nenaskytne.*“¹⁷⁰ Na mysli měl Josef Mocker pravděpodobně dodávku cihel pro nové probošství na Pražském hradě, postavené v letech 1878–1880¹⁷¹. Na kvalitu cihel z Václavovy cihelny kladl Josef Mocker obzvláště velký důraz. Bratrovi Václavovi často zdůrazňoval, aby byly cihly výborné jakosti¹⁷², za což si měl Václav nechat také dobře zaplatit. Nadprůměrná kvalita cihel z Václavovy cihelny mohla být před krátkým časem doložena na budově tzv. Nového probošství na Pražském hradě v rámci probíhající rekonstrukce budovy.¹⁷³

Nové probošství vzniklo jako rezidence kanovníků Metropolitní kapituly u sv. Víta jako náhrada za část zbouraného starého probošství, které muselo ustoupit novodobé dostavbě hlavní a vedlejší chrámovým lodím a především taktéž Josefem Mockerem projektovanému západnímu dvouvěží katedrály sv. Víta. Stavbě tzv. Nového probošství musela ustoupit budova č. p. 34, část kláštera sv. Jiří a část farní budovy. Ačkoliv zaznívala i přání, aby tato prostora nebyla již zastavována, aby katedrála sv. Víta mohla být uvolněna od sevření obklopujících staveb, tomuto přání nemohlo být vyhověno. Rezidence kanovníků byla financována proboštem Metropolitní kapituly u sv. Víta, projektována však byla dómským architektem Josefem Mockerem „ve slohu přísne gotickém“. Na její stavbě se podílel rovněž personál svatovítské huti.¹⁷⁴

Cihly vynikající kvality z Václavovy cihelny byly pro nové probošství použity pro nejexponovanější část stavby – v pohledovém líci průčelí fasády směrem k Jiřskému náměstí. Tato část stavby cihlový materiál přiznává tím, že jej ponechává obnažen. Naopak dvorní fasáda byla omítnuta, a zřejmě proto pro ni nebylo nutné použití cihel tak mimořádné kvality. V pohledovém líci průčelí došlo k užití cihel, které se od ostatních odlišují jinou strukturou, barvou i způsobem vypálení. Tyto cihly jsou v kartuši opatřeny iniciálami „V M“¹⁷⁵ a jejich rozměr činí 7,2 cm x 15,5 cm x 28,8 cm. Rozměry jiných nálezových cihel, které byly užity v jiné části budovy, činí například 7,5 cm x 15 cm x

¹⁷⁰ Viz APH, f. AK, inv. č. 55 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 6. 10. 1878, edice č. 22).

¹⁷¹ APH, f. Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze, Ročník Jednoty 1877–1878, s. 9; tamtéž ročník 1880, s. 6.

¹⁷² O vynikající kvalitě cihel z produkce rodinné cihelny se zmiňuje i kronika rodiny Mockerů. Srov. SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6. Rovněž nedávný nález na budově Nového Probošství na Jiřském náměstí v areálu Pražského hradu toto potvrzuje.

¹⁷³ Rekonstrukce budovy tzv. Nového probošství probíhá od roku 2020.

¹⁷⁴ Viz APH, f. Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze, Ročník Jednoty 1877–1878, s. 9.

¹⁷⁵ Iniciály Václava Mockera.

30,5 cm.¹⁷⁶ Celkově vykazují náleзовé cihly použité na stavbu nového probošství pestrost s ohledem na formát cihel.¹⁷⁷ Byla-li volba cihlového materiálu pro nové probošství záležitostí čistě praktickou nebo pragmatickou s ohledem na provoz rodinné cihelny, nebo vedla-li Josefa Mockera k užití cihlového zdiva i myšlenka přiblížení se tomuto stavebnímu materiálu a cihelné architektuře, které jsou doloženy v Praze v hojně míře pro období vlády Karla IV.¹⁷⁸, nemůže být na tomto místě zodpovězeno. Ve 2. pol. 19. stol. však nebývalo ani výjimkou, že mezi nájemníky cihelen, kterých bylo v Praze značné množství, bývali samotní stavitelé. S ohledem na množství cihelen v samotné Praze ve 2. pol. 19. stol. je poměrně překvapující, že Josef Mocker jednak dokázal prosadit dovoz cihel z poměrně vzdálených Cítolib a jednak schopnost obstát v konkurenci rodinné cihelny mezi ostatními zaběhnutými či realizovaným stavbám blíže situovanými cihelnami. Cihly z produkce Václavovy cihelny byly použity také pro stavbu – kostela sv. Ludmily na Vinohradech¹⁷⁹, Karlštejna¹⁸⁰, kostela sv. Václava na Smíchově¹⁸¹,

¹⁷⁶ Tento rozměr se vztahuje na nalezenou cihlu s kartuší a označením číslicí 3. Jedná se o cihlu běžné kvality – užitých na novém probošství na ostatních méně exponovaných částech budovy. U těchto běžných cihel bylo identifikováno několik číselných řad počínaje číslem 2 a konče číslem 9.

¹⁷⁷ Na tomto místě velice děkuji Ing. arch. Petru Chotěborovi za poskytnutí všech informací, týkajících se nálezů cihel z budovy tzv. Nového probošství.

¹⁷⁸ S ohledem na nálezy na území Prahy jsou doklady o užití cihelné architektury ve středověku, zejména v období vlády Karla IV., pouze na území Starého města pražského. K prosazení cihelné architektury dopomohl nejspíš také ničivý požár Starého města v roce 1316. Viz Hájek a kol. (2017, s. 13, obr. 6).

¹⁷⁹ O vypracování plánů pro Vinohradský kostel se Josef Mocker v korespondenci zmiňuje poprvé v roce 1885: „... možná, že budu muset mimo jiných věcí pracovati na plánech pro Vinohradský kostel.“ Viz APH, f. AK, inv. č. 77 (Dopis Josefa Mockera bratřovi Adolfovi a švagrové Kláře ze 4. 8. 1885). Srov. dále Dopis Josefa Mockera bratřovi Adolfovi a švagrové Kláře z 15. 11. 1890: „Pro Vinohrady se letos udělalo a zaslalo přes 90 000 cihel, na Karlův Týn 5 aneb 7 tisíc. Jinam se nedalo nic. Veškerá výroba [se] prodala, a kdyby bylo ještě jednou tolik bývalo... Budoucí rok též zabezpečen jen pro Vinohrady.“

¹⁸⁰ APH, f. AK, inv. č. 77 (Dopis Josefa Mockera bratřovi Adolfovi a švagrové Kláře z 15. 11. 1890).

¹⁸¹ Stavba smíchovského kostela (1881–1885) byla svěřena stavitelům Čeňkovi Gregorovi a Karlu Starkovi (firma Gregor & Stark), kteří ji provedli podle plánů Antonína Viktora Barvitia. Josef Mocker se o dodávce cihel pro smíchovský kostel – ačkoliv ten není jmenován přímo – obšírněji zmiňuje v dopisu bratřovi Václavovi z 2. 3. 1882. Nicméně zcela jasnou zprávu o užitých cihlách podává periodikum Křesťanské akademie Method (1881, roč. 7., str. 106): „Zevnější rovná pole mezi pilastry vyložena budou cihlami z cihelny Mockera v Cítolibech, které již na probošství hradčanském velmi dobře se osvědčily.“ Viz též Kostel sv. Václava. In: Památkový katalog [cit. 2. 12. 2021], dostupné online: [kostel sv. Václava - Památkový Katalog \(pamatkovykatalog.cz\)](http://kostel.sv.vaclava-pamatkovy.katalog.cz).

Wiehlova domu¹⁸², děkanství v Mělníku¹⁸³, na Konopišti¹⁸⁴ a pravděpodobně i pro další stavby.¹⁸⁵ Jak naznačují některé dopisy, dovoz cihel z Cítolib byl realizován pravděpodobně po železnici. Za života Václava Mockera byly cihly vyráběny nejprve ručně a později též na ručním lisu.¹⁸⁶

Po smrti Václava Mockera (1886) přešla starost nejen o statek, ale také o chod rodinné cihelny na ovdovělou Annu Mockerovou. Josef se i nadále angažoval, aby své švagrové zprostředkoval zakázky na dovoz cihel. Rodinná cihelna Mockerových zažívala období zdařilá i krizová. Slabinou cihelny v příznivých poměrech byla nepřilíš vysoká produkce cihel. Proto si rodina pronajala rovněž panskou cihelnu v Cítolibech.¹⁸⁷ Nebylo-li zakázek mnoho a ve společnosti panovala finanční krize – na venkově například v důsledku špatné úrody a nízkého finančního zisku z malých výnosů zemědělské produkce, zůstávalo zboží uskladněné v cihelně do té doby, než mohlo být prodáno. Josef Mocker se zajímal rovněž o technologii s ohledem na možnosti efektivního hladkého zpracování povrchu cihel a na produkci tvarovek¹⁸⁸. V roce 1889 tak pověřil bratra Adolfa, aby se informoval o technologii výroby cihel na panství Schwarzenberském: *„Přijdešli do knížecí cihelny, po[o]hlídni se, jak lisují cihly, totiž jak obdrží hladké čelo.*

¹⁸² SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6. Není bohužel zcela jasné o který „Wiehlův dům“ se jedná. Domů vzniklých podle projektu architekta Antonína Wiehla je celá řada. V jednom z dopisů z roku 1888 se Mocker zmiňuje, že *„švagrová má malý odbyt na cihly, arch. Wiehl chce je mít za 25 zl, což by arcí málo bylo, a kdyby slevila, tedy to musí udělati všem.“* Wiehlovými domy se zabývá také článek v časopise Zprávy Spolku inženýrů a architektů, roč. 22, č. 1 (1887-1888). V letech 1888 – 1889 byl postaven dům U mladých Goliášů (též U Bechyňů) na Starém městě na rohu ulic Skořepka a Jilská. Vzhledem k tomu, že Wiehl rád uplatňoval prvky italské i české renesance a mezi nimi též režné zdivo, není užití cihel z Mockerovy cihelny nepravděpodobné. Wiehlova vlastní vila byla postavená až v roce 1898 ve Smolnici, která se nachází jen několik málo kilometrů od Cítolib. Dům podle návrhu Antonína Wiehla známý jako „Wiehlův dům“ na rohu Václavského náměstí a Vodičkovy ulice byl vystavěn rovněž později, v letech 1895–1896. Viz Památkový katalog [cit. 2. 3. 2021], dostupné online: <https://www.pamatkovykatalog.cz/wiehlova-vila-2165297>; Památkový katalog [cit. 2. 3. 2021], dostupné online: [Wiehlův dům - Památkový Katalog \(pamatkovykatalog.cz\)](https://www.pamatkovykatalog.cz/wiehluv-dum).

¹⁸³ V Archivu Pražského hradu se nacházejí plány od Josefa Mockera datované k roku 1894 pro (původně děkanský a od roku 1896 proboštský) kostel sv. Petra a Pavla. V úvahu by mohla případně přicházet novogotická budova probošství. Srov. též SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; Srov. též Poche (1978, s. 370).

¹⁸⁴ „... I v Konopišti se dosud pracuje a odbyla tam švagrová veškeré cihly, s kterými nevěděla kudy kam. Bylo jich třeba pro rekonstrukci. V Konopišti pracovalo v létě až 360 lidu, nyní ještě as 150. Zámek na zevnější straně i dvorní facady opraveny až na průčelí, kde se konala přestavba. Omítati se bude až zjara. Měl jsem s tím dost a dost co dělati a cesty vzaly mnoho času. Ted' se ještě jedná o upravení kaple a rozhodne se pan archivévoda tyto dni neb se odbývají na Konopišti dnes, zítra a ve středu hony.“ APH, f. AK, inv. č. 145 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 12. 11. 1894).

¹⁸⁵ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹⁸⁶ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; Například v Praze probíhala ruční a strojová výroba souběžně ještě do 1. sv. války. Viz Hájek a kol. (2017, s. 75).

¹⁸⁷ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹⁸⁸ Tvarovky umožňovaly již od středověku dosažení kreativnějšího provedení dílčích výtvarných prvků, než jak to umožňovala prostá cihla. Viz Hájek a kol. (2017, s. 12-13).

*Pomáhali se ručně, aneb vyjdeli cihla hned čistá z formy. Hlavně jak se obdrží cihly formované¹⁸⁹ | k[u] p[řikladu] – čisté. Nemám příležitosti se někam dostat do cihelny, kde se podobné zboží vyrábí, a přede bych to rád cihláři v Citolibečch zdědil, kamž se as za tři neděle podívám.*¹⁹⁰

V cihlářské tradici pokračoval také Václavův syn Josef Adolf Mocker (1. srpna 1874–25. března 1943). Tento druhorozený syn Václava (1844–1886) a Anny (?–?) Mockerových studoval na střední hospodářské škole v Roudnici¹⁹¹ a od roku 1895 hospodařil společně s ovdovělou matkou na rodinném statku. Rodinnou cihelnu postavil téměř celou novou v roce 1928.¹⁹²

Prvorozený syn Svatopluk (2. srpna 1872 – 1934?)¹⁹³, kterého jeho architekt Josef Mocker nazýval Svatouš, získal vzdělání v oboru zahradnictví a ovocnářství, jak určil ještě za svého života Václav Mocker. Anna Mockerová přivedla na svět ještě další děti, z nichž do dospělého věku přežili dcera Kateřina Anna Adolfina (16. listopadu 1877 – 12. června 1900)¹⁹⁴, ačkoliv ta se nedožila 23. narozenin, syn Adolf (*31. května 1882)¹⁹⁵ a dcera Marie Anna Aloisie¹⁹⁶ (*15. června 1883).¹⁹⁷

Profesně se obzvlášť dobře podařilo vyniknout prvorozenému Svatoplukovi, o jehož kariérní dráze poskytuje velmi dobrou představu zápis v kronice rodiny Mockerů. Z období, kdy se nejvíce jednalo o Svatoplukově budoucnosti a rodina zvažovala možnosti jeho vyučení, je zachováno rovněž několik zmínek v korespondenci Josefa Mockera. Je z nich patrné, že pomáhal s výchovou nejen v případě synovce Viníka, který v roce 1874 přišel o otce, ale též v rozhodné chvíli, kdy se jednalo o budoucnosti synovce Svatopluka, jenž taktéž právě v tomto okamžiku (1886) přišel o otce. „*Milý bratře! ... Příčina, proč piši, jest především psaní švagrové, kde se ptá, máli Svatouše dáti do učení – tuším vrchnímu zahradniku u knížete Kinského ... avšak se mi jednalo zároveň o to, aby*

¹⁸⁹ Na tomto místě se v předloze nachází jednoduchý nákras tvarovky půlkruhově vyhloubené.

¹⁹⁰ APH, f. AK, inv. č. 105 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi ze dne 25. 5. 1889).

¹⁹¹ Roudnice nad Labem, okres Litoměřice (GPS 50.4252825N, 14.2617500E). Srov. SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹⁹² SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹⁹³ Rodinná kronika mylně uvádí den narození; srov. SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; srov. též SOA Litoměřice, sbírka matrik.

¹⁹⁴ Rodinou byla nazývána Katuška. Rodinná kronika uvádí datum narození/úmrťi Kateřiny 16. 9. 1877–12. 4. 1900; SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; srov. též SOA Litoměřice, sbírka matrik.

¹⁹⁵ Rodinná kronika uvádí datum narození Adolfa 28. 5. 1882; srov. SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; srov. též SOA Litoměřice, sbírka matrik.

¹⁹⁶ Marie Mockerová provdaná Krejtná. SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹⁹⁷ Rodinná kronika uvádí datum narození Marie 13. 6. 1883; srov. SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; srov. též SOA Litoměřice, sbírka matrik.

*přišel hoch do německé krajiny, by se řeči přiučil, dokud jest mlád. Banko¹⁹⁸ mi místo buď v Doxu¹⁹⁹ aneb v Teplici²⁰⁰ slíbil, avšak později – proto ostal hoch doma – dnes jsem Bankovi zase psal a žádal krátkou odpověď.*²⁰¹

A jen pár týdnů poté informuje Josef Mocker svého bratra Adolfa následovně: *„Děkuji Ti bratře za zprávu týkajíc se Svatopluka, psal jsem to švagrové. Druhého dne však přišlo psaní od Banka, v kterém zděluje, že zahradník Vácha v Doxu nyní hocha do učení vzítí nemůže, avšak na jaře, aneb když to né, tak by jej přijal zahradník v Teplici. Tedy jsem radil švagrové, by promluvila s cítolibským zahradníkem, by jej do té doby nějak zaměstnával. Myslím, že bude lepší, když se v mladších letech němčině naučí, neb později, co pomocník to jde již trochu těžce.*“²⁰² Svatopluk nakonec působil po studiu na gymnáziu v Praze²⁰³ asi dva roky ve vyučení v Duchcově v zámecké zahradě Valdštejnské.²⁰⁴ Na toto období vzpomíná Svatoplukův mladší bratr Josef, který do rodinné kroniky zaznamenal následující řádky: *„...u zámku byl velký park, kterým protékal potůček a kde byly velké skleníky plné palem a květin ... Byli jsme tam s maminkou ho (pozn. autora: Svatopluka) navštívit. Vyjeli jsme kočárem asi ve 3 hodiny ráno a večer zase jsme se vrátili domů (pozn. autora: do Cítolib). Byla to velká túra pro koně, ale šlo to dobře, koně byli mladí.*“²⁰⁵ Podle rodinné kroniky směřovaly další Svatoplukovy kroky do Teplíc-Šanova a následně přešel ke knížeti Thun - Hohensteinovi, u něhož působil v zámeckých zahradách. Podle záznamu v rodinné kronice opustil Svatopluk děčínské panství asi po roce svého tamního působení a odešel do Klosterneuburgu u Vídně, kde absolvoval vinařsko-ovocnářskou školu.²⁰⁶ O tomto období se zachovala zmínka také v dopise od Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z počátku roku 1893, která by spíše poukazovala na Svatoplukovo studium v Klosterneuburgu, které probíhalo nikoliv následně, ale souběžně se službou u děčínských Thunů: *„Svatopluk v Děčíně obdrží budoucí měsíc plat 30 neb 35 zl, chce jednoroční službu na*

¹⁹⁸ Sirotek, který vyrůstal u architekta strýce Václava Mockera, žijícího v Cítolibech na statku č. p. 55. SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

¹⁹⁹ Duchcov (něm Dux), okr. Teplice.

²⁰⁰ Teplice, okr. Teplice.

²⁰¹ APH, f. AK, inv. č. 81 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 8. 12. 1886).

²⁰² APH, f. AK, inv. č. 95 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 21. 12. 1886).

²⁰³ Podle zápisu v rodinné kronice studoval Svatopluk v Praze gymnázium právě v době, kdy zemřel jeho otec a architektův bratr Václav v roce 1886. Zdá se, že to byl poslední rok, který na gymnáziu strávil, neboť od roku 1886 se rodina starala o to, aby Svatoplukovi zajistila přístup k dobrému vyučení SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

²⁰⁴ Viz též APH, f. AK, inv. č. 96 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 16. 6. 1887).

²⁰⁵ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

²⁰⁶ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

podzim v Praze započítí²⁰⁷, jelikož myslí, že je k tomu schopen, a co žák klosterneubursky²⁰⁸ prý má k jednoročátsvtí nárok.²⁰⁹

Po studiu v Klosterneuburgu odešel Svatopluk dle slov svého bratra Josefa do Jezeří²¹⁰ nedaleko Mostu, kde pracoval u knížete Lobkowického.²¹¹ Odsud směřovaly jeho kroky až do Bergendorfu u Hamburku, kde se stal vrchním zahradníkem. Přesto, když byl vypsán konkurz na místo učitele v první české vinařské škole v Mělníku²¹², informovala jej o tom jeho rodina, která si přála mít Svatopluka blíže domovu. Svatopluk skutečně nastoupil do mělnické vinařské školy v roce 1897.²¹³ Jeho spletitá kariérní byla završena tím, že z Mělníku musel pravděpodobně pro neshody s ředitelem²¹⁴ odejít. Poté, co bylo vypsáno výběrové řízení v Praze-Troji, přešel do Zemského pomologického ústavu²¹⁵ v Praze-Troji²¹⁶ a následně učil i na tamní vinařské škole, která svou výuku – v češtině a němčině – zahájila v akademickém roce 1909/1910. Svatopluk Mocker se stal později ředitelem trojského Pomologického ústavu. V Troji si v roce 1908 nechal postavit vilu od stavitele Antonína Žižky a zůstal zde do své smrti. V době svého působení v Mělníce se oženil s dcerou správce tamního cukrovaru Annou roz. Abell (*1885) a

²⁰⁷ Viz též APH, f. AK, nevidováno. (Dopis Josefa Mocker bratrovi Adolfovi z 26. 4. 1893).

²⁰⁸ Oficiální název střední odborné školy zněl od roku 1874 K. u. K. Oenologische und Pomologische Lehranstalt. Studium na tomto ústavu trvalo 3 roky a zaměřeno bylo především na vinařství a ovocnářství. Škola byla založena v roce 1860 a ve své době patřila k nejvýznamnějším svého druhu v Monarchii a celosvětově je jednou z nejstarších škol tohoto zaměření. Zdroj: Wikipedia (německá mutace), [cit. 5. 2. 2021], dostupné online: https://de.wikipedia.org/wiki/H%C3%B6here_Bundeslehranstalt_und_Bundesamt_f%C3%BCr_Wein-und_Obstbau

²⁰⁹ APH, f. AK, inv. č. 139 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi ze 4. 2. 1893).

²¹⁰ Horní Jiřetín, dříve též Jezeří (něm. Eisenberg), okr. Most; Srov. SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

²¹¹ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

²¹² Škola byla založena v roce 1882 a byla první školou v Rakousku-Uhersku svého druhu, na které se vyučovalo v češtině. V roce 1884 se vinařská škola spojila se školou ovocnářskou.

²¹³ Česká vinařsko-ovocnická škola v Mělníku byla založena v roce 1882 a výuku zahájila v roce 1895. Zdroj: Wikipedia (heslo Vyšší odborná škola zahradnická a Střední zahradnická škola Mělník), [cit. 5. 2. 2021], dostupné online: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD_odborn%C3%A1_%C5%A1kola_zahradnick%C3%A1_a_St%C5%99edn%C3%AD_zahradnick%C3%A1_%C5%A1kola_M%C4%9Bln%C3%ADk; Srov. též <https://sites.google.com/site/zkvalitnenivyuky/nase-skola>.

²¹⁴ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

²¹⁵ Zemský Pomologický ústav v Praze-Troji založen kolem roku 1870. Jedním z ředitelů byl také významný pomolog Karel Němec – syn Boženy Němcové. Srov. též Wikipedia (heslo Popelářka), [cit. 5. 2. 2021], dostupné online: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Popel%C3%A1rka>; Viz též 100 let Zahradnické školy 1909–2009, s. 15, [cit. 5. 2. 2021], dostupné online: <http://193.85.237.218/skolajarov/dokumenty/almanach.pdf>.

²¹⁶ Poprvé je přihlášen v Praze Holešovicích na adrese Na Šachtě (čp. 571) nedaleko Trojského mostu k roku 1904 a poté k 1. 10. 1906 na čp. 889 v Holešovicích. Z pobytové přihlášky je patrné, že byl odborným učitelem na Pomologickém institutu v Troji. NA, f. Policejní ředitelství I, konskripce, kart. 401, obraz 418, [cit. 5. 4. 2021], dostupné online: <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=a5daece0eac952f9f2e53d24d711f1bb4de3ecbc5ddf28cc43d86f99ddcd386&action=image&record=23>.

z manželství vzešly tři dcery (Svatoslava *1904, Anna *1905 a ?)²¹⁷. Svatopluk zdědil po svém otci Václavovi vášeň pro kouření a pivo. Před smrtí napsal svému bratrovi Josefovi: „... zdá se mně, že umírání není hrozné a těžké, co také mohu od života čekat, horu tabáku jsem vykouřil, rybník piva vypil.“²¹⁸ Výtvarné nadání svých předků – architektů Josefa a Adolfa Mockerových – se projevilo u Svatoplukova vnuka, který před odchodem do penze působil jako ředitel jedné z pražských výtvarných škol.

3.4.1 Cukrovar v Lounech, František Hýra a Václav Mocker

Do osudu rodiny Václava Mockera se hoře zapsala událost, která měla ve svém důsledku neblahý vliv na psychickou stránku a následně zhoršující se zdravotní stav Václava Mockera. Touto událostí bylo zkrachování Rolnického cukrovaru v Lounech, jehož jedním ze zakladatelů se stal rovněž Václav Mocker. Rodina Mockerových obecně patřila k těm váženějším a zaopatřenějším. Funkce představeného, kterou zastával architektův a Václavův „hořejší strýc“ Václav Mocker²¹⁹, nepochybně pomohla i k navázání kontaktů s vlivnějšími členy obce, mezi nimi i Františkem Hýrou.

Tento významný podnikatel byl činný především v Plzni a v Lounech. Posledně jmenované leží pouhých pár kilometrů od Cítolíb. V Lounech patřily Františku Hýrovi všechny tři mlýny na Ohři a v Cítolibeč vlastnil hospodářství.²²⁰ On i jeho žena Karolína Hýrová se spřátelili s rodinou Mockerových natolik, že se Hýrovi stali rovněž kmotry architektova bratrance.²²¹ František Hýra byl velmi podnikavý a podařilo se mu nashromáždit význačné jmění. Jedna z jeho podnikatelských iniciací bylo rovněž založení prvního lounského akciového cukrovaru, který byl postaven v letech 1868–1869, mimo jiné za podpory tehdejšího starosty obce – zemského advokáta Petra Pavla

²¹⁷ Identifikovány mohly být dvě ze tří dcer. Viz NA, Policejní ředitelství I, konškrípce, karton 401, obraz 418, [cit. 18. 12. 2021], dostupné online: <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=88abc3e361fe4a174e4808d30cb2bd578a77b9d9ca449f825cba81f4597debb2&action=image&record=43>.

²¹⁸ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

²¹⁹ Architektův strýc Václav Mocker – jmenovec architektova bratra – žil s rodinou v Cítolibeč na č. p. 55 a dlouhá léta zastával funkci představeného obce (1858–1872). Tuto funkci vykonávali i další členové rodiny Mockerů. Architektův strýc Václav měl blízko k podnikateli a cítolibskému rodákovi Františku Hýrovi.

²²⁰ Hlušík (2005, s. 232).

²²¹ SOA Praha, Sběrka matrik, matrika narozených, Cítoliby, záznam o narozeném Václavu Františku Mockerovi ze dne 22. 1. 1874.

Hilberta.²²² Architektův bratr Václav Mocker se stal akcionářem tohoto cukrovaru, podnik se však ve svých počátcích potýkal s finančními problémy. Společnosti se nepodařilo prodat všechny akcie, finance nedostačovaly údajně ani na zaplacení platů a surovin – cukrové řepy. V roce 1869 byl proto provoz cukrovaru zajištěn vlastním úvěrem Františka Hýry. Cukrovar se dostal do finančních nesnází a situaci posléze zhoršil krach na vídeňské burze v roce 1873. V roce 1875 byl na majetek Hýrových uvalen dokonce konkurs. Hýra přišel v důsledku těchto událostí o všechn svůj majetek, tedy i o cukrovar.²²³ V dopise zaslaném bratru Václavovi připojil Josef Mocker komentář: „*Četl jsem ...v novinách, že se Hýrovi v Rakousích statek tuším za 250. 000 zl prodal.*“²²⁴ Architektův bratr Václav Mocker přišel o vložený kapitál a dostal se do nepříjemných dluhů. Zakladatelé cukrovaru byli navíc nuceni podnik prodat. V rodině Mockerů se tradovalo, že bylo-li by možné ještě půlrok cukrovar udržet, situaci by bylo možné zvrátit. V roce 1878 se stal novým majitelem cukrovaru účetní bohušovického cukrovaru Matěj Valtera²²⁵, který dle rodinné kroniky údajně vytěžil hned v prvním roce stejný obnos, který na odkoupení cukrovaru vydal – tedy 300 000 zl. Václav Mocker nejen že přišel o chalupu č. p. 36, ale především jej ztráta naděje a zmar vynaloženého úsilí zasáhly psychicky. Rovněž chalupa č. p. 76, kterou dříve obýval zemřelý bratr František Mocker, mohla být zachráněna jen s velkou pomocí architekta Josefa Mockera a zřejmě též s pomocí bratra Adolfa.²²⁶ Dluh, který v důsledku hypotéky na chalupě č. p. 76 vznikl, mohl být splacen až o mnoho let později druhorozeným synem Václavovým – Josefem Mockerem. V korespondenci architekta Josefa s bratry Václavem a Adolfem zabírá tento osudný okamžik poměrně mnoho místa, především kolem roku 1878. Ke starostem o zajištění sestry Karolíny a chodu třebízského hospodářství poté, co v roce 1874 ovdověla, se tak přidaly i starosti spojené se záchranou rodinného majetku v Cítolibeč, které architekta Josefa Mockera vyčerpávaly časově, finančně i psychicky, ačkoliv se téměř neúnavně, věcně a systematicky snažil po dlouhou dobu zvrátit nejhorší možný scénář vývoje nastalých událostí.

²²² Petr Pavel Hilbert byl otcem architekta Kamila Hilberta, který se stal nástupce Josefa Mockera na pozici dómského architekta po Mockerově smrti v roce 1899.

²²³ Hlušík (2005, s. 232).

²²⁴ APH, f. AK, inv. č. 41 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 12. 10. 1877).

²²⁵ Hlušík (2005, s. 229). Matěj Valtera je jakožto lounský továrník rovněž uváděn jako člen Spolku inženýrů a architektů (SIA).

²²⁶ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

3.5 Strýc Václav Mocker (24. 10. 1818 – 8. 10. 1894)

K rodinným příslušníkům architekta Mockera zbývá ještě doplnit, že na statku č. p. 55 hospodařil architektův strýc Václav Mocker²²⁷, který v letech 1858–1872 zastával funkci představeného obce.²²⁸ Podle vzpomínek architektova synovce Josefa – v korespondenci nazývaném Pepouš či Pepa – vynikal „hořejší strýc“ Václav nad ostatní občany obce. Václav Mocker se ujal sirotka jménem Banko, který je architektem Mockerem na některých místech v korespondenci zmiňován, a který pomohl obstarat Svatoplukovi Mockerovi místo v Duchcově, aby se tam vyučil v oboru zahradnickém. Bankovi se dostalo dobrého vzdělání a stal se úspěšným kupcem. S architektem Josefem Mockerem zůstal v kontaktu a přišel se s ním rozloučit i v den jeho pohřbu. Po architektově úmrtí byly nejspíš kontakty Banka s rodinou Mockerových přerušeny.²²⁹

²²⁷ Václav Mocker (1818–1894) byl synem Josefa Mockera a Anny Marie Jirkowicové a byl bratrem architektova otce. Narodil se 24. 10. 1818 na statku č. p. 38, který připadl architektovu otci a posléze dalším členům rodiny v této linii. Strýc Václav Mocker žil s rodinou na statku č. p. 55, kde také zemřel 8. 10. 1894. Viz Soa Litoměřice, sbírka matrik (obec Cítoliby).

²²⁸ SOkA Louny, Kroniky, sg. 019, s. 470. Srov. též například matriční záznam o sňatku Karolíny Mockerové a Vincence Cífy z 20. 11. 1860, kde je Václav Mocker uváděn jako svědek a představený Cítolib – SOA Praha, matrika oddaných, Cítoliby, 20. 11. 1860.

²²⁹ Viz SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

3.6 Josef Mocker (22. 11. 1835 – 16. 1. 1899)

3.6.1 Doba mládí, studií (1856–1864) a hraběcí thunovské služby (1869–1872)

Životopis Josefa Mockera, zejména onen profesní, je znám zejména díky publikaci Taťány Petrasové.²³⁰ Následně se proto zaměříme spíše na prostředí, z něhož Josef Mocker vzešel, nebo naopak, do kterého přišel, a které jej obklopovalo resp. lidé, které k tomuto prostředí patřili. Připomeneme tak a doplníme některé momenty z Mockerova života, které mají význam pro sledované období v předkládané edici.

Josef Mocker pocházel z rodu svobodných sedláků, jehož jedna část se usadila ve středočeských Cítolibečích na Lounsku. Architekt představoval již třetí generaci této rodové větve usazené v Cítolibečích, kam z Nechranic²³¹ u Žatce přišel architektův dědeček a jmenovec Josef Mocker.²³²

U Mockerů se tradovalo, že je rod velmi starý a pochází z Anglie, zatímco na konci 14. století migroval do oblasti západoněmecké či holandské. Odtud měla jedna z větví rodu Mockerů překročit Krušnohoří a usadit se v Čechách. Právě z této větve se část rodu dostala také do Cítolib. A zatímco na Chomutovsku zůstala rodina nejspíše německy hovořící, v Cítolibečích se členové rodu Mockerů počestili. Ženská část cítolibske rodiny pocházela zejména z okolí Loun a Slaného.²³³

Jako malý hoch vyrůstal Josef Mocker v Cítolibečích na Lounsku, kde ve 40. letech 19. století získal základní vzdělání. Předal mu jej místní učitel Alois Čepelák²³⁴, který v Cítolibečích působil jako kantor v letech 1837–1876. S Aloisem Čepelákem zůstal Josef Mocker v kontaktu zejména v době svých studií v Praze, jak je patrné z dochované korespondence závěru 50. let. Středoškolská studia započal na reálce v Litoměřicích a dokončil je v Praze.²³⁵ Pravděpodobně s ohledem na kreslířské nadání se rozhodl Josef pro dráhu stavitele a v roce 1856 začal studovat na Polytechnickém ústavu v Praze²³⁶, kde svá studia dokončil v roce 1860. V akademickém roce 1859/1860 začal na technice studovat také Josefův mladší bratr Adolf, toto krátké období tak strávili oba bratři v Praze

²³⁰ Petrasová (1999).

²³¹ Štědrý – Kučera (1930, s. 70).

²³² SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; Knechtlová (1966, s. 25).

²³³ Knechtlová (1966, s. 25).

²³⁴ Roedl (2001, nestránkováno).

²³⁵ Knechtlová (1966, s. 26); Štědrý – Kučera (1930, s. 6); Roedl (2001).

²³⁶ V akademickém roce 1856/1857 pobýval v domě č.p. 1119 v tehdejší Tischlergasse (pozdější Truhlářská ulice č. p. 20) poblíž kostela sv. Petra Na Poříčí. O rok později přesídlil do Ritter Gasse č. p. 404 (pozdější Rytířská ulice č. p. 18), kde setrval nejspíš do konce svého studia v Praze. Viz Archiv ČVUT, f. Polytechnika, Katalogy posluchačů 1856/1857, 1857/1858, 1859/1860. Viz též <https://www.dveprahy.cz/>.

společně. Již v následujícím roce 1861 navázal Josef Mocker na svá pražská studia studiem na vídeňské Akademii výtvarných umění, která ukončil v roce 1864.²³⁷ Na vídeňské akademii studoval u učitelů Eduarda van der Nülla a Augusta von Siccardsburga. Nejvíce jej však ovlivnil profesor a architekt Friedrich Schmidt, který na vídeňské Akademii založil speciální třídu zaměřenou na středověkou architekturu²³⁸. Josef se v roce 1862 pochlubil svému staršímu bratrovi Františkovi: „*Musím ti také něco o cestách zdělit. 8 z nás bylo vyvoleno a dostal každý 50 zl na cesty, které sebou p. Prof. Schmidt dělal. Byli to jen lepší kreslič, ku kterým i mě vyvolil, neb mi dal vysvědčení „Vorzüglich“²³⁹*“. *Byla to krásná cesta a pro nás velmi užitečná neb jsme se při tom měřit atd. naučili. Ted' se musejí všechny věci vypracovat.*“²⁴⁰ Profesora Friedricha Schmidta povolal v roce 1859 na vídeňskou akademii z Milána ministr školství hrabě Lev Thun-Hohenstein a již od roku 1862 působil Friedrich Schmidt při rekonstrukci svatoštěpánského dómu ve Vídni, kde se stal dómským architektem.²⁴¹ Nejspíše o dva roky později se stal Schmidtovým spolupracovníkem Josef Mocker, který dokončil svá studia na vídeňské akademii a při chrámu sv. Štěpána se stal stavbyvedoucím.²⁴² Zároveň se tu setkal se svým bratrem Adolfem Mockerem, který u Josefa získal několikaměsíční stavitelskou praxi v letech 1864 a 1865 předtím, než začal studovat na vídeňské polytechnice.²⁴³ Při této příležitosti tak musel rovněž Adolf Mocker poznat prof. Friedricha Schmidta.²⁴⁴ Nevíme, zda Josef Mocker zůstal po celých dalších pět let ve Vídni, nicméně jej Friedrich Schmidt doporučil hraběti Thunovi k provedení rodové hrobky v Chrástu u Podmokel, pro kterou sám vypracoval návrhy v roce 1868, a k nimž se v roce 1869 přidaly také ty od Josefa Mockera.²⁴⁵ Hrabě Thun musel být s Josefem Mockerem spokojen, protože ten jej zaměstnal v děčínské stavební kanceláři v letech 1869–1872.²⁴⁶ Ve stavební kanceláři u děčínských Thunů pracoval v letech 1860–1890 rovněž Mockerův spolužák z pražské techniky Josef Čejka²⁴⁷, kterého si Josef Mocker

²³⁷ APH, f. AK, inv. č. 11.; viz též Venclík (2015, s. 121).

²³⁸ Petrasová (1999, s. 9).

²³⁹ Výtečný, znamenitý, vynikající.

²⁴⁰ Friedrich Schmidt (1825–1891) projížděl se svými žáky místa důležitá s ohledem na stavební památky v Habsburské monarchii. Z těchto cest vznikly studijní kresby, které byly vydány v roce 1865 pod názvem Wiener Bahütte (Stipendium-Reise). Pod stejnojmenným názvem (Wiener Bauhütte) založil F. Schmidt již v roce 1862 spolek architektů ve Vídni. Viz Petrasová (1999, s. 9); viz též Venclík (2015, s. 120).

²⁴¹ Petrasová (1999, s. 10); Venclík (2015, s. 120).

²⁴² Štědrý – Kučera (1930, s. 6).

²⁴³ SOA Třeboň – oddělení ČK, f. VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

²⁴⁴ Podrobněji viz kapitola o Adolfu Mockerovi (kap. 3.3).

²⁴⁵ Pokorná (1997, s. 128).

²⁴⁶ Štědrý – Kučera (1930, s. 6); Petrasová (1999, s. 14).

²⁴⁷ Viz Pokorná (1997, f. , XLII, XLIV).

pochvaloval již během studií v Praze, a kterého znal rovněž Josefův bratr Adolf, jak vyznívá z korespondence. Josef Čejka pocházel pravděpodobně z Třebíze, odkud pocházela rovněž část rodiny ze strany Mockerovy matky Kateřiny a následně se do Třebíze provdala také sestra Karolína. Jak Josef Mocker, tak také Josef Čejka vykonávali pedagogickou činnost na hospodářské škole v Děčíně-Libverdě a oba byli například členy podmokelského spolku Beseda.²⁴⁸ S Josefem Čejkou stejně jako s lokalitami, které přináležely děčínským Thunům se tak v korespondenci setkáváme po celé sledované období. Josef Mocker je totiž podepsán i pod dalšími plány pro děčínské Thuny, které vytvořil jak během své služby u děčínské hraběcí rodiny v letech 1869 – 1872, tak také ještě v průběhu 70. a 80. let.²⁴⁹

K děčínskému panství rodu Thun-Hohenstein připadlo v roce 1814 panství perucké s hlavním sídlem v Peruci, k němuž přináležela rovněž obec Slavětín a od roku 1817 také nedaleké Vrbičany.²⁵⁰

Ústřední ředitelství jak pro Děčín, tak také pro Peruc sídlilo od roku 1840 v Podmoklech, které dnes tvoří část města Děčína. Ústřední ředitelství stejně jako ústřední pokladna se staly samostatnými orgány vedle samotné správy děčínské velkostatku a měly plnit funkci jednotného řízení thunovského majetku. V padesátých letech byly tyto úřady přemístěny z Podmokel do Prahy. Thunovský palác v Praze se nacházel v dnešní Nerudově ulici na Malé Straně v blízkosti Pražského hradu a Thunům sloužil též jako sídlo v zimním období. Zpět do Podmokel bylo ústřední ředitelství přemístěno až v roce 1903/1904, kdy vlastní správa děčínské velkostatku zanikla a byla převedena na ústřední ředitelství.²⁵¹ Perucké panství zakoupil František Antonín hrabě Thun-Hohenstein (1786–1873), který měl tři syny: Františka ml. (1809–1870), Bedřicha²⁵² (1810–1881) a Leopolda Lva (1811– 1888). Všichni tři synové zastávali důležité funkce společenské i politické.²⁵³ František ml. zanechal významnou stopu zejména ve veřejně-kulturním životě v Praze. Vedle kanovníka metropolitní kapituly u Sv. Víta v Praze Václava Michaela Pešiny z Čechorodu se zasloužil o založení spolku

²⁴⁸ Podlucky (2008, s. 39 a 41).

²⁴⁹ Z dochovaných plánů, které vytvořil, jsou to například datované návrhy z let 1874, 1880, 1881 a 1889. Viz Pokorná (1997, s. XLIV).

²⁵⁰ Peruc a Slavětín se nachází nedaleko města Slaný. V roce 1846 k rodovému majetku připadl také statek Velký Zdíkov na Šumavě. SOA Litoměřice, Ústřední Ředitelství Thunovských statků, Praha – Podmokly, 1840 – 1940, Inventář.

²⁵¹ SOA Litoměřice, Ústřední Ředitelství Thunovských statků, Praha – Podmokly, 1840 – 1940, Inventář.

²⁵² Druhorozený Bedřich (něm. Friedrich) Thun žil v Peruci do roku 1877, kdy přesídlil i se svou rodinou do Děčína, aby se tam ujal správy děčínské panství. Viz Galandauer (2007, s. 21).

²⁵³ Neudertová (2000, s. 73-74).

Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze²⁵⁴ a následně se stal jeho předsedou. V letech 1850 – 1857 byla činnost spolku utlumena a oficiálně zahájena byla až v květnu roku 1859.²⁵⁵ V tomto mezidobí (od roku 1850) působil hrabě František Thun ve Vídni, kam jej povolal jeho mladší bratr Lev Thun²⁵⁶, aby tam působil jako referent pro oblast umění při Ministerstvu kultu a vyučování.

3.6.2 Josef Mocker dómským architektem (1872–1899) a okruh pražských profesních kolegů a zadavatelů stavebních a uměleckých zakázek

Hrabě František Thun-Hohenstein (ml.) a Friedrich Schmidt, kterého povolal rovněž Lev Thun-Hohenstein v roce 1859 na vídeňskou Akademii, měli zásadní vliv na kariérní dráhu architekta Josefa Mockera.²⁵⁷

František Thun ml., jakožto předseda Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze, věděl o Josefu Mockerovi již od roku 1865²⁵⁸, kdy jej Friedrich Schmidt o tomto svém vynikajícím spolupracovníkovi a absolventovi vídeňské Akademie informoval. Stalo se tak v odpovědi na dopis Františka Thuna²⁵⁹, který se na Schmidta obrátil pravděpodobně ve věci případného kandidáta na zástupce často nepřítomného Ondřeje Josefa Krannerera, který se v roce 1856 natrvalo přestěhoval do Vídně a coby první novodobý dómský architekt²⁶⁰ do Prahy pouze dojížděl.²⁶¹ Záležitost zastupování Krannerera se dál nerozvíjela, nicméně na doporučení Schmidtovo o čtyři roky později začal Josef Mocker působit u hraběcí rodiny Thunů.²⁶²

Pravděpodobně prostřednictvím Františka Thuna spolupracoval Josef Mocker v roce 1870 s Jednotou v souvislosti s dodávkami kamene.²⁶³ Přestože předseda Jednoty

²⁵⁴ O založení spolku Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze podrobně viz Kostílková – Petrasová, 1999.

²⁵⁵ Kostílková – Petrasová (1999, s. 9–10)

²⁵⁶ Ministr kultu a vyučování v období 1849 – 1860.

²⁵⁷ Kostílková – Petrasová (1999, s. 11); Petrasová (1999, s. 9), Štědrý – Kučera (1930, s. 6).

²⁵⁸ Zahradník (2001, s. 24).

²⁵⁹ Obsah dopisu Františka Thuna, který zasílal Schmidtovi, není znám. Odpověď Schmidtovu pro odbornou veřejnou objevil Pavel Zahradník.

²⁶⁰ Josef Ondřej Kranner (13. 6. 1801 – 19. 10. 1871) působil jako první novodobý dómský architekt v 1861–1871.

²⁶¹ Zahradník (2001, s. 24); Podrobněji o působení Ondřeje Josefa Krannerera v Jednotě viz Kostílková – Petrasová, 1999.

²⁶² Petrasová (1999, s. 10). Petrasová uvádí, že Josef Mocker začal pracovat v thunovské stavební kanceláři v Cítolibech.

²⁶³ Petrasová (1999, s. 11).

František Thun na podzim roku 1870 náhle zemřel, Josef Mocker navázal pravděpodobně cenné kontakty s některými členy ředitelství či uměleckého odboru Jednoty, z nichž by v úvahu mohly připadat například architekt Josef Zítek a malíř Josef Matyáš Trenkwald. Znal se velice pravděpodobně rovněž s architektem Josefem Schulzem, který spolupracoval s Josefem Zítkem, a který rovněž studoval téměř současně s Mockerem v Praze a ve Vídni. Pro rok 1871 se v Archivu Pražského hradu rovněž dochoval opis smlouvy Jednoty s Josefem Mockerem.²⁶⁴ V listopadu 1871 náhle zemřel první novodobý dómský architekt Josef Kranner, za nějž musela Jednota hledat náhradu. Na pozici předsedy Jednoty se navíc až do konce 19. století vystřídali vždy členové rodiny Thun-Hohenstein a pouze v případě nástupce zemřelého Františka Thuna to byla osoba jiná, ovšem v příbuzenském poměru a s Thuny spřátelená.²⁶⁵ Za těchto okolností nastoupil Josef Mocker v roce 1872 jako druhý novodobý dómský architekt²⁶⁶ nejprve „prozatímně“ a poté „definitivně“²⁶⁷ až do ledna roku 1899, kdy náhle umírá.

Kromě toho, že Josef Mocker zastával prestižní funkci dómského stavitele, stal se vyhledávaným architektem mnoha dalších zadavatelů stavebních zakázek. Po celou dobu své kariéry navrhoval plány k obnově či úpravě stavebních objektů v celých Čechách, působil v rozličných komisích a poskytoval dobrozdání týkající se stavu stavebních památek, zejména těch sakrálních a stojících pod patronátem vrchnosti – ať už církevních či šlechtických – a rovněž zástupci měst se obraceli na Josefa Mockera s žádostmi o vypracování návrhů na obnovu staveb, které se často nacházely v chatrném či havarijním stavu. V korespondenci ze sledovaného období narazíme kromě jmen zadavatelů staveb také na množství jmen Mockerových profesních kolegů, ať už ze spolku Jednota, či ze Spolku architektů a inženýrů a tedy i z pražské techniky či z Křesťanské akademie, jejímž spoluzakladatelem byl v roce 1875 rovněž Josef Mocker.²⁶⁸ K tomuto okruhu profesních a jiných známých a kolegů se řadí například architekti Josef Schulz, Josef Zítek, Antonín Viktor Barvitijs, Achille Wolf, Antonín Wiehl, malíři Matyáš Trenkwald, František Sequens a Peter Maixner, redaktor Methoda a kněz Ferdinand Lehner a další včetně duchovních. A nejen Praha skýtala pestré možnosti v navazování důležitých kontaktů.

²⁶⁴ APH, f. AK, kart. 1, inv. č. 3.

²⁶⁵ Friedrich Schönborn (1841–1907).

²⁶⁶ Srov. též APH, f. AK, inv. č. 10 (Dopis Josefa Schulze Josefu Mockerovi z 14. 1. 1872, edice č. 2).

²⁶⁷ Definitivně byl Josef Mocker ustanoven dómským architektem 17. 5. 1873. Viz APH, f. Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze, Ročník Jednoty, 1871–1873, s. 9.

²⁶⁸ Petrasová, (1999, s. 20).

3.6.3 Josef Mocker autoritou v Cítolibeč a na Lounsku

Josef Mocker se stal autoritou i v rodných Cítolibeč. Odtud pocházel také majetný statkář a rodinný známý František Hýra, který se znal dobře zvláště se strýcem architekta, Václavem Mockerem, jenž působil dlouhá léta v Cítolibeč jako představený obce.²⁶⁹ František Hýra na počátku sedmdesátých let zadal Josefu Mockerovi úpravy kostela sv. Petra v Lounech, který měl sloužit jako rodinná hrobka Hýrových.²⁷⁰ Na konci 60.šedesátých let Hýra inicioval založení akciové společnosti ke stavbě Rolnického lounského cukrovaru zejména z vlastních finančních prostředků. Cukrovar byl vystavěn v letech 1868–1869 a na jeho založení se podílel kromě mnoha jiných také architektův bratr Václav Mocker.²⁷¹ Tento podnik bohužel pro Josefova bratra Václava nedopadnul dobře a poté, co se František Hýra dostal do finančních potíží umocněných krachem vídeňské burzy v roce 1873, cukrovar chátral a v roce 1878 musel být prodán.²⁷² Velké finanční ztráty tak utrpěli zakládají členové akciové společnosti, kteří museli vzniklé dluhy často uhradit i postoupením vlastního majetku, jak se to stalo Václavu Mockerovi, který takto přišel nejen o vysokou finanční částku, ale také o chalupu č. p. 36 včetně podlomeného zdraví a psychiky.²⁷³ Josef svému bratrovi Václavovi, který byl usazen na rodinném statku, pomáhal zachránit rodinný majetek a na základě korespondence si lze udělat dobrou představu o tom, jak intenzivně jej tento problém zaměstnal zejména kolem roku 1878. Ještě dříve, od roku 1873, se přidaly rovněž starosti po smrti Mockerova bratra Františka, matky Katečiny a od roku 1874 též těžkosti s hospodářstvím v Třebízi poté, co Mockerova sestra Karolína ovdověla. V této době se tak k okruhu lidí, s nimiž byl Josef Mocker v kontaktu, přiřadili také různí pražští, lounští či případně slánští advokáti.

²⁶⁹ SOKA Louny, f. Kroniky, sg. 019, s. 470.

²⁷⁰ Vostřel (2016, s. 19).

²⁷¹ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; viz též Hlušík (2005, s. 229).

²⁷² Hlušík (2005, s. 229); viz též Vostřel (2016, s. 16).

²⁷³ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6; viz též Hlušík (2005, s. 229).

3.6.3.1 Profesní kolegové a spolupracovníci z okruhu Schwarzenberské stavební kanceláře – Antonín Jakš, Jan Sedláček a František David

Cítoliby patřily do roku 1848 knížecímu rodu ze Schwarzenbergu resp. po roce 1848 tu měl tento rod jeden ze svých velkostatků včetně stavebního úřadu.²⁷⁴ V cítolibské schwarzenberské stavební kanceláři působil od roku 1868 Mockerův mladší bratr Adolf²⁷⁵, a to až do roku 1877, než byl knížetem Janem Adolfem II. ze Schwarzenbergu (1799–1888) povolán do jižních Čech²⁷⁶. V korespondenci tak narazíme častěji taktéž na jména schwarzenberských stavitelů, jakými byl jeden z vysoce postavených stavebních inženýrů Antonín Jakš (1825–?).

Antonín Jakš nastoupil do schwarzenberské služby v druhé polovině čtyřicátých let 19. století jako zedník na Hluboké nad Vltavou u Českých Budějovic a postupem času se vypracoval na kresliče resp. k roku 1865 již na adjunkta u českokrumlovského schwarzenberského stavebního ředitelství. V roce 1869 byl povolán z Krumlova do Cítolíb a v roce 1870 jmenován přednostou tamní stavební kanceláře. Zároveň dosáhl titulu stavebního inženýra. V roce 1884 nebo 1885 se stal vrchním stavebním inženýrem a v cítolibské stavební kanceláři setrval až do svého odchodu do penze v roce 1893.²⁷⁷ Po celou dobu pěstoval dobrý a vlídný kontakt s architektem Josefem Mockerem i jeho bratrem Adolfem, kterého podporoval v profesním růstu.²⁷⁸ Z množství staveb, na kterých se podílel, lze jmenovat z oblasti Lounska například stavby pivovarů v Netolicích, Toužetíně, Postoloprtech, Lovosicích a v Cítolibeč. Působil též u staveb cukrovarů v Chlumčanech, Postoloprtech a Lovosicích a u mnoha dalších staveb.²⁷⁹

Ze stavebního personálu schwarzenberského se setkáme, ačkoli spíše až v osmdesátých a devadesátých letech, taktéž s další významnou autoritou – Janem

²⁷⁴ Z ostatních důležitých schwarzenberských velkostatků v severních Čechách lze jmenovat Lovosice, Postoloprty a Mšec.

²⁷⁵ Snad by nemuselo být bez zajímavosti, že byl Friedrich Schmidt (1825–1891) požádán o provedení návrhu na stavbu rodinné schwarzenberské hrobky v Třeboni, pro kterou odevzdal své návrhy poprvé v roce 1860 a poté v roce 1873 a 1874 (viz Vybíral, 1999, s. 78–81). Je rovněž velmi pravděpodobné, že Friedrich Schmidt poznal Adolfa Mockera také ve Vídni u sv. Štěpána, kde Adolf získal stavitelskou praxi v letech 1864 a 1865. Bylo by však pouhou spekulací dávat do souvislosti Adolfovo nastoupení s případným doporučením Schmidtovým.

²⁷⁶ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

²⁷⁷ Vybíral (1999, s. 84); APH, f. AK, inv. č. 137 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi a švagrové Kláře z 1. 4. 1893).

²⁷⁸ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550; viz též APH, f. AK, inv. č. 133 (Dopis Josefa Mockera švagrové Kláře a bratrovi Adolfovi z 9. 8. 1892) a inv. č. 135 (Dopis Josefa Mockera švagrové Kláře a bratrovi Adolfovi z 11. 5. 1893).

²⁷⁹ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

Sedláčkem (1848–1916), původem z moravských Napajedel. Vystudoval vyšší reálku v Olomouci a vídeňskou polytechniku. Ve schwarzenberské službě působil Jan Sedláček od roku 1872 a během své služby vynikl jako talentovaný stavitel a výrazná osobnost. V roce 1877 byl povolán z jižních Čech v rámci personální reorganizace stavebního personálu do Cítolíb, kde působil ve stavební kanceláři s Antonínem Jakšem. Podílel se rovněž na soupisech historických uměleckých památek Království Českého, a sice pro okres třeboňský, prachatický a krumlovský, přičemž u posledně jmenované práce zemřel. Přispíval do Zpráv Centrální komise pro výzkum a zachování stavebních památek (např. o kostele v Kájově a Boleticích) i jiných odborných periodik (Architektonický obzor). S Josefem Mockerem spolupracoval na projektu kostela v jihočeském Bavorově, který byl obnoven podle plánů Josefa Mockera.²⁸⁰

Ve schwarzenberské stavební cítolibské kanceláři²⁸¹ byl od května 1870 zaměstnán jako zednický učeň také rodák z Cítolíb František David (1853–1923).²⁸² Už v březnu roku 1873 o něm Josef Mocker uvažoval jako o kresličí, kterého rychle potřeboval a nejpозději v červenci 1873 působil již František David u Mockera.²⁸³ František David se takto stal žákem a spolupracovníkem Josefa Mockera v jeho stavební kanceláři na Hradčanech, kde se vypracoval na kresliče a stavebního asistenta.²⁸⁴ Podílel se na stavbě chrámu sv. Víta a rovněž na chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře.²⁸⁵ U Josefa Mockera zůstal do konce roku 1892, než z Prahy odešel, aby se osamostatnil a zajistil si tak lepší finanční podmínky jako stavitel usazený v Lounech. V Cítolibech zároveň začal budovat cihelnu.²⁸⁶ Kromě novostaveb a přestaveb se podílel na obnově kostelů v Orasicích, Radonicích n. Ohří a Kroučové.²⁸⁷

Architekt Mocker se dobře zapsal jak u děčínských Thunů, tak také u Schwarzenberků či Clam-Martiničů a rovněž u Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze i mnoha dalších zadavatelů staveb. Kromě toho – jak vyplívá z korespondence – často

²⁸⁰ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550; Vybíral (1999, s. 84).

²⁸¹ Bauleitung für untere hochfürstliche Besitzungen in Zittolieb.

²⁸² SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550.

²⁸³ SOA Třeboň – oddělení Český Krumlov, VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550;

APH, f. AK, inv. č. 207 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 28. 3. 1873, edice č. 6) a inv. č. 16 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi ze 14. 7. 1873, edice č. 8).

²⁸⁴ AHMP, f. Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920), cizí příslušníci, poř. č. záznamu 310, [online, cit. 11. 11. 2021]; srov. též APH, f. Skicáře dómských architektů 1873–1935 (1940), inv. č. 11 a 13.

²⁸⁵ Štědrý – Kučera (1930, s. 10).

²⁸⁶ APH, f. AK, inv. č. 139 (dopis ze 4. 2. 1893).

²⁸⁷ Štědrý – Kučera (1930, s. 10).

cestoval do Vídně, kde již v šedesátých letech navázal cenné kontakty s členy Centrální komise pro výzkum a zachování stavebních památek, jejímž dlouholetým členem byl i Friedrich Schmidt a stal se jím rovněž Josef Mocker.²⁸⁸ Kromě toho ve Vídni působili také architekti, sochaři či malíři, z nichž někteří prováděli dle Mockerových návrhů oltáře, oltářní obrazy a jiná liturgická náčiní nebo se s nimi architekt Mocker setkal při obnovách kostelů (například malíř Karl Jobst).

Ve sledovaném období v předkládané edici tak poznáme Josefa Mockera (1835–1899) jako svobodného muže, který své síly intenzivně vynakládal na svou profesní dráhu a také na podporu rozvětvené rodiny, která se o něj mohla mnohdy významně opřít. Teprve v roce 1884 se oženil s výrazně mladší Františkou Teissingerovou (1862–1941), s níž vychovával tři děti – dceru Josefinu (nazývanou Juža, nar. 1885), syna Františka (nar. 1889) a Aninku (nar. 1891), jak nazýval svou třetíroženou dceru Annu. Kapitola jeho rodinného života však patří již k další etapě Mockerova života coby otce a manžela, která má již přeci jen jinou „životní dynamiku.“

²⁸⁸ Štědrý – Kučera (1930, s. 6).

3.7 Bilingvní architekt z Lounska

3.7.1 O češtině, písmu a jazyku Josefa Mockera

Čeština dopisů psaných Josefem Mockerem je nápadná především po stránce pravopisné. Pravopisné chyby tu reflektují, do jaké míry si architekt osvojil a užíval češtinu v průběhu svého života. V Archivu Pražského hradu, resp. ve fondu AK, je dochována korespondence soukromá, adresovaná převážně rodinným příslušníkům Josefa Mockera. Je tedy logické, že nepodléhala tak vysokým nárokům na pravopisnou a stylistickou stránku jazyka jako v případě oficiální úřední korespondence a více se podobala pro své „vyprávěčství“ neformální mluvené češtině. Také lze přihlídnout k dosaženému vzdělání Josefových sourozenců a ostatních rodinných příslušníků, přičemž Josef dosáhl nejvyššího vzdělání včetně studia ve Vídni. Jiné srovnání by nabízela případná korespondence mezi dvěma rovně postavenými dopisovateli. Jako taková má soukromá korespondence svou specifickou výpovědní hodnotu, navíc zohledníme-li stupeň vývoje a rozšíření užívání češtiny a jejího zrovnoprávnění s němčinou v daném období 19. století. V této souvislosti by nebylo zřejmě správné považovat pravopisné chyby v architektově korespondenci za odraz diletantismu či ignorace. Především pravopisné chyby, které se opakují, nám prozrazují, které oblasti písemného projevu v češtině byly pro Josefa Mockera obtížnější a problémovější a na jaké úrovni si Mocker osvojil ortografii českého jazyka.

Pro sledování vývoje češtiny v architektově korespondenci obzvlášť oceníme, že je v Archivu Pražského hradu dochována – byť zcela jistě neúplně – korespondence napříč dlouhým obdobím od padesátých do konce devadesátých let 19. století. Zajímavá je z hlediska jazykového obsahová stránka těch dopisů, které jsou soukromým svědectvím obrozeneckého hnutí na Lounsku, v Praze, ve Vídni a jejím okolí v padesátých a první polovině šedesátých let 19. století.²⁸⁹ Jejich obsahem jsou kromě

²⁸⁹ Ve společném dopisu z 22. 1. 1860, který zaslali Josef a Adolf Mockerovi svým rodičům, se nachází zmínka o bálu v Besedě (pozn.: v letech 1848–1868: Dům u Černé růže na Příkopech), na který jediný – zdůvodněno i finančními možnostmi – by se Josef Mocker vydal 31. 1. 1860, a „*kde se jen česky hovoří*“. V dodatku dopisu určen [Mileně?] se pak Adolf Mocker vyjadřuje k jazyku resp. ortografii bratra Václava: „*Poslední Václavovo psaní ... bylo trochu lehké, to jest samé chyby a Václav by mohl trochu lépe psát, ne snad pro nás etc., ale aby si na dobrou ortografii zvykl.*“ Originál tohoto dopisu ze dne 22. 1. 1860 se ve fondu AK nenachází, jeho obsah je zprostředkován dochovaným prepisem originálu, uchovaným v APH. Zajímavostí je, že některé zápisy v obecní cítilibské kronice pro další generace zanechal právě Václav Mocker (ml.), zatímco jeho jmenovec a strýc působil jako představený obce. Viz SOkA Louny, f. Kroniky, sg. 019, s. 470. Dále viz APH, f. AK, inv. č. 1 (Dopis Josef Mocker bratrovi z Prahy v prosinci 1856

jiných zajímavé zmínky o samotné češtině. Na to, do jaké míry a jakým způsobem si ji architekt osvojil a užíval, musely mít vliv několikeré faktory. Ať už je to historický kontext zrovnoprávnění češtiny s němčinou a to i v rámci vzdělávacího systému s ohledem na výuku českého jazyka včetně prosazujícího se vlastenectví, či „jazykový“ původ Mockerovy rodiny, která se usadila v Cítolibech na Lounsku, stejně jako následně okruh jeho zaměstnavatelů²⁹⁰ resp. zadavatelů stavebních zakázek i ostatních aktérů, s nimiž si architekt dopisoval. Od osmdesátých let 19. stol. se do okruhu Mockerových rodinných korespondentů řadí také Mockerova žena Františka (4. 10. 1862 – 14. 2. 1841)²⁹¹ nazývaná Fanny, rozená Teissinger, která si dopisovala s Mockerovou rodinou jak česky, tak německy.

Architektovy rodné Cítoliby na Lounsku mohou údajně vděčit tomu, že nebyly poněmčeny, zejména cítolibskému učiteli Václavu Kopřivovi (1708–1785). Okolní obce, jak zmiňuje František Štědrý, se totiž poněmčení nevyhnuly, na což reagoval rovněž mostecký vikář, který doporučoval kázání v němčině každou třetí neděli.²⁹² Kopřivův syn Jan Jáchym převzal po otci učitelské místo v období let 1785–1792. Po něm nastoupili Matěj Čepelák, který působil v Cítolibech jako kantor dlouhých 45 let do roku 1837 a rovněž jeho syn Alois Čepelák, který působil jako učitel v Cítolibech v letech 1837–1876. O posledně jmenovaném se dozvídáme také z nejranější korespondence Mockerovy, přičemž Alois Čepelák je v jednom případě odesílatelem dopisu z 2. listopadu 1857 adresovaného Josefu Mockeru a psaného dokonalou češtinou vyvedenou v krásném humanistickém písmu.²⁹³ Josef Mocker byl s tímto cítolibským učitelem v kontaktu především v období svých studií v Praze, odkud Aloisi Čepelákovi zasílal či vozil české knihy, konkrétně Tylovy svazky.²⁹⁴

(německy)); viz též APH, f. AK, inv. č. 7 (Dopis Josefa Mockera bratrovi [Franzovi] z 3. 11. 1862, v němž líčí atmosféru slovanského života v Praze a zmiňuje historku ze studentského života, která může vyznít trochu pejorativně ve vztahu k „němectví“ : „... *on Čech, ona pouhá němkyňe...*“).

²⁹⁰ Děčínští Thunové, u kterých byl Mocker zaměstnán od roku 1869, se řadili ke šlechtě podporující vlastenecké tendence. Lev Thun působil v letech 1848–1860 ve Vídni jako ministr kultu a vyučování a podporoval skupinu českých liberálních vlastenců (viz Rychnovská – Adam a kol., 2016, s. 33). Lvův bratr František Thun působil taktéž ve Vídni a zároveň se stal spoluzakládajícím členem a prvním předsedou spolku Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze, ve kterém působil Josef Mocker od roku 1872. Kromě toho, že Mockerovo jmenování bylo odůvodněno jeho odbornými zkušenostmi a znalostmi, byl též nazván „vlasteneckým umělcem“. Viz APH, f. Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze, Ročník Jednoty 1871–1873, s. 9.; Pro zajímavost srov. též Salavová, M. Historici už vědí, proč architekt Mocker opustil stavbu kostela v Ústí [online]: [Historici už vědí, proč architekt Mocker opustil stavbu kostela v Ústí - iDNES.cz](https://www.idnes.cz).

²⁹¹ APH, f. AK, kart. 1, inv. č. 1.

²⁹² Štědrý – Kučera (1930, s. 51).

²⁹³ APH, f. AK, inv. č. 195 (Dopis Aloise Čepeláka z 2. 11. 1857).

²⁹⁴ APH, f. AK, inv. č. 2 (dopis Karolíny Mockerové Josefovi Mockerovi z roku 1857) a inv. č. 195 (dopis z 2. listopadu 1857).

Když psal Josef Mocker na podzim 1861 svým rodičům z Vídně, zmiňoval se rovněž o atmosféře v Praze, kde krátce pobyl cestou do Vídně: „*Těšilo nás to velmi v Praze, neb jest zvláště ted' velmi příjemné, veselé a živé město, nejvíc se mluví česky, a jeden na druhého zdá se již upřímněji na se dívati*“.²⁹⁵

V roce 1862 zaslal Josef bratrovi (nejspíše staršímu Františkovi) dopis, v němž líčí: „*Václav*²⁹⁶ *dostal od strýce čamaru, tedy porád jen v čamaře chodil. Tyto se zmáhají i lid se vždy více mění, a každý oráč zpívá české písně, každý je hrdým, že je Čech. V Praze je život náramný, v hostincích samá česká hudba, lid zpívá české písně, kroj český. Grégra, redaktora národních listů, zavřeli na 10 měsíců a ztráta kauce 3000 zl. Kanovník Štulc 1 měsíc žaláře a 1000 zl kauce. Palacký, Purkyně a Riegr dostali ruské řády, Riegr koupil panství Maleč u Čáslavi, je to 7 dvorů a stojí 450.000 zl.*“²⁹⁷

V této době dojala taktéž mladšího bratra Václava pražská obrozenecká atmosféra – Josef Mocker líčí Václavovo nadšení v roce 1862 z návštěvy českého divadelního představení, z češtiny a českých písních zpívaných v pražských hostincích.²⁹⁸

Od vnučky dalšího z mladších bratrů Adolfa se zase dozvídáme, že na Adolfa Mockera zapůsobila vlastenecká atmosféra v Rakovníku, kde Adolf dokončil své středoškolské vzdělání a kde mu obzvlášť přirostly k srdci národní a zejména lidové písně.²⁹⁹ Zajímavostí je, že vlasteneckého ducha tam předávali svým žákům kromě ředitele školy rovněž prémonstrátské kněží ze Strahova, kteří v Rakovníku – ačkoliv v němčině – vyučovali.³⁰⁰ Z nejranější korespondence se rovněž dozvídáme, že v době letních prázdnin vypracovával Josef Mocker svá školní cvičení, aby si osvojil stavitelské dovednosti jako například kreslení a vyměřování. Pomáhat mu musel rovněž mladší bratr Adolf, který následoval svého staršího bratra a stal se taktéž stavitelem. Zajímavé jsou zmínky o Adolfovi, který neušel vlivu vlastenectví a emancipace v oblasti jazykové, jak

²⁹⁵ APH, f. AK, inv. č. 6 (Dopis Josefa Mockera rodičům z 23. 10. 1861). Tento dopis napsal Josef Mocker písmem s vlivy novogotické kurzívy, která se u něj objevuje pouze v několika málo raných dopisech.

²⁹⁶ Mladší bratr architektův Václav Mocker (1841–1886).

²⁹⁷ APH, f. AK, inv. č. 7 (Dopis Josefa Mockera bratrovi [Františkovi] z 3. 11. 1862).

²⁹⁸ APH, f. AK, inv. č. 7. (Dopis Josefa Mockera bratrovi [Františkovi] z 3. 11. 1862).

²⁹⁹ Knechtlová (1866, s. 26).

³⁰⁰ Knechtlová (1966, s. 26).

líčí Josef Mocker taktéž v dopise z roku 1862: „*Adolf byl též na prázdninách a musel mně pilně pomáhat vyměřovat, často mi utekl k Leistovi,³⁰¹ kde si české noviny přečetl.*“³⁰²

Všichni bratři společně se sestrou vyrůstali v blízkosti Loun, které jsou od Cítolib vzdáleny pouhé necelé tři kilometry. Transformace společnosti směrem k národnostnímu uvědomění se projevil v Lounech především po volbách v roce 1861, kdy se po období Bachova neoabsolutismu politické a společenské poměry začaly uvolňovat. Tato atmosféra byla nakloněna vlasteneckému smýšlení, které povzbudil svou návštěvou Loun v roce 1861 dokonce František Palacký.³⁰³

Zatímco v letech 1850–1861³⁰⁴ působil jako starosta Loun neoblíbený statkář Josef Valtera, po nových volbách v roce 1861 jej vystřídal lékárník Bedřich Sekera a brzy na to Adolf Kuchinka, který podpořil návrh na ustavení češtiny jako jednacím jazyka na lounské radnici.³⁰⁵ Proti dříve vládnoucí skupině movitých statkářů, kterým se přezdívalo „šosáci“ se začala utvářet opozice z vlastenecky smýšlejících měšťanů, kteří vzhlíželi k Palackému, Riegrovi či advokátovi Fr. Braunerovi. Město se začalo odklánět od německého rázu zejména poté, co byl v roce 1864 zaveden jako jednacím jazyk čeština.³⁰⁶ Státní instituce měly přitom již od roku 1848 povinnost vyhotovovat úřední písemnosti v češtině.³⁰⁷ Louny se tak staly jedním z center Česství, kontrastující vůči přilehlým územím pohraničí, obydleného především německým etnikem. Dramatickým obdobím se pak stala léta 1867–1870, která se nesla v duchu boje o uznání české státnosti. V této záležitosti se angažovali především mladočeši, a sice v důsledku tzv. Rakousko-Uherského vyrovnání v roce 1867. Významnou posilou mladočechů v Lounech se stal rovněž plzeňský rodák, zemský advokát a otec třetího novodobého dómského architekta Kamila Hilberta Petr Pavel Hilbert, který se do Loun přistěhoval v roce 1868 a v letech

³⁰¹ Členem zastupitelstva města Loun byl od roku 1850, a znovu zvolen jako radní byl opět v roce 1861, statkář a vinárník Antonín Leist. V nových volbách v roce 1861 byl pak Antonín Leist zvolen třetím radním, zatímco novým starostou se stal lékárník Bedřich Sekera. Výsledek voleb roku 1861 byl v Lounech přijat s radostí. Přesto například kronikář Hainc přiřadil Antonína Leista spíše ke skupině movitých sedláků představujících „šosáctví“. Viz Hlušík (2005, s. 217, 218); Viz též APH, f. AK, inv. č. 7 (dopis z 3. listopadu 1862).

³⁰² APH, f. AK, inv. č. 7 (dopis z 3. 11. 1862).

³⁰³ Hlušík (2005, s. 217).

³⁰⁴ Po roce 1848 došlo k významným změnám týkajících se organizace veřejné a státní správy v důsledku zrušení patrimoniální správy, roboty a poddanství. Na konci roku 1849 vešla v platnost novela prozatímního obecního zákona a 8. dubna 1850 následovala rovněž instrukce o způsobu voleb do obecních samospráv. Hlušík (2005, s. 216). Další volby obecního zastupitelstva s v Lounech konaly až v roce 1861 podle již nového obecního zákona z 24. 4. 1859.

³⁰⁵ Lounský kronikář Hainc kritizoval předchozího starostu kromě jiného právě za ubohou češtinu obecních vyhlášek. viz Hlušík (216).

³⁰⁶ Zastupitelstvo Loun se 11. listopadu 1864 usneslo na zavedení českého jazyka v úředním styku lounské radnice s veřejností s okamžitou platností. Viz Hlušík (2005, s. 218).

³⁰⁷ Hlušík (2005, s. 216–219).

1881–1889 zastával dokonce úřad starosty.³⁰⁸ V korespondenci na něj narazíme v roli advokáta, přičemž tuto profesi Hilbert údajně nevykonával příliš rád a mnohem víc jej zajímala politika a národohospodářství.³⁰⁹

Z výše a následně níže uvedeného může být pochopitelnější, proč architekt Mocker napsal naprostou většinu svých dopisů v češtině včetně těch, které byly adresované již starším rodičům. Jestliže dopisy rodičům a bratrovi z let 1856 a 1857 napsal Josef Mocker německy novogotickou kurzívou, je toto záhy s jasnou převahou upozaděno češtinou a humanistickým písmem od roku 1860.³¹⁰ Rodina Mockerů, byť původně německy hovořící, se v Cítolibech počestila a zdá se, že se tak stalo díky základnímu vzdělání, které zajišťovalo cítolibským občanům zřejmě dobré základy češtiny už od 18. století. Je tak zajímavé, že několik málo dopisů, které jsou v Archivu Pražského hradu (f. AK) dochovány, jsou ty nejstarší (tedy nejranější z let 1856 a 1857) z nich psány německy, přičemž příjemci byli Mockerovi rodiče a sourozenci. Ostatní dopisy, včetně těch, jejichž příjemci byli opět již starší rodiče Mockerovy, jsou psány česky, což je zajímavý obrat, který navíc dokládá, že rodina Mockerova byla bilingvní. Josefovo vzdělání, zdá se, přitom nenabízelo mnoho příležitostí k osvojení si češtiny. Jeho příklon k češtině je tak dokladem postupu emancipace českého jazyka, zvláště v 2. polovině 19. století a vlivu vlastenectví. Mockerovy dochované školní sešity jak z reálky v Praze, tak také z pražské techniky, jsou psány pouze německým jazykem.³¹¹ Čeština jako vyučovací jazyk se prosazovala na školách postupně. Jedním z milníků na této cestě se stal rok 1848, který byl nakloněn rozvoji českého středního školství. K roku 1851, tedy v době, kdy se Josef sám chystal na středoškolské studium, fungovala již česko-německá gymnázia v Praze, v Jičíně, v Hradci Králové, v Jindřichově Hradci, v Písku či v Německém Brodě. Ke stejnému roku existovala česká vyšší a nižší reálka v Praze a česko-německá vyšší reálka v Rakovníku.³¹² Tento slibný vývoj byl výrazně zbržděn během období Bachova neoabsolutismu, a to zejména od roku 1853, kdy byla výuka v češtině omezována a nastolena byla germanizace.³¹³ Významný vliv na školství si v tomto období podržela církev, nové školní zákony byly zavedeny až v roce 1867. Jako české gymnázium

³⁰⁸ Viz Vostřel (2016, s. 21–22); Hlušík (2005, s. 222–223).

³⁰⁹ Viz Hlušík (2005, s. 225).

³¹⁰ Z období 1858–1859 se ve fondu AK nenachází žádný dopis psaný Josefem Mockerem a adresovaný rodině.

³¹¹ To by také vysvětlovalo, proč v době svého studia na technice psal své dopisy z Prahy německy. Naopak během svých studií ve Vídni (od r. 1861) psal již domů jen česky.

³¹² Veselá (1872, s. 269–270).

³¹³ Veselá (1872, s. 269–270).

fungovalo od roku 1850 Akademické gymnázium v Praze a veškerou výuku v češtině zařadila jediná střední škola v Praze, kterou byla reálka založená v roce 1849 jako nižší reálka a v roce 1850 rozšířená o jednu třídu vyšší reálky. Již od roku 1853 však mohlo například jinak české Akademické gymnázium vyučovat v češtině pouze předmět náboženství.³¹⁴ Ušetřena nebyla ani jinak česká reálka v Praze, na které se zavedlo vyučování v německém jazyce pro předměty němčina, stavitelství a mechanika a to ve všech třídách. Ve vyšších třídách byly v němčině vyučovány předměty zeměpis, dějepis, matematika, geometrie s deskriptivou a chemie. V nižších třídách byla výuka těchto předmětů realizována střídavě v češtině a v němčině.³¹⁵

Z let 1855 jsou dochovány školní sešity Josefa Mockera z reálky³¹⁶ psané v němčině pro předměty mechanika 1 a 2. Sešity z pražského vysokého učení pro předměty elementární matematika, fyzika, vysoká matematika, praktická geometrie a další z let 1856–1859 jsou psány rovněž pouze německy.³¹⁷ Je tedy velmi zajímavé, že soukromou korespondenci vedl Josef Mocker v češtině, což by dokazovalo vysokou úroveň základního vzdělávání i vliv rozvíjejícího se vlasteneckého smýšlení a postupující emancipace češtiny, zejména od počátku šedesátých let.

Při pročitání si Mockerovy korespondence si přitom nelze nevšimnout, že k jazykové vybavenosti přistupoval Josef Mocker také pragmaticky. Byl si dobře vědom výhod, vyplývajících ze znalosti německého jazyka. Když například pomáhal s výchovou svých synovců, kteří přišli o své otce, velmi mu záleželo na tom, aby se zdokonalili v němčině a zajistili si tak lepší šance a možnosti pro své profesní uplatnění. Velmi se to vyplatilo například architektovu synovci Svatopluku Mockerovi, který byl, jak se zdá, přijat na Pomologický ústav v Troji také díky znalosti obou zemských jazyků – němčiny i češtiny.³¹⁸

³¹⁴ Veselá (1872, s. 269–270).

³¹⁵ Veselá (1872, s. 269–270).

³¹⁶ Josef Mocker studoval na reálce v Litoměřicích a poté přešel na pražskou reálku, na níž absolvoval svá středoškolská studia. Jeho bratr Adolf přešel z Litoměřic do Rakovníku, kde výuka probíhala v němčině, kterou prováděli prémonstráti ze Strahovského kláštera, a kteří však zprostředkovávali svým žákům vlasteneckého ducha. Viz Knechtlová (1966, s. 26) a též dále v textu.

³¹⁷ APH, f. Josef Mocker – osobní pozůstalost, inv. č. T1; Teprve v letech 1863–1869 se stal Polytechnický ústav dvojjazyčným. V roce 1869 vznikly z Polytechnického ústavu dva nové: Český Polytechnický ústav a Německý polytechnický ústav, které jakožto zemské ústavy byly v roce 1875 zestátněny. Viz ČVUT, [cit. 29. 11. 2021], dostupné online: <https://www.cvut.cz/historie>.

³¹⁸ SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

Podobný přístup ke svým vlastním dětem uplatňoval také mladší bratr Josefův Adolf Mocker, avšak zřejmě s důrazem na české základní vzdělání, které považoval za důležité. Teprve poté mohla následovat studia na německých pensionátech.³¹⁹

³¹⁹ Knechtlová (1966, s. 28).

4. Ediční poznámka

Při editaci korespondence bylo zapotřebí pracovat s dobovými učebnicemi a slovníky. Pro potřeby edice se vycházelo zejména z autorů Jungmanna, Tomíčka, Šebka, Ranka, Kotta a Kliky. Pro období ranější korespondence bylo využito *Slovníku česko-německého od Josefa Jungmanna*³²⁰, který vycházel v letech 1835–1839 a *České mluvnice nově vzdělané* z roku 1853 od Jana Slavomíra Tomíčka.³²¹ Pro účely edice bylo rovněž využito *Kapesního slovníku novinářského, v němž se nacházejí zvláště slova z cizích*³²² z roku 1862 a od téhož autora *Nového slovníku kapesního jazyka českého i německého*³²³ z roku 1864. Rovněž roku 1864 byla vydána *Česká fraseologie* od Františka Šebka.³²⁴ Nápomocnou se stala také učebnice *Mluvnice a pravopis pro obor národních škol*³²⁵ od Josefa Kliky z roku 1868. *Česko-německý slovník, zvláště gramaticko-fraseologický* od Františka Štěpána Kotta je kombinací slovníku gramatického (fonetika, tvarosloví a skladba) a slovníku frazeologického, v němž publikuje rovněž fráze, pořekadla a citáty. Vycházel po jednotlivých svazcích v letech 1878–1890.³²⁶ Kott zahrnul do slovníku také významy slov německých, hovorová slova včetně dialektu. Slovník Kottův tak není jen slovníkem dobové spisovné češtiny, ale zahrnuje slova, která dobová mluva obecně znala a užívala.³²⁷ Všechna výše uvedená díla jsou dostupná online v digitální knihovně Národní knihovny, v edici proto nebylo přistoupeno ke kopírování odkazů u jednotlivých jazykových jevů.

³²⁰ Jungmann, Josef. *Slovník česko-německý, díly I–V*, [cit. 20.12. 2020], dostupné online: <https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/slovniky/digitalni-kopie-detail/JgSlov05/strana-792>

³²¹ Tomíček, Jan Slavomír. *Česká mluvnice nově vzdělaná*, 1853, [cit. 20.12. 2020], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:2af4faa0-941e-11dc-a546-000d606f5dc6?page=uuid:701c7673-8cf6-40ca-8308-4167c0805bdd>.

³²² Rank, Josef. *Kapesní slovník novinářský, v němž se nacházejí zvláště slova z cizích*, [cit. 20.12. 2020], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:f0c3a2f0-80b2-11dd-9c9a-000d606f5dc6?page=uuid:03773a30-8133-11e7-b92d-005056827e51>

³²³ Rank, Josef. *Nový slovník kapesní jazyka českého i německého*, [cit. 20.12. 2020], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:d38e3960-6acf-11eb-9d4f-005056827e52?page=uuid:ea3078ed-2e7d-4893-93e3-b46850650121>.

³²⁴ Šebek, František. *Česká fraseologie*. [cit. 20.12. 2020], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:66929430-9f29-11dc-b713-000d606f5dc6?page=uuid:227510bc-cb38-4a05-b9ac-9bc65de2ad47>.

³²⁵ Klika, Josef. *Mluvnice a pravopis pro obor národních škol*, [cit. 20.12. 2020], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:18881190-d0b9-11dc-b7dc-000d606f5dc6?page=uuid:54ff7271-edca-4af2-9674-80332b86878d>.

³²⁶ Kott, František Štěpán. *Česko-německý slovník, zvláště gramaticko-fraseologický, díly I–VI*, [cit. 21. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:5e791d40-008c-11dd-b424-000d606f5dc6>.

³²⁷ Kott (1878, s. V).

Edice zpřístupňuje výběr z dopisů, které jsou uloženy v Archivu Pražského hradu, ve fondu s názvem „*Dr. Adolfin Knechtlová (1914–1968). Osobní pozůstalost*“ (dále jen zkratka fondu AK). Korespondence Josefa Mockera pocházející z jiného fondu nebo jiné paměťové instituce není součástí předkládané edice a je na ni případně pouze odkázáno v poznámkovém aparátu.

Edice dopisů je zpřístupněna podle edičních zásad³²⁸, které platí za standard při vydávání edic novodobých historických pramenů. Metoda transkripce³²⁹ pro přepis korespondence byla použita pro dosažení určité standardizace psaného projevu Mockerova tak, aby byl srozumitelný badatelům na poli rozkolísaného českého jazyka z doby druhé poloviny 19. století. Zároveň edice zachovává osobité a dobově charakteristické jazykové jevy a respektuje zásady vývoje jazyka druhé poloviny 19. století.³³⁰

Edice architektony soukromé korespondence je zpřístupněna v chronologické posloupnosti a je opatřena *záhlavím*, které obsahuje údaje o průběžném číslování korespondence, dataci ve formě rok měsíc den, případně i s časovým údajem (u telegramu), o místě vzniku, odesílateli a příjemci korespondence, o druhu písemnosti (dopis, telegram, navštívenka, obálka), psací látce, o způsobu dochování (originál, opis), údaj o signování, o rozsahu včetně sledu popsanych stran na listu či dvojlistu, jazyku a nakonec o rozměru psací látky. Pod těmito údaji badatel nalezne informaci o uložení konkrétní korespondence v rámci fondu, tedy uložení: v Archivu Pražského hradu (APH), ve fondu Dr. Adolfin Knechtlová (1914–1968). Osobní pozůstalost (AK) včetně inventárního čísla (inv. č.) dle inventáře z roku 2009 (archivní pomůcka č. 45).

Ediční značky v záhlaví jsou v edici užity následujícím způsobem. Není-li korespondence datována a bylo-li možné doplnit tento chybějící údaj na základě obsahové analýzy předlohy (tj. výchozího pramene – korespondence), je zjištěný údaj uveden v hranaté závorce [XY]. Totéž platí pro údaj o příjemci. V případě nejistého zjištění na základě obsahové analýzy, je nejistý údaj uveden v hranaté závorce s otazníkem [XY?].

³²⁸ Šťovíček, 2002.

³²⁹ Metoda transliterace je podle platných edičních zásad (viz Šťovíček) doporučována zejména pro texty vzniklé do roku 1500.

³³⁰ Kott, 1878–1890.

Česky psané dopisy jsou transkribovány podle zásad transkripce pro česky psané texty.³³¹ V jednom případě se v edici nachází také opis německy psaného dopisu, který je součástí jinak v češtině psaného dopisu. Tento německy psaný text je transkribován podle zásad pro přepis cizojazyčného resp. německého textu resp. v zásadě dle současné pravopisné normy.³³²

Pro bezchybné porozumění předkládané edici se rozlišují pojmy předloha/autor a edice/editor. Předlohou se rozumí text výchozího pramene (tedy samotná dochovaná korespondence). Autorem se rozumí autor dopisu či jiné korespondenční písemnosti (Josef Mocker či jiný odesílatel). Edicí se pak rozumí přepis tohoto výchozího pramene s připojeným vědecko-informačním poznámkovým aparátem. Editorem se rozumí autor edice.

Edice korespondence disponuje *dvojím poznámkovým aparátem*. *Věcné poznámky* pod čarou jsou číslovány arabskými číslicemi průběžně pro celou edici a vysvětlují či doplňují informace uvedené v edici. *Textové poznámky* pod čarou se nenachází na konci stránky jako věcné poznámky, ale přímo pod textem a jsou označeny alfabetycky. Textové poznámky se vztahují vždy pouze ke konkrétní korespondenční písemnosti – na rozdíl od věcných poznámek číslovaných průběžně pro celou edici. V obecné rovině lze říci, že textové poznámky v edici se zaměřují na výraznější odchylky v předloze od dobového pravopisného úzu resp. osvětlují odchylku či významový posun dobového pravopisného úzu od dnešních pravidel pravopisu.

Grafické členění v edici respektuje pouze logické členění textu předlohy. Nezachovává počet slov na jednom řádku z důvodu poměrně malého formátu originálu psací látky. Edice však respektuje umístění datace dle předlohy včetně údaje o místě vzniku dopisu (většinou vpravo nahoře na začátku dopisu nebo vlevo dole na konci dopisu). Umístění oslovení a podpisu v edici neodpovídá zcela přesnému umístění v rámci řádku v předloze (například pokud se datum a místo vzniku nachází vlevo dole, zatím co se podpis nachází uprostřed na stejném řádku).

³³¹ Šťovíček, 2002.

³³² Šťovíček, s. 61.

4.1 Transkripce česky a německy psaných textů a pravopisné úpravy

Zásahy autora do textu jsou vyznačeny *edičními značkami*. Pro účely edice byly použity následující ediční značky. • *Hranaté závorky* [] označují zásah editora do textu resp. editorem doplněný text. • *Otazník za slovem v hranatých závorkách* [XY?] označuje nejisté čtení výchozího textu editorem. • *Kulaté závorky* () označují slova, která jsou také v předloze autorem vložena do závorek. • *Tečky v hranatých závorkách* [...] označují nečitelné slovo ve výchozím textu. Značka [sic!] za textem upozorňuje na autorem chybně uvedený údaj v předloze.

Níže uvedené zásahy editora se provádějí bez použití ediční značky.

Datační formule v předloze vykazují mnohdy určitá specifika. Pokud chybí tečka za arabskou číslicí nebo je místo tečky použito slovní koncovky, je datační formule standardizována tak, že se v edici doplňuje tečka resp. nahrazuje slovní koncovku číslovky. Na případné zajímavosti a odchylky se upozorňuje v poznámkovém aparátu. Informace z datační formule se nachází rovněž v záhlaví editovaného textu. Chybějící *číslice* v datační formuli v případě tisíciletí nebo století se doplňují v hranatých závorkách, které obecně označují jakýkoliv zásah do textu ze strany editora. Slovní koncovka za číslicí v datu ve významu řadové číslice se nahrazuje tečkou za číslicí (např. 14^{tého} → 14.). Má-li číslo význam řadové číslice a tečka za ním chybí, v edici se doplňuje. V předloze se místy objevuje grafický zápis číslice pomocí dvou svislých dříků (nejedná se o římskou číslici). Takovýto zápis se v editovaném textu ponechává jen tehdy, není-li možné jej přesně interpretovat (není-li jasné, zda se jedná o číslici 2 nebo 11). Na tuto skutečnost se upozorňuje v poznámkovém aparátu.

Zjevné překlepy a zkomoleniny slov jsou v edici přepsány bez užití edičních značek a bez upozornění v poznámkovém aparátu. Na autorem *přepsaná písmena*, která nemají hlubší badatelský význam resp. představují pouhou zjevnou chybu či omyl písařský, není v edici upozorňováno a reprodukováno je pouze správné (resp. vysoce pravděpodobné) znění. Taktéž zcela zřetelné vsuvky jsou v edici reprodukovány bez užití ediční značky a bez textové poznámky. *Zjevné krátké škrtnance* v důsledku omylu nebo např. *duplicitní text* nejsou v edici reprodukovány, ani na ně není odkazováno. Avšak takové vsuvky, škrtnance či doplňky, na nichž lze rekonstruovat myšlenkový vývoj a změny během dosažení výsledného textu autora, se přepisují přesně dle předlohy a je na ně upozorňováno v poznámkovém aparátu.

Pokud je *text předlohy psán po stranách dopisního papíru* kvůli nedostatku psacího místa a nejedná se o marginální či lineární poznámky autora, je takovýto text v edici logickým pokračováním a v poznámkovém aparátu je na umístění takovéto části textu v předloze upozorněno.

Autorem *podtržená slova* jsou v edici rovněž graficky znázorněna podtržením dle předlohy.

Zkratky uvedené v seznamu zkratek užitých v edici, se ponechávají a nerozepisují se. Chybí-li za zkratkami v předloze tečka, doplňuje se tato v edici automaticky bez užití ediční značky a upozornění v poznámkovém aparátu (p → p., Dr → Dr.). *Zkratky akademických titulů* se ponechávají dle předlohy a nerozepisují se³³³ (Dr./dr., Ing./Inž.). Počáteční písmeno zkratky akademických titulů se ponechává v obou variantách, tedy s malým či velkým počátečním písmenem, jako případný projev úcty u varianty s velkým počátečním písmenem. Různé varianty zkratky pro slovo totožného významu se standardizují dle dobových zvyklostí (například I. → Ing./Inž.). Zkratky, u nichž je možná variabilita jejich čtení, jsou rozepsány v hranatých závorkách. *Šlechtické tituly* jako například „hr.“ se nerozepisují a jsou uvedeny v seznamu zkratek. Zkratka pro měnu se ponechává dle předlohy a nedoplňuje se ani tečka za zkratkou (zl, kr/k). Zkratky měnové jsou rovněž uvedeny v seznamu zkratek.

Slova zkratková, například *oficiální zkratky* názvů států či institucí se ponechávají v původním znění a jejich správná varianta dle dobových zvyků je osvětlena v poznámkovém aparátu. Ponechává se tak hlásková podoba toponym dle předlohy (např. Botzen, Benátka), avšak v poznámkovém aparátu je odkazováno na oficiální znění endonym (např. Bolzano, Venezia) a českých či případně německých exonym (např. Bolzano/Botzen, Benátky/Venedig). *Zdomácnělá slova cizího původu* se ponechávají dle předlohy a pokud se jedná o odchylku od dobového slovníkového úzu, upozorňuje se na tuto skutečnost v poznámkovém aparátu (Iniginir/inženýr³³⁴, hypoteka³³⁵, doctor³³⁶).

Josef Mocker v korespondenci mnohdy neodděloval *předložky*, a přestože je to pro něj velmi specifické, jsou v edici tyto nedostatky opraveny bez upozornění v poznámkovém aparátu (vstříbře → v stříbře, vten → v ten, vneděli → v neděli, vbrzku

³³³ Viz Havel – Štorek, 1971, s. 145. Srov. Šťoviček, 2002, s. 53, který naopak doporučuje rozepisování zkratek.

³³⁴ Kott: 1878, s. 588 uvádí varianty Inženýr, inžinýr, enženiér (z fr. Ingenieur, ingénieur, engeniér).

³³⁵ Kott: 1878, s. 517 uvádí „Hypotheka“.

³³⁶ Kott: 1878, s. 267 uvádí „doktor, Doktor“.

→ v brzku³³⁷, zjara → z jara, vpádu → v pádu³³⁸). Rovněž v závěrečné formulí uvádí edice místo Mockerem téměř výlučně užívaného „sBohem“ → s Bohem jako ustálené spojení pozdravu na rozloučenou. Tato varianta byla pro edici upřednostněna před variantou *sbohem*, neboť Josef Mocker mohl tímto způsobem vycházet z významové roviny slova: „zůstávat resp. být s Bohem“³³⁹ a velké počáteční písmeno může být projevem zdůrazněné úcty. Toto častější neoddělování předložek od slov je výraznou odchylkou od dobového i dnešního úzu, která je specifikem písemného projevu v češtině u Josefa Mockera. Všimneme si však zvyku Mockerova neužívat předložku „s“ před podstatným jménem v sedmém pádu³⁴⁰ (*Času má ted' dost proto že právě jednou práci hotov.*). Tento způsob psaní se v edici ponechává a předložka se nedoplňuje. Častěji pak odděluje spojky či spojovací výrazy *proto že, tak že*. Tento způsob psaní je v edici rovněž ponechán dle předlohy. Nicméně se opravuje výraz *pro to že* → *proto že*.

Stejně tak pozůstatek *vlivu němčiny na češtinu*, který se u Josefa Mockera projevuje občasným psaním velkých písmen u podstatných jmen, je v edici opraven (v Chlumčanském kostele → v chlumčanském kostele, v Čtvrtek → v[e] čtvrtek, Kanovníkem Karlachem → kanovníkem Karlachem, zKanceláře → z kanceláře). V souladu se současnou pravopisnou normou se v edici píše *velká písmena* jen u názvů, jmen, na počátku věty stejně jako ve slovech zdůrazňujících projev úcty.

Diakritika v písemném projevu Josefa Mockera rovněž kolísá a v edici se upravuje s ohledem na dobové zvyklosti (přání → přání, psaní → psaní, neň → není, nyň → nyní, vyňil → vyhnul, k jměninám → k jmeninám, na jiném majetku Hyrovem → na jiném majetku Hýrovém, větší část → větší část, vadium → vadium, šťastné svátky → šťastné svátky, navštíviti → navštívit, za 8 neb 10 dní → za 8 neb 10 dní, draha → dráha, zed → zed', odpověť → odpověď). Chybějící či nadbývající diakritika a stejně tak *gramatické odchylky*, které vykazují charakter osobitého, autorského, lidového či lokálního (dialekt) nebo dobového jazykového projevu, se neopravují (např. *Srdečně Vás vsichni pozdravuji..., odejedu, ostaň*³⁴¹, *pívovár*³⁴², *bombon*³⁴³, *ráději, teprvé*³⁴⁴, *dopólende, čili*

³³⁷ S ohledem na současná pravidla pravopisu se jedná o výraz zastaralý, který se dnes nepoužívá.

³³⁸ S ohledem na současná pravidla pravopisu se jedná o výraz zastaralý, který je nahrazen variantou vpádu.

³³⁹ Kott (1880, s. 419) uvádí například *ostati, ostaň (= bud') s Bohem*.

³⁴⁰ Podrobněji viz např. Kott, 1878, s. 582 (o instrumentálu a užívání resp. neužívání předložky s).

³⁴¹ Rank (1864, s. 842) – zde ve spojení *übrig bleiben* = *ostati*; Kott (1880, s. 419) – *ostati, ostaň*.

³⁴² V souladu s pravopisnou normou se užívala varianta *pívovár*. viz Tomíček, s. 25; viz též Kott (1880, s. 565)

³⁴³ Rank (1864, s. 176) uvádí *bonbon*.

³⁴⁴ Dobově správná varianta zní *teprv, teprva*.

né, dcéra, před poledním). Ponechává se však například varianta slova pani bez diakritiky dle předlohy jako varianta slova paní, odpovídající pravděpodobně dobovému mluvenému jazyku³⁴⁵. Při nejasném zápisu délky samohlásky v předloze se délka prepisuje dle pravděpodobného dobového tvaru (*tim* → *tím*, *bydlite* → *bydlíte*).

Zastaralé výrazy, například *béře* se v dnešní češtině již neuvžívají, nicméně Mocker je používá v souladu s dobovou normou, proto jsou v edici rovněž ponechány.³⁴⁶ Do této kategorie patří například spojení *v čas*, která se dnes již neuvžívá, nicméně dle dobové normy se užívaly varianty *včas*, přičemž více se doporučovalo užívaní varianty *v čas*.³⁴⁷ Rovněž se ponechávají zastaralé variaty *kamžto*, *do vnitř*, *spamatovat*, *zdělití*, *zpraviti*.

Pravopisné chyby provázejí písemný projev Josefa Mockera rovněž poměrně výrazně a představují specifikum písemného projevu Mockerova. Některé chyby se opakují a prozrazují tak nesprávné osvojení si pravopisu konkrétního slova, který je v edici opraven bez upozornění v poznámkovém aparátu (*mezy* → *mezi*, *dražší* → *dražší*, *pujčka/vypujčit* → *půjčka/vypůjčit*). Pravopis u Josefa Mockera kolísá u užívaní kroužkovaného a krátkého *ů/u* nebo *i/i/*, *y/y/*, *y/i*, *ch/h*, *n/nn*, kdy užíval různé varianty pro tentýž význam (*Tvuj/Tvůj*, *muj/můj*, *upřimný/upřimný*, *na shledanou/na shledanou*, *rodiný/rodinný*, *cyhli/cihly*, *lhuta/lhůta*, *Hylbert/Hilbert*, *rodiný/rodinný*). Tato rozkolísanost je v edici sjednocena dle dobově platné normy (*Tvůj*, *můj*, *upřimný*, *na shledanou*, *rodinný*, *cihly*, *lhůta*, *Hilbert*). Kolísavé je rovněž psaní *s/z* resp. *vz*, které se v edici upravuje dle dobových norem (*súplna* → *zúplna*, *stoho* → *z toho*, *zkázati* → *vzkázati*). Kolísá rovněž psaní *ť/d'* (*dojet'te* → *dojed'te*, *odpust* → *odpust'*), které poukazuje na vliv mluveného slova na písemný projev (ve smyslu píši jak slyším).

Chybějící *interpunkce* je doplněna podle současných pravidel na těch místech, která si to vyžadovala pro srozumitelnější uchopení textu. V tomto kontextu jsou čárkou oddělena zejména podřadná souvětí (též uvozená spojkami „možná že“, „proto že“, „an“, „aneb“, „neb“, *arci*), několikanásobné větné členy a volné přívlastky nebo tečkou doplněny konce vět. Čárky nadbývající se ponechávají dle předlohy. Použil-li autor v textu *středník místo čárky*, byl v edici nahrazen interpunkčním znaménkem dle současných pravidel českého pravopisu, tedy tečkou nebo čárkou, ačkoliv užívaní středníku stejně jako pomlčky za interpunkčním znaménkem (tečkou nebo otazníkem)

³⁴⁵ Kott: 1880, s. 485, viz heslo „paní“.

³⁴⁶ Tomíček (1853, s. 147).

³⁴⁷ Rank (1864, s. 682) uvádí u německého tvaru *Rechtzeitig* varianty *včas/v čas*; Kott (1881, s. 571) taktéž uvádí varianty *včas/v čas*, přičemž doporučuje jako lepší variantu „v čas“.

bylo dle dobových jazykových zvyklostí poměrně běžné. Použil-li autor v textu za interpunkčním znaménkem na konci věty (za tečkou nebo otazníkem) *pomlčku*, je tato v edici odstraněna.

Psaní *spřežek a složenin* se reprodukuje dle dobového úzu (v čas/včas, na polo → napolo, na stoupiti → nastoupiti). Ponechána je však historická podoba slova *odpůldne*³⁴⁸ ve smyslu „od poloviny dne“ tedy „odpoledne“, kterou Mocker s oblibou užíval. Dle předlohy je ponecháno psaní variant *kdyby jste, by jste*. Velice zajímavé je také užívání slova „příležitost“ ve smyslu dopravního prostředku³⁴⁹.

Psaní *částice -li*³⁵⁰ je v edici zachováno podle předlohy – tedy varianta s odděleným i neodděleným –li (shořeloli, jest-li, mášli, chcešli) jako odchylka gramatická, rovněž pro Mockera charakteristická.

Chybějící *grafém „j“* v některých slovech se ponechává dle předlohy, ale upozorňuje se na jeho absenci v poznámkovém aparátu („mění“ ve smyslu jmění, „přimete-li“ ve smyslu přijmete-li).

Psaní *mě/mne* je v předloze velmi kolísavé a mnohdy neodpovídá správné variantě v dativu a v akuzativu. Přesto je v edici ponecháno jako jedno ze specifíků Mockerova písemného projevu, která tolik nenarušuje plynulost či srozumitelnost textu.

Do gramatických tvarů není zasahováno, například u skloňování koncovek podle jiného vzoru, odlišná shoda v rodě nebo životnosti, přechodníkové tvary jsou ponechány v původní podobě (*Listiny odstupší podepsala matka...*), nezasahuje se do jevů morfologických.

Mockerovo písmo je spíše drobnější, vypsané, ustálené, stabilní, jen s nepatrným množstvím škrtnutí a korektur. Písmo je v námi sledovaném období bez výjimky humanistické. Psací látkou je papír bez filigránů, inkoust je barvy hnědavé a někdy modré a prosakuje skrze papír. Dobře rozeznatelné je Mockerovo spěšné písmo, když psal nebo dopisoval dopis ve spěchu, jelikož je vedené do široka, rukopis je rozšafnější a méně pečlivý. Jako příklad lze uvést dopis bratrovi z 26. dubna 1874, který ve své druhé části není již tak pečlivý a je zřejmé, že jej Mocker nepsal celý najednou³⁵¹ a v jeho závěru již spěchal. Naopak zřetelně pečlivé bylo Mockerovo písmo například u dopisů raných – v této edici nepublikovaných – z padesátých a šedesátých let, adresovaných rodičům u

³⁴⁸ Například Kott tuto variantu neuvádí a to ani v souvislosti s heslem *poledne*, *půlden* či *odpoledne*. Pouze v příkladu „*Odpůldne bude požárno*“ (tj. *odpůldne bude parno*), Kott (1880, s. 868).

³⁴⁹ Význam slova objasňuje Jungamann (1837, s. 581).

³⁵⁰ Kott (1878, s. 911) vysvětluje užívání částice –li.

³⁵¹ Tato skutečnost je uvedena v poznámce pod čarou u příslušného dopisu.

příležitosti svátku, narozenin či významné rodinné události, kde je tímto způsobem zdůrazněna úcta k rodičům. Také určitá sebe prezentace jako vzdělance je podtržena pečlivostí při psaní dopisu, jak je to patrné u dopisu švagrovi Vincenci z období studia na Akademii ve Vídni.³⁵²

Předkládaná edice je výběrem korespondence z období 1871–1882, celkem je z tohoto období v edici zpřístupněn obsah třiceti dopisů a dvou telegramů psaných česky až na jeden opis německy psaného dopisu jakožto součásti jinak česky psaného dopisu. Z tohoto celku pochází dvacet šest dopisů od Josefa Mockera jako původce a ostatní čtyři dopisy resp. telegramy mají charakter přijemkový (odesílateli byli Josef Schulz a Václav Mocker).

³⁵² Josef Mocker švagrovi Vincenci ze dne 23. 5. 1861.

5. Edice soukromé korespondence

1./ 1871 prosinec 21., [Cítoliby],

Josef Mocker bratrovi [Františkovi?]

Dopis, papír, orig., signovaný, 1 strana (dvoulist: 1, 0, 0, 0), česky,

rozměry: 13,6 cm x 21,2 cm.

APH, f. AK, inv. č. 9.

Drahý bratře!

Já změnil můj plán, an za mého pobytu v Peruci³⁵³ a v Slavětíně³⁵⁴ mi příležitost poskytnuta [drahou?] matku a bratří^a navštívit, hodlám tedy svátky zde zažít. Běře^b mi to mnoho času a vytrhnu se z práce, proto tedy Ti přeji šťastné a veselé svátky a uvidíme se zase později.

Doufám, že Tě ještě psaní v čas^c zastihne.

Za zaslouženou fotografii mé díky,

Tvůj upřímný bratr

18^{21/12} 71^d Josef

^a Kott (1878, s. 92) uvádí varianty slova bratr v plurálu jako bratři a bratří, přičemž bratří se skloňovalo jako „znamení“. Dnešní čeština zná variantu bratří pouze v nominativu plurálu.

³⁵³ Peruc (GPS 50.3425044N, 13.9598581E) společně se Slavětínem (GPS 50.3506078N, 13.9077072E) tvořili perucké panství (po r. 1848 velkostatky), které od roku 1814 patřilo děčínské větvi rodu Thun-Hohenstein. U rodiny Thunů v Děčíně působil Josef Mocker jako architekt v letech 1869–1872. V Peruci se nacházel rodový zámek, na kterém žil do roku 1877 Friedrich Thun s rodinou (1810–1881), a který se v tomto roce ujal správy děčínského paství a přesídlil do Děčína. V Peruci se nachází rovněž barokní kostel sv. Petra a Pavla. Viz Soupis památek - Peruc, (1897, s. 50-53), [cit. 9. 8. 2020], dostupné online: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=3269>. Podrobněji viz též Galandauer (2007, s. 21) a Košťál a kol., 1862.

³⁵⁴ Viz předchozí. Josef Mocker se ve své korespondenci zmiňuje o cestách do Slavětína od roku 1871. Pro slavětínský kostel sv. Jakuba Většího prováděl návrhy, které odevzdal společně s rozpočtem v roce 1877. Se stavbou kostela bylo započato v roce 1880 a k jeho vysvěcení mělo dojít v dubnu 1882. Archivní materiál k úpravám kostela sv. Jakuba Většího ve Slavětíně je uchován v Archivu Pražského hradu; srov. též Josef Mocker. *Slavětín*. In: *Zprávy Spolku architektů a inženýrů v Království českém*, 1881, roč. 6, č. 1. Viz též Poche (1980, s. 345–348).

^b Tomíček (1853, s. 147).

^c Rank (1864, s. 682) uvádí u německého tvaru *Rechtzeitig* varianty *včas/v čas*; Kott (1881, s. 571) taktéž uvádí varianty *včas* a *v čas*, přičemž doporučuje jako lepší variantu „*v čas*“. Mocker užíval obou variant. V tomto případě edice reprodukuje přesné znění dle předlohy.

^d Všechny číslovky „1“ v datační formuli jsou v předloze napsány formou svislého dřívku

2./ 1872 leden 14., Praha,

Josef Schulz Josefu Mockerovi

Dopis, papír, orig., signovaný, 4 strany (dvoulíst: 1, 2, 3, 4), česky,

rozměry: 14,4 cm x 22,8 cm.

APH, f. AK, inv. č. 10.

Milý příteli!

Včerejším sezení „Kunstsekce“³⁵⁵ byl jste 5 hlasy proti jednomu [ponavržen?] co Dombaumeister³⁵⁶ řídicímu sboru (Directorium)³⁵⁷, který Vás, jak situaci znám, velkou majoritou k definitivnímu ustanovení valné hromadě odporučí, což opět žádný[ch] překážek nenajde. Jediný protivný hlas byl od Barvitiusa³⁵⁸, který všemožně se snažil Bergma[n]na³⁵⁹ prosaditi. Však o tom oustně. Co se nyní stane, je následo[v]né: Obdržíte přípis, v kterém vyžádán budete^a o vyjádření, jestli místo přijmete, a pod jakými výminky, t. j.: Ředitelství žádá, by jste stále v Praze bydlel a (odkud' můžete stavby jiné, které by jste měl řídit) a zvláště kanovníci od této podmínky neopustí. Dále se Vás snad (pro forma) tázati budou, přimete-li^b podmínky, v jakých Kran[er]³⁶⁰ se byl zavázal, a jest-li né, co sobě vyžadujete. Však nelekejte se toho, oni vědí, že tím, že postavení nynější zanechati musíte, a že Vám tím větších výdaji srůste^c, když v Praze bydlíte, ve zvýšení honoráru rádi vejdou. Na jednu okolnost musím Vás ještě upozorniti. Místo máte co nejdříve nastoupiti, proto že m[n]oho neodkladitelných

³⁵⁵ Umělecký odbor Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze. Podrobněji viz Kostílková – Petrasová (1999, s. 17–27).

³⁵⁶ Stavitel chrámu sv. Víta v Praze (dómský stavitel).

³⁵⁷ Ředitelství Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze.

³⁵⁸ Antonín Viktor Bartvitijs (14. 7. 1823 – 20. 7. 1901), architekt, předseda uměleckého odboru Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta (1883–1894) a konzervátor c. k. Ústřední komise pro výzkum a zachování památek ve Vídni. Viz Biografický slovník [cit. 13. 8. 2020], dostupné online: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BARVITIUS_Anton%C3%ADn_Viktor_14.7.1823-20.7.1901; viz též Bartvitijs, Anton Viktor. In: Österreichisches biographisches Lexikon [cit. 13. 8. 2020], dostupné online: <https://apis.acdh.oeaw.ac.at/person/92429>; viz Klub přátel starého Smíchova. Bratři Antonín Victor a Victor Barvitiiové. [cit. 14. 8. 2020], dostupné online: <http://www.starysmichov.cz/>; viz Wirth – Matějček, 1922, str. 34–35.

³⁵⁹ Hermann Bergmann (20. 10. 1816 – 26. 5. 1886), architekt, stavební rada v Úřadu generálního ředitelství Praha. Od roku 1875 člen c. k. Ústřední komise pro výzkum a zachování památek. Viz Bergmann, Hermann. In: Architektenlexikon Wien 1770–1945 [cit. 8. 8. 2020], dostupné online: <http://www.architektenlexikon.at/de/1014.htm>.

³⁶⁰ Josef Ondřej Kranner (13. 6. 1801 – 19. 10. 1871), český architekt a kamenický mistr. První novodobý stavitel chrámu sv. Víta (1861–1871). Roku 1856 přesídlil do Vídně, kde v roce 1871 zemřel. Viz Kranner, Josef Andreas. In: Österreichisches biographisches Lexikon [cit. 8. 8. 2020], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_K/Kranner_Josef-Andreas_1801_1871.xml.

pracích Vás pak očekává a jaro se již blíží. Najdete podporu u hr[aběte] Schönborna³⁶¹, Trenkwalda³⁶², Zítka³⁶³. O ty další nemusíte se ohlížeti. Ambroz³⁶⁴ odpadl. Neškodilo by, kdyby jste po obdržení onoho přípisu do Prahy přibyl^d a hlavně Schönbornem³⁶⁵ mluvil. Nerozumí mnoho. Je však dobrák a usnadní Vám vystoupení z Vašich nynějších poměrův.

Váš vřelý přítel

Jos[ef] Schulz³⁶⁶

v Praze dne 14/1 1872e.

P. s.

Prof. Šmída³⁶⁷ nepotřebujete dále.

Jestli přijedete do Prahy, rád bych s Vámi mluvil dříve, než-li promluvíte jinými.

³⁶¹ Bedřich (Friedrich) hrabě ze Schönbornu (11. 9. 1841 – 21. 12. 1907). Do předsednictví Jednoty zvolen na 12. valné hromadě Jednoty 5. 7. 1871 po zemřelém předsedovi a spoluzakladateli Jednoty hraběti Františku Thunovi (13. 6. 1809 – 22. 11. 1870). Viz Ročník Jednoty 1871–1873, s. 11.

³⁶² Josef Matyáš von Trenkwald (13. 3. 1824 – 28. 7. 1897), malíř historických námětů, spolupracovník Jednoty a autor návrhů na jedny z nejstarších novodobých vitráží pro chrám sv. Víta. V letech 1865–1873 ředitel Akademie výtvarných umění v Praze. V červnu 1870 se oženil s Marií Theresou Thun-Hohenstein (1847–1934), dcerou předsedy Jednoty Františka Thun-Hohensteina (1809–1870). Pro pohřební kapli Thunů v Chrástu, jejíž stavbu převzal Mocker po prof. Schmidovi a vedl ji v letech 1869–1871, namaloval Trenkwald oltářní obraz. Viz Thun-Hohenstein – Familiengeschichte [cit. 10. 8. 2020], dostupné online: <http://www.thunweb.com/genealogie>; viz Trenkwald, Josef Mathias von. In: Österreichisches biographisches Lexikon [cit. 10. 8. 2020], dostupné online: <https://apis.acdh.oeaw.ac.at/person/91463>; viz Kostílková, 1999; viz Kostílková – Petrasová, 1999.

³⁶³ Josef Zítek (4. 4. 1832 – 2. 8. 1909) architekt, od roku 1866 člen uměleckého odboru Jednoty. V roce 1871 zvolen předsedou uměleckého odboru Jednoty a vystřídal tak dosavadního předsedu dr. Ambrose. Viz Ročník Jednoty 1871–1873, s. 12; viz Wirth – Matějček (1922, s. 36–40).

³⁶⁴ dr. August Wilhelm Ambros (17. 11. 1816 – 28. 6. 1876), hudební vědec a autor průvodce chrámem sv. Víta „Der Dom zu Prag“ z roku 1858. Člen uměleckého odboru Jednoty (od 1868). Od roku 1870 předsedou uměleckého odboru, funkci opustil roku 1871 z důvodu jeho povolání k c. k. ministerstvu spravedlnosti do Vídně. Viz August Wilhelm Ambros. In: Biografický slovník [cit. 12. 8. 2020], dostupné online: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/AMBROS_August_Wilhelm_17.11.1816-28.6.1876; viz Kostílková – Petrasová, 1999, s. 18; viz Ročník Jednoty 1869/1870, s. 14 a Ročník Jednoty 1871–1873, s. 12.

³⁶⁵ Bedřich (Friedrich) hrabě ze Schönbornu (11. 9. 1841 – 21. 12. 1907). Do předsednictví Jednoty zvolen na 12. valné hromadě Jednoty dne 5. 7. 1871 po zemřelém předsedovi a spoluzakladateli Jednoty hr. Františku Thunovi (13. 6. 1809 – 22. 11. 1870). Viz Ročník Jednoty, 1871–1873, s. 11.

³⁶⁶ Josef Schulz (11. 4. 1840 – 15. 7. 1917), architekt tvořící v duchu historismu, zejm. neorenesance (spolupráce s J. Zítkem). Od roku 1871 členem uměleckého odboru Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze. Stejně jako Josef Mocker studoval na pražské polytechnice (1857–1861) a poté na vídeňské Akademii (1862–1865), c. k. vládní rada, profesor na české polytechnice. Viz Schulz, Josef. In: Österreichisches biographisches Lexikon [cit. 8. 8. 2020], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Schulz_Josef_1840_1917.xml; viz též Ročník Jednoty, 1871–1873, s. 12.; viz Wirth – Matějček (1922, str. 40–44); viz Ročník Jednoty, 1894, s. 6; Kostílková – Petrasová (1999, s. 18).

³⁶⁷ Pravidelně Friedrich Freiherr von Schmidt (1825–1891), profesor a učitel Mockerův na vídeňské Akademii. Schmidt a jeho žáci se specializovali na obnovu středověkých památek. Od roku 1863 stavitelem chrámu sv. Štěpána ve Vídni, kde pod jeho vedením působil také Josef Mocker. Zastával funkci vrchního rady c. k. Ústřední komise pro výzkum a zachování památek ve Vídni. Podrobněji viz Schmidt, Friedrich Frh. von. In: Österreichisches biographisches Lexikon [cit. 12. 8. 2020], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Schmid_Friedrich_1825_1891.xml; viz Petrasová, 1999, s. 10.

-
- a Josef Schulz užívá v celém textu varianty bydete/byde namísto budete/bude. Snad se jedná o specifický písemný projev Schulzův či případně dialekt. Nicméně dobové slovníky a učebnice tuto variantu neuvádí.
- b Ve slově chybí grafém j ve smyslu přijmete-li.
- c Rank (1864, s. 511) uvádí srůst, srostlý.
- d Viz a
- e V předloze je číslice 1 psána formou svislého dříku.

3./ 1872 leden 29., Praha,

Josef Schulz Josefu Mockerovi

Dopis, papír, orig., signovaný, 1 strana (dvoulist: 1, 0, 0, 0), česky,

rozměry: 14,4 cm x 22,8 cm.

APH, f. AK, inv. č. 11.

Drahý příteli!

Ředitelství³⁶⁸ schválilo všechněmi hlasy proti jednomu (Barvitiuus³⁶⁹) návrh Kunstsekcce³⁷⁰ a splnomocnila hr. Schönborna³⁷¹ dále vyjednávat. Podmínka, aby jste bydlel v Praze,³⁷² byla též přijmuta. Na co ale doléhají jest, že se chce, by jste co nejdříve nastoupil a vyjednávání urychlil. To jest vše, co mohu Vám sdělit.

Váš upřímný přítel

Jos[ef] Schulz³⁷³

V Praze dne 29/1^a 1872

a V předloze číslice 1 psána formou svislého dříku.

³⁶⁸ Ředitelství Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze. K počátkům ustanovení Jednoty a jejího vývoje vč. uměleckého odboru viz Kostílková – Petrasová, 1999, zejména str. 5–30.

³⁶⁹ Antonín Viktor Bartvitiuus (14. 7. 1823 – 20. 7. 1901), architekt, předseda uměleckého odboru Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta (1883–1894), konzervátor c. k. Ústřední komise pro výzkum a zachování památek. Viz Antonín Viktor Bartvitiuus. In: Biografický slovník [cit. 13. 8. 2020], dostupné online: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BARVITIUS_Anton%C3%ADn_Viktor_14.7.1823-20.7.1901; viz Anton Viktor Barvitiuus. In: Österreichisches biographisches Lexikon [cit. 13. 8. 2020], dostupné online: <https://apis.acdh.oeaw.ac.at/person/92429>; viz Klub přátel starého Smíchova. Bratři Antonín Victor a Victor Barvitiuové, [cit. 14. 8. 2020], dostupné online: <http://www.starysmichov.cz/>; viz Wirth – Matějček (1922, str. 34–35).

³⁷⁰ Umělecký odbor Jednoty.

³⁷¹ Bedřich (Friedrich) hrabě ze Schönbornu (11. 9. 1841 – 21. 12. 1907). Do předsednictví Jednoty zvolen na 12. valné hromadě Jednoty dne 5. 7. 1871 po zemřelém předsedovi a spoluzakladateli Jednoty hr. Františku Thunovi (13. 6. 1809 – 22. 11. 1870). Viz Ročník Jednoty, 1871–1873, s. 11.

³⁷² Dle pobytové přihlášky se Josef Mocker přistěhoval z Cítoliba v srpnu 1872 do Starého města pražského č. p. 56 (dnes ulice Valentinská, naproti budovy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy). Viz Národní archiv, fond Policejní ředitelství I, konskripce, karta 401, obraz 412.

³⁷³ Josef Schulz (11. 4. 1840 – 15. 7. 1917), architekt tvořící v duchu historismu, zejm. neorenesance (spolupráce s J. Zítkem). Od roku 1871 členem uměleckého odboru Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze. Stejně jako Josef Mocker studoval na pražské polytechnice (1857–1861) a poté na vídeňské Akademii (1862–1865). Viz Josef Schulz. In: Österreichisches biographisches Lexikon [cit. 14. 8. 2020], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_S/Schulz_Josef_1840_1917.xml; viz Ročník Jednoty, 1871–1873, s. 11–12; viz Wirth – Matějček, 1922, str. 40–44.

4./ 1873 březen 18., 2 hodiny 5 minut, Louny,

Václav Mocker Josefu Mockerovi

*Telegram³⁷⁴, papír (průklepový), orig., signovaný, 1 strana (1 list: 1, 0), česky,
rozměry: 18,7 cm x 26,2 cm.*

APH, f. AK, inv. č. 12.

Panu Josefovi Mockrovi, svatovítská kancelář stavební, Hradčany³⁷⁵ Pr[aha].

Bratr Franz³⁷⁶ náhle a těžce onemocněl po nachlazení.

Václav³⁷⁷

³⁷⁴ Telegrafní zpráva byla odeslána z Loun ve 14:05 hod. odpoledne a přijata byla na Malé Straně v Praze ve „3 hod 20 min“ (tedy 15 hod. a 20 min). Adresována byla Josefu Mockerovi do Svatovítské kanceláře stavební na Hradčanech. Viz též edice č. 5. Viz též edice č. 5.

³⁷⁵ Josef Mocker působil od roku 1872 jako prozatímní stavitel chrámu sv. Víta na Hradčanech, než byl definitivně v této funkci potvrzen na valné hromadě 17. 5. 1873. Viz APH, f. Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze, Ročník Jednoty, 1871–1873, s. 9.

³⁷⁶ František Mocker (10. 8. 1830 – 18. 3. 1873), nejstarší bratr Josefa Mockera, c. k. nadporučík.

³⁷⁷ Václav Mocker (12. 10. 1844 – 2. 3. 1886), mladší bratr Josefa Mockera, hospodář na rodinném statku v Cítolibečech č. p. 38.

5./ 1873 březen 18., 5 hodin, Louny,

Václav Mocker Josefu Mockerovi

Telegram³⁷⁸, papír (průklepový), orig., signovaný, 1 strana (1 list: 1, 0), česky, rozměry: 18,3 cm x 26,5 cm.

APH, f. AK, inv. č. 13.

Pan Josef Mocker, stavitel,

svat[o]vítická Kancelář Hradčany.³⁷⁹ Praha.

Bratr náš Franz³⁸⁰ skončil dnes v úterý o 1/2 4 odpoledne.

Václav³⁸¹

³⁷⁸ Telegrafní zpráva byla odeslána z Loun v 17:30 hod. odpoledne a přijata byla na Malé Straně v Praze v „5 hod 30 min“ odpoledne (tedy 17:30 hod.). Adresována byla Josefu Mockerovi do Svatovítké Kanceláře stavební na Hradčanech. Viz též edice č. 4.

³⁷⁹ Josef Mocker již působil jako prozatímní stavitel chrámu sv. Víta na Hradčanech od března 1872, než byl definitivně v této funkci potvrzen na valné hromadě Jednoty 17. 5. 1873; Ročník Jednoty, 1871–1873, s. 9.

³⁸⁰ František Mocker (10. 8. 1830 – 18. 3. 1873), nejstarší bratr Josefa Mockera, c. k. nadporučík.

³⁸¹ Václav Mocker (12. 10. 1844 – 2. 3. 1886), mladší bratr Josefa Mockera, hospodář na rodinném statku v Cítolibeč č. p. 38.

6./ 1873 březen 28., [Praha?],

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 2 strany (dvoulíst: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,5 cm x 23,2 cm.

APH, f. AK, inv. č. 207.

Drahý bratře!

Odesílám Ti tímto laskavě mi zapůjčených 10 zl, an hodlám Tobě i z jiných příčin psáti, a sice:

Nezapomeň psáti na toho kresliče v Třeboni³⁸² neb bych milerád, by ihned nastoupiti mohl, neb mám nejméně jedné síly důležitě zapotřeby.

Kdyby z toho sešlo, pak bych se musel spokojiti s Davidem³⁸³ a též bych jej ihned přijmul, bych v práci zdržán nebyl³⁸⁴. Bud' tedy tak laskav a nezapomeň na tyto věci.

Leze mne práce silně na krk, a jaro již zde.

Doufám, že mne, jak dosti málo času míti budeš, o tom kratičkou zprávu podáš.

Jsem též dychtiv slyšeti, jak se třebízská záležitost³⁸⁵ vyjednala a zdali k dobrému, čehož bych srdečně přál, neb každý z nás má dosti starostí, jak se má ještě o takové poměry starati. S panem Kaplanem³⁸⁶ nemoha tyto dni mluvit, doufám, že v brzku příležitost míti budu.

Bohu díky jsem zdrav, však jak pravím, nejde mi práce od ruku, tu běhání – zase [psaní?] a tak den za dni ubíhá, aniž by se mnoho udělalo.

³⁸² Mladší bratr Josefa Adolf Mocker (1841–1915) působil ve schwarzenberské stavební kanceláři v Cítolibech. Do dominia schwarzenberského spadala rovněž Třeboň. Viz SOA Třeboň, Schwarzenberská ústřední stavební správa České Budějovice (1755) 1792–1950, inventář. Srov. též Schwarzenberské ročenky.

³⁸³ František David (1853–1953), lounský stavitel a citolibský rodák. Žák a spolupracovník Josefa Mockera. Pracoval v kanceláři Mockerově při chrámu sv. Víta a samostatně na Strahově. Po odchodu z Mockerovy kanceláře se osamostatnil jako lounský stavitel. V letech 1905–1907 vypracoval například návrh na znovupostavení kostela Povýšení sv. Kříže v Radonicích nad Ohří (dnes část obce Peruc); viz Meduna – Pařez – Tlustý, 2011; viz též Kostel Povýšení sv. Kříže. In: Památkový katalog [cit. 18. 7. 2020], dostupné online: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-povyseni-sv-krize-18030266>.

³⁸⁴ S jarem počala stavební sezóna a s ní i stavební práce na dostavbě chrámu sv. Víta.

³⁸⁵ V Třebízi (GPS 50.2696158N, 13.9907906E) se usadila sestra Josefa Mockera, Karolína Cífková roz. Mockerová (1839–?). Není jasné, jaké záležitosti jsou tu přesně míněny, snad majetkově-právní s ohledem na úmrtí bratra Františka Mockera 18. 3. 1873. Viz též edice č. 4 a 5.

³⁸⁶ Nejspíše se jedná o advokáta, na kterého se Josef Mocker obrátil ve věci zabezpečení majetkoprávních záležitostí v Třebízi, v níž jmenovaný sehrál úlohu zřejmě jakéhosi poradce a správce majetku, resp. poručníka.

Žij s Bohem, pozdravuj srdečně drahou matku³⁸⁷, Václava³⁸⁸ a sestru³⁸⁹, zdali již u Vás.

Tvůj upřímný bratr

18^{28/3} 73 Josef

³⁸⁷ Kateřina Mockerová, roz. Cífková (8. 5. 1809 – 2. 9. 1873), matka architekta Mockera, žila na statku v Cítolibeč č. p. 38. Viz SOA Litoměřice, sbírka matrik; Na náhrobku na hřbitově v Cítolibeč uvedeno datum úmrtí 2. září 1873.

³⁸⁸ Václav Mocker (12. 10. 1844 – 2. 3. 1886), mladší bratr Josefa Mockera, statkář na rodinném hospodářství v Cítolibeč č. p. 38.

³⁸⁹ Karolína Cífková roz. Mockerová (1839–?), sestra architekta Mockera, žila na statku v Třebízi č. p. 1.

7./ 1873 červenec 9., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 2 strany (dvoulíst: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,4 cm x 20 cm.

APH, f. AK, inv. č. 15.

Drahý bratře!

Václav³⁹⁰ mne v neděli překvapil svou návštěvou a mohu to jen úplně náhodě přičísti, že jsme se v pravý čas tak sešli. Zajisté vypravoval, jak jsme se naběhali v tom horku jak v [ch[l]ivě?] a což pak teprv večer, z Václava pot se jen lil a ještě k tomu dva kabáty – chudák, mě jej bylo líto, chtěl však být doma. Za 3 neb 5 [mynutt'?] odejel^a vlak.

Vypravil však svou věc a to bylo zajisté pro něho upokojujivé.

Pravil mi, že hodláš pro matku³⁹¹ jeti do Teplice³⁹², mášli času, tak dojed' do

Podmoklí³⁹³ na kapli³⁹⁴ a vilu³⁹⁵ se podívat, Čejka³⁹⁶ bude s tebou, chcešli.

³⁹⁰ Václav Mocker (12. 10. 1844 – 2. 3. 1886), mladší bratr Josefa Mockera, statkář na rodinném hospodářství v Cítolibeč č. p. 38.

³⁹¹ Kateřina Mockerová, roz. Cífková (8. 5. 1809 – 2. 9. 1873), matka architekta Mockera, žila na statku v Cítolibeč č. p. 38. Viz SOA Litoměřice, sbírka matrik; Na náhrobku na hřbitově v Cítolibeč uvedeno datum úmrtí 2. září 1873.

³⁹² Lázeňské město Teplice (GPS 50.6403975N, 13.8245072E) v severozápadních Čechách, od Děčína (Podmokel) vzdáleno ca. 35 km..

³⁹³ Podmokly (GPS 50.7913733N, 14.2283347E) byly dříve samostatným městem, dnes součástí města Děčína na levém břehu Labe..

³⁹⁴ Přestavbu barokní pohřební kaple sv. Jana Nepomuckého v Děčíně prováděl Josef Mocker v letech 1869–1871 poté, co ji započal v roce 1868 Mockerův učitel z vídeňské Akademie prof. Friedrich Schmidt, a které doporučil Josefa Mockera hraběti Thunovi k provedení rodové hrobky. Viz Štědry – Kučera (1930, s. 6); Petrasová, 1999, s. 10–11; viz Pohřební kaple sv. Jana Nepomuckého. In: Památkový katalog [cit. 17. 7. 2020], dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/pohrebni-kaple-sv-jana-nepomuckeho-8113906>; viz též Pokorná, 1997, s. 128)

³⁹⁵ Obytnou vilu Waldstein v tehdejších lázních sv. Josefa v Horním Žlebu navrhl Josef Mocker pro hraběnku Waldstein-Wartenbergovou v roce 1871. Viz Petrasová, 1999, 14–15. Horní Žleb: GPS 50.7913733N, 14.2283347E.

³⁹⁶ Inženýr Josef Čejka je v korespondenci Mockerem zmiňován na několika místech. Josef Mocker jej poznal nejpozději v 2. polovině 50. let 19. století během studia na pražské polytechnice, kde rovněž studoval. Josef Čejka působil v letech 1860–1890 ve službách děčínských Thunů a realizoval pro ně početné stavební úpravy. Viz Pokorná, 1997. Rovněž Martin Podlucky ve své bakalářské práci zmiňuje inženýra Čejku z Podmokel, který působil u dráhy a také jako stavitel hraběcí rodiny Thunů a taktéž jako pedagog v zemědělské škole v Děčíně-Libverda, kde půdobil rovněž Josef Mocker. Podlucky jej zmiňuje v souvislosti se členstvím v podmokelském spolku Beseda, jehož členem se stal od roku 1870 také Josef Mocker, který se v roce 1872 stal členem výboru, místopředsdou a posléze čestným členem spolku. V korespondenci se setkáme také se zmínkou o „otci inženýra Čejky“, pravděpodobně je míněn Jan Čejka (19. 8. 1912 – 30. 1. 1874), statkář z Třebíze č. 7. Taktéž sestra Karolína se v dopise z roku 1883 zmiňuje o jistém Čejkovi. V tomto případě se pravděpodobně jedná o shodu jmen, případně příbuzenství. Viz Podlucky (2008, s. 39, 41), [cit. 17. 7. 2020] dostupné online: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/17103/BPTX_2007_1_11210_ASZK00306_13014_1_0_37543.pdf?sequence=1&isAllowed=y; viz APH, f. AK, inv. č. 204 (Dopis Karolíny Mockerové Josefu

Já myslím, že pak zase dlouho by si se tam nemohl vypravit. Mášli čas neb Václav, tak se podívej do Loun,³⁹⁷ co dělají na kostelíku³⁹⁸ a zdali střechu udělají vyšší, oč jsem pana Hýru³⁹⁹ písemně žádal.

Mám totiž vše podrobné nákresy pro zámečníka a kotláře hotové, kdyby se však tak pilně nepracovalo, nechal bych je prozatím zde, až by sem buď někdo přijel, neb až bych zase ven jel.

Kdy se budu moci do Vídně podívat, nevím, nemám dosud žádné dorozumění, však bych rád ještě tento měsíc as na 8 dní.

Prozatím buď zdrav, pozdravuj drahou matku⁴⁰⁰, paní švagrovou⁴⁰¹ a Václava⁴⁰².

Tvůj upřímný bratr

Josef

v Praze dne 9. července 1873

a Klika (1868, s. 91) uvádí variantu odejel. Rank (1864, s. 5) uvádí též variantu odjel.

Mockerovi z 28. [2]. 1883) a APH, f. AK, inv. č. 23 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi ze 7. 3. 1874).

³⁹⁷ Město Louny se nachází ca. 3 km od Cítolib. GPS 50.3569886N, 13.7966747E.

³⁹⁸ Kostel sv. Petra v Lounech odkoupil od obce Louny jako odsvěcený kostelík v roce 1871 lounský průmyslník, podnikatel a cítolibský krajan František Hýra, který pověřil Josefa Mockera úpravou kostela na rodinnou hrobku. V důsledku Hýrova zadlužování a nezaplacení splátky obci byl Hýrovi kostel odebrán a stal se opět majetkem obce. Praxe zvyšování střech (též krytba) obecně se v Mockerově korespondenci objevuje na vícero místech. Viz Hlušík (2005, s. 232).

³⁹⁹ Podnikatel František Hýra, hospodář z Cítolib, průmyslník a podnikatel v Lounech a Plzni.

⁴⁰⁰ Kateřina Mockerová, roz. Cífková (8. 5. 1809 – 2. 9. 1873), matka architekta Mockera, žila na statku v Cítolibeč č. p. 38. Viz SOA Litoměřice, sbírka matrik; Na náhrobku na hřbitově v Cítolibeč uvedeno datum úmrtí 2. září 1873.

⁴⁰¹ Anna Mockerová roz. Sochorová (?-?), manželka architektova mladšího bratra a cítolibského statkáře Václava Mockera.

⁴⁰² Architektův mladší bratr Václav Mocker (1844–1886), cítolibský statkář.

8./ 1873 červenec 14., [Praha?],

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 2 strany (dvoulist: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,4 cm x 20 cm.

APH, f. AK, inv. č. 16.

Drahý bratře!

Přijdu dnes ráno na stavbu, vypravuje mi p. David⁴⁰³, že Tě i nás neštěstí potkalo, an stodola shořela⁴⁰⁴.

Jaks mi pravil jednou, byla pojištěna, buď tedy tak pozorný a účtuj vše dříví dokonale, by ti vše dobře zaplatili.

Shořeloli vše, tak Ti musí dát plnou cenu.

Dříví jest teď velmi drahé, též práce [tesařská?] i denní práce nádenická.^a

Psala mi též o tom paní Hýrová.⁴⁰⁵ Žádá stran kostelíka o nějaké věci a nejspíše tedy tento týden se do Loun⁴⁰⁶ podívám.

Buďto pojedu v noci a ostanu v Lounech přes noc aneb odpůldne^b bych přenocoval v Cítolibeč⁴⁰⁷.

Nejspíše odjedu ve čtvrtek odpůldne a přijedu 7 1/2 večer do Chlumčan.⁴⁰⁸ Zdali nepříjde něco jiného v to.

⁴⁰³ František David (1853–1953), lounský stavitel a cítolibský rodák. Žák a spolupracovník Josefa Mockera. Pracoval v kanceláři Mockerově při chrámu sv. Víta a samostatně na Strahově. Po odchodu z Mockerovy kanceláře se osamostatnil jako lounský stavitel. V letech 1905–1907 vypracoval například návrh na znovupostavení kostela Povýšení sv. Kříže v Radonicích nad Ohří (dnes část obce Peruc); viz Meduna – Pařez – Tlustý, 2011; viz též Kostel Povýšení sv. Kříže. In: Památkový katalog [cit. 18. 7. 2020], dostupné online: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-povyseni-sv-krize-18030266>.

⁴⁰⁴ O této události s zachoval záznam v obecní kronice „...dne 13. července před půl noci přišla bouřka, a blesk uhodil na třech místech v malém okamžiku, jeden ten blesk uhodil do do stodoly v čísle 47 poněvadč tam byl právě doveženy suchy ligrus a ještě více slámy, tak byla stodola najednou v ohni, a vedle ní stodola v čísle 76 shořely obě najednou...“ viz SOkA Louny, sg. 019, s. 57.

⁴⁰⁵ Karolína Hýrová (?–?), manželka lounského a plzeňského podnikatele Františka Hýry, zadavatele přestavby kostela sv. Petra v Lounech na rodinnou hrobku Josefu Mockerovi.; Vostřel (2016, s. 16); viz též Hlušík (2005, s. 232). Viz úvodní část práce.

⁴⁰⁶ Josef Mocker prováděl úpravy kostela sv. Petra v Lounech.

⁴⁰⁷ Cítoliby (GPS 50.3327289N, 13.8121356E) jsou rodnou obcí Josefa Mockera, od Loun vzdálená pouhé ca. 3 km.

⁴⁰⁸ Chlumčany (GPS 49.6325567N, 13.3132278E), obec nedaleko Cítolib (ca. 3 km) a Loun (ca. 5 km).

Z Loun bych pak rád jel do Podmoklí.⁴⁰⁹ A mášli příležitost, poptej se, jak jest nejlépe jet do Podmoklí, arci že Ti sotva čas stačí, an toho dost na starosti míti budeš.

Prozatím s Bohem.

Srdečně všichni pozdravujíc

Tvůj upřímný bratr

18 ¹⁴/₇ 73 Josef

a Klika (1868, s. 86) uvádí dle dobového úzu jako správnou variantu nádenník.

b Josef Mocker často užívá slova odpůldne, ačkoliv jeho bratr Václav použil například v telegramu (viz edice 4 a 5) varianty odpoledne.

⁴⁰⁹ Podmokly (něm. Bodenbach), GPS 50.7747256N, 14.1982581E. Dnes součástí Děčína, kde Josef Mocker ještě jako stavitel thunovské stavební kanceláře děčínské (1869–1871) vypracoval například návrhy na vilu zvanou Waldstein pro hraběnkou Waldstein-Wartenburgovou a provedl přestavbu barokní kaple sv. Jana Nepomuckého na pohřební kapli rodiny Thunů.

9./ 1873 listopad 25., [Praha?],

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 2 strany (dvoulist: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,3 cm x 23,1 cm.

APH, f. AK, inv. č. neevidováno.

Drahý bratře!

Došlo mne právě Tvé psaní a lituji, že Tě nemoc na byt poutá právě, kde teď zajisté mnoho zaměstnán jsi. Však ostaň ráději o několik dní více doma, nežli bys sobě to zhoršil nebv práci se člověk necítí.

Já hodlal arci jet již koncem předešlého týdne do Joachimova⁴¹⁰, však ingénieur Šeiner⁴¹¹ od místodržitelství, kterého bych rád měl sebou, může teprve na druhý týden odejet⁴¹², proto cesta odročena.

Nevím dosud, který den odejedeme, před nedělí však na žádný pád, proto doufám, že mne do té doby zde ještě navštívíš.

Měl jsem již úmysl jet v neděli do Podmoklí⁴¹³, an k tomu později času nemám, tu mi však Čejka⁴¹⁴ psal, zdali bych to neodložil na 6. prosince.

⁴¹⁰ Jáchymov (GPS 50.3584622N, 12.9346500E). Viz též edice č. 10. Josef Mocker je autorem návrhu na kostel sv. Jáchyma v Jáchymově. Z korespondence se dozvídáme o jeho další dvoudenní cestě počínaje dnem 7. 4. 1874. O novém kostele obšírně pojednávají dobové články Ferdinanda Lehnra v periodiku Method z roku 1877, roč. 3, č. 1, vydání z 20. 1., s. 1–6 a vydání z 20. 6., č. 8., s. 87–92. Návrhy ke kostelu jsou uloženy v Archivu PH; viz též APH, f. AK, inv. č. 26 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 31. 3. 1874); viz též Kostel sv. Jáchyma. In: Památkový katalog [cit. 20. 7. 2020], dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/pravni-ochrana/kostel-sv-jachyma-129605>; viz též Petrasová, 1999, s. 18.

⁴¹¹ Bližší informace o této osobě nemohly být zatím zjištěny.

⁴¹² Cesta do Jáchymova nakonec přesunuta na období 17. – 19. 12. 1873. Viz edice č. 10.

⁴¹³ V Podmoklech (GPS 49.9432317N, 13.7043692E) realizoval Josef Mocker přestavbu Thunovské pohřební kaple sv. Jana Nepomuckého a stavbu vily zvané Waldstein pro hraběnkou Waldstein-Wartenburgovou.

⁴¹⁴ Inženýr Josef Čejka je v korespondenci Mockerem několikrát zmiňován zejména v souvislosti s cestami do Podmokel. Josef Mocker jej poznal nejpozději v 2. polovině 50. let 19. století během studia na pražské polytechnice, kde rovněž studoval. Josef Čejka působil v letech 1860–1890 ve službách děčínských Thunů a realizoval pro ně početné stavební realizace či úpravy. Viz Pokorná, 1997. Rovněž Martin Podlucky ve své bakalářské práci zmiňuje inženýra Čejku z Podmokel, který působil u železniční dráhy a také jako stavitel hraběcí rodiny Thunů a taktéž jako pedagog v zemědělské škole v Děčíně-Libverda, kde půdobil rovněž Josef Mocker v letech 1869–1872. Podlucky jej zmiňuje v souvislosti se členstvím v podmokelském spolku Beseda, jehož členem se stal od roku 1870 také Josef Mocker, který se v roce 1872 stal členem výboru, místopředsedou a posléze čestným členem spolku. V korespondenci se setkáme také se zmínkou o „otci inženýra Čejky“, pravděpodobně je míněn Jan Čejka (19. 8. 1912 – 30. 1. 1874), statkář z Třebíže č. 7. Taktéž sestra Karolína se v dopise z roku 1883 zmiňuje o jistém Čejkovi. V tomto případě se však pravděpodobně jedná o shodu jmen, případně příbuzenství. Viz Podlucky (2008, s. 39, 41), [cit. 17. 7. 2020] dostupné online: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/17103/BPTX_2007_1_11210_ASZK00306_13014

Možná, že to tak zařídím, an bych před vánoci všemy úcty rád hotov byl.

Zval mne poznovu zase na vánoční svátky, [než?]⁴¹⁵ však by mne milejší bylo tyto u Václava⁴¹⁶ strávit, když bychom tam spolu jeli.

Prozatím s Bohem a jeli Ti možno, navštív mne tento týden, zdali by Ti poměry neb nemoc nedov[o]lovali, tak mne piš, třeba bych Tě já navštívil.

Tedy s Bohem

Tvůj upřímný bratr

18²⁵/₁₁ 73^a Josef

Dnes jest právě naší nebožky matky⁴¹⁷ svátek.

a V předloze je datační údaj u měsíce zapsán formou dvou svislých dříků (nikoliv římskou číslicí). V úvahu tak mohli připadat měsíce únor či listopad. Určení svátku Kateřiny (jméno Mockerovy matky) připadající na 25. listopad. tak umožňuje přesné určení datace.

1_0_37543.pdf?sequence=1&isAllowed=y; viz APH, f. AK, inv. č. 204 (Dopis Karolíny Mockerové Josefu Mockerovi z 28. [2?] 1883) a AHP, f. AK, inv. č. 23 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi ze 7. 3. 1874); viz též APH, f. AK, inv. č. 1 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z prosince 1856).

⁴¹⁵ případně „věz“.

⁴¹⁶ U mladšího bratra Václava (1844–1886), statkáře v Cítolibeč.

⁴¹⁷ Kateřina Mockerová, roz. Cífková (8. 5. 1809 – 2. 9. 1873), matka architekta Mockera, žila na statku v Cítolibeč.

č. p. 38. Viz SOA Litoměřice, sbírka matrik; Na náhrobku na hřbitově v Cítolibeč uvedeno datum úmrtí 2. září 1873.

10./ 1873 prosinec 16., [Praha?],

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi?]

Dopis, papír, orig., signovaný, 1 strana (1 list: 1, 0,), česky,

rozměry: 14,4 cm x 23,1 cm

APH, f. AK, inv. č. 18.

Drahý bratře!

Musím Ti podotknouti, že 17. t. m.⁴¹⁸ ve středu ráno jedu s p. Ing. Šeinerem⁴¹⁹ do Joachimova⁴²⁰, kdežto se ve čtvrtek a v pátek zdržíme, jedeme pak večer nazpět, tak že v sobotu ráno se zase v Praze nalézáme. Mohl bys snad, mášli času, v neděli zavítat do Prahy.

Poptej se, kdy jede vlak Pražsko Duchcovské dráhy⁴²¹, bychom to určitě věděli.

Právě posel zde, který vezme Tvůj klobouk sebou.

Potřebuješli [Vachs?] [...], mám zde jeden zbytečný [exemplar?].

Prozatím s Bohem.

Tvůj upřímný bratr

18 ¹⁶/₁₂ 73 Josef

⁴¹⁸ Tj. dne 17. 12. 1873.

⁴¹⁹ O Ing. Šeinerovi (případně něm. Scheiner) nebyly zjištěny bližší informace.

⁴²⁰ Jáchymov (GPS 50.3584622N, 12.9346500E). Josef Mocker je autorem návrhu na kostel sv. Jáchyma v Jáchymově. V korespondenci se zmiňuje o dvoudenní cestě do Jáchymova také v době od 7. 4. 1874. O novém kostele obšírně pojednávají dobové články Ferdinanda Lehnera v periodiku Method z roku 1877, roč. 3, č. 1, vydání z 20. 1., s. 1–6 a vydání z 20. 6., č. 8., s. 87–92. Návrhy ke kostelu jsou uloženy v APH; viz též APH, f. AK, inv. č. 26 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi z 31. 3. 1874); viz též Kostel sv. Jáchyma. In: Památkový katalog [cit. 20. 7. 2020], dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/pravni-ochrana/kostel-sv-jachyma-129605>; viz též Petrasová, 1999, s. 18.

⁴²¹ Železniční trať z Prahy Smíchova do Duchcova s odbočkou do Mostu a vedoucí také přes Slaný a Louny, začala být budována v roce 1870. Viz Pražsko-duchcovská dráha. In: Wikipedie [cit. 20. 7. 2020], dostupné online: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pra%C5%BEdsko-duchcovsk%C3%A1_dr%C3%A1ha.

11./ 1874 únor 11.^a, Praha,

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 2 strany (dvoulíst: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,5 cm x 23,2 cm

APH, f. AK, inv. č. 20.

Milý bratře!

Včera večer se mne inženýr Wolf⁴²² ptal na melasové jámy⁴²³ a materiál, který melase co možná vzdoruje. Já mu pravil, že máš velmi dobré cihly, které se k tomu dobře hodí, zdali mu nebudou drahé.

Jáma se má stavět teď na jaře v Mostě, zapotřebí as 30 neb 40 tisíc cihel, možná snad i více. Chce pan Wolf dnes do Mostu psát, by se někdo na Tvé cihly⁴²⁴ podíval, já udal Tvou adresu.

Ať si cihly třeba vybere, jaké zapotřeby má (dobře pálené), převezmi dovoz třeba na dráhu⁴²⁵ a žádej dobrý plat, a sice na tisíci nejméně o 2 neb 3 zlaté více, zkrátka to sobě zaříd', jak míniš, já Tobě chtěl jen dát krátkou vědomost, bys ses měl dle čeho řídit.

Dej dobré zboží, nech sobě ale ještě lépe zaplatit. Možná, že časem svým bude s těmi cihlami dobrý obchod, a sice tím, že jest to dobrý materiál.

Adolf byl v neděli zde, já měl však bolení zubů, tak že jsem byl tím trochu mrzutý.

Ostal až přes [10.?] hodinu večer – nepravil však nic o svatbě⁴²⁶ a že jej doma čekají, naopak myslím, že zde ostane ještě několik měsíců.

⁴²² V úvahu by mohl přicházet architekt Achille Wolf (1834–1891), který byl v roce 1874 členem uměleckého odboru Jednoty a tedy kolegou Josefa Mockera. Byl také členem a místopředsedou Spolku inženýrů a architektů, do jehož „Zpráv“ přispíval také Josef Mocker.

⁴²³ Melasa (cukrový sirup) byla zejména do třicátých let 19. století hlavním produktem v cukrovarnictví. Melasová jáma měla být postavena nejspíše v jednom z cukrovarů v Mostě. Viz Melasse. In: Wikipedia (Německá mutace) [cit. 30. 7. 2020], dostupné online: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pra%C5%BESko-duchcovsk%C3%A1_dr%C3%A1ha; viz Hlušíčková (ed.), 2001, s. 214.

⁴²⁴ Josefův mladší bratr Václav Mocker (1844–1886) provozoval v rodných Citolíbech cihelnu, jejíž vedení po jeho smrti v roce 1886 převzala vdova po Václavovi a v tradici nadále pokračoval Václavův druhorozený syn Josef. Podrobněji o cihelně viz úvod.

⁴²⁵ Most (GPS 50.5030069N, 13.6361742E) se stal důležitým uzlem železniční sítě z důvodu mohutného rozvoje těžby uhlí, které se z oblasti vyváželo po železnici; Hlušíčková [ed.], 2002, s. 453; Město Most minulých a budoucích staletí [cit. 18. 7. 2020], dostupné online: <http://starymost.wz.cz/tovarny.html>; Historický atlas Měst. Most, sv. 26, 2014, II. díl.

⁴²⁶ V úvahu připadá potenciální známost Adolfova.

On sem přijde buď zase v neděli neb mezi týdnem. V neděli pojedu as na 3 dni do Podmoklí⁴²⁷ uzavřít účty, což dosti nemilá věc.

Prozatím s Bohem, užij s paní švagrovou⁴²⁸ dobře a vesele masopust a piš zase brzy. S Kaplanem⁴²⁹ nemohl jsem dosud mluvit, možná za několik dní.

Vás všichni pozdravuje Tvůj

upřímný bratr

v Praze dne 11.^b února 1874. Josef

a V předloze je údaj o dni napsán formou dvou svislých dřívků. Mohlo by se tak jednat případně i 2. únor.
b Viz a

⁴²⁷ Podmokly (GPS 49.9432317N, 13.7043692E) jsou dnes součástí Děčína, kde Josef Mocker ještě jako stavitel thunovské stavební kanceláře děčínské (1869–1872) vypracoval návrhy na vilu zvanou Waldstein pro hraběnkou Waldstein-Wartenburgovou a provedl přestavbu barokní kaple sv. Jana Nepomuckého na pohřební kapli thunovskou podle plánů svého učitele prof. Friedricha Schmidta. Viz též edice č. 7.

⁴²⁸ Anna Mockerová roz. Sochorová (?–?), manželka architektova mladšího bratra Václava (1844–1886).

⁴²⁹ Pravděpodobně se jedná o advokáta, na kterého se Josef Mocker obrátil ve věci zabezpečení majetkových záležitostí v Třebízi, v níž jmenovaný sehrál úlohu zřejmě jakéhosi poradce a správce majetku, resp. poručníka. Poprvé se o této osobě Mocker zmiňuje v dopise z 28. 3. 1873 (APH, f. AK, inv. č. 207). Jen deset dní předtím, 18. 3. 1873, zemřel nejstarší bratr František Mocker. Dne 2. 8. 1873 umírá taktéž Kateřina Mockerová, matka sourozenců Mockerových a 12. 2. 1874 umírá rovněž architektův švagr z Třebíze Vincenc Cífka (1831–1874), manžel architektovy sestry Karolíny (1839–?).

12./ 1874 duben 26., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 4 strany (dvoulíst: 1, 2, 3, 4), česky,

rozměry: 14,4 cm x 23,2 cm

APH, f. AK, inv. č. 28.

Milý bratře!

Včera navštívil mne pan Kaplan⁴³⁰ a pravil, bych Tobě psal, zdali bys nepřevzal Třebízských⁴³¹ koně. Nenašel se prý na 350 zl kupec a Ty bys je prý mohl doma spíše prodat.

V Třebízi stojí peníze – kočí atd., nenajdeli se kupec, tak se Ti prý musí dát náhrada, kterou p. Kaplanovi co poručníkovi zaslati můžeš. Že prý bez toho peníze k tomu dáme, tak ať i stran koní něco se udělá, neb prý je nemůže prodat a místo levného prodeje, ať je má někdo z příbuzenstva.

Já bych soudil, abys sobě lepšího koně vybral a dobrý [pár?] podržel, ty druhé pak hleděl dle příležitosti prodat. Kaplan zašle dnes do Třebíze ceduli^a, aby Ti v pádu, že tam pošleš, koně vydali.

Snad by panský⁴³² něco koupili aneb někdo z Loun⁴³³ atd. Odepiš panu Kaplanovi.

⁴³⁰ Pravděpodobně se jedná o advokáta, na kterého se Josef Mocker obrátil ve věci zabezpečení majetkoprávních záležitostí v Třebízi, v níž jmenovaný sehrál úlohu zřejmě jakéhosi poradce a správce majetku, resp. poručníka. Poprvé se o této osobě Mocker zmiňuje v dopise z 28. 3. 1873. Jen deset dní předtím, 18. 3. 1873, zemřel nejstarší bratr František Mocker. Dne 2. 8. 1873 umírá taktéž Kateřina Mockerová, matka sourozenců Mockerových a 12. 2. 1874 umírá rovněž architektův švagr z Třebíze Vincenc Cífka, manžel architektovy sestry Karolíny.

⁴³¹ Za Třebízské označuje Josef Mocker rodinu sestry Karolíny (1839–?), která se provdala za statkáře Vincence Cífku (1831–1874) do Třebíze.

⁴³² Cítoliby (GPS 50.3327289N, 13.8121356E) patřily od roku 1815 k dominiu knížecího rodu Schwarzenbergů. V Cítolibech se nachází zámek a sídlo tam měly také některé organizační složky Schwarzenberské správy, například stavební kancelář, u které byl zaměstnán Adolf Mocker nejspíš do roku 1877.

⁴³³ Louny (GPS 50.3569886N, 13.7966747E) byly největším městem v okolí, jsou vzdálené pouhých pár kilometrů od Cítolib.

Já odejdu nejspíše na několik dní do Vídně⁴³⁴ a tuším, že se Adolf tento týden do Prahy odstěhuje, bude bydlet v knížecím švarcenberském paláci na Hradčanech⁴³⁵, kde se právě opravy dějí.

Pan Kaplan přijede zase brzy ven, an by rád měl vše co nejdříve v pořádku, neb neví, jak dlouho bude se moci tomu věnovat, neb chce sám rád něco podniknout. Chce to upravit tak, abychom to každý z nás mohl pak vést.

Žádal mne, že bude zapotřebí peněz, proto mu budu muset dát as 1000 zl nejméně.

Adolf se tam co nejdříve chystá, navštíví Tě též doma⁴³⁶ – a chceme, by se kůlna v Třebízi⁴³⁷ opravila a podchytila, by se nestalo nějaké neštěstí.

Prozatím sbohem, jdu teď k panu Kaplanovi, Adolf sem večer přijde.⁴³⁸

Adolf kopíroval mapy, by se mohlo racionelně propachtovat, třeba pozemky rozdělit na více dílů.

Kaplan myslí druhý statek pro sebe snad propachtovat a to druhé na částě.

Dále hodláme vzít sestru⁴³⁹ s dětma⁴⁴⁰ do Citolib – stará paní⁴⁴¹ odjede ku Josefovi⁴⁴² – a tu příležitost, by se naučila pro sebe hospodařit. Neb ona by brala výminěk a přede by žila se sestrou, to pak stojí arci mnoho, proto ať hledí každá strana vyjít. To s Tebou Adolf [promluví?] obšírně. Snad by bylo vskutku místo, aspoň na ½^b léta neb rok, až by se v tom uvykly. Martin⁴⁴³ dostane byt v druhém statku a stravu buď v hostinci aneb kdekoli, však jinak se neudělá pořádek a platu je příliš mnoho.

⁴³⁴ Josef Mocker často cestoval do Vídně (48.2083536N, 16.3725042E) obchodně, zejména kvůli zakázkám na vybavení staveb, které opravoval nebo nově realizoval. V kontaktu byl rovněž Centrální komisí pro výzkum a zachování památek a se svým učitelem z vídeňské Akademie Friedrichem Schmidtem.

⁴³⁵ Adolf Mocker (1841–1916), mladší bratr Josefa Mockera (1835–1899), působil jako stavitel ve službách knížecího rodu Schwarzenbergů a do roku 1877 působil ve stavební kanceláři v Cítilibech, přičemž v letech 1873 a 1874 je doložen také v Praze, případně v Jinonicích u Prahy, které jako velkostatek rovněž patřily rodu Schwarzenbergů; viz též korespondence z let 1873 a 1874. Srov. též Knechtlová (1966, s. 26).

⁴³⁶ V Cítilibech (GPS 50.3327289N, 13.8121356E).

⁴³⁷ V Třebízi (50.2696158N, 13.9907906E) žila rodina Mockerovy sestry Karolíny (1839–?), provdané Cífkové, ovdovělé v únoru 1874.

⁴³⁸ Tímto místem Josef Mocker přestal v psaní dopisu a pokračoval později, což je patrné jak s ohledem na obsah dopisu, tak i s ohledem na rozšafnější spěšné písmo následujícího textu dopisu. (Třebíz: GPS 50.2696158N, 13.9907906E).

⁴³⁹ Karolína Cífková roz. Mockerová (1839–?).

⁴⁴⁰ Dcery Ludmila (*1861), Alžběta (*1868) a syn Vincenc (*1867).

⁴⁴¹ Těhyně Mockerovy sestry Karolíny (1839–?), Alžběta Cífková (?–?) roz. Novák z Ouholiček. Viz například matriční záznam o sňatku Karolíny a Vincence Cífký z 20. 11. 1860, SOA Praha, sbírka matrik, Cítiliby, kde se uvádí matka zemřelého Vincence: http://vademecum.soalitomeric.cz/vademecum/PaginatorMedia.action?_sourcePage=gmQRWoZekvqSgQTJxOs6GPdYvWqR04ZMmKdinGvjz_zC4DUCKD_SI8DviCWttBTlm4EU%3D&row=39.

⁴⁴² Pravděpodobně Josef Cífká (?–?), bratr zemřelého Vincence Cífký (1831–1874) a švagr Karolíny Cífkové roz. Mockerové (1839–?).

⁴⁴³ Pravděpodobně Martin Cífká (?–?), bratr zemřelého Vincence Cífký a švagr Karolíny Cífkové roz. Mockerové.

S Bohem – podrž to prozatím pro sebe – pozdravuj paní švagrovou⁴⁴⁴ a Svatouše⁴⁴⁵

Tvůj upřímný bratr

²⁶/₄ [18]74 Josef

a Rank (1864, s. 822) uvádí význam slova cedule ve smyslu *list, listek*.
b V předloze v podobě zlomku, nikoliv lomítka.

⁴⁴⁴ Anna Mockerová, roz. Sochorová (?-?), manželka Mockerova bratra Václava Mockera.

⁴⁴⁵ Svatopluk František Mocker (2. 8. 1872–1934?), syn Václava Mockera (1841–1886) a synovec Josefa Mockera (1835–1899). Ředitel Pomologického ústavu v Praze-Troji.

13./ 1874 prosinec 21., [Praha?],

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

*Dopis, papír, orig., signovaný, 2 strany (1 list: 1, 2), česky, rozměry: 14,3 cm x 20,1 cm
APH, f. AK, inv. č. 31.*

Milý bratře!

Pojedu o štědrý den ranním vlakem, odtud tedy okolo poledni přijedu do Chlumčan⁴⁴⁶, kamžto mě buď někoho pro kufr a kožich pošli aneb příležitost.

O svátky bych se rád podíval do Loun a sice do vnitř kostela sv. Petra⁴⁴⁷, poptej se při příležitosti, zdali tam jsou klíče buď u p. Drtinové⁴⁴⁸ neb ve mlýně, neb vím, že jsem vloni dělal cestu zbytečnou.

⁴⁴⁶ Obec Chlumčany u Loun (GPS 50.3349369N, 13.8432167E) leží jen několik málo kilometrů od Cítolib a nacházela se na železniční trati Pražsko-duchcovské dráhy (s odbočkou do Mostu), která vznikala od roku 1870.

⁴⁴⁷ Kostel sv. Petra v Lounech odkoupil František Hýra (?-?), citolibský krajan, průmyslník a podnikatel v Lounech a v Plzni, jenž pověřil Josefa Mockera úpravou tohoto kostela na rodinnou hrobku. Jak uvádí ve své dizertační práci Martin Vostřel, úprava na hrobku nemohla být dokončena z důvodu osobního bankrotu podnikatele Hýry po krachu na vídeňské burze 1873 a Mocker pokračoval v úpravách kostela podle představ města, které kostel zakoupilo. Viz Vostřel (2016, s. 19); Viz Hlušík (2005, s. 232); srov. Petrasová (1999, s. 18).

⁴⁴⁸ Není jisté, o jakou osobu se jedná. V Lounech (GPS 50.3569886N, 13.7966747E) však působil statkář a majitel hostince František Drtina (?-?), který byl stoupenec mladočechů a radikální měšťan. Účastnil se demonstrací na tzv. táborech lidu v roce 1868 (po Rakousko-Uherském vyrovnání 1867) a v témže roce se stal radním v Lounech. Zastával národnostní a vlastenecké postoje. Sympatizoval s Antonínem Vidmanem, který se stal v roce 1868 starostou Loun a za jehož vedení města se Louny kromě jiného dočkaly také železničního spojení s Prahou a Podkrušnohořím. Snad se jedná o stejného Drtinu, který v Lounech vybudoval nákladní hotel, jenž se stal významným místem z hlediska vlasteneckého, spolkového a kulturního života v Lounech, a jehož manželka se řadila ke společensky významné společnosti lounských žen, jak uvádí Vostřel, 2016, s. 18, 21, 37, 143 [cit. 1. 12. 2020], dostupné online: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/79307/140049352.pdf?sequence=1&isAllowed=y> ; viz Hlušík (2005, s. 222-223).

V pátek jsem byl v Peruci⁴⁴⁹, jel do Slavětína⁴⁵⁰ a odpůldne ihned do Prahy, proto mi bylo nemožno Vás navštívit.

Prozatím s Bohem

Tvůj upřímný bratr

²¹/₁₂ [18]74 Josef

Pozdravuji paní švagrovou⁴⁵¹, bratra Adolfa⁴⁵² a rodinu.

⁴⁴⁹ Peruc (50.3425044N, 13.9598581E) společně se Slavětínem (GPS 50.3506078N, 13.9077072E) tvořili perucké panství, které od roku 1814 patřilo děčínské větvi rodu Thun-Hohenstein. U rodiny Thunů působil Josef Mocker jako architekt v letech 1869–1872. V Peruci se nacházel rodový zámek, na kterém žil do roku 1877 Friedrich Thun, který se v tomto roce ujal správy děčínského paství a přesídlil do Děčína. V Peruci se nachází rovněž barokní kostel sv. Petra a Pavla. Viz Soupis památek - Peruc, (1897, s. 50-53), dostupné online: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=3269>. Podrobněji viz též Galandauer (2007, s. 21) a Košťál a kol., 1862. O cestách do Peruce resp. o Peruci se Josef Mocker v korespondenci pro zpracovávané období zmiňuje od roku 1871. Mockerův blízký spolupracovník ze spolku Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta – malíř, profesor a následně rektor AVU v Praze František Sequens (1836–1896) pracoval v Peruci na blíže nespecifikovaném oltářním obraze podle zadání Josefa Mockera, dokončený nejspíš v roce 1876. O Peruci viz například dopisy z 21. 12. 1871, 21. 12. 1874, 20. 2. a 22. 2. 1876 atd.).

⁴⁵⁰ Josef Mocker se ve své korespondenci zmiňuje o cestách do Slavětína (GPS 50.3506078N, 13.9077072E) od roku 1871 a dá se říci, že se tak dělo paralelně s cestami do Peruce (GPS 50.3425044N, 13.9598581E). Pro slavětínský kostel sv. Jakuba Většího prováděl Mocker návrhy, které předkládal společně s rozpočtem v roce 1877, a které byly schváleny. K vysvěcení kostela ve Slavětíně mělo dojít v dubnu 1882. Mockerovy návrhy na úpravu kostela sv. Jakuba Většího ve Slavětíně jsou uchovány v Archivu Pražského hradu; srov. též Josef Mocker. *Slavětín*. In: *Zprávy Spolku architektů a inženýrů v Království českém, 1881, roč. 6, č. 1*.

⁴⁵¹ Anna Mockerová roz. Sochorová (?–?), manželka Václava Mockera (1844–1886) a švagrová architektka Josefa Mockera.

⁴⁵² Adolf Mocker (1841–1915), mladší bratr architektka Josefa Mockera, stavitel knížecí rodiny Schwarzenbergů.

14./ 1875 prosinec 19., [Praha],

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 4 strany (dvoulist: 1, 2, 3, 4), česky,

rozměry: 14,5 cm x 23,1 cm.

APH, f. AK, inv. č. 33.

Milý bratře!

Tvé psaní obdržel, nevím však, jak to s tím kloboukem udělat, an jsi mi dosud míru neodeslal. Já kupuji mé klobouky u [Kryse?]⁴⁵³, které jsou o něco dražší, však také trvanlivější, proto mě rač udati míru a já by[ch] Ti jej mohl snad vzít sebou, neb hodlám v pátek 24. t. m. ranním vlakem odtud odejet a Vás v Cítolibech⁴⁵⁴ přes svátky obtěžovat. Zároveň myslím, bychom použili čas a jako předešle naše účty⁴⁵⁵ uzavřeli. Zdali sebou ryby přivezu, nevím, a v pádu, že bych i jaké měl dostat, tak tuším, že i nezbydou. Nechám tedy bratra Václava⁴⁵⁶ žádat, by mi poslal o Štědrý den do Chlumčan⁴⁵⁷ na nádraží⁴⁵⁸ koně, v pádu, že nebudu do té doby jinak zdržán^a, což bych však Vám nechal dříve vědět. Vlak odjíždí z Prahy [v] 7 hodin 45 m[inut] ráno, tedy musí být okolo 11.^b dopoledne v Chlumčanech.

Potřebujete-li něco z Prahy, tak mě něco dříve piště.

⁴⁵³ Pravděpodobně se jedná o kloboučníka v Praze.

⁴⁵⁴ Mockerova rodná obec.

⁴⁵⁵ Výdaje a zisky z rodinného hospodářství s ohledem na dědické podíly sourozenců Mockerových.

⁴⁵⁶ Mladší bratr Václav (1844–1886), statkář v Cítolibech čp. 38.

⁴⁵⁷ Chlumčany (GPS 50.3349369N, 13.8432167E) leží nedaleko Cítolib a byly spojeny s Prahou železniční tratí. Z železniční stanice bylo nutné se dopravit do Cítolib nejspíše koňským povozem.

⁴⁵⁸ Chlumčany u Loun (GPS 50.3349369N, 13.8432167E), ležící nedaleko Cítolib, se nacházely na trati Pražsko-duchcovské dráhy, budované od roku 1870/71. Cesta z Prahy trvala zhruba tři hodiny, jak se dále zmiňuje Josef Mocker.

Já arci těmi svátky zameškám několik dní, však tyto ráději v rodinném kruhu strávím. Již předešlý týden mne p. Čejka⁴⁵⁹ zval do Podmoklí a dne[s] mne navštívil pan Šulz⁴⁶⁰ a zval mě na tyto svátky k sobě k obědu.

Já na obou stranách se poděkoval.

Byl jsem také něco churav, an mě otekla jak již častěji tvář a tedy jsem od úterka nevyšel až dnes z domu, doufám zítra neb je mi již dobře. Dnes jsem očekával, že přijedeš do Prahy, an jsi neposlal míru na klobouk, a já mysle, že chceš použití k tomu dnes a zítřek. 15. t. m. mělo býti v Třebízi⁴⁶¹ aneb v Slaném⁴⁶² stání stran přiřknutí dědičného práva, pan Kaplan⁴⁶³ mi však teprve čtrnáctého^c v poledne poslal lístek, že to tuším na 14 dní odročeno. Navštívil jsem jej as třikrát, není však nikdy doma a nevím, co on obmyslí, neb sobě mohu myslet, že snad Třebízkou záležitost⁴⁶⁴ nechá ležet. Já s ním skoro měsíc neli déle již nemluvil.

Jaks četl, jest on zase do ředitelstva akciové sladovny volen a to tuším, že se bude jen o to starat, další buď nechá ležet aneb bude dělat více [milosti?]. Nevím, na čem jsme, a

⁴⁵⁹ Inženýr Josef Čejka (?–?) je v korespondenci Mockerem zmiňován na několika místech. Josef Mocker jej poznal nejpozději v 2. polovině 50. let 19. století během studia na polytechnice, kde rovněž studoval. Josef Čejka působil v letech 1860–1890 ve službách děčínských Thunů a realizoval pro ně početné stavební úpravy. Viz Pokorná, 1997. Rovněž Martin Podlucky ve své bakalářské práci zmiňuje inženýra Čejku z Podmokel, který působil u dráhy a také jako stavitel hraběcí rodiny Thunů a taktéž jako pedagog v zemědělské škole v Děčíně-Libverda, kde půdobil rovněž Josef Mocker v letech 1869–1872. Podlucky jej zmiňuje v souvislosti se členstvím v podmokelském spolku Beseda, jehož členem se stal od roku 1870 také Josef Mocker, který se v roce 1872 stal členem výboru, místopředsedou a posléze čestným členem spolku. V korespondenci se setkáme také se zmínkou o „otci inženýra Čejky“, pravděpodobně je míněn Jan Čejka (19. 8. 1912 – 30. 1. 1874), statkář z Třebíze č. 7. Taktéž sestra Karolína se v dopise z roku 1883 zmiňuje o jistém Čejkovi. V tomto případě se pravděpodobně jedná o shodu jmen, případně příbuzenství. Viz viz Podlucky (2008, s. 39, 41), [cit. 17. 7. 2020] dostupné online: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/17103/BPTX_2007_1_11210_ASZK00306_13014_1_0_37543.pdf?sequence=1&isAllowed=y; viz APH, f. AK, inv. č. 204 (Dopis Karolíny Mockerové Josefu Mockerovi z 28. [2?] 1883) a AHP, f. AK, inv. č. 23 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Václavovi ze 7. 3. 1874); viz též APH, f. AK, inv. č. 1 (Dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z prosince 1856); viz též APH, f. AK, kart. 1, inv. č. 6.

⁴⁶⁰ Josef Schulz (11. 4. 1840 – 15. 7. 1917), architekt tvořící v duchu historismu, zejm. neorenesance (spolupráce s J. Zítkem). Od roku 1871 členem uměleckého odboru Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze. Stejně jako Josef Mocker studoval na pražské Polytechnice (1857–1861) a poté na vídeňské Akademii (1862–1865), c. k. vládní rada, profesor na české Polytechnice. Viz Josef Schulz. In: Österreichisches biographisches Lexikon [cit. 20. 7. 2020], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_S/Schulz_Josef_1840_1917.xml. Viz APH, f. Jednota, Ročník Jednoty, 1871–1873, s. 12 a Ročník Jednoty, 1894, s. 6; viz Wirth – Matějček, 1922, str. 40–44.

⁴⁶¹ V Třebízi (GPS 50.2696158N, 13.9907906E) na statku, k němuž patřil hostinec, žila se svým mužem, dětmi a s tchýní Mockerova sestra Karolína (1839–?) provdaná Cífková a ovdovělá roku 1874.

⁴⁶² Ve Slaném (GPS 50.2304578N, 14.0869344E) probíhala soudní jednání týkající se dědičného řízení.

⁴⁶³ O osobě jistého Kaplana (?–?) se v korespondenci zmiňuje Mocker v souvislosti se zastupováním či správou majetku třebízského hospodářství a dědičnými právy zřejmě s ohledem na zemřelého manžela Karolíny Mockerové (případně matky Kateřiny Mockerové).

⁴⁶⁴ V Třebízi (GPS 50.2696158N, 13.9907906E) se usadila sestra Josefa Mockera, Karolína Cífková roz. Mockerová (1839–?). Za záležitosti třebízské lze označit pravděpodobně záležitosti majetko-právní a dědičné, související se zabezpečením chodu třebízského hospodářství a majetku. V korespondenci je této záležitosti věnován velký prostor především od roku 1873 do konce sedmdesátých let 19. stol.

proto mě to již něco mrzí. On chce, aby se stavěl na akcie pivovár a to sobě můžeš
myslet, že to pro něho něco důležitého. O svátky stran toho obsírněji promluvíme.
Prozatím pozdravuj pani švagrovou⁴⁶⁵ a Václava⁴⁶⁶ a Svatouši⁴⁶⁷ a Pepouši Adolfovi⁴⁶⁸
pusu a budou-li se dobře chovat, přiveze jim strýček bombony.

Tedy na shledanou

Tvůj upřímný bratr

18^{19/12} 75 Josef

a Dobové slovníky uvádí slovo býti zdržán jako běžně užívané.

b V předloze je užito dvou svislých dříků místo arabské číslice.

c V předloze původně 14^t.

⁴⁶⁵ Anna roz. Sochorová (?-?), manželka Mockerova mladšího bratra Václava Mockera (1844–1886) a švagrová Josefa Mockera.

⁴⁶⁶ Mladší bratr Václav Mocker (1841–1886), statkář na rodinném hospodářství Mockerových v Cítolibeč.

⁴⁶⁷ Svatopluk Mocker (1. 8. 1872 –1934?), syn Václava Mockera a synovec Josefa Mockera.

⁴⁶⁸ Josef Adolf Mocker (*1. 8. 1874), druhorozený syn Václava Mockera (1844 –1886) a synovec a kmotřenec architekta Josefa Mockera (1835–1899).

15./ 1876 únor 20., [Praha],

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 3 strany (dvoulíst: 1, 2, 3, 0), česky,

rozměry: 14,4 cm x 23,1 cm.

APH, f. AK, inv. č. 34.

Milý bratře!

Pan Jakš⁴⁶⁹ mi píše, že mu mám poslat malíře, který by se uvolil podívat na obraz v chlumčanském kostele⁴⁷⁰ a jej opravit. Já to zdělal^a p. Sequensovi⁴⁷¹, který to samé na můj návrh má činit v Peruci.⁴⁷² On hodlá jet v[e] čtvrtek 1. týden odtud přijede v poledne do Peruce, a odpůdne by jel Krailovou příležitostí⁴⁷³ do Citolib.⁴⁷⁴ Pošlu snad příležitost ihned do zámku⁴⁷⁵, aby se p. Sequens ještě v[e] čtvrtek večer panu Inginirovi^b Jakšovi představil. Sequens by pak u Tebe třeba přenocoval, a v pátek ráno by jel buď p. Ing. Jakšem, aneb s tebou do Chlumčan, a zpět do Citolib.

⁴⁶⁹ Antonín Jakš, též něm. Anton Jaksch (1825–?) schwarzenberský knížecí stavební inženýr.

⁴⁷⁰ Chlumčany, okr. Louny (GPS 50.3349369N, 13.8432167E). Kostel sv. Klimenta. Z oltářů uvádí Poche hlavní oltář rokok. se sochami andělů a obrazem sv. Klimenta z 2. pol. 18. stol., oltář P. Marie rokok. s barok. sochami sv. Petra a Pavla z 18. stol. na podstavcích při oltáři. Poche, (1977, s. 504). Viz též Památkový katalog, [cit. 20. 12. 2021], dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-klimenta-2167021>.

⁴⁷¹ František Sequens (21. 11. 1836 – 14. 6. 1886), plzeňský rodák, malíř a restaurátor. Svá studia započal na Akademii výtvarných umění v Praze, vzdělával se dále v Mnichově, Antverpách a v Římě. Od roku 1874 vyučoval na pražské akademii, od roku 1880 se stal profesorem pro figurální malbu. Od počátku 80. let s menšími přestávkami zastával do roku 1893 funkci rektora AVU. Zaměřoval se na sakrální tematiku. Je autorem fresek v arcibiskupské kapli v katedrále sv. Víta v Praze, autor předloh početných vitráží např. v katedrále sv. Víta, v kostele sv. Václava v Praze na Smíchově, v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně, ve votivním kostele ve Vídni a na mnoha dalších místech. Častá byla jeho spolupráce s arch. Mockerem, s nímž jej pojilo rovněž celoživotní přátelství. Viz Österreichisches Biografisches Lexikon [cit. 20. 2. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Sequens_Franz_1836_1896.xml

⁴⁷² Peruc, okr. Louny (GPS 50.3425044N, 13.9598581E).

⁴⁷³ Antonín Kreil (?–?), úředník na thunovském velkostatku v Peruci od roku 1869. V roce 1873 jmenován správcem peruckého velkostatku. Zde míněna pravděpodobně doprava povozem či kočárem, zajištěná správcem peruckého velkostatku A. Kreilem pro Fr. Sequense (1836–1896). Viz Hospodářské noviny ze dne 15. 1. 1873, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:6c2b0513-5db2-48b1-a6e3-4022690f3c40?page=uuid:1ad84550-ca94-11e7-b30f-5ef3fc9ae867&fulltext=Kreil>; viz též Štědrý (1906, s. 53), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://librinostri.catholica.cz/download/SbHiKr07-r.pdf>.

⁴⁷⁴ Cítiliby, okr. Louny (GPS 50.3327289N, 13.8121356E). Rodná obec bratří Mockerových.

⁴⁷⁵ Pravděpodobně schwarzenberský zámek v Cítilibech.

Odpůldne hodlá pak jet do Loun⁴⁷⁶ navštívit jeho přítele Dr. Hilberta⁴⁷⁷, kterého bys mohl o tom zpravit^c, a pan Ing. Jakš by mu mohl dát do Loun příležitost.

To druhé pak ujednejte ústně s panem Sequensem.

Lepšího nedostanete a proto, když Vám to převezme tak můžete být velmi spokojení.

Arci snad bude více žádat nežli jiný.

Jak se Ti takto daří? Neobdržel jsem již dlouho žádnou zprávu, zajisté máš dosti mnoho práce jak jinak býti nemůže.

Píši zároveň panu Jakšovi.

Pozdravuj bratra Václava, paní švagrovou a rodinu⁴⁷⁸.

Tvůj upřímný bratr

18 ²⁰/₂ 76. Josef

a Šebek (1864, s. 409) snad lze odvodit od Šebkem uváděného *zděliti se s kým nebo čím*.

b Kott (1878, s. 588) uvádí varianty *Inženýr, inžinýr, enženiér* (z fr. Ingenieur, ingénieur, engeniér).

c Šebek (1864, s. 417) uvádí dnes již neužívanou variantu *zpravití koho čeho*.

⁴⁷⁶ Louny (GPS 50.3569886N, 13.7966747E).

⁴⁷⁷ JUDr. Petr Pavel Hilbert (1. 1. 1834 – 25. 2. 1906). Plzeňský rodák, který se od roku 1868 usadil v Lounech, kde si otevřel advokátní kancelář. V letech 1881–1889 zastával úřad starosty Loun. Otec architekta Kamila Hilberta, třetího novodobého dómského architekta při chrámu sv. Víta v Praze a nástupce Josefa Mockera. Viz Hušík (2005, s. 224–225).

⁴⁷⁸ Václav Mocker (1844–1886), mladší bratr architekta Josefa Mockera žil v Cítolibečích společně se svou ženou Annou roz. Sochorovou a dětmi.

16./ 1876 únor 22., [Praha],

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 3 strany (dvoulist: 1, 2, 3, 0), česky,

rozměry: 14,4 cm x 23,1 cm.

APH, f. AK, inv. č. 35.

Milý bratře!

Dnes večer v hostinci s panem Sequencem o programu mluvil, jak by nejlépe bylo cestu konat. Tu mi tanulo na mysli, že by snadno cestu z Peruce přes Slavětín do Citolíb, byla obtížná neb bláta bude na silnici dost, jak teprve na špatně upravených cestách. Možná tedy, že pan Sequens ve čtvrtek odpůldne^a přijede přímo do Loun, ostane v pátek do poledne v Lounech, navštíví Dr. Hilberta, podívá se na chrám a Louny a nechá Vám vzkázat, aneb se nech u Dr. Hilberta tázat, kdy by p. Ing. Jakš měl pro něho do Loun poslat.

Možná, že můžete jet hned odpůldne (v pátek) do Chlumčan a pak do Citolíb, aneb že se pan Sequens vůbec v pátek v Lounech zdrží, a šel by na nocleh k Tobě, a pak že by ste jeli v sobotu dopoledne do Chlumčan. Jen nejeďte do Chlumčan k večeru, kde není více nic vidět.

Z Citolíb pojedje pak p. Sequens do Prahy zpět.

Času má teď dost, proto že právě jednou prací hotov.

Nezapomeň mu ukázat v Citolíbech kostel, a obraz sv. Jakuba – Evangelisté, sv. Trojici atd. Ono je těžko zde programu dělat proto že vše závisí od Peruce, však dle mého náhledu je tam Sequens za 2 hodiny úplně hotov. Arci že [pan?] Kreil se bude hledět bavit adt.

Tedy v pádu, že by p. Sequens ve čtvrtek do Citolíb přijet neměl (k večeru), tedy lze očekávat, že jel dráhou přímo do Loun, a to se můžeš v pátek ráno nechat u Dr. Hilberta – některým poslem optat, kdy má p. Jakš pro něho do Loun koně poslat. To [nejkratší?], a pak sobě [udejte?] program, jaký chcete. Je již $\frac{1}{4}$ na 12, musím ráno časně vstát, tedy odpusť, že končím. S vřelým pozdravem

Tvůj upřímný bratr

18 ²²/₂ 76 Josef

a Například Kott tuto variantu neuvádí a to ani v souvislosti s heslem poledne, půlden či odpoledne. Pouze v příkladu „Odpůldne bude požárno“ (tj. odpůldne bude parno), Kott (1880, s. 868).

17./ 1877 červen 17., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

*Dopis, papír, orig., signovaný, 3 strany (list: 0, 1; proužek papíru: 1, 2), česky,
rozměry: 14,4 cm x 23 cm; 14,4 cm x 6, 3 cm..*

APH, f. AK, inv. č. 39.

v Praze 17. června 1877.

Milý bratře!

Především přijmi mé vřelé a srdečné přání k dnešním jmeninám⁴⁷⁹ přeji, abys byl obdařen zdravím a v životě šťasten. Odpuť, že krátce a pozdě píši, byli zde po dva dny [Oberbaurath?] Schmidt⁴⁸⁰, Förstel⁴⁸¹ a Bergmann⁴⁸² [odeslané?]^a od Centrální komise⁴⁸³ vyprohlídli chrám sv. Víta, a dali [o] prodloužení – novém návrhu [parere?]. Včera večer 11^b hodin první dva odejeli^c, Bergmann je dosud zde, tedy jsem pro sebe arci chvíli času neměl. Stran Laušera poslal jsem dnes panu představenému psaní. Později více neb píši na spěch. Srdečně Tě, bratra Václava a paní švagrovou etc. pozdravuje

Tvůj upřímný

Josef

⁴⁷⁹ 17. červen připadá na svátek Adolfa.

⁴⁸⁰ Friedrich Freiherr von Schmidt (1825–1891), architekt a učitel Josefa Mockera z vídeňské Akademie. Podrobněji viz ÖBL, [cit. 6. 3. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oeb/oebl_S/Schmid_Friedrich_1825_1891.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=Schmidt*

⁴⁸¹ Heinrich von Ferstel (1828–1883), architekt a vysokoškolský pedagog, představitel historismu. Viz ÖBL, [cit. 6. 3. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oeb/oebl_F/Ferstel_Heinrich_1828_1883.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=Ferstel*

⁴⁸² Hermann Bergmann (1817–1886), architekt a od roku 1875 člen Centrální komise pro výzkum a zachování stavebních památek. Viz ÖBL, [cit. 6. 3. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oeb/oebl_B/Bergmann_Hermann_1816_1886.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=Bergmann*

⁴⁸³ K. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale resp. K.K. Zentralkommission für die Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale (viz <https://bda.gv.at/ueber-uns/geschichte-der-denkmalspflege-in-oesterreich/>). Stručný popis česky viz též portál ABART: <https://cs.isabart.org/group/3955>.

Pan Cooperator^d Löhner^e⁴⁸⁴, Redaktor Methoda⁴⁸⁵, nechce dosud říci, mnoholi Ty máš platit za Methoda. Já mu arci lecos udělám, ale nechci to předc [míti?], proto že on musí hospodařit, proto bys udělal dobře, kdybys mu psal, že Tě tento časopis interessujef – že však an ode mne účet nedostáváš, ho prosíš, by Tě udal [předepłatné?], a co jsi již dlužen – neb, že bys nemohl takto časopis odbírat. [Ja?] sebou se rozumí vše v slušné formě. Začaté^g ročníky – 1875 – 76 – 77 – 78 – 79 [1 f?]⁴⁸⁶

a Případně od slavné.

b V předloze psáno formou dvou svislých dřiků.

c Josefem Mockerem užívaná varianta slova odjet.

d Rank (1862, s. 174) uvádí varianty cooperator a kooperator ve smyslu spolupracovník či titul nižších kněží, co farářových pomocníků.

e Josef Mocker občas užívá tuto variantu příjmení, správná varianta zní Lehner.

f Mocker zde počestil slovo německého původu „(sich) interessieren“ (zájimat (se)).

g Od tohoto místa je text (charakterem spíše poznámka) psán tužkou.

⁴⁸⁴ Ferdinand J. Lehner (1837–1914), teolog a kunsthistorik, majitel, vydavatel a redaktor časopisu Method (časopis Křesťanské akademie), který vycházel v letech 1875-1904. Podrobněji viz ÖBL, [cit. 6. 3. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_L/Lehner_Ferdinand_1837_1914.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=Lehner*.

⁴⁸⁵ viz předchozí (Ferdinand J. Lehner).

⁴⁸⁶ V předloze psán tento poslední řádek tužkou.

18./ 1877 říjen 9., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 4 strany (dvoulist: 1, 2, 3, 4), česky,

rozměry: 14,4 cm x 23 cm.

APH, f. AK, inv. č. 40.

v Praze 9/10 [18]77.

Milý bratře!

Na Tvé poslední psaní chtěje ihned odpověď zaslati, napadlo mi, že snad v neděli do Třebíže se podíváš, an mi sestra psala, že tam posvícení jest a bych tam také přijel. Nemaje mnoho chutě odcestovat, předc jsem se k tomu rozhodl, již z toho ohledu, aby matka⁴⁸⁷ nemyslela, že nemáme pro ni žádný ohled. Byl tam p. Draždík⁴⁸⁸, švagrová⁴⁸⁹ a rodina. Pak farář Kvilický⁴⁹⁰ a náhodou i Klobucký⁴⁹¹, více nikdo. Matka jest churavá, a sice jí nohy nesvědčí, byla velmi tichá, což jsem ještě nikdy nespatriil. Byl jsem dílem rád, že jsem je navštívil, ačkoliv mě byli kněží v cestě, neb se nemůže mluvit o rodinných poměrech, o hospodářství a vůbec čeho potřeba.

Přijel jsem v neděli v poledne a v pondělí odpůldne jsem odjel do Klobuk.⁴⁹²

Pro Viníka⁴⁹³ byly přichystané nové šaty, pravil jsem sestře⁴⁹⁴, by jste mu dali skříň, truhlici – kamž by je uschoval, a takto se záhy učil pořádku a čistotě.

Pozoroval jsem, že střecha mezi kůlnou a stodolou není opravena, a tím voda do kůlny proráží, pískový kámen tím úplně vyhnul, a přes zimu mrazem úplně rozložen bude. Z jara se musí všechny tyto kameny vyměnit.

⁴⁸⁷ Matka Josefa Mockera Kateřina Mockerová zemřela již v roce 1873. Jedná se tedy například o tchýni Mockerovy sestry Karolíny – Alžbětu Cífkovou – nebo matku Karolínina druhého partnera Josefa Drastíka (?-?), o kterém zatím nebyly zjištěny bližší informace.

⁴⁸⁸ Pravděpodobně druhý partner Karolíny Cífkové roz. Mockerové (1839-?).

⁴⁸⁹ Snad Anna Mockerová roz. Sochorová (?-?), manželka Václava Mockera (1844–1886), případně příbuzná rodiny Drastíků.

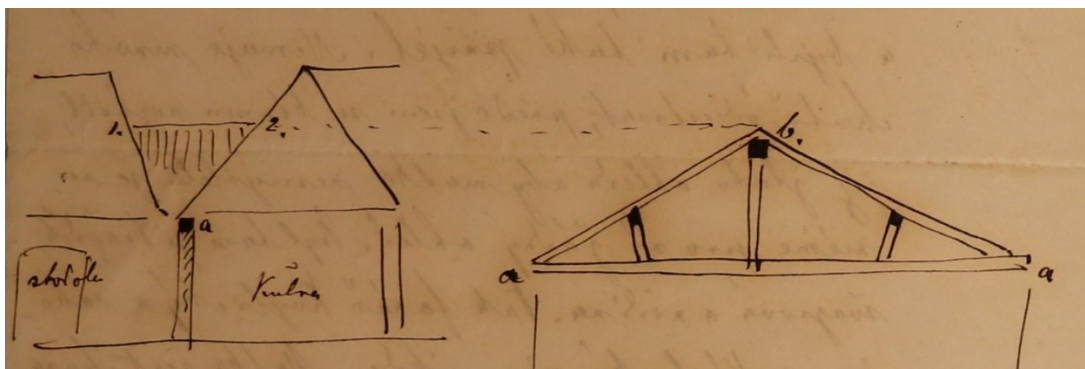
⁴⁹⁰ Arnold Mokříž. Viz SOA Praha, sbírka matrik, sbírka matrik, Kvíllice, matrika oddaných 1877.

⁴⁹¹ Josef Plašil. Viz SOA Praha, sbírka matrik, Klobuky, matrika oddaných 1877.

⁴⁹² Obec Klobuky (GPS 50.2940083N, 13.9874825E) se nachází nedaleko Třebíže.

⁴⁹³ Vincenc Cífka ml. (29. ledna 1867– 2. září 1916), syn Karolíny Cífkové, roz. Mockerové (1839-?).

⁴⁹⁴ Karolína Cífková, roz. Mockerová (1839-?), sestra architekta Josefa Mockera.

Mohl se snad položit na zeď a trám, od toho pak [spinací?] sloupce, které by nesly tuto [s]tříšku. Příční trám (fetna hřebenu) se mohla upevnit v bodech 1 a 2. Škoda, že se to letos neudělalo, neb tím dříví trpí i zdivo, a později to pak, když to poškozené, stojí mnoho peněz. Dobře, že zvenčí se ta trhlina nad vratmy^a spravila.

Nebylo by možno to ještě teď před zimou udělat? Vždyť to tak mnoho práce nemůže stát, musel bys na 2 dny do Třebíže, a tesaře tam objednat, neb jeden den uplyne příliš rychle.

Co se týká Laušrova⁴⁹⁵ nabídnutí, tak jsem mluvil s Dr. Budilem⁴⁹⁶, neb já tyto věci neznám, a proto by má rada nebyla nic platná. Konečně neznám Tvůj poměr s cukrovarem.

Dr. Budil pravil, abys vysvětlil: Zdali Laušer má zabavené 2.000 zl, které by 10 neb 15[%] od cukrovaru na Tebe připadnout měly. Pak těch 447 zl 91 [k?]

68 –

Mohl prý jsi to již dříve na někoho odstoupit. Dále jak stojí stav dluhu na čísle 38 a 47. A v jakém poměru jest v této ceně, co Laušer nabízí. Zdali by Laušer přišel k zaplacení čili né, pakli ano, tak arci jest lépe se s Laušrem vyrovnat.

Nejlépe by bylo, kdybys vše řádně vyzvěděl, a sobě to vše promyslel, pak na lístek napsal a přijed' sem do Prahy třeba v neděli, a promluv řádně s Dr. Budilem. To druhé vše nemá žádnou cenu, já nemohu na vše otázky Dr. Budilovi dát odpověď, proto že to neznám, a on může jen věc posoudit, když jsou zde cifry, a černé na bílém.

⁴⁹⁵ Zřejmě vymahatel dluhu, vzniklého zakladatelským neúspěchem akciové společnosti Rolnický cukrovar v Lounech.

⁴⁹⁶ Podle rodinné kroniky byl Dr. Budil (?-?) lounský advokát. Na několika místech v architektonické korespondenci je však patrné, že pobýval často v Praze. Viz SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

Pro vše chce žádat Dr. Budil za odhad soudní, by se vědělo, jakou cenu Tvůj majetek má, a jeli radno se pustit do prodeje. Má žaloba na 3.000 zl (první půjčka na Tebe od soudu vyřízena a tuto Dr. Budil obdržel. Pravidl, že Laušer již teď klade menší podmínky. Máš prý nabídnout Laušerovi 4 neb 5000 zl, a jít nejvejš na 6.000 f však sobě ty 2.000 zl a 447 zl 91/68^b na továrně atd. pro sebe podržet a Laušerovi neodstoupit.

Tyto 4 neb 5000 zl mu zaplatit buď hned aneb v půlletních lhůtách (nejlépe hned). Musíš vše dobře rozvážit neb Dr. Budil pravil buď to neb ono. Když jsme jednou začli, tak musíme jít dál, v pádu, že se Laušer s tím neuspokojí. Tedy sobě to rozvaž a vypočítej.

Dříve tuším chtěl Laušer 10.000 a tuším s 10% neb s 8% . Nyní 6%. Dostaneli peníze hned, tak snad sleví, neb jemu bude se jednat o peníze by kšeftoval.

Mluv s Dr. Hilbertem⁴⁹⁷, a chcešli také s Dr. Budilem, aneb mě vše obšírně piš.

Prozatím s Bohem. Pozdravují Tě, paní švagrovou⁴⁹⁸, rodinu a bratra⁴⁹⁹

Tvůj Josef

a nespárvné skloňování. Správná varianta „vraty“.

b V předloze místo lomítka zlomek.

⁴⁹⁷ Petr Pavel Hilbert (1. 1. 1834 – 25. 2. 1906). Plzeňský rodák, který se od roku 1868 usadil v Lounech a otevřel si tam advokátní kancelář. V letech 1881–1889 zastával úřad starosty Loun. Otec arch. Kamila Hilberta, třetího novodobého dómského architekta při chrámu sv. Víta v Praze a nástupce Josefa Mockera. Viz Hluštík (2005, s. 224–225).

⁴⁹⁸ Anna roz. Sochorová (?–?), manželka Mockerova mladšího bratra Václava Mockera (1844–1886) a švagrová Josefa Mockera. Podrobněji.

⁴⁹⁹ Adolf Mocker (1841–1915), schwarzenberský knížecí stavitel, do roku 1877 s působností v Cítolibeč (včetně dalších míst, např. v Praze a v Jinonicích u Prahy minimálně přechodně v letech 1873 a 1874).

19./ 1877 říjen 12., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 2 strany (dvoulist: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,5 cm x 23,3 cm.

APH, f. AK, inv. č. 41.

V Praze ^{12/10} [18]77.

Milý bratře!

Přicházím právě od Dr. Milde⁵⁰⁰, který mi pravil, že navrhne u banky, by se peníze 438 zl 71 k ze strany Slavie⁵⁰¹ vyzvedli a deponovali na tak dlouho, až by Slavia byla kryta. Pak nač prý nechat peníze ležet, ještě by se musel platit nějaký poplatek.

Slavia prý dosud kryta není, však myslí Dr. Milde, že co na cukrovaru nestojí, to prý sobě vydobyde na jiném majetku Hýrovém⁵⁰², neřekl na kterém. Četl jsem však v novinách, že se Hýrovi v Rakousích statek tuším za 250 000 zl prodal. Pravil Dr. Milde, že s Vámi nakládal velmi mírně, a že Slavia nebude dělat obtíže. Po krytí prý se peníze Tobě vyplatí. Dále mi více nezdělil. V posledním psaní jsem zodpověděl Tvůj dopis, nemám tedy mnoho k podotknutí.

V Třebízi⁵⁰³ jsem Ti zanechal hospodářské noviny⁵⁰⁴, které se zapomněly odeslat.

Piš mi, zdali by někdo u Vás nekoupil nějaké losy pro Národní divadlo⁵⁰⁵, zasláno mi jich 50, jsou po 3 zl.

⁵⁰⁰ Josef Milde (26. 11. 1839 – 7. 12. 1900), rakouský a český právník, politik, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady, zasedající u banky Slavia (Slavia vzájemně pojišťovací banka v Praze, zal. 1868). Viz Lišková (1994, s. 201).

⁵⁰¹ Slavia vzájemně pojišťovací banka v Praze, zal. 1868.

⁵⁰² František Hýra (?-?), citolibský rodák, zámožný podnikatel působící na Lounsku, dočasný majitel kostela sv. Petra a Pavla v Lounech, který byl Josefem Mockerem stavebně upravován. Po krachu na vídeňské burze v roce 1873 přišel o svůj majetek.

⁵⁰³ Do Třebíze (GPS 50.2940083N, 13.9874825E) na statek č. p. 1 se v roce 1860 provdala sestra Josefa Mockera, Karolína Cífková roz. Mockerová (1839-?).

⁵⁰⁴ Toto periodikum bylo jedno z prvních, které přinášelo osvětu v oblasti zemědělství a hospodářství v češtině. Podmínky k rozvoji zemědělské žurnalistiky umožnilo především zrušení poddanství a roboty v roce 1848 a s tím související potřeba osvěty v oblasti zemědělství, v němž rolníci nově zaujali postavení skutečných vlastníků půdy. V roce 1851 začalo periodikum vycházet pod názvem *Týdenník pro polnj, lesnj a domácj hospodářstwj ku prospěchu stawu rolnického*. Jeho vydávání bylo přerušeno z důvodu cenzury a obnoveno v roce 1854 pod názvem *Hospodářské noviny*, které vycházely do roku 1876. Viz Národní technická knihovna, Hospodářské noviny [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://www.techlib.cz/cs/83449-hospodarske-noviny>.

⁵⁰⁵ Autorem návrhu na budovu Národního divadla je arch. Josef Zíték (4. 4. 1832 – 2. 8. 1909), od roku 1866 člen uměleckého odboru Jednoty. V roce 1871 zvolen předsedou uměleckého odboru Jednoty a tedy kolega arch. Mockera. Viz APH, f. Jednota, Ročník Jednoty 1871–1873, s. 12; viz Wirth – Matějček (1922, s. 36–40), viz Kostílková – Petrasová (1999, s. 18).

Však Tobě nechci žádný vnutit, máš jiné výlohy. Rozeslal jsem jich většinu tak že mi jich málo zbývá a do konce tohoto měsíce doufám i tyto odbýt. Já píši jen pro ten pád, kdyby někdo jaké si přál.

Poptej se bratra Adolfa⁵⁰⁶, mohlli by mě asi 60 neb 100 zl zaslat, očekávám každý okamžik peníze, však nejdou a mohlo by to také více dnů čekat. V úterý mám činži, tedy se zúplna vydám, tedy by mě to bylo milé. Já bych mu je zase co nejdříve zaslal, neb as za 8 neb 10 dní doufám větší část vyzvédnout.

Prozatím s Bohem. Srdečně Vás všichni pozdravuje

Tvůj

Josef

⁵⁰⁶ Adolf Mocker (1841–1915), mladší bratr Josefa Mockera, knížecí Schwarzenberský stavitel, do roku 1877 zaměstnán v Cítolibeč v tamní schwarzenberské stavební kanceláři (realizoval však stavby na různých místech včenež Prahy a Jinonic u Prahy), po roce 1877 působil v jižních Čechách.

20./ 1878 březen 17., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

*Dopis, papír, orig., signovaný, 4 strany (dvoulist: 1, 2, 3, 4), česky,
rozměry: 14,5 cm x 22,9 cm.*

APH, f. AK, inv. č. 45.

v Praze 17. března 1878.

Milý bratře!

Před včírem^a večer dojel jsem šťastně do Prahy a našel [přání]^b Tvé. Byl u Dr.

Budila⁵⁰⁷, který se tomu divil, že soud potvrdil podmínku, že vadium obnášeti má 6000 zl. Nikde se to nestává, nýbrž vždy jen 10% tj 600 zl, zde však obnáší vadium více než odhadní summa^c.

To však nyní jest stejné. Teď se jedná jen o to zdali Dr. Hilbert⁵⁰⁸ někoho odporučuje^d, který by byl při dražbě, a kterému by se mohlo těch 6.000 zl svěřit, pak aby se nepropásla lhůta první dražby, neb při první dražbě se může nabídnout o 12 zl více.

Nenechá se arci soudit, jaký směr to vezme, však se mi zdá, že schválně se tato podmínka a tak vysoké vadium vzalo, proto že není snadno takovou částku sehnat.

Arci nevím okamžitě co dělat, musím teprve tu věc rozvážit, a v nejhorsím pádu

⁵⁰⁷ Podle rodinné kroniky byl Dr. Budil lounský advokát. Na několika místech v architektově korespondenci je však evidentní, že pobýval často v Praze. Viz SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

⁵⁰⁸ Petr Pavel Hilbert (1. 1. 1834 – 25. 2. 1906). Plzeňský rodák, který se od roku 1868 usadil v Lounech a otevřel si tam advokátní kancelář. V letech 1881–1889 zastával úřad starosty Loun. Otec arch. Kamila Hilberta, třetího novodobého dómského architekta při chrámu sv. Víta v Praze a nástupce Josefa Mockera. Viz Hlušík (2005, s. 224–225).

předsedou sv. Václavské záložny⁵⁰⁹ kanovníkem Karlachem⁵¹⁰ promluvit.

Nevím jen, musíme vadium ostat po ty dva měsíce od 4. dubna 2. května a 6. června ležet, neb bych musel platit z tak velkého kapitálu mnoho úroků. Dále pak musí někdo se podepsat na směnku a koho tu najít hned. Možná že by Dr. Budil⁵¹¹ to udělal, a že snad bych jej požádal, by tam jeden z jeho pánů z kanceláře do Loun⁵¹² k dražbě jel. To snad bude ještě lépe.

Promluví s k[anovníkem] Karlachem, zdali bych sobě na ten čas nemohl nějakou spořitelni knížku zapůjčit, zkrátka musím o to se postarat.

Buď však velmi opatrným.

P. Dr. Budila žádost o prodej polovici číslo 38 byla mu zpět vrácena s dodatkem, by udal bydliště dlužníků, a žádá, bys mi ihned sdělil:

Kde bydlí:

- 1) Manželé Peter a Maria Durchanek od roku 18641200 stříbra
- 2) Josef Waltena, od roku 1875 ---- 6000 zl
3. Kdy zemřeli babička⁵¹³ a dědeček⁵¹⁴ Josef a Maria Mocker, poslední nalezněš na

⁵⁰⁹ Peněžní ústav, který vzešel z Katolické Besedy. Ke zřízení peněžního ústavu dali v roce 1872 podnět kanovník Mikuláš Karlach (1831–1911) a univerzitní profesor Klement Borový (1838–1897). Tato banka vznikla za účelem poskytování finančních prostředků z úvěru členstva záložny určeného pro řemeslníky, maloobchodníky a malostatky. Jedním z hlavních záměrů záložny bylo povzbuzovat rozvoj katolických spolků. Záložna původně sídlila v Liliové ulici, nieméně již v roce 1874 zakoupila dům v Řetězové ulici, který obývala rovněž Katolická beseda a v roce 1876 vznikla přístavba sálů pro pořádání sjezdů a schůzí. Záložna zřídila rovněž stálou výstavu církevně uměleckých předmětů (později nazývanou křesťansko-průmyslové muzeum). S tímto podnikem velmi úzce souvisí idea založení Křesťanské akademie, která se počala realizovat usnesením Valné hromady Svatováclavské záložny 4. dubna 1875. Svou činnost zahájila 15. srpna 1875, přičemž jedním ze zakládajících členů byl Josef Mocker. Z první zprávy Křesťanské akademie za rok 1875 se dozvídáme, že kanovník Karlach záhy převzal vedení předsednictví místo zvoleného leč zaneprázdněného Josefa Jirečka (1825–1888). Členy ředitelstva se kromě jiných stali rovněž Mockerovi kolegové či známí: architekt A. V. Barvitijs (1823–1901), redaktor Ferd. Lehner (1837–1914), malíř František Sequens (1836–1886) či sochař L. Šimek (1837–1886). Viz Národní listy z 25. 11. 1903, č. 322, roč. 43, s. 1. [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:09a567e0-70ec-11dc-b109-000d606f5dc6?page=uuid:f11fdb10-2e69-11e7-9ceb-005056825209>; viz též První zpráva Akademie Křesťanské za rok 1875 [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:ba75e5b0-6d55-11de-a8d3-000d606f5dc6?page=uuid:288ae1c0-7b50-11e7-94b3-005056825209>; viz též Method, 1881, č. 4, s. 46, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:43593971-449b-11e7-ad33-5ef3fc9ae867?page=uuid:ba3c3510-44a5-11e7-a7ae-001018b5eb5c>.

⁵¹⁰ Mikuláš Karlach (1831–1911), ThDr., vyšehradský probošt, zemský poslanec 1895–1913. V letech 1872–1878 starostou Svatováclavské záložny. Viz Lišková (1994, s. 134); viz rovněž Viz Národní listy z 25. 11. 1903, č. 322, roč. 43, s. 1–2, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:09a567e0-70ec-11dc-b109-000d606f5dc6?page=uuid:f11fdb10-2e69-11e7-9ceb-005056825209>.

⁵¹¹ Podle rodinné kroniky byl Dr. Budil (?-?) lounský advokát. Na několika místech v architektově korespondenci je však evidentní, že pobýval často v Praze. Viz SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

⁵¹² Obec Louny (GPS 50.3569886N, 13.7966747E) se nachází v blízkosti Cítolíb.

⁵¹³ Marie Mockerová (1777? – 29. 9. 1865). Viz SOA Praha, sbírka matrik, matrika zemřelých.

⁵¹⁴ Biografické údaje architektova děda Josefa Mockera dosud nebyly dohledány.

náhrobku aneb nech vytáhnout z matriky. To se snadno dozvědít^e můžeš.

To by bylo tedy to nejnútnejší, aby snad Laušer i u čísla 38 nám nepředěšel, a nestavěl ještě vyšší podmínky.

Cestu, kterou jsem s p. Sequensem⁵¹⁵ dělal, měli jsme vcelku příznivou.

V Regensburgu⁵¹⁶ bylo zima, v Mnichově⁵¹⁷ zmokli, v Innsbrugu⁵¹⁸ 18 palců sněhu i v Kufšteínu⁵¹⁹ přes Brenner⁵²⁰ (hory) sníh, však překrásně v Botznu⁵²¹ ani pohádka o sněhu, a byl nám zimník velmi nepohodlný. Trient⁵²², Verona⁵²³ tam byli na [površí?] kde slunce silně svítí, stromy v plném květu. U Milána⁵²⁴ žali první trávu, Mantua⁵²⁵, Benátka⁵²⁶ překrásně, jezdili po Canal Grande⁵²⁷ atd.

Přes Terst⁵²⁸ přímo do Vídně, kde bylo špatně a též v Praze.

Celé Lombardsko⁵²⁹ jest jedna zahrada a rovina úplná. Stromořadí velmi husté a od stromu ke stromu tažené víno, tedy velké, staré keře. Nejlepší víno jest však v Botznu neb v Itálii jest přisládlé, a trochu nepříjemné chutě, též husté vypadá v lávi jako jogurt. Lid chudý však velmi způsobilý a ochotný. Stavby, a malby starých veneciánských⁵³⁰ malířů nás velmi zajímaly. To další budoucně ústně.

V Itálii začínají také teprve sít. Obylí není také dál, však rychlé a stále tepla urychlejí^f vegetaci. Stromy jak u nás jen tam, kde slunce účinkuje, a krajina proti severnímu větru je chráněná.

Luka jsou znamenitě povodněné, proti trávě při slunci rychle roste.

⁵¹⁵ František Sequens (21. 11. 1836 – 14. 6. 1886), plzeňský rodák, malíř a restaurátor. Svá studia započal na Akademii výtvarných umění v Praze, vzdělával se dále v Mnichově, Antverpách a v Římě. Od roku 1874 vyučoval na pražské akademii, od roku 1880 se stal profesorem pro figurální malbu. Od počátku 80. let s menšími přestávkami zastával do roku 1893 funkci rektora AVU. Zaměřoval se na sakrální tematiku. Je autorem fresek v arcibiskupské kapli v katedrále sv. Víta v Praze, autor předloh početných vitráží např. v katedrále sv. Víta, v kostele sv. Václava v Praze na Smíchově, v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně, ve votivním kostele ve Vídni a na mnoha dalších místech. Častá byla jeho spolupráce s arch. Mockerem, s nímž jej pojilo rovněž celoživotní přátelství. Viz Österreichisches Biografisches Lexikon [cit. 20. 2. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_S/Sequens_Franz_1836_1896.xml.

⁵¹⁶ něm. Regensburg (čes. Řezno), Německo.

⁵¹⁷ něm. München (čes. Mnichov), Německo.

⁵¹⁸ něm. Innsbrück, (čes. zast. Inomostí), Rakousko.

⁵¹⁹ něm. Kufstein, Rakousko.

⁵²⁰ it. Passo del Brennero, něm. Brennerpass (zkráceně Brenner), Rakousko, Itálie.

⁵²¹ it. Bolzano (něm. Bolzen), Itálie.

⁵²² it. Trento (něm. Trient, čes. Trident), Itálie.

⁵²³ it. Verona (něm./čes. Verona), Itálie.

⁵²⁴ it. Milano (něm. Mailand, čes. Milán), Itálie.

⁵²⁵ it. Mantua (něm. Mantua, čes. Mantova), Itálie.

⁵²⁶ it. Venezia (něm. Venedig, čes. Benátky), Itálie.

⁵²⁷ it. Canal Grande (něm./čes. Canal Grande), Itálie.

⁵²⁸ it. Trieste (něm. Triest, čes. Terst), Itálie.

⁵²⁹ italský region Lombardie.

⁵³⁰ benátských.

Miláně jsme byli také v opeře (Skala Theater⁵³¹) kde [Pufti?] zpívala, po opeře byl ballet, tedy to trvalo od 7 do 1 hodiny.

Piš mi brzy stran výše uvedené věci.

Prozatím s Bohem srdečně Tě, paní švagrovou⁵³² a rodinu pozdravuje Tvůj Josef

Muj svátek si odbydu letos v domácnosti.

a Rank (1864, s. 382, 903) uvádí například variantu *od včéra* a rovněž *předevčírem*.

b Případně též psání (tj. psaní).

c Rank (1864, s. 84, 327) uvádí varianty *suma* a *summa*.

d Rank (1864, s. 268–269) uvádí jako překlad něm. *Empfehlen poroučiti, doporučiti, schváliti*. Varianta *odporučiti* nebyla nalezena.

e Kott (1878, s. 294) uvádí vedle varianty *dověděti se* a i dalších možných variant rovněž dnes neužívanou variantu *dozvěditi*.

f Kott (1884, s. 417) uvádí pouze tvar *urychliti*, neuvádí však skloňování. V jiných slovnících nebyl výraz *urychleji* dohledán.

⁵³¹ it. Teatro alla Scala (zkráceně La Scala), divadlo v Miláně, Itálie.

⁵³² Anna Mockerová roz. Sochorová, manželka architektova mladšího bratra a citolibského statkáře Václava Mockera.

21./ 1878 červenec 14., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 4 strany (dvoulíst: 1, 2, 3, 4), česky,

rozměry: 13,7 cm x 21,4 cm.

APH, f. AK, inv. č. 53.

v Praze ^{14/7} [18]78.

Milý bratře!

Dnes jsem navštívil Dr. Budila⁵³³, který mi pravil, že byl odhadce před jízdou k Tobě u něho a tedy že se mu něco as 10 zl pak dá.

Odhadnuto bude as na 6.000 zl doufá Dr. Budil a papíry stojí nyní as na 94 neb 95 tedy se při vyměnění as 5 zl ztratí.

Za to však se platí úrok 5% a 1^a amortyzace. Zanechám p. Dr. Budilovi zde plnomocenství, a to další se vyjedná s bratrem Adolfem⁵³⁴ dopisem.

Zároveň jsem včera zaslal p. Dr. Hilbertovi⁵³⁵ 1.000 zl, tedy zbyde Laušerovi⁵³⁶ ještě doplatit5.000 zl.

Od hypoteční banky doufám že obdržíme v papírech (6.000 zl) což činí, když se hned vymění, as 5.600 zl.

Půlletní úrok se musí zaplatit napřed.

Tento dluh budeš moci zaplatit hned, buď ještě ten měsíc neb na druhý, to se poptej pak p. Dr. Budila, Adolf též bude vědět až podepíše listinu.

Tento rok já však nemám pra nic na zbytek, tedy musí se hospodařit.

Listinu s Laušerem sestaví pak p. Dr. Budil neb se na p. Dr. Hilberta nechci mnoho spolehnout.

Další peníze, co Laušer od Mostecké spořitelny, má ty ponechej, a mohou se pak buď

⁵³³ Podle rodinné kroniky byl Dr. Budil (?-?) lounský advokát. Na několika místech v architektové korespondenci je však petrné, že pobýval často také v Praze. Viz SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

⁵³⁴ Adolf Mocker (1841–1915), mladší bratr Josefa Mockera, knížecí Schwarzenberský stavitel, do roku 1877 působil v Cítolibeč v tamní schwarzenberské stavební kanceláři (realizoval však stavby na různých místech včene Prahy a Jinonic u Prahy), po roce 1877 působil v jižních Čechách. Podrobněji viz úvod.

⁵³⁵ Petr Pavel Hilbert (1. 1. 1834 – 25. 2. 1906). Plzeňský rodák, který se od roku 1868 usadil v Lounech a otevřel si tam advokátní kancelář. V letech 1881–1889 zastával úřad starosty Loun. Otec arch. Kamila Hilberta, třetího novodobého dómského architekta při chrámu sv. Víta v Praze a nástupce Josefa Mockera. Viz Hlušík (2005, s. 224–225).

⁵³⁶ Pravděpodobně vymahatel dluhu na akciové společnosti Rolnický cukrovar v Lounech, jehož jedním ze zakladatelů byl rovněž Václav Mocker. Viz SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

koncem toho roku neb začátkem budoucího převzít, to já se pak postarám, tedy neuzavírej nic s Lounskou spořitelnou neb se platí zase velký úrok.

Panu Dr. Budilovi zaplatil jsem jeho požadavek a výlohy do konce června 1878 což dělalo 140 zl.

Kdybych nebyl letos předc něco urazil, tak by mi nebylo možno [nic?] k tomu určit, teď jen hled', aby to druhé bylo vše v pořádku a v Třebízi⁵³⁷ též neb mohou zase neočekávané starostě^b přijít a pak těžko se spamatovat^c.

Že v cihelně⁵³⁸ to jde ku předu je dobře, jen nedej nic na dluh, a jen hotové peníze domů. Po žních bude ještě potřeba snad větší neb mají lidi nádej^d, že Bůh dá úrodu a tedy pak i více staví. Konečně se po krachů trochu spamatují^e.

Adolf mi včera psal, těšilo ho psaní strýce. Strýc,⁵³⁹ jak mi jeden známý psal, přijel do Paříže⁵⁴⁰ 7 t. m. a těší se na můj příchod. Můj známý se s ním sešel v oddělení portugalském, kde strýc také byl, a zdá se, že tam často se nalezá^f an má vystavené majoliky atd.

Nevím dosud, kdy odjedu, možná, že ve čtvrtek, a přímo do Paříže. Pokračují dále.^g Čekal jsem na jednoho známého, který chtěl sebou jet, odložil to však až na konec měsíce.

Jedu tedy dnes osmnáctého^h večer ½ 11ⁱ rychlovlakem přes Drážďany⁵⁴¹, Lipsko⁵⁴² do Frankfurtu⁵⁴³, 19. odtud do Metzu⁵⁴⁴ 21 buď do Paříže⁵⁴⁵ aneb Rheims⁵⁴⁶ – a tak že buď 21. neb 23. jsem v Paříži. Svatouš⁵⁴⁷, a Pepouš⁵⁴⁸, Viník⁵⁴⁹ atd. jedou sebou, tj. jejich fotografie. Těším se na setkání se strýcem⁵⁵⁰, kterému jsem sebou vzal panorama Prahy atd.

Prozatím tedy s Bohem, ostaňte zdravý a přeji zároveň paní švagrové k jmeninám štěstí,

⁵³⁷ V Třebízi, okr. Slánský (GPS 50.2696158N, 13.9907906E) se se svou rodinou usadila sestra Josefa Mockera Karolína Cífková roz. Mockerová (1839–?).

⁵³⁸ Mladší bratr Václav Mocker (1844–1886) provozoval v Cítolibeč cihelnu. Pro některé stavby, na nichž se podílel arch. Mocker, byly použity cihly z této rodinné cihelny.

⁵³⁹ Blíže nespecifikovaný strýc architekta Mockera, který se narodil pravděpodobně kolem roku 1813 nebo 1814 v Třebízi, snad z rodiny Cífků.

⁵⁴⁰ V Paříži se od 1. května do 31. října 1878 konala světová výstava.

⁵⁴¹ něm. Dresden (čes. Drážďany), Německo.

⁵⁴² něm. Leipzig (čes. Lipsko), Německo.

⁵⁴³ něm. Frankfurt am Main (čes. Frankfurt nad Mohanem), Německo.

⁵⁴⁴ fr. Metz (něm. Metz, čes. Mety), Francie.

⁵⁴⁵ fr. Paris, (něm. Paris, čes. Paříž), Francie.

⁵⁴⁶ fr. Reims (něm. Reims, dříve též Rheims, čes. Remeš), Francie.

⁵⁴⁷ Svatopluk Mocker (2. srpna 1872 – 1934?), synovec architekta Josefa Mockera.

⁵⁴⁸ Josef Mocker (1. srpna 1874–25. března 1943), synovec architekta Josefa Mockera.

⁵⁴⁹ Vincenc Cífk ml. (29. ledna 1867– 2. září 1916), synovec architekta Josefa Mockera.

zdraví a vše dobré.

Na shledanou

Tvůj

Josef

a V předloze svislý dřík.

b Šebek (1864, s. 187) u hesla poddati se čemu uvádí v příkladu rovněž variantu dnes již neužívaného slova *starostě*.

c Šbek (1864, s. 310) uvádí dnes již zastaralou variantu *spamatovat co/někoho* ve smyslu vzpomenout (si) a ve smyslu k sobě přivést, zkříšiti.

d Rank (1864, s. 447) uvádí variantu slova *naděje*, zatímco Kott (1880, s. 15) uvádí i variantu *náděje*, zejména v mluvené podobě.

e Viz c.

f Šebek (1864, s. 125) uvádí u slova *nalézáti se v čem* rovněž variantu bez diakritiky *nalezáti*.

g Od tohoto místa ukázka opětovného navrácení se k textu po přechodném přerušení (pauze) po určitém čase.

h V předloze zapsáno původně jako 18^{tého}.

i V předloze užito dvou svislých dříků namísto arabské číslice 11.

22./ 1878 říjen 6., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 3strany (dvoulist: 1, 2, 3, 0), česky,

rozměry: 13,7 cm x 21,4 cm..

APH, f. AK, inv. č. 55.

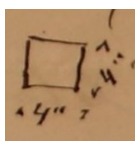
v Praze 6/10 [18]78.

Milý bratře!

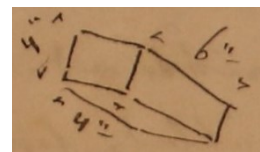
Těší mne, že pokračujete s cihlami⁵⁵¹, hleďte jen použít toho krásného počasí, neb jest možno to teplo vydrží. Raděj nyní pospíšet co možná, neb později nebude naděje, že by příznivý čas k tomu byl. Vypálit se mohou kdykoliv.

Mně mnoho na tom záleží, aby stavba⁵⁵² z cihel se postavila, neb i tím získáte a je možnost do Prahy pak i více materialu dodávat. Proto hleďte krásné cihly vyrábět, neb se hned taková příležitost nenaskytne.

Udělej pak as 20 kusů červených cihel (pěkně červené,)

a asi 8 kusů ve quadratu dlouhé pak těch 8 as 6''^a

také červené.

Hodlal jsem jet stran toho do Citolib. Když však pokračujete, tak toho nebude třeba. Při tak krásném počasí budou také dobře schnout.

Hlavně tento týden si pospěšte, a kdyby i některý den chladno bylo, tak předc budou ještě krásné dny. Budeme skoro ještě něco více cihel potřebovat, to však musím ještě tento týden vypočítat — promluví s Gregorem⁵⁵³, zdali vzal dostatečný počet. Byla by škoda, kdyby se stavba neměla v cihlách provést neb nemám tak hned k tomu příležitost. Škoda jen, že to přišlo tak pozdě. O Vánoce nejdéle doufám do Citolib přijet.

⁵⁵¹ Mladší bratr architektův Václav Mocker (1844–1886) provozoval v Citolibech rodinnou cihelnu, z jejíž produkce pochází cihly pro některé stavby realizované Josefem Mockerem. Studoval na pražské technice u J. Niklase a praxi získal u Josefa Hlávky ve Vídni. V roce 1876 se stal stavitelem. K roku 1882 zastával úřad revizora účtů za stavební materiál.

⁵⁵² Pravděpodobně stavba nového probošství.

⁵⁵³ Čeněk (Vincenc) Gregor (17. 8. 1847 – 5. 11. 1917). Podrobněji o Čěku Gregorovi viz Biografický slovník Českých zemí: Gregor Čeněk (17. 8. 1847 – 5. 11. 1917), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/GREGOR_%C4%8Cen%C4%9Bk_17.8.1847-5.11.1917

Cihly nebudeme letos potřebovat, možná, že někde v dubnu, neb se dosud bourá, a základy teprve až za 14 dní se kopat počnou.

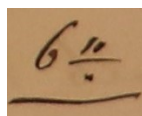
Stran pana Baňky⁵⁵⁴ dohodni se s Třebízskými, an to neznám, a já bych nerad nějakou zodpovědnost na sebe vzal.

Piš mi pak, na čem jste se ustanovili. Neuberg⁵⁵⁵ a Laušer⁵⁵⁶ at' počkají, neb se musí s hypoteční bankou věci brzy vyřídit. Já také nyní peníze nemám, ale nerad bych, abys se škodou prodal.

S Viníkem⁵⁵⁷ se drobátko zaměstnávej, aby se z mládí nezanedbal, a prohlédni jeho úkoly. Prozatím s Bohem, spěchám, aby psaní ještě dnes odešlo.

Pozdravuje Vás všichni

Josef

a V předloze zapsáno následujícím způsobem

⁵⁵⁴ Pravděpodobně statkář v Třebízi. Bližší údaje se prozatím nepodařilo dohledat.

⁵⁵⁵ Neuberg (?-?). Zřejmě jeden z vymahatelů dluhu vzniklého na Rolnickém lounském akciovém cukrovaru.

⁵⁵⁶ Laušer, případně též Lauscher (?-?). Zřejmě jeden z vymahatelů dluhu vzniklého na Rolnickém lounském akciovém cukrovaru.

⁵⁵⁷ Vincenc Cífka ml. (29. ledna 1867– 2. září 1916), synovec architekta Josefa Mockera.

23./ 1881 květen 23., [Praha],

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 3 strany (dvoulist: 1, 2, 3, 0), česky,

rozměry: 14,5 cm x 22, 9 cm.

APH, f. AK, inv. č. 58.

v Praze 23. května 1881.

Milý bratře!

Byl můj úmysl Tě pozvat k slavnosti⁵⁵⁸, avšak cestou do Plzně⁵⁵⁹ se to zmařilo. Tuším, že nebudeš mýti tak mnoho na práci, a když bys se zde pozdržel do ponděle, vidíš mnoho, co do Tvého oboru sahá. Tedy bych Ti radil, pakli Ti možno, se na dekorace atd.⁵⁶⁰ podívat neb jest to zapotřebí, a dělá se to pouze za mnoho let.

⁵⁵⁸ V korespondenci není konkrétní zmínky o jakou slavnost se jedná. Míněny však mohly být oslavy u příležitosti zahájení činnosti Národního divadla, které bylo postaveno podle návrhu Josefa Zítka (1832–1909) – kolegy Josefa Mockera. Velkolepé slavnosti byly plánovány původně na 24. května u příležitosti příjezdu novomanželů, korunního prince Rudolfa (1858–1889) a jeho choti Štěpánky belgické (1864–1945). Tato událost se stala motivací pro rychlé dokončení prací na Národním divadle. Slavnostně vyzdobená Praha se však na poslední chvíli příjezdu královských novomanželů nedočkala. Jejich příjezd byl o čtrnáct dní posunut a měl spíše skromnější ráz. Novomanželé přijeli 9. června na Pražský hrad, 10. června navštívili německé divadlo a 11. června shlédli slavnostní představení v českém Národním divadle. Viz Šubrt – Pinkas – Aleš (1881, s. 265–266), [cit. 18. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:f15510d0-f405-11dc-8c5b-000d606f5dc6?page=uuid:d9e8f3c5-1cec-4113-b46e-55d9c014010c>.

⁵⁵⁹ 4. 4. 1881 se na Josefa Mockera obrátilo město Plzeň (GPS 49.7477831N, 13.3783489E), aby shlédli kostel sv. Bartoloměje a posoudil stav kostela a v tomto ohledu podal návrh na další postup, jak také arch. Mocker učinil (zhodnotil stav kostela jako havarijní). Komise, která byla ustavena, aby se dále stavem kostela zabývala, se kromě Josefa Mockera účastnil vrchní inženýr Scheiner (?-?), který se v korespondenci objevil v souvislosti s cestou do Jáchymova (50.3584622N, 12.9346500E), se stavěl kostel sv. Jáchyma podle Mockerových plánů (viz edice č. 9 a 10). Kostel sv. Bartoloměje v Plzni byl obnoven podle plánů arch. Mockera v letech 1879–1883. Mockerovy návrhy na obnovu plzeňského kostela se staly středem zájmu na výstavě SIA. A jak o tom referoval spolkový časopis, návrh na obnovu počítal rovněž s provedením oken technikou grisaillové malby a s polychromií. Viz Zprávy SIA, 1881, č. 2. s. 117, [cit. 13. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:a9f0e7ba-ac8e-454b-b774-e1da4a872bf9?page=uuid:661dfe70-1360-11e8-8cd8-5ef3fc9bb22f&fulltext=v%C3%BDstava>; Viz též Poche (1980, s. 89). Viz též Zprávy SIA, 1881, č. 1, s. 40–41, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:a25edeac-55f5-473e-8a5f-fb8b22e002b1?page=uuid:078d1ef0-135f-11e8-8ee4-005056825209&fulltext=sv.%20Bartolom%C4%9Bje>.

⁵⁶⁰ Míněny mohly být dokončovací práce na Národním divadle, které v květnu 1881 dosáhly svého vrcholu: „...architekt i nejmenší dodavatel, ano možná řící i každý dělník pracoval o závod, aby Národní divadlo bylo do konce května 1881 tak upraveno, by se v něm důstojně a bezpečně mohlo vypraviti aspoň několik her.“ Národní divadlo zahájilo svou činnost provizorně v červnu a zařadilo do programu dvanáct her. Velkolepý průvod, který by oslavil oficiální otevření Národního divadla měl být naplánován na podzim roku 1881, v srpnu však Národní divadlo zasáhl ničivý požár a jeho znovuootevření se veřejnost dočkala až v roce 1883. Viz Šubrt – Pinkas – Aleš (1881, s. 265), [cit. 18. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:f15510d0-f405-11dc-8c5b-000d606f5dc6?page=uuid:d9e8f3c5-1cec-4113-b46e-55d9c014010c>.

Jak mi známo, přijede sem paní švagrová⁵⁶¹ a Lidunka⁵⁶², však se paní švagrová sotva déle než den neb dva zdrží, neb má poráde děti na mysli. Bratr Václav⁵⁶³ sotva sem pojede an po nemoci, a zdá se mi, že ho to více vábí, když to čte v novinách. Pro Tebe však mají tyto věci větší důležitost, an můžeš velmi často přijít do toho pádu něco dekorovat, a to musí být vkus jaksi vystříbřen. Zkrátka stojí Ti můj byt⁵⁶⁴ k dispozici. V Citolibech jsem byl tuším před třemi neděli. Václav mne již na nádraží očekával, měl jsem mu to za zlé.

Druhý den chodili jsme společně i se strýcem⁵⁶⁵ v polích, a třetí den z rána jel jsem do Slavětína⁵⁶⁶, a meškal zde po dva dny.

Pan ředitel Kreil⁵⁶⁷ dva kráte tam přijel, doprovodil mne na nádraží, jak vůbec mezi námi bylo vždy více přátelské jednání. Proto tedy mne velice překvapila zpráva, že tak rychle zemřel a mohu říci, že jsem toho velice litoval. I nejzdravější člověk neví jak rychle – v okamžiku – může svůj život skončit. Byl raněn mrtvicí, neb mu praničeho nescházelo, a do posledního okamžiku se vesele bavil.

Byl to muž ryzé povahy, všestranně oblíbený a náramně činný. Byl to vítečný úředník a spravedlivý a poctivý člověk.

Včera večer jsem přijel z Plzně, kde jsem meškal po dva dny, a setkal se s p. Jobstem,⁵⁶⁸

⁵⁶¹ Pravděpodobně Anna Mockerová (?–?), roz. Sochorová, manželka architektova mladšího bratra Václava Mockera (Citoliby).

⁵⁶² Ludmila Cífková (12. 9. 1861–6. 7. 1850), provdaná Libovická, dcera Karolíny Mockerové (1839–?) provdané Cífkové (Třebíz) a neteř architekta Josefa Mockera (1835–1899).

⁵⁶³ Václav Mocker (1844–1886), mladší bratr arch. Josefa Mockera.

⁵⁶⁴ Josef Mocker v té době obýval byt (od roku 1875) na adrese 331/I (dnešní roh ulic Betlémská a Smetanovo nábřeží nedaleko Karlova mostu). Viz NA, Národní archiv, Policejní ředitelství I, konskripce, karton 401, obraz 412 [cit. 27. 4. 2021], dostupné online: <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=3b46ebc608130ad5a1eb6645138d0ed546036afe8884fd04366e2aa884e7de95&action=image&record=17>.

⁵⁶⁵ Snad Václav Mocker (1818–1894), architektův strýc žijící v Citolibech na statku č. p. 55. Podrobněji viz úvod.

⁵⁶⁶ Josef Mocker jezdil do Slavětína (GPS 50.3506078N, 13.9077072E) již v době, kdy ještě působil ve službách děčínské větve rodu Thun-Hohenstein. V korespondenci jsou jeho cesty do Slavětína zaznaménány od roku 1871 a i když se ujal prací na katedrále sv. Víta jako dómský architekt, kontakt s Thunů nepřerušil a pro thunovské stavby provedl ještě několik plánů, ačkoliv již jako dómský architekt. Členové rodu Thunů navíc zastávali funkci předsedy Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze. Do Slavětína dojížděl Josef Mocker kvůli opravám na kostele sv. Jakuba, které byly realizovány podle jeho plánů.

⁵⁶⁷ Antonín Kreil (?–?), úředník na thunovském velkostatku v Peruci od roku 1869. V roce 1873 jmenován správcem peruckého velkostatku. Viz Hospodářské noviny ze dne 15. 1. 1873, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:6c2b0513-5db2-48b1-a6e3-4022690f3c40?page=uuid:1ad84550-ea94-11e7-b30f-5ef3fc9ae867&fulltext=Kreil>; viz též Štědrý (1906, s. 53), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://librinostri.catholica.cz/download/SbHiKr07-r.pdf>.

⁵⁶⁸ Karl Jobst (1835–1907), vídeňský malíř. Podílel se na malířské výzdobě kostela sv. Bartoloměje v Plzni, dříve též kostela sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně a mnoha dalších. Podrobněji viz ÖBL, Karl Jobst (1835–1907), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_J/Jobst_Carl_1835_1907.xml.

který bude kostel malovat, a sice počne as za 6 neděl.

Oltář bude nový 8 sáhů vysoký, na něm 15 soch. Dosaváde^a arci není ještě povolen. Na opravě oltáře slavětinském⁵⁶⁹ se pracuje a bude velmi pěkný, též se budou opravovat freska, které sahají a[ž] ku klenbě totiž figurální. Klenba též fresko – znaky a ornamenty.

Píši na spěch, abych Tě upozornil, že příležitost něco v Praze⁵⁷⁰ vidět, avšak se pozdrž nejméně do pondělka zde.

Srdečně Tě pozdravuje

Tvůj Josef

a Rank (1864, s. 168) uvádí pouze variantu dosavad. Kott (1890, s. 108) uvádí variantu dosavad resp. moravskou variantu dosaváde.

⁵⁶⁹ Josef Mocker jezdíval do Slavětína (GPS 50.3506078N, 13.9077072E) již v době, kdy ještě působil ve službách děčínské větve rodu Thun-Hohenstein. V korespondenci jsou jeho cesty do Slavětína zaznaménány od roku 1871 a i když se ujal prací na katedrále sv. Víta jako dómský architekt, kontakt s Thunův nepřerušil a pro thunovské stavby provedl ještě několik plánů, ačkoliv již jako dómský architekt. Členové rodu Thunů navíc zastávali funkci předsedy Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze. Do Slavětína dojížděl Josef Mocker především kvůli opravám na kostele sv. Jakuba, které byly realizovány podle jeho plánů.

⁵⁷⁰ Měněny mohly být dokončovací práce na Národním divadle, které v květnu 1881 dosáhly svého vrcholu: „...architekt i nejmenší dodavatel, ano možná říci i každý dělník pracoval o závod, aby Národní divadlo bylo do konce května 1881 tak upraveno, by se v něm důstojně a bezpečně mohlo vypraviti aspoň několik her.“ Národní divadlo zahájilo svou činnost provizorně v červnu a zařadilo do programu dvanáct her. Velkolepý průvod, který by oslavil oficiální otevření Národního divadla měl být naplánován na podzim roku 1881, v srpnu však Národní divadlo zasáhl ničivý požár a jeho znovuotevření se veřejnost dočkala až v roce 1883. Viz Šubrt – Pinkas – Aleš (1881, s. 265), [cit. 18. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:f15510d0-f405-11dc-8c5b-000d606f5dc6?page=uuid:d9e8f3c5-1cec-4113-b46e-55d9c014010c>.

24./ 1881 červenec 12., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, orig., papír, signovaný, 2 strany (dvoulist: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,5 cm x 22,9 cm.

APH, f. AK, inv. č. 59.

v Praze 12. července [18]81

Milý bratře!

Právě psaní obdržel, a píše proto, abych zvěděl, kdy se zpět vrátíš. V psaní paviš, že as dvaadvacátého.^a

Já mám úmysl jet 15. neb 16. tého do Vídně aneb bych i o několik dní později mohl odjet, a na zpáteční cestě bych se pak stavil na Hluboké.

Jel bych rychlíkem, který jede o 2 hodiny z Vídně⁵⁷¹ a přijede o 7 h. 58 večer do Budějovic.⁵⁷² Či jest lépe použití obyčejného vlaku?

Musel bych pak jet z Vídně o 8h. 25m. ráno a jsem o 2h. 17m v Hluboké⁵⁷³, aneb večer 7.20 z Vídně a jsem 4/25 ráno v Hluboké.

Ve Vídní budu bydlet „Zur goldenen Ente“ Stadt, Wollzeile.⁵⁷⁴

Jedu tam ja tou příčinou, bych prohlédl sobě oltář pro Nezamyslice⁵⁷⁵, který hotov, a začátkem budoucího měsíce se postaví.

Pozdržím se několik dní, a jel bych pak přes Hlubokou zpět do Prahy.

⁵⁷¹ něm. Wien (GPS 48.2083536N, 16.3725042E), hlavní město Rakouska.

⁵⁷² České Budějovice (GPS 48.9744689N, 14.4743419E) v jižních Čechách.

⁵⁷³ Hluboká nad Vltavou (GPS 49.0510469N, 14.4317861E) se nachází v blízkosti Českých Budějovic v jižních Čechách..

⁵⁷⁴ Hotel a pohostinství U Zlaté kachny v ulici Wollzeile ve Vídní. Viz Stadt Wien, Wien Geschichte Wiki [cit. 20. 4. 2021], dostupné online: [https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Zur_goldenen_Ent_\(1\)](https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Zur_goldenen_Ent_(1)); viz též Stadt Wien, Wien Geschichte Wiki [cit. 20. 4. 2021], dostupné online: <https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Wollzeile>.

⁵⁷⁵ Podle návrhu Josefa Mockera byl vytvořen neznámým sochařem hlavní oltář pro kostel Nanebevzetí P. Marie v Nezamyslicích, okr. Klatovy (GPS 49.2623986N, 13.6749244E) v jižních Čechách. Ke kostelu přináležející hřbitovní kaple sv. Erazima, v níž byli pochováni členové rodu Lamberků, je zvláště ceněna pro novogotický interiér s rezbářskými díly z dílny sochaře Johanna (1814–1900) a jeho syna Josefa Rinta (1838–1876) z doby kolem roku 1862. Tito však působili v Linci. Oltář pro hřbitovní kapli vytvořil Rint podle návrhu Heinricha von Ferstela (1828–1883), autora plánů pro Votivkirche ve Vídní (1856–1879). Viz Poche (1878, s. 474); viz ÖBL (Ferstel, Heinrich), [cit. 18. 12. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_F/Ferstel_Heinrich_1828_1883.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=Ferstel*; viz též ÖBL (Rint, Johann), [cit. 18. 12. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_R/Rint_Johann_1814_1900.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=Rint*. Vídeň, ulice Wollzeile: GPS 48.2083953N, 16.3762756E.

Zděl mi tedy ihned, kdy budeš zpět⁵⁷⁶, abych se dle toho řídit mohl, an musím pak sochaři do Vídně psát.

Zdržel bych se v Hluboké pouze den neb nebudu mýti mnoho času.

Před včirem^b jsem byl v Křivoklátě.⁵⁷⁷

Srdečně Tě⁵⁷⁸ pozdravuje Tvůj

upřímný bratr

Josef

Nejráději bych jel do Vídně 17.⁵⁷⁹ totiž budoucí neděli, a přijel bych do Hluboké buď 21. aneb 22. Však mohu i jinak časem disponovat, pakli odpověď včas obdržím.

a V předloze zapsáno jako „22tého“.

b Rank (1864, s. 382, 903) uvádí například variantu *od včira* a rovněž *předevčirem*.

⁵⁷⁶ Adolf Mocker (1841–1915) tou dobou pobýval nejspíš služebně v Českém Krumlově (GPS 48.8109072N, 14.3152075E), kde se nacházelo stavební schwarzenberské ředitelství. Viz APH, f. AK, inv. č. 60 (Dopis Josefa Mockera Adolfovi Mockerovi z 18. 7. 1881).

⁵⁷⁷ Josef Mocker se v letech 1877–1887 podílel na obnově a stavebních úpravách hradu Křivoklátu (GPS 50.0378500N, 13.8703644E), jehož stav utrpěl zejména požárem z roku 1826. Podrobněji o Mockerově působení na Křivoklátu viz např. Durdík (2001, s. 35–42).

⁵⁷⁸ V této době byl Adolf Mocker (1841–1915) ještě svobodný. Oženil se 13. 5. 1882.

⁵⁷⁹ V dopise z 18. 7. 1881 (APH, f. AK, inv. č. 60) informuje Josef Mocker bratra Adolfa o jeho odjezdu do Vídně 19. 7. 1881, kde se zdrží asi čtyři dny a na zpáteční cestě bratra navštíví, dle toho, jak mu napíše i s ohledem na dobu, kterou Adolf potřebuje pobýt v Krumlově.

25./ 1881 září 13., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, orig., signovaný, papír, 2 strany (dvoulíst: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,5 cm x 22,7 cm.

APH, f. AK, inv. č. 61.

v Praze 13/9 [18]81.

Milý bratře!

Včera mne došlo od p. děkana Pecha⁵⁸⁰ z Písku psaní, zdaš^a bych mohl přijet do Písku⁵⁸¹ stran upravení nových got[ických]. oltářů⁵⁸², a píši právě, že se tam koncem t. m. dostavím. Jedu snad ve čtvrtek do Karbitz,⁵⁸³ odtud do Teplice⁵⁸⁴, kdež to bych se as po tři dny zdržel a použil čas ke koupání ačkoliv jest dosud velmi chladno, v úterý pak hodlám býti v Slavětíně⁵⁸⁵, kde Petr Meixner⁵⁸⁶ maluje. Budoucí týden pak mám co řídit v Hoře Kutné⁵⁸⁷ totiž posuzovat zadané plány na tamnější nové školy⁵⁸⁸, a proto bych snad okolo sv. Václava přijel do Písku.

⁵⁸⁰ František Pech (? – 23. 10. 1905), farář a posléze děkan v Písku v letech 1880–1905. Viz Písečtí farářové, [cit. 20. 12. 2021], dostupné online: <https://farnostpisek.webnode.cz/duchovni/>; viz též Seznam zemřelých kněží Českobudějovické diecéze 1900–1999, [cit. 20. 12. 2021], dostupné online: https://cs.wikibooks.org/wiki/D%C4%9Bjiny_%C4%8Deskobud%C4%9Bjovick%C3%A9_diec%C3%A9ze/Seznam_zem%C5%99el%C3%BDch_kn%C4%9B%C5%BE%C3%AD_%C4%8Deskobud%C4%9Bjovick%C3%A9_diec%C3%A9ze_1900-1999.

⁵⁸¹ Písek, okr. Písek (GPS 49.3087953N, 14.1475028E).

⁵⁸² Následujícího roku – na výstavě SIA v roce 1882 – představil Josef Mocker své návrhy na oltář pro děkanský kostel Narození Panny Marie v Písku, na kterém se podíleli malíř F. Sequens (malíř), A. Sandtner (truhlářské práce), J. Enzo (řezbářské práce) a J. Haffa (pozlačovačské práce). Zprávy SIA, 1881, č. 2. s. 117. Viz též Zprávy SIA, 1882, č. 2, str. 126, [cit. 20. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:e2f0059a-730d-4151-9b05-c8fd3cb2f224?page=uuid:a64b7db0-1365-11e8-8485-5ef3fc9ae867>; Viz též Poche (1980, s. 55–56).

⁵⁸³ Chabařovice, okr. Ústí nad Labem (GPS 50.6731814N, 13.9418419E).

⁵⁸⁴ Teplice, okr. Teplice (GPS 50.6403975N, 13.8245072E) v 18. a 19. století významné lázeňské město.

⁵⁸⁵ Slavětín, okr. Louny (GPS 50.3506078N, 13.9077072E). Podle plánů Josefa Mockera byl obnovován kostel sv. Jakuba ve Slavětíně v letech 1880–1881. Mockerovy cesty do Slavětína jsou však v korespondenci zmiňovány již od roku 1871. Viz též Poche (1980, s. 345–348).

⁵⁸⁶ Petra Meixner (13. 3. 1831 – 22. 10. 1884), malíř, ilustrátor a restaurátor, orientoval se na historické a sakrální náměty v malbě, působil v kostele sv. Cyrila a Metoděje, rovněž při obnově středověkých nástěnných maleb například na hradě Zvíkov, v kostele sv. Jakuba ve Slavětíně, v chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Podrobněji viz ÖBL, Peter Meixner, [cit. 20. 12. 2021], dostupné online: <https://www.biographien.ac.at/oebl?frames=yes>.

⁵⁸⁷ Kutná Hora (GPS 49.9483886N, 15.2681647E).

⁵⁸⁸ Bližší informace o plánech na novou školu v Kutné Hoře se prozatím nepodařilo ověřit.

Tuším, že to od Budějovic⁵⁸⁹ není mnoho vzdáleno, tedy bychom se snad setkali mohli, zdali by jsi sobě to přál.

Hodlal jsem již dříve odejet, avšak přitáhl jsem si rýmu, která mě byla po několika dni nemilá, nyní již lépe a proto chci teplejší počasí použití.

Zdali Ti to milé a čas dostačí, tak bych Tě žádal, bys mi to několika řádky zdělil^b, do té doby až přijedu zpět ze Slavětína, neb možná že i program změním i dříve snad do Písku přijedu.

Prozatím s Bohem, srdečně Tě pozdravuje

Tvuj upřímný bratr

Josef^b

a Kott (1887, s. 400) uvádí a ve všech svých vydáních od roku 1878 rovněž užívá variantu zdaž odvozenou od slova zdali.

b Šebek, 1864, s. 409 uvádí *zdělití se s kým nebo čím*.

pod textem se na dolním okraji obráceně k hlavnímu textu nachází záznam tužkou, který je celý přeškrtnutý: 5/5 — 150 f /pod sebou pak následují/ 200 f /a/ 150 f.

⁵⁸⁹ České Budějovice (GPS 48.9744689N, 14.4743419E). V květnu 1881 byl Adolf Mocker povolán knížetem Johannem Adolfem II. Schwarzenbergem z Českého Krumlova na Hlubokou nad Vltavou u Českých Budějovic.

26./ 188[2?]^a leden 16., Praha,⁵⁹⁰

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi?]

*Dopis, papír, orig., signovaný, 4 strany (dvoulist: 1, 2, 3, 4), česky a německy,
rozměry: 22,7 cm x 14,5 cm.*

APH, f. AK, inv. č. 192.

v Praze 16. ledna 188[2?].

Milý bratře!

Zajisté jsi mnohokrátě spomínal, jak jsem věc umluvil, jak se nabídnutí přijmulo a proč as žádná odpověď nepřichází. Jest tomu přes 14 dním, co jsem navštívil paní švagrovou⁵⁹¹, s ní dlouho pohovořil a slíbila co nejdříve také psát. Trvalo mi to samotnému již dlouho, a myslel jsem, že musí v tom býti nějaký háček.

Masopust v plném proudu, a rád bych byl, kdyby pro Tebe ukončil tím, bys zařídil sobě rodinný život. Čím dál tím hůře, a ženatý má řádnou domácnost, pořádek a čistotu ve všem, pohodlí a konečně může důvěrně pohovořiti.

To vše mi tanulo stran Tebe na mysli a konečně mne došlo psaní, které Ti v opisu odesílám. Zní takto⁵⁹²:

Hochverehrte Freundin!

Wir staunten nicht wenig, von Ihnen schutzbeste Freundin, einen Brief erhalten zu haben mit dem Inhalte, welcher uns sehr überraschte. Der Antrag des Herrn Ingenieurs M[ocker] ehrt unser Haus, und wir sind nicht abgeneigt, Ihm unsere Tochter Klara zu geben und sie wäre geneigt, Ihm ihre Hand zu reichen.

⁵⁹⁰ Tento dopis obsahuje taktéž Josefem Mockerem provedený opis v němčině psaného dopisu Julie Rathauské (?-?) z Vraného ze dne 14. 1. 1882, který architekt Mocker připojil k dopisu bratrovi Adolfovi. Originál připojeného opisu dopisu byl adresovaný přítelkyni a současně blíže nespécifikované švagrové Josefa Mockera žijící zřejmě v Praze. Psaní obsahuje rovněž odpověď Josefova bratra Adolfa bez uvedení data (krátce po 16. lednu 1882).

⁵⁹¹ Blíže nespécifikovaná švagrová, která – zdá se – žila v Praze.

⁵⁹² Český překlad: *Velectěná přítelkyně. Jsme v nemalém úžasu, nejdražší přítelkyně, z dopisu, který jsme od Vás obdrželi, a který nás velmi překvapil. Nabídka pana inženýra M[ockera] je poctou pro naši rodinu, a nejsme proti tomu, mu dát naši dceru Kláru a ona je nakloněna [tomu], dát mu její ruku. Jelikož byla návštěva pana architekta a jeho bratra krátká, jsme též Vašeho náhledu, aby se ti mladí lidé lépe poznali a dovolíme se využít Vaší laskavé nabídky, a sice, jelikož v současné době nemáme vrchnostenské [hosty?], tak bychom mohli užít období do 26. tohoto měsíce, abychom Vás, nejuctivější přítelkyně, navštívili. Je nám však dobře známo, že úředník nedisponuje vždy časem, proto bych Vás poprosila, abyste nás co nejlaskavěji spravila o tom, ve který den by mohl přijet pan inženýr M[ocker], abychom v tenýž den dorazili do Prahy a Vás, nejdražší přítelkyně, navštívili. Těšíc se na brzké setkání, podepisuje se vedle ruky políbení mého muže a dcer. Vaše oddaná Julie Rathauská. Vraná, 14. ledna 1882. Poslední pošta Klobuky.*

Da der Besuch des Herrn Architekten M. und Seines Herrn Bruders kurz war, so sind [wir?]^b auch Ihrer Ansicht, dass sich die jungen Leute besser kennenlernen, und werden uns erlauben von Ihrer [gütigen?] Einladung Gebrauch zu machen, u[nd] z[war] nachdem wir gegenwärtig ohne Herrschaftlichen [Gäste?] sind, so könnten wir den Zeitpunkt bis zum 26. d[ieses] M[onats] benutzen, Sie verehrteste Freundin zu besuchen.

Es ist uns aber wohl bekannt, dass ein Beamte nicht immer über die Zeit verfügen kann, so bitte ich mich gefälligst zu benachrichtigen, welchen Tag Herr Ingenieur M[ocker] wird [abkommen?] können, damit wir zu derselben Zeit in Prag eintreffen und Sie schutzbeste Freundin besuchen. Auf ein recht baldiges Zusammentreffen mich freuend, [und?] mich Ihnen sehr empfehlend zeichen mich nebst Handkuss von meinem Mann und den Töchtern Ihr ergebene Julie Rathausky.

Vrana⁵⁹³ am 14 Januar 1882.

letzte Post Klobuk.

Tak jak první tuš velmi [chladně?] účinkoval jsem přesvědčen, že Tě tento přivede do pární lázně, a proto mi hned zděl, který den bys sem přijel, aby paní švagrová mohla to dále zdělit. Nejlépe kdybys volil 23. neb 24. a ihned mě odepsal. Panu řediteli⁵⁹⁴ řekni, že se jedná o rodinné záležitost^d, stran dcéry sestřiny atd atd atd.

Slečna Klára – starší dcera – mladší jmenuje se Růžena.^c

Nepotřebuje nic vědět – později at' sobě myslí Václave – Václave!

V neděli s paní švagrovou vše umluvím, snad může jít do německého divadla, některý den vzal bych lóži a vůbec co se dá dělat. Fotografie obdržím za týden, odesílám jednu. Spěchám, za hodinu mám očekávat hraběte Clamm Martinice⁵⁹⁵ na Hradčanech, musím

⁵⁹³ Vraný, okr. Kladno (GPS 50.3270844N, 14.0171408E).

⁵⁹⁴ Ředitelem schwarzenberské stavební správy byl nejvýznamnější schwarzenberský architekt Damasus Deworezky (25. 11. 1816 – 1. 6. 1891). V letech 1838 vstoupil do služeb Schwarzenbergů v Praze a krátce poté byl přeložen do jižních Čech. Zasloužil se o přestavbu zámku Hluboká u Českých Budějovic. V roce 1857 byl pověřen vedením všech stavebních prací na zámku Hluboká a v rodovém paláci ve Vídni. Věnoval se projektu treboňské rodové hrobky spolu s Friedrichem Schmidtem. (Schmidt byl v souvislosti s projektem osloven patrně již v roce 1860 a poté se k projektu vrátil v roce 1873.) V roce 1868 vystřídal Damasus Deworezky na postu stavebního ředitele Wilhelma Nevenhorsta a spolupracoval rovněž s architekty Beerem i již zmiňovaným Friedrichem Schmidtem. Deworezkého rukopis je patrný na četných stavbách jižních Čech 2. poloviny 19. století. Viz Vybíral (1999, s. 83-87).

⁵⁹⁵ V roce 1879 probíhaly úpravy v kapli Martinické v katedrále sv. Víta a v následujícím roce 1880 bylo v katedrále osazeno okno v kapli Martinické podle návrhu Sequensova a Mockerova. Viz Ročeník Jednoty, 1879, 1880, 1881. Viz rovněž Method, časopis, 1881, č. 9, str. 106; Viz též Chotěbor – Sommer – Příbyl (2007, s. 12–13), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <http://old.kultura.slansko.cz/upload/2008/09/gothard1.pdf>. Viz Method, 1881, č. 9, str. 106; viz Poche (1980, s. 337 a 341).

však ihned paní švagrové odpovědíte^e, přiložím ji jednu z Tvých fotografií.

Zítرا přednášku a nejsem dosud nic připraven etc.

Ostaň zdráv a na shledanou, srdečně Tě pozdravuje

Tvůj

Josef

Drahý Bratře!

Poněvadž bych nerad v noci jel, tedy přijedu v pondělí 23/1⁵⁹⁶ večir do Prahy ~~(jen~~
~~v nepředvídaném pádu [?])~~ v úterý večir) ~~Die toho~~ však mohou třeba ~~teprv~~ v úterý přijeti i
z Vraného^f, an ~~jízdní řád [?]~~ mohou v poledne v Praze býti, ~~arež že to dlouho~~ zdržel
bych se leda dva dny, což přijmi laskavě k vědomosti. Srdečně Tě pozdravuje i s
překvapením mým Tvůj bratr Adolf^g

a Inventář k fondu AK uloženého v APH z roku 2009 uvádí zřejmě nesprávně datum 16. 1. 1887.

b Případně též *wie*.

c Tato věta je v předloze napsána menším písmem než ostatní text na nejspodnějším okraji dopisního papíru zcela zaplněné třetí strany. Na straně následující, tedy čtvrté, navazuje text na předchozí větu.

d Kott (1878) uvádí na různých příkladech rovněž dnes již neužívanou variantu *záležitost/záležitostě*.

e Kott (1880, s. 302) uvádí varianty *odpověděti* a *odpověditi*.

f „i z Vraného“ nadepsáno nad slovem přijeti.

g Odpověď Adolfa Mockera (1841–1915) vyplňuje dolní čtvrtinu dopisního papíru na poslední 4. straně a je vyplněna mnoha šrkanci, z nichž některé jsou velmi nepřehledné a ztěžují přepis předlohy.

Viz APH, f. Jednota, Ročník Jednoty, 1879, 1880, 1881. Viz rovněž Method, 1881, č. 9, str. 106; Viz též Chotěbor – Sommer – Příbyl (2007, s. 12–13), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <http://old.kultura.slansko.cz/upload/2008/09/gothard1.pdf>. Viz Method, č. 9, str. 106. Josef Mocker byl v kontaktu s hrabětem Clam-Martincem (1826–1887) zřejmě v souvislosti s úpravami v Martinické kapli v chrámu sv. Víta v Praze (V roce 1880 bylo v katedrále sv. Víta osazeno na zkoušku okno v kapli Martinické.) a kvůli děkanskému kostelu sv. Gotharda ve Slaném, který přijel prohlédnout a podat dobrozdání kvůli opatření v důsledku promáčenosti kostela

⁵⁹⁶ 23. ledna.

27./ 1882, leden 29., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

*Dopis, papír, orig., signován, 3 strany (dvoulíst: 1, 2, 3, 0), česky,
rozměry: 14,5 cm x 22,7 cm.*

APH, f. AK, inv. č. 62.

v Praze 29/1 [18]82.

Milý bratře!

Přicházím právě od paní švagrové⁵⁹⁷, kterou jsem před 2. hodinou navštívil. Byla právě na odchodu a chtěla mne v bytu⁵⁹⁸ navštívit. Ráno jsem vstal o 9 hodin snídal Theé^a, které jsem sobě upravil, rohlík k tomu a chutnalo mi to zase poprvé výborně, po těch 4 nocí, kde jsem sotva oka zamhouřil. Litoval jsem Tebe, že jsi v noci jeti musel, neb jsi chudáku měl zde také dosti štrapác^b a se nevyspal. Víím, že si as dobře odpočineš, neb Ti pro další jednání bude síly zapotřebí. Takové ceremonie jsou pro staršího člověka (ačkoliv Ty to nejsi) vždycky jaksí nepříjemné, avšak se nedá upřít, že to korunování

⁵⁹⁷ Josef Mocker se především v době námluv bratra Adolfa zmiňuje o „švagrové“, která žila v Praze. Tuto osobu se prozatím nepodařilo blíže identifikovat. Jedinou příomou švagrovou byla Anna Mockerová (?-?), roz. Sochorová, která žila v Cítolibeč společně se svým manželem Václavem Mockerem (1844–1886), mladším bratrem architekta Josefa Mockera.

⁵⁹⁸ Josef Mocker obýval byt (od roku 1875) na adrese 331/I (dnešní roh ulic Betlémská a Smetanovo nábřeží nedaleko Karlova mostu). Viz NA, Národní archiv, Policejní ředitelství I, konskripce, karton 401, obraz 412 [cit. 27. 4. 2021], dostupné online: <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=3b46ebc608130ad5a1eb6645138d0ed546036afe8884fd04366e2aa884e7de95&action=image&record=17>.

celého života rodinného. Navštívili mne Barvitiuus⁵⁹⁹, Sequens⁶⁰⁰, Löhner⁶⁰¹ a jde mi již lépe, spaní mám dosud poměrně ještě málo, však se to lepší tak, že za několik dní bude vše v úplném pořádku.

Paní švagrová prý již sestře psala a sice po svátku an před tím neměla toho nejmenšího času. Byt byl zase jinak zařízen a zdá se, že ji vše uspokojilo. Neopomenul jsem vysloviti dík a ptáti se na výlohy – kteréžto poslední odmítla tím „vždyť to v přátelství.“ Václavovi jsem o tom dosud nepsal, an se to buď od sestry neb od Tebe již dozvěděl, bude arci velice překvapen.

Na žádost hraběte Clama Martinice⁶⁰² mám jet do Slaného⁶⁰³ prohlédnouti kostel⁶⁰⁴, an

⁵⁹⁹ Antonín Viktor Barvitiuus (14. 7. 1823 – 20. 7. 1901), architekt, předseda uměleckého odboru Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta (1883–1894) a konzervátor c. k. Ústřední komise pro výzkum a zachování památek ve Vídni. Předseda umělecké sekce Křesťanské akademie zvolený 23. 4. 1881, jehož náměstkem byl tentýž den zvolen Josef Mocker. Mockerův blízký kolega a přítel, prof. na pražské akademii a malíř František Sequens byl zvolen správcem paramentního ústavu. Viz *Biografický slovník* [cit. 13. 8. 2020], dostupné online: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BARVITIUS_Anton%C3%ADn_Viktor_14.7.1823-20.7.1901; viz též Barvitiuus, Anton Viktor. In: *Österreichisches biographisches Lexikon* [cit. 13. 8. 2020], dostupné online: <https://apis.acdh.oeaw.ac.at/person/92429>; viz *Klub přátel starého Smíchova*. Bratři Antonín Victor a Victor Barvitiuové. [cit. 14. 8. 2020], dostupné online: <http://www.starysmichov.cz/>; viz Wirth – Matějček, 1922, str. 34–35; viz též *Viz Method*, 1881, č. 4, str. 46, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:43593971-449b-11e7-ad33-5ef3fc9ae867?page=uuid:ba3c3510-44a5-11e7-a7ae-001018b5eb5c>.

⁶⁰⁰ František Sequens (21. 11. 1836 – 14. 6. 1886), plzeňský rodák, malíř a restaurátor. Svá studia započal na Akademii výtvarných umění v Praze, vzdělával se dále v Mnichově, Antverpách a v Římě. Od roku 1874 vyučoval na pražské akademii, od roku 1880 se stal profesorem pro figurální malbu. Od počátku 80. let s menšími přestávkami zastával do roku 1893 funkci rektora AVU. Zaměřoval se na sakrální tematiku. Je autorem fresek v arcibiskupské kapli v katedrále sv. Víta v Praze, autor předloh početných vitráží např. v katedrále sv. Víta, v kostele sv. Václava v Praze na Smíchově, v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně, ve votivním kostele ve Vídni a na mnoha dalších místech. Častá byla jeho spolupráce s arch. Mockerem (rovněž v rámci Křesťanské akademie), s nímž jej pojilo celoživotní přátelství. Viz *Österreichisches Biographisches Lexikon* [cit. 20. 2. 2021], dostupné online: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Sequens_Franz_1836_1896.xml. Mockerův dlouholetý blízký kolega a přítel, prof. na pražské akademii a malíř František Sequens byl zvolen správcem paramentního ústavu.

⁶⁰¹ Ferdinand Lehner (1837–1814), Mockerem často psán též Löhner nebo Lohner, redaktor časopisu Křesťanské akademie Method, který se věnoval výtvarnému umění a architektuře. Podrobněji viz například *Ústav pro dějiny umění Filozofické fakulty UK*: <https://udu.ff.cuni.cz/cs/ustav/historie-ustavu/osobnosti/ferdinand-josef-lehner/>, [cit. 17. 12. 2021].

⁶⁰² V roce 1882 byl Josef Mocker požádán o dobrozdání na kostel sv. Gotharda ve Slaném, který byl silně poškozen v důsledku promáčení. Tento děkanský kostel spadal pod patronát Jindřicha Jaroslava Clam-Martinice (1826–1887) a od roku 1874 tu patrně probíhaly práce pod dohledem Mockerova kolegy arch. Achille Wolfa (1834–1891), (Poche (1980, s. 337) však uvádí arch. R. Štecha), který se podílel také na obnově kostela sv. Václava. V roce 1879 probíhaly rovněž úpravy v kapli Martinické v katedrále sv. Víta a v následujícím roce 1880 bylo v katedrále osazeno okno v kapli Martinické podle návrhu Sequensova a Mockerova. Nejspíš tak došlo ke kontaktu setkáním architekta a donátora, který vyústil rovněž v žádost o dobrozdání na kostel ve Slaném. Viz APH, f. Jednot, Ročeník Jednoty, 1879, 1880, 1881. Viz rovněž *Method*, 1881, č. 9, str. 106; Viz též Chotěbor – Sommer – Příbyl (2007, s. 12–13), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <http://old.kultura.slansko.cz/upload/2008/09/gothard1.pdf>. Viz *Method*, 1881, č. 9, str. 106; viz Poche (1980, s. 337 a 341); viz též edice č. 26.

⁶⁰³ Slaný, okr. Kladno (GPS 50.2304578N, 14.0869344E).

⁶⁰⁴ Děkanský kostel sv. Gotharda ve Slaném.

se jižní přístavek sází⁶⁰⁵, a podat dobrozdání. Pakli mi dáš vědět včas, kdy do Prahy přijedeš, tedy as o 2 dny napřed, jel byl s Tebou do Slaného⁶⁰⁶, a odtud do Třebíze⁶⁰⁷, neb mám sobě od ředitele vyžádati příležitost.⁶⁰⁸ Aspoň se po cestě trochu pobavíme a pohovoříme. Jest to osobní žádost, kterou odmítnouti nemohu, ačkoliv jiného ohledu bych to rád učinil, neb obnovu totiž dohled měl Achille Wolf.⁶⁰⁹

Doufám, že jsi zdravý přijel zpět, a práce tak zařídíš, abys mohl se několika dní ve Vraném zdržet a vše obšírně promluvíti a ustavnoviti.

Tedy buď zdravý, srdečně Tě pozdravuje a na shledanou.

Tvůj umpřímný bratr

Josef

a Kott (1878, s. 154) uvádí českou variantu *čaj* nebo německou variantu *der Thee*.

b Rank (1862, s. 325) uvádí varianty *strapace* a *štrapáce* vycházející z itaštiny a ve významu obtíže, namáhání.

⁶⁰⁵ O této fázi stavebních úprav kostela v době, kdy jej navštívil Josef Mocker viz též Chotěbor – Sommer – Příbyl (2007, s. 12–13), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <http://old.kultura.slansko.cz/upload/2008/09/gothard1.pdf>.

⁶⁰⁶ Obec Slaný ležela na železniční trati Pražsko-Duchcovské dráhy. Další železniční stanice v Klobukách, která se rovněž nacházela na této železniční trati, mohla být výchozí jak pro obec Vraný, tak také pro Třebíz. Pro obec Cítoliby se staly jako výchozí železniční stanice v Chlumčanech a v Lounech na téže trati.

⁶⁰⁷ V Třebízi žila rodina Mockerovy sestry Karolíny (1839–?).

⁶⁰⁸ Pravděpodobně povoz nebo kočár tažený koňmi.

⁶⁰⁹ Architekt Achille Wolf (1834–1891) prováděl od roku 1874 dohled na kostel sv. Gotharda ve Slaném, spadající pod patronát hraběte Jaroslava Jindřicha Clam-Martince. Viz též edice č. 26.

28./ [1882?]⁶¹⁰, Praha,

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, orig., papír, signovaný, 3 strany (dvoulist: 1, 2, 3, 0), česky,

rozměr: 14,4 cm x 22,7 cm.

APH, f. AK, [inv. č. 211?].

Milý bratře!

Tvé psaní mne velice potěšilo a chtěl jsem ihned odepsat, avšak byl jsem p. biskupem⁶¹¹ vyzván jeti do Vraného⁶¹² a Palče⁶¹³, chtěl jet sebou i s revidentem.^a Umluvili jsme to tak, že tam pojedeme společně ve středu, oni oba do Klobuk⁶¹⁴ kde byla schůze v cukrovaru⁶¹⁵ a do Vraného⁶¹⁶, já do Slaného⁶¹⁷, přes noc do Třebíze⁶¹⁸, a ráno by mi poslali příležitost bych jel do Vraného⁶¹⁹. Chtěl jsem Ti to zdělit, bylo však již pozdě a p. biskup se sám [nabídl?] tedy — mysle tedy, že Ti podám pak zprávu.

Ve středu přijedu na nádraží, byl tam pouze revident, jeli tedy společně, p. biskup bál se špatného počasí a ostal zde. V Slaném⁶²⁰ jsem vše prohlédl více však času zaujal oběd. Pan děkan⁶²¹ a ředitel veselí lidé. Večer v Třebízi hovořili do půlnoci, ráno o ½ 8 dále.

⁶¹⁰ Nedatováno, avšak dle dopisu z 16. 1. 188[2?] jde pravděpodobně o rok 1882.

⁶¹¹ V letech 1871–1883 byl světícím biskupem pražské arcidiecéze kněz Karel Průcha (1818–1883). Viz Wikipedia, Seznam pražských biskupů a arcibiskupů, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_pra%C5%B5esk%C3%BDch_biskup%C5%AF_a_arcibiskup%C5%AF

⁶¹² Vraný (GPS 50.3270844N, 14.0171408E) byl hlavním sídlem panství resp. velkostatku vranského, jehož majitelem byla Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze. Nachází se nedaleko Třebíze a Klobuk ve středočeském kraji.

⁶¹³ Páleč (GPS 50.3119239N, 14.0495750E) byl součástí panství resp. velkostatku vranského, jehož majitelem byla Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze. Nachází se poblíž Třebíze ve středočeském kraji. Nachází se v blízkosti obcí Vraný a Klobuky. [https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Narozen%C3%AD_Panny_Marie_\(P%C3%A1le%C4%8D\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Narozen%C3%AD_Panny_Marie_(P%C3%A1le%C4%8D))

⁶¹⁴ Klobuky (GPS 50.2940083N, 13.9874825E) byly součástí okresu Slaný. Zde se nacházela železniční stanice na trase do/z Prahy, výchozí pro Třebíz.

⁶¹⁵ Ředitelem cukrovaru v Klobukách byl k roku 1876 Bedřich Hora (?–?). Viz SOA Praha, matrika oddaných, Klobuky, 29. 8. 1876.

⁶¹⁶ Akciový cukrovar v Klobukách byl vysvěcen v roce 1872.

⁶¹⁷ Slaný (GPS 50.2304578N, 14.0869344E) leží nedaleko Třebíze.

⁶¹⁸ Třebíz (GPS 50.2696158N, 13.9907906E) byl součástí panství resp. velkostatku vranského, jehož majitelem byla Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze. Nachází se nedaleko Klobuk a Slaného ve středočeském kraji.

⁶¹⁹ Ve Vraném (GPS 50.3270844N, 14.0171408E) žila Klára Rathauská (?–?) se svými rodiči a sestrou Růženkou (?–?) a stala se manželkou Adolfa Mockera (1841–1915).

⁶²⁰ Slaný (GPS 50.2304578N, 14.0869344E) Viz edice 26 a 27 v souvislosti se Slaným a Jindřichem Jaroslavem Clam-Martincem.

⁶²¹ Děkanem ve Slaném byl v letech 1871–1903 kněz Josef Kandler (1836–1903). Zasloužil se o záchranu četných památek na Slánsku. Až do roku 1890 vedl slánskou farní kroniku. Zasloužil se o obnovu děkanského kostela sv. Gotharda i filiálních kostelů sv. Václava v Ovčárech a sv. Jakuba Většího v Lidicích

Ve Vraném mě vlídně přijali, avšak tázali se otec⁶²², matka⁶²³ a hlavně dcera⁶²⁴, žes jim slíbil ve 14 ti^b dnes návštěvu, že nepíšeš, a otec mi poradil, že děvče sobě to nemůže vysvětliti, proč pomlčíš, a že by bylo očekávalo aspoň psaníčko. Já se namáhal to omlouvat, jak to možné bylo, aby se nehoršila, že mnohdy poměry tomu nedovolí, že snad čekáš na moji odpověď, a že snad já sám vinen, žes mi psal, že hodláš přijeti švagrem⁶²⁵, práce mnoho, že jsem se včera dozvěděl, že švagr přijede v sobotu do Třebíze atd. Že Ti však psáti budu. Děvče prý plakalo.

S revidentem a stavitelem prohlédli jsme sobě krov, a jeli před poledním do Palče, notně promrzli a přijeli as ½ 2 zpět. Poobědvali zase krov prohlédli a jeli do Klobuk na nádraží.

Právě přijel a píši ihned, abych Ti to zdělil, a prosit Tě, bys odeslal velmi zdvořilé psaní, aby se utišili. Piš zdali Ti možno ihned slečně a udej příčinu a aby to [nevídala?] za zlé. Zkrátka na dobrý způsob. Měl jsem se zdržet, však aby revident nic netušil, jel jsem sebou. Nechají se ti poroučet. Snad můžeš zároveň podotknouti, kdy as by ti možno bylo tam jet, že prý by Ti pan ředitel⁶²⁶ poslal příležitost na nádraží, abys mu psal neb telegrafoval atd.

Zkrátka něco učiň.

Píši na knap^c a šlo raním vlakem psaní, abys měl příležitost dříve to vyřídit. Zdělím pak více ačkoliv to skoro vše a hlavní.

V Třebízi vše zdrávo, a Josefa⁶²⁷ prý tam v sobotu čekají.

Možná, že snad budeš i na cestě.

Srdečně Tě pozdravuje Tvůj upřímný bratr Josef

a Rank (1862, s. 297) uvádí význam slova *revident* (z lat.) jako *přehledač* resp. *přehledač počtů*, tedy pravděpodobně jakýsi účetní kontrolor. Srov. též Rank (1864, s. 184, heslo Buch-), uvádí spojení *Rechnungsrevident* jako poučební, poučovník. Srov. též Kačírek – Mašek: (1870, s. 50).

u Slaného. Opravy na kostele sv. Gotharda začaly v roce 1874 pravděpodobně pod vedením Mockerova kolegy Achille Wolfa (1834–1891), který působil ve Smečně jako architekt u hraběte Jindřicha Jaroslava z Clam-Martinic (1826–1887). Osloven na počátku 80. let rovněž Josef Mocker, pravděpodobně v době, kdy byly na kostele opravovány opěrné pilíře na jižní části kostela a trhliny v důsledku podmáčení kostela. Viz Střeďočekská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: https://ipac.svkkk.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0108677-Kandler-Josef-18361903/; viz též Chotěbor – Sommer – Příbyl (2007, s. 12–13), [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: <http://old.kultura.slansko.cz/upload/2008/09/gothard1.pdf>.

⁶²² František Rathauský (?–?). Ředitel velkkostatku ve Vraném, patřící Metropolitní kapitule u sv. Víta v Praze. Viz SOA Praha, matrika oddaných, Klobuky, 29.8. 1876 (záznam Bedřich Hora). Srov. též SOKA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

⁶²³ Julie Rathauská (?–?).

⁶²⁴ Klára Rathauská (?–?), starší dcera Julie Rathauské (?–?).

⁶²⁵ Pravděpodobně Josef Cířka (?–?) z Třebíze, schwarzenberský lesmistr v jižních Čechách.

⁶²⁶ Otec Kláry Rathauské.

⁶²⁷ Pravděpodobně Josef Cířka (?–?) z Třebíze, schwarzenberský lesmistr v jižních Čechách.

b zřejmě vy významu 14:00 hod.

c Rank (1864, s. 501) z německého knapp (tj. těsný).

29./ 188[2?]⁶²⁸ duben 4., [Praha?],

Josef Mocker bratrovi [Václavovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 2 strany (dvoulist: 1, 2, 0, 0), česky,

rozměry: 14,5 cm x 22,7 cm.

APH, f. AK, inv. č. 57.

Milý bratře!

Děkuji za přání k svátku vím, že to upřímné, peníze za cihly dal jsem do spořitelny.

Gregor⁶²⁹ obdržel stavbu smíchovského kostela.

Pakli by tě výstava Spolku architektů^a a inženýrů⁶³⁰ zajímala, jest tam několik pěkných věcí, tedy přijed' sem a kdyby to bylo na den neb dva dny. Odbývá se v české technice od 9 hodin ráno až do 9 hodin večer, od ½ 8 do 9 elektrickým světlem od Křížka⁶³¹ osvětlené.

⁶²⁸ Datum uvedené v dopise se na první pohled jeví jako 4. 4. 1881. Na základě analýzy obsahu textu se však musí jednat o rok 1882.

⁶²⁹ Stavba smíchovského kostela (1882–1885) byla svěřena stavitelům Čeňkovi (Vincenci) Gregorovi (17. 8. 1847 – 5. 11. 1917) a Karlu Starkovi (1843–1899) (firma Gregor & Stark), kteří ji provedli podle plánů Antonína Viktora Barvitia (1823–1901). Viz Biografický slovník Českých zemí: Gregor Čeněk, [cit. 17. 12. 2021], dostupné online: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/GREGOR_%C4%8Cen%C4%9Bk_17.8.1847-5.11.1917.

⁶³⁰ Výstava Spolku architektů a inženýrů (dále jen SIA) se konala každoročně v prostorách vysoké školy technické v Praze. Na výstavě SIA, konanou v roce 1882, představil Josef Mocker kromě mozaik z Chrámu sv. Víta také návrhy na oltář pro děkanský kostel v Písku, na kterém se podíleli F. Sequens (malíř), A. Sandtner (truhlářské práce), J. Enzio (řezbářské práce) a J. Haffa (pozlačovačské práce). Vystaveno bylo rovněž 6 listů s návrhy na obnovu kostela sv. Bartoloměje v Plzni. Plzeňskému kostelu sv. Bartoloměje věnovala prostor také výstava SIA konaná o rok dříve (1881), k nimž se váže následující zmínka ve spolkovém časopisu: „...nepotřebujeme podotýkati, že vystavené plány byly jako vždy střediskem celé výstavy“. Zprávy SIA, 1881, č. 2. s. 117. Viz též Zprávy SIA, 1882, č. 2, str. 126, [cit. 20. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:e2f0059a-730d-4151-9b05-c8fd3cb2f224?page=uuid:a64b7db0-1365-11e8-8485-5ef3fc9ae867>.

⁶³¹ Zcela jistě je míněn František Křížík (1847–1941), který studoval na pražské technice v letech 1867–1869. Jeho zájem o společenské dění jej jako člena přivedl i do Spolku architektů a inženýrů. Mezinárodní úznání získal již za svého života v oblasti elektrotechnického průmyslu, který zaznamenal významný rozmach v 2. polovině 19. století. Je vynálezcem známé světelné fontány, kterou postavil pro Jubilejní výstavu v Praze v roce 1891. Je rovněž zajímavostí, že se staral o osvětlení Národního divadla celých třicet let. O elektrickém osvětlení na výstavě SIA podává krásnou zprávu také spolkový časopis: „Veliké zajímavosti dostalo se výstavě tím, že větší část místností výstavních a schodiště elektricky osvětleny byly přičiněním člena spolku pana inženýra Křížíka, který za tmy svítil lampami vlastními i lampami Edisonovými. Světlo toto až potud málo komu – i mezi odborníky – bylo z vlastního názoru známo a poskytla výstava letošní příležitosti o síle i jakosti světla elektrického a to jak obloukového taktéž i inkandescenčního vlastní posudek sobě utvořiti. I byla návštěva výstavy z této příčiny jakož i pro bohatost a po větším díle i pro výtečnost předmětů vystavených tak hojná, že nížádná po tu dobu spolkem uspořádaná výstava tolik návštěvovatelů vykázati nemůže.“ Viz Zprávy SIA, 1882, č. 2, str. 126, [cit. 20. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:e2f0059a-730d-4151-9b05-c8fd3cb2f224?page=uuid:a64b7db0-1365-11e8-8485-5ef3fc9ae867>; Viz ČVUT, Fakulta elektrotechnická [cit. 8. 12. 2021], dostupné online: <https://fel.cvut.cz/cz/vz/media/0806.html>.

Mohl bys třeba ve čtvrtek přijet ranním vlakem do Prahy a vpádu [nutnosti?] v pátek ráno zase jet zpět. Jsi v poledne doma. Píši jen na spěch.

Okolo 16. neb 17. příjedu do Slavětína postaví se oltář⁶³², a jest něco k dokončení.

Hodlám však také jet do Vídně koncem tohoto měsíce a musím sobě čas rozdělit.

Prozatím s Bohem a na shledanou.

Svatouš⁶³³ a Pepa⁶³⁴ hezky psali, přivezu jim za to tušky.

Pozdravuj pani švagrovou rodinu atd.

Tvůj Josef

18 ⁴/₄ 8[1?]b.

a Správný název zní Spolek architektů a inženýrů.

b Na konci dopisu Mocker uvádí rok 1881. Dle obsahové analýzy se však musí jednat o rok 1882. Zřejmě se tak jedná o písářskou chybu.

⁶³² Josef Mocker provedl kromě plánů na obnovu kostela sv. Jakuba ve Slavětíně také návrh na restaurování tamního hlavního oltáře z roku 1531 a tento byl otištěn v příloze časopise Zprávy SIA, 1881, č. 2, [cit. 8. 12. 2021], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:a9f0e7ba-ac8e-454b-b774-e1da4a872bf9?page=uuid:68e0ef00-1360-11e8-8cd8-5ef3fc9bb22f>. Vyobrazení oltáře viz též Poche (1980, s. 346). Ke kostelu sv. Jakuba ve Slavětíně viz Poche (1980, s. 345–348).

⁶³³ Svatopluk Mocker (1872–1934?), synovec arch. Josefa Mockera.

⁶³⁴ Josef Mocker (1. 8. 1874 – 25. 3. 1843), synovec arch. Josefa Mockera. Viz SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6.

30./ 1882, červen 16., Praha,

Josef Mocker bratrovi [Adolfovi]

Dopis, papír, orig., signovaný, 4 strany (dvoulist: 1, 2, 3, 4), česky,

rozměry: 11,5 cm x 17,8 cm.

APH, f. AK, inv. č. 64.

v Praze 16/6 [18]82.

Drahý bratře!

Příští den mě podává příležitost, bych Tobě drahý bratře k jmeninám mé vřelé přání vyslovil: „Vyplň Bůh Ti vše Tvá přání a žehnej štěstím kroky Tvé!“ Jest to přání jednoduché, avšak upřímné a vněmž vůbec vše obsaženo, co k Tvému blahu sloužiti má.

Těšila mne velice zpráva, že je jak Tobě, tak i paní švagrové⁶³⁵ dobře daří, a že se jí Hluboká⁶³⁶ líbí.

Jest jarní jak letní doba tak příjemná, vše kvete a roste, tak že tomu ani jinak býti nemůže.

Zajisté jsi sobě drobátko oddechl po tak častých cestách, a měl mnoho co urovnat po návratu; zpozoroval jsem to z Tvého mlčení neb jsem již myslel, že jsi na mě vůbec zcela zapoměl.

Po svatbě⁶³⁷ šlo vše zase obyčejným kolejem a použil pouze svatodušní svátky, bych prohlédl v Třebízi⁶³⁸ hospodářství. Zadní stodola se opravuje, a též jsem navrhl přední část totiž štít kolny.

Vše zdrávo, parno bylo veliké, Lidunka⁶³⁹ mě doprovodila na nádraží, ač se blížila bouře, která pak druhého dne tak strašně řádití měla.

Též v Citolibeč⁶⁴⁰ nebylo lépe, v cihelně zboží v peci, jak pod kolnamy skoro úplně

⁶³⁵ Klára Mockerová (?-?), roz. Rathauský.

⁶³⁶ Adolf Mocker (1841–1915) začal žít s manželkou Klárou v Hluboké-Zámostí (GPS 49.0524586N, 14.4486181E). Na Hlubokou byl Adolf Mocker povolán knížetem Johannem Adolfem II. ze Schwarzenbergu v květnu 1881. Viz SOA Třeboň – ČK, f. VSS ČB (1755) 1792–1950, sg. 1 n/2, inv. č. 550. Viz též SOA Praha, sbírka matrik.

⁶³⁷ Adolf a Klára se vzali 13. května 1882 ve Vraném (GPS 50.3270844N, 14.0171408E). Viz SOA Praha, sbírka matrik, matřička oddaných (Vraný).

⁶³⁸ Rodina architektovy sestry Karolíny (1839–?) žila v Třebízi č. p. 1.

⁶³⁹ Ludmila Cífková (12. 9. 1861–6. 7. 1850), neteř architekta Josefa Mockera.

⁶⁴⁰ Rodný statek v Citolibeč převzal nejmladší přeživší bratr Václav Mocker (1844–1886) se svou manželkou. Bratři Adolf (1841–1915) a Josef (1835–1899) vlastnili rovněž část rodinného majetku včetně společné cihelny, kterou provozoval Václav Mocker se svou ženou Annou (?-?).

poškozeno.

Bude Ti to však vše známo, též že rodina Václava se o jednoho člena zase rozmnožila.

Jak byl hoch pokřtěn⁶⁴¹ však nevím.

Od 1. do 7. června meškal jsem ve Vídni⁶⁴², navštívil výstavu atd. čas rychle uplynul.

V neděli jedu zase do Kolína⁶⁴³, v pondělí do Hory Kutné⁶⁴⁴, v úterý do Časlavi⁶⁴⁵ a zpět, později do Plzně.⁶⁴⁶

Od 1. bydlím v Podhoří tj. mám u p. [Wanderera?] v prvním patře pokoj, můj nábytek atd. Bylo však dosud tak chladno, že jsem pouze dvakrát přenocoval. Doufám že konečně přijde teplejší počasí.

Tedy užijvej Tvůj svátek s drahou chotí spokojeně a vesele, jest to první, který slavíš ve svém vlastním rodinném kruhu.

Srdečně Tě a paní švagrovou pozdravuje

Tvůj upřímný bratr

Josef

⁶⁴¹ Adolf Alois Mocker, nar. 31. 5. 1882. Viz SOA Litoměřice, sbírka matrik. Srov. SOkA Louny, Kroniky, sg. 254/J XIX 6 (zde uvedeno datum narození 28. 5. 1882).

⁶⁴² Ve Vídni se v této době konala *První mezinárodní výstava umění ve vídeňském domě umění, probíhající od 1. 4. do 30. září 1882* (Erste Internationale Kunst-Ausstellung im Künstlerhaus, Wien 1882). Viz Österreichische Nationalbibliothek Wien [cit. 25. 12. 2021], dostupné online: <https://digital.onb.ac.at/rep/osd/?10DDEDAF>] O výstavě informují například periodika Wiener Blatt, Wiener Zeitung, Wiener Abendpost a další.

⁶⁴³ Kolín, okr. Kolín (GSP 50.0281361N, 15.2005678E). V letech 1881–1884 byl opravován kostel sv. Bartoloměje v Kolíně podle plánů Josefa Mockera a znovu důkladně renovován arch. Láblerem (1855–1930) opět dle Mockerových plánů v letech 1904–1910. S architektem Láblerem se Josef Mocker setkal také v Kutné Hoře, s nímž působil na projektu obnovy chrámu sv. Barbory v letech 1884–1893. Tak jako i při jiných zakázkách se Josef Mocker rovněž v Kutné Hoře setkal při práci i se svými kolegy Františkem Sequensem (1836–1896) a Petrem Maixnerem (1831–1884), kteří tu restaurovali chrámové nástěnné malby. Viz Poche (1978, s. 85, 190).

⁶⁴⁴ Kutná Hora (GPS 49.9483886N, 15.2681647E). Viz též předchozí pozn.

⁶⁴⁵ Čáslav, okr. Kutná Hora (GPS 49.9109914N, 15.3897183E). Pro děkanský kostel sv. Petra a Pavla v Časlavi navrhl Josef Mocker oltáře společně s J. Zachem. Viz Poche (1977, s. 173).

⁶⁴⁶ viz edice č. 23 (dopis Josefa Mockera bratrovi Adolfovi z 23. 5. 1881).

6. Seznam zkratk

6.1 Seznam zkratk užitých v edici

AK – Dr. Adolfina Knechtlová (1914–1968). Osobní pozůstalost.

APH – Archiv Pražského hradu

atd. – a tak dále

Dr. – doktor

etc. – et cetera

f – florin (tj. zlatý)

f. – fond

h. – hodina

hr. – hrabě

Ing. – inženýr

inv. č. – inventární číslo

k, kr – krejcar

m. – minuta

orig. – originál

p. – pan, paní

sv. – svatý

t. j. – tj. (to jest)

t. m. – tohoto měsíce

zl – zlatý

6.2. Seznam zkratk obecných

angl. – anglicky

APH – Archiv Pražského hradu

AK – Dr. Adolfina Knechtlová (1914–1968). Osobní pozůstalost (fond)

c. k. – císařsko-královský

č. – číslo

čes. – česky

ČVUT – České vysoké učení technické

kart. – karton

K. k. – kaiserlich-königlich (viz c. k.)

KPR – Kancelář prezidenta republiky (fond)

NA – Národní archiv

něm. – německy

fr. – francouzsky

it. – italsky

roč. – ročník

srov. – srovnej

s. – strana

sg. – signatura

SOA – Státní oblastní archiv

SOkA – Státní okresní archiv

VSS ČB – Vrchní stavební správa České Budějovice (viz Schwarzenberská ústřední správa České Budějovice (fond))

zast. – zastarale

7. Rejstřík osobní

Ambroz, August Wilhelm (17. 11. 1816 – 28. 6. 1876).....	79
Baňka, ? (?-?)	122
Barvitijs, Antonín Viktor (14. 7. 1823 – 20. 7. 1901).....	78, 81, 134
Bergmann, Hermann (20. 10. 1816 – 26. 5. 1886)	78, 107
Budil, ? (?-?).....	110, 111, 114, 115, 118, 119
Cífk ml., Vincenc (29. ledna 1867– 2. září 1916).....	122
Cífk, Josef (?-?)	96
Cífk, Martin (?-?)	96
Cífková roz. Mockerová, Karolína, viz též Mockerová (10. 10. 1839-?).....	85, 96
Cífková, Ludmila (12. 9. 1861–6. 7. 1850)	124, 141
Clam-Martinič, Jindřich Jaroslav (1826–1887).....	131, 134
Čejka, Josef (?-?).....	86, 90, 101
David, František (1853–1923)	84, 88
Drastík (Draždík), Josef (?-?).....	109
Drtinová, ? (?-?)	98
Durchanek, Maria (?-?)	115
Durchanek, Peter (?-?)	115
Förstel, Heinrich (1828–1883).....	107
Gregor, Čeněk (Vincenc) (17. 8. 1847 – 5. 11. 1917)	121, 139
Hilbert, Petr Pavel (1. 1. 1834 – 25. 2. 1906).....	104, 105, 111, 114, 118
Hýra, František (?-?)	87, 112
Hýrová, Karolína (?-?)	88
Jakš, Antonín (Jaksch, Anton) (1825-?).....	103, 104, 105
Jobst, Karl (1835–1907)	124
Kaplan, ? (?-?).....	84, 94, 95, 96, 101
Karlach, Mikuláš (1831–1911).....	115
Kranner, Josef Ondřej (13. 6. 1801 – 19. 10. 1871)	78
Kreil (Krail), Antonín	103, 105, 124
Krys, ? (?-?).....	100
Křížík, František (1847–1941).....	139
Laušer (Lauscher), ? (?-?)	107, 110, 111, 116, 118, 122

Lehner, Ferdinand (1837–1914)	108, 134
Meixner, Petr (13. 3. 1831 – 22. 10. 1884).....	128
Milde, Josef (26. 11. 1839 – 7. 12. 1900).....	112
Mocker, Adolf (30. 8. 1841–11. 6. 1915).....	93, 96, 99, 113, 118, 131, 132
Mocker, František (10. 8. 1830 – 18. 3. 1873)	76, 82, 83
Mocker, Josef (arch.) (1835–1899).....	82, 131
Mocker, Josef (dědeček arch.) (?–?).....	115
Mocker, Josef (synovec arch.) (1. 8. 1874–25. 3. 1943)	102, 140
Mocker, Maria (1777? – 29. 9. 1865).....	115
Mocker, Svatopluk (2. 8. 1872–1934?)	97, 102, 140
Mocker, Václav (bratr arch.) (12. 10. 1844 – 2. 3. 1886)	82, 83, 86, 87, 91, 93, 95, 100, 102,104, 107,124, 134, 142
Mockerová roz. Cífková (Ciwka), Kateřina (8. 5. 1809 – 2. 9. 1873)....	76, 85, 86, 87, 91
Mockerová roz. Rathausky, Klára (viz též Rathausky) (3. 11. 1857 – 25. 10. 1918)...	142
Mockerová roz. Sochorová, Anna (?–?)	87, 94, 97, 99, 102, 104, 107, 119
Mockerová, Karolína (viz též Cífková) (10. 10. 1839–?).....	134
Neuberg, ? (?–?).....	122
Pech, František (? – 23. 10. 1905)	128
Rathausky, Julie (?–?).....	131
Rathausky, Klára (viz též Mockerová Klára) (3. 11. 1857 – 25. 10. 1918).....	130, 131
Rathausky, Růžena (?–?)	131
Sequens, František (1836–1896).....	103, 104, 105, 116, 134
Schmidt, Friedrich (1825–1891).....	80, 107
Schönborn, Friedrich (1841–1907).....	79, 81
Schulz, Josef (11. 4. 1840 – 15. 7. 1917).....	78, 79, 81, 101
Šeiner (Scheiner), ? (?–?).....	90
Trenkwald, Josef Matyáš (13. 3. 1824 – 28. 7. 1897)	79
Waltena, Josef (?–?).....	115
Wolf, Achille (1834–1891).....	93, 135
Zítek, Josef (4. 4. 1832 – 2. 8. 1909)	79

8. Rejstřík místní

Bolzano (něm. Botzen), GPS 46.4981125N, 11.3547800E	116
Canal Grande, GPS 45.4356942N, 12.3298422E.....	116
Cítoliby, GPS 50.3327289N, 13.8121356E.....	88, 100, 103, 105, 121, 124, 141
Čáslav, GPS 49.9109914N, 15.3897183E.....	142
České Budějovice, GPS 48.9744689N, 14.4743419E.....	126, 129
Dráždany (Dresden), GPS 51.0764194N, 13.7383917E.....	119
Frankfurt nad Mohanem (Frankfurt am Rhein), GPS 50.1106444N, 8.6820917E	119
Hluboká nad Vltavou, GPS 49.0510469N, 14.4317861E	126, 127, 141
Hradčany, GPS 50.0902047N, 14.3996436E	82, 83, 96, 131
Chlumčany, GPS 50.3349369N, 13.8432167E	88, 98, 100, 103, 105
Innsbruck, GPS 47.2654294N, 11.3927686E.....	116
Itálie, GPS 41.9911039N, 13.8472956E.....	116
Jáchymov, GPS 50.3584622N, 12.9346500E.....	90
Karbitz (Chabařovice), GPS 50.6731814N, 13.9418419E.....	128
Klobuky, GPS 50.2940083N, 13.9874825E.....	109, 131, 136, 137
Kolín, GPS 50.0281361N, 15.2005678E.....	142
Křivoklát, GPS 50.0378500N, 13.8703644E	127
Kufstein, GPS 47.5829958N, 12.1692133E	116
Kutná Hora, GPS 49.9483886N, 15.2681647E	128, 142
Lipsko (Leipzig), GPS 51.3406319N, 12.3747328E.....	119
Lombardie (Lombardsko), GPS 45.4641942N, 9.1896344E	116
Louny, GPS 50.3569886N, 13.7966747E	82, 83, 87, 88, 89, 95, 98, 104, 105, 115
Mantua (Mantova), GPS 45.1566683N, 10.7917192E.....	116
Mety (Metz), GPS 49.1196964N, 6.1763553E	119
Milano (Milán), GPS 45.4641942N, 9.1896344E.....	116, 117
Mnichov (München), GPS 48.1371078N, 11.5753822E.....	116
Nezamyslice, GPS 49.2623986N, 13.6749244E	126
Páleč, GPS 50.3119239N, 14.0495750E	136, 137
Paříž, GPS 48.8566969N, 2.3514617E.....	119
Passo del Brennero (Brenner), GPS 47.0073992N, 11.5066994E	116
Peruc, GPS 50.3425044N, 13.9598581E.....	76, 99, 103, 105

Písek, GPS 49.3087953N, 14.1475028E	128, 129
Plzeň, GPS 49.7477831N, 13.3783489E.....	123, 124
Podmokly, GPS 50.7747256N, 14.1982581E	86, 89, 90, 94, 101
Praha, GPS 50.0835494N, 14.4341414E... 80, 83, 87, 96, 99, 100, 101, 105, 110, 114, 116, 119, 125, 126, 131, 132, 135, 140	
Praha (Podhoří), GPS 50.0835494N, 14.4341414E	142
Regensburg (Řezno), GPS 49.0195333N, 12.0974869E.....	116
Remeš (Reims), GPS 49.2577886N, 4.0319258E	119
Slaný, GPS 49.2577886N, 4.0319258E.....	101, 134, 135, 136
Slavětín, GPS 50.3506078N, 13.9077072E.....	76, 99, 105, 124, 128, 129, 140
Teplice, GPS 50.6403975N, 13.8245072E.....	86, 128
Trento (něm. Trient, čes. Trident), GPS 46.0664228N, 11.1257600E.....	116
Trieste (Terst), GPS 45.6496483N, 13.7772781E.....	116
Třebíz, GPS 50.2696158N, 13.9907906E..... 95, 96, 101, 109, 110, 112, 119, 135, 136, 137, 141	
Třeboň, GPS 49.0036378N, 14.7706494E	84
Venezia (Benátky), GPS 45.4371908N, 12.3345897E.....	116
Verona, GPS 45.4384958N, 10.9924122E	116
Vídeň, GPS 48.2083536N, 16.3725042E	87, 96, 116, 126, 127, 140, 142
Vraný, GPS 50.3270844N, 14.0171408E.....	131, 132, 135, 136, 137

9. Závěr

Předložená korespondence se zaměřila na Josefa Mockera ve vztahu k okolí, z kterého vycházel a které jej obklopovalo. Jelikož byl dán velký prostor poznání rodinných vazeb, mohl být Josef Mocker poznán jako člen rozvětvené čínorodé rodiny Mockerů, která se dočkala svých úspěchů, ale nebyla ušetřena ani pádů a jiným osudovým těžkostem. Jestliže jsme si představovali architekta Mockera jako člověka, který díky prestižnímu místu dómského architekta bude obklopen spíše vrchností a dobře postavenými osobami, možná nás překvapí, jak úzce byl svázán se svým rodným krajem a životem rolníka či sedláka. Jeho morální zásady a charakter byl utvářen především tímto prostředím. Ani jako dómský architekt nepřestal vnímat své kořeny a byl velmi znalý, čeho je zapotřebí rovněž na rodinném statku v oblasti hospodářství. Do rodného kraje se vracíval rád, zejména dokud žili rodiče Josef a Kateřina Mockerovi, ale i poté, kdy například rád trávil vánoční svátky na rodinném statku u bratra Václava a ve společnosti bratra Adolfa. Těšil se z pražských návštěv bratra Adolfa, který do Prahy před polovinou 70. let dojížděl po určitou dobu pravidelně. Tehdy Adolf působil nejspíš v Jinonicích u Prahy a také určitou dobu pobýval také v Praze, kde jako schwarzenberský stavitel působil při úpravách schwarzenberského paláce na Hradčanech. Josef si v tomto období bratrovy návštěvy velice oblíbil, snad též pro Adolfův smysl pro humor. Později pomáhal Josef Mocker s výchovou svých synovců a neteří, když přišli o své otce, se zodpovědností jemu charakteristikou. Záleželo mu na tom, aby jejich výchova nebyla zanedbána. Bratrovi Václavovi a posléze jeho ovdovělé ženě pomáhal zajišťovat zakázky pro rodinnou cihelnu v Cítolibeč, a tak z této produkce vzešly tisíce cihel, užitých na významných stavbách pražských i mimopražských. Inspiroval rovněž svého bratra Adolfa, kterého informoval o zajímavostech v oboru a podporoval jej v nabývání profesních zkušeností. Zároveň se Josef Mocker projevil jako velmi schopný v oblasti navazování kontaktu s vrchností a jinými zadavateli nejrůznějších stavebních a uměleckých zakázek.

10. Seznam pramenů a literatury

10.1 Seznam pramenů

Archiv Pražského hradu, fond Dr. Adolfiny Knechtlová – osobní pozůstalost.

Archiv Pražského hradu, fond Josef Mocker – osobní pozůstalost.

Archiv Pražského hradu, fond Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta na Hradě pražském.

Archiv Pražského hradu, fond KPR – Spisový znak 400.000.

Archiv hl. m. Prahy, fond Sběrka matrik.

Archiv hl. m. Prahy, fond Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920).

Archiv Českého vysokého učení technického, fond Polytechnický ústav v Praze (1798) 1803–1869.

Národní archiv, fond Policejní ředitelství I, konskripce.

Odbor archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR, fond Stejnopisy archivních pomůcek.

Státní oblastní archiv Praha, fond Sběrka matrik.

Státní oblastní archiv Litoměřice, fond Sběrka matrik.

Státní oblastní archiv Třeboň – oddělení Český Krumlov, fond Schwarzenberská ústřední správa České Budějovice.

Státní oblastní archiv Třeboň – oddělení Třeboň. Sběrka matrik.

Státní okresní archiv Louny, fond Kroniky.

10.2 Periodika dobová

Fürst Schwarzenberg–Schematismus I. und II. Majorats (tzv. Schwarzenberské ročenky)

Hospodářské noviny

Method

Národní listy

Světobzor

Zlatá Praha

Zprávy Spolku architektů a inženýrů v Království českém

10.3 Literatura dobová

JUNGMANN, Josef. *Slovník česko-německý, Díl I., A–J*. Praha, 1835.

[online]: <https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/slovniky/digitalni-kopie-detail/JgSlov05/strana-792>.

JUNGMANN, Josef. *Slovník česko-německý, Díl II., K–O*. Praha, 1836. [online]:

<https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/slovniky/digitalni-kopie-detail/JgSlov02>.

JUNGMANN, Josef. *Slovník česko-německý, Díl III., P–R*. Praha, 1837. [online]:

<https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/slovniky/digitalni-kopie-detail/JgSlov03>.

JUNGMANN, Josef. *Slovník česko-německý, Díl IV., S–U*. Praha, 1838. [online]:

<https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/slovniky/digitalni-kopie-detail/JgSlov04>.

JUNGMANN, Josef. *Slovník česko-německý, Díl V., V–Z*. Praha, 1839. [online]:

<https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/slovniky/digitalni-kopie-detail/JgSlov05>.

KLIKA, Josef. *Mluvnice a pravopis pro obor národních škol*. Chrudim, 1868. [online]:

<https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:18881190-d0b9-11dc-b7dc-000d606f5dc6?page=uuid:54ff7271-edca-4af2-9674-80332b86878d>.

KOTT, František Štěpán. *Česko-německý slovník, zvláště gramaticko-fraseologický, díl*

I., A–M. Praha, 1878 [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:5e791d40-008c-11dd-b424-000d606f5dc6>.

KOTT, František Štěpán. *Česko-německý slovník, zvláště gramaticko-fraseologický, díl*

II., N–P. Praha, 1880 [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:5e791d40-008c-11dd-b424-000d606f5dc6>.

KOTT, František Štěpán. *Česko-německý slovník, zvláště gramaticko-fraseologický, díl*

III., Q–Š. Praha, 1882 [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:5e791d40-008c-11dd-b424-000d606f5dc6>.

KOTT, František Štěpán. *Česko-německý slovník, zvláště gramaticko-fraseologický, díl IV., T–Y*. Praha, 1884 [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:5e791d40-008c-11dd-b424-000d606f5dc6>.

KOTT, František Štěpán. *Česko-německý slovník, zvláště gramaticko-fraseologický, díl V., Z–Ž*, Praha, 1887 [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:5e791d40-008c-11dd-b424-000d606f5dc6>.

KOTT, František Štěpán. *Česko-německý slovník, zvláště gramaticko-fraseologický, díl VI., Dodatky D–N.* Praha, 1890 [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:5e791d40-008c-11dd-b424-000d606f5dc6>.

PRVNÍ ZPRÁVA AKADEMIE KŘESŤANSKÉ ZA ROK 1875. Praha, 1875 [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:ba75e5b0-6d55-11de-a8d3-000d606f5dc6?page=uuid:28627230-7b50-11e7-94b3-005056825209>.

ROČNÍK JEDNOTY PRO DOSTAVĚNÍ CHRÁMU SV. VÍTA NA HRADĚ PRAŽSKÉM. Praha, 1861–1913. [online]: <https://www.prazskyhradarchiv.cz/cs/archivph/studium-v-archivu-ph/fondy-a-sbirky>.

RANK, Josef. *Neues Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache (Nový slovník kapesní jazyka českého i německého)*. Praha, 1864., [online], dostupné online: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:d38e3960-6acf-11eb-9d4f-005056827e52?page=uuid:ea3078ed-2e7d-4893-93e3-b46850650121>.

RANK, Josef. *Kapesní slovník novinářský, v němž se nacházejí zvláště slova z cizích jazykův*, [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:f0c3a2f0-80b2-11dd-9c9a-000d606f5dc6?page=uuid:03773a30-8133-11e7-b92d-005056827e51>.

ŠEBEK, František. *Česká fraseologie*. Praha, 1864. [online]: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:66929430-9f29-11dc-b713-000d606f5dc6?page=uuid:227510bc-cb38-4a05-b9ac-9bc65de2ad47>.

ŠTĚDRÝ, František. *Farní osada Perucká*. In: *Sborník historického kroužku. Časopis historický*, 1906, roč. VII., č. 1–2 [online]:

<https://librinostri.catholica.cz/download/SbHiKr07-r.pdf>.

ŠTĚDRÝ, František – KUČERA, František. *Okres Lounský II. (Cítoliby, Slavětín, Černčice a Veltěže). Dějiny městyse Cítolib*. Louny, 1930.

ŠUBRT, František Adolf – PINKAS, Soběslav Hyppolit – ALEŠ, Mikoláš. *Národní divadlo v Praze. Dějiny jeho i stavba dokončená*. Praha, 1881.

TOMÍČEK, Jan Slavomír. *Česká mluvnice nově vzdělaná*, Praha, 1853. [online]:

[https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:2af4faa0-941e-11dc-a546-](https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:2af4faa0-941e-11dc-a546-000d606f5dc6?page=uuid:701c7673-8cf6-40ca-8308-4167c0805bdd)

[000d606f5dc6?page=uuid:701c7673-8cf6-40ca-8308-4167c0805bdd](https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:2af4faa0-941e-11dc-a546-000d606f5dc6?page=uuid:701c7673-8cf6-40ca-8308-4167c0805bdd).

10.4 Literatura sekundární

ADAM, Robert. *Jak se v Česku jazykově upravují vydávané texty*. In: *Hasil, J. (ed): Přednášky z 53. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha 2010. [online]: (Jak se v Česku jazykově upravují vydávané texty) (cuni.cz).

ADAM, Robert – JANÁČKOVÁ, Jaroslava – POKORNÁ, Magdaléna – SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, Lucie – WIMMER, Stanislav (eds.). *Božena Němcová. Korespondence I. 1844–1852*. Praha, 2003.

AICHNER, Christoph. *Die Korrespondenz von Leo von Thun-Hohenstein*, [online]:

<https://thun->

[korrespondenz.acdh.oeaw.ac.at/pages/show.html?document=about.xml&directory=meta&stylesheet=meta](https://thun-korrespondenz.acdh.oeaw.ac.at/pages/show.html?document=about.xml&directory=meta&stylesheet=meta).

BEYER, Burkhardt. *Praktische Tipps für die Edition landesgeschichtlicher Quellen. Online-Publikation Münster 2018 (Materialien der Historischen Kommission für Westfalen, Band 15)*. [online]: [https://www.lwl.org/hiko-download/HiKo-Materialien_015_\(2018-03\).pdf](https://www.lwl.org/hiko-download/HiKo-Materialien_015_(2018-03).pdf).

DURDÍK, 2001.

DURDÍK, Tomáš. *Působení Josefa Mockera na Křivoklátě*. In: *Zprávy památkové péče. Časopis státní památkové péče*. Praha, 2001, č. 2, s. 35-42.

CATALOGUS VENERABILIS CLERI SECULARIS ET REGULARIS
ARCHIDIOCESEOS PRAGENAE. Praha, 1890.

ČERNOCHOV – KOSTEL SV. VÁCLAVA.. In: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém. Od pravěku do počátku XIX. století*. Politický okres Lounský. Praha, 1897. [online]:
<http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=3234>.

EBELOVÁ, Ivana. *Písenné prameny osobní povahy a jejich vydávání (se zřetelem ke korespondenci)*. In: *Práce z dějin Akademie věd*, 2013, roč. 5, č. 2.

FÉROVÁ, Rút. *Josef Mocker a památková péče*. Bakalářská práce. Brno, 2007.

FILIPEC, Josef A KOL. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha, 2001.

GALANDAUER, Jan. *František kníže Thun: Místodržící Českého království*. Praha; Litomyšl, 2007.

GAŽI, Martin (ed.). *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*. České Budějovice, 2008.

HÁJEK, Josef a kol. *Cihly v historické architektuře Prahy. O výrobě a využití zdicích cihel. seznam pražských cihelen*. Praha, 2017.

HANZAL, Josef. *Jazyková otázka ve vývoji obrozeného školství*. In: *Československý časopis historický*. Praha 1968. Roč. 16, č. 3. s. 317–340.

HARLOFF, Petra. *Edice manželské korespondence Albína a Libuše Bráfových*. Praha, 2020. Diplomová práce. [online]:

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/118784/120359278.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

HAVEL, R. – ŠTOREK, B. A KOL. *Editor a text. Úvod do praktické textologie*. Praha 1971. [online]: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data//prirucky/edicni/EDT/EDT.pdf>.

HISTORICKÝ ATLAS MĚST. *Most, sv. 26*. Praha, 2014. [online]:
http://www.hiu.cas.cz/cs/download/atlas_mest/most/most-seznam-map-cz.pdf.

HLUŠIČKOVÁ, Hana [ed.]. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. II. díl*
H-O. Praha 2001.

HLUŠIČKOVÁ, Hana [ed.]. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl*
A–G. Praha, 2002.

HLUŠTÍK, Antonín Jiří - ROEDL, Bohumír - KUPROVÁ, Jana - MAREŠ, Jan - MAREŠ, Karel - ROEDL, Bohumír - ŠTAUBER, Bedřich (eds.). *Louny: historie, kultura, lidé*. Praha, 2005.

CHOTĚBOR, Petr – SOMMER, Jan – PŘIBYL, Vladimír. *1137–2007. Sv. Gothard ve Slaném v proměnách věků*. Slaný, 2007 [online]:
<http://old.kultura.slansko.cz/upload/2008/09/gothard1.pdf>.

KOSTÍLKOVÁ, Marie. *Katedrála sv. Víta. Dostavba. Díl 2*. Praha, 1994.

KOSTÍLKOVÁ, Marie – PETRASOVÁ, Taťána. *Jednota pro dostavění Chrámu sv. Víta na Hradě pražském I. 1842–1871*. Praha, 1999.

KNECHTLOVÁ, Adolfina. *Vzpomínka na Adolfa Mockera*. In: *Výběr: časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*. České Budějovice, 1966.

LET, Lukáš. *Pěvecko-hudební spolek Vítězslav Novák. Kapitoly k historii významné instituce města Rakovníka*. Bakalářská práce. Brno, 2013. [online]:

[https://is.muni.cz/th/mvkm5/Pevecko-](https://is.muni.cz/th/mvkm5/Pevecko-hudebni_spolek_Vitezslav_Novak.Kapitoly_k_historii_vyznamne_instituce_mesta_Rakovnika.pdf)

[hudebni_spolek_Vitezslav_Novak.Kapitoly_k_historii_vyznamne_instituce_mesta_Rakovnika.pdf](https://is.muni.cz/th/mvkm5/Pevecko-hudebni_spolek_Vitezslav_Novak.Kapitoly_k_historii_vyznamne_instituce_mesta_Rakovnika.pdf).

LIŠKOVÁ, Marie. *Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1861–1913*. Praha, 1994.

KODEDOVÁ, O. - ČECHOVÁ, G. - CHAROUS, J. - KUBÁTOVÁ, L. - ŠTĚPÁN, F. - JANÁK, J. - URBÁNKOVÁ, L. - KAŠPAR, J. *Pravidla pro vydávání novodobých historických pramenů*. Praha, 1978.

MEDUNA, Petr – PAŘEZ, Jan – TLUSTÝ, Jaromír. *Kostel Povýšení sv. Kříže v Radonicích nad Ohří*. Praha, 2011.

MERHAUTOVÁ, Anežka (ed.). *Katedrála sv. Víta*. Praha, 1994.

NEUDERTO VÁ (HRUBÁ), Michaela. *Peruc a okolí v proměnách času*. Ústí nad Labem, 2000.

PERUC – KOSTEL SV. PETRA a PAVLA. In: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém. Od pravěku do počátku konce XIX. století*. Politický okres Lounský. Praha, 1897. [online]:

<http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=3269>.

PETRASOVÁ, Taťána. *Josef Mocker. Stavitel katedrály 1835–1899*. Praha, 1999.

PODLUCKÝ, Martin. *Společenský život Němců, Čechů a Židů v Podmoklech v letech 1848–1918*. Bakalářské práce. Praha, 2008. [online]:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/17103/BPTX_2007_1_11210_AS_ZK00306_130141_0_37543.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

POCHE, Emanuel [Vedoucí aut. kol.]. Umělecké památky Čech, sv. 1, A–J. Praha, 1977.

POCHE, Emanuel [Vedoucí aut. kol.]. Umělecké památky Čech, sv. 2, K–O. Praha, 1977–1982.

POCHE, Emanuel [Vedoucí aut. kol.]. Umělecké památky Čech, sv. 3, P–Š. Praha, 1980.

POCHE, Emanuel [Vedoucí aut. kol.]. Umělecké památky Čech, sv. 4, T–Ž. Praha, 1982.

POKORNÁ, M. – KOUDELKOVÁ, K. – MALÁ, M. *Spoléhám' se docela na zkušené přátelství Vaše. Vzájemná korespondence Josefa Jirečka a Václava Vladivoje Tomka z let 1858–1862*. Praha, 2008.

RADONICE – KOSTEL POVÝŠENÍ KŘÍŽE. In: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém. Od pravěku do počátku konce XIX. století*. Politický okres Lounský. Praha, 1897. [online]:
<http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=3275>.

RYCHNOVSKÁ, Lucie. *Dějiny českého pravopisu (do r. 1902)*. In: *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dějiny českého pravopisu 23. – 25. září 2010*, Brno, 2010. s. 402–412.

RYCHNOVSKÁ, Lucie – ADAM, Robert a KOL. *Karel Havlíček ve světle korespondence*. Praha, 2016.

SALAVOVÁ, M. iDNES.cz. *Historici už vědí, proč architekt Mocker opustil stavbu kostela v Ústí [online]*: Historici už vědí, proč architekt Mocker opustil stavbu kostela v Ústí - iDNES.cz.

KOŠTÁL, M A KOL. *Ústřední ředitelství thunovských statků Praha–Podmokly, 1840–1940*. Inventář. Státní archiv v Litoměřicích. Děčín, 1962.

KOŠTÁL, M. – NOVOTNÝ, M. *Velkostatek Peruc 1652–1947*. Inventář. Státní archiv v Litoměřicích. Děčín, 1962.

POKORNÁ, M. *Velkkostatek Děčín – mapy a plány 1626-1936*. Inventář. Státní archiv v Litoměřicích. Děčín, 1997.

ROEDL, Bohumír. *Slavnostní řeč PhDr. Bohumíra Roedla*. In: *Cítolibský zpravodaj*. 2/2001, roč. VI. Cítoliby, 2001.

SVEJKOVSKÁ, Olga. *Jak vydáváme literární dokumenty*. In: *Sborník Národního muzea v Praze, řada C – literární historie*, 1962, sv. 7, č. 3, s. 93–97.

ŠTŮVÍČEK, Ivan [Vedoucí aut. kol.]. *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie*. Praha, 2002.

ŠTŮVÍČEK, Jan. *Kalendáře Cífků ze Třebíže*. In: *Český lid*, 66, 1979, 2, s. 90–97.

URBAN, Otto. *Česká společnost 1848–1918*. Praha, 1982.

VAVŘIČKA, Miloš. *Děkanský kostel Povýšení sv. Kříže v Děčíně*. Diplomová práce.

Praha, 2010. [online]:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/34146/DPTX_2007_1_11260_KDIP000_50652_0_37061.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

VENCLÍK, David. *"Kamenný strážce slavné minulosti" Proměny vnímání hradu Karlštejna Čechy a Němci v Čechách v 19. a na počátku 20. století*. Praha, 2015.

[online]:

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/83293/140043641.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

VESELÁ, Zdena. *Vznik a vývoj českého středního školství v 19. století*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická*. 1972, roč. 21, č. 17, s. 269-288. Brno, 1972. [online]: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/112888/I_PaedagogicaPsychologica_07-1972-1_17.pdf?sequence=1.

VOSTŘEL, Martin. *Spolkový život v Lounech v letech 1861–1914*. Disertační práce. Praha, 2016. [online]: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/79307/140049352.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

VYBÍRAL, Jindřich. *Století dědiců a zakladatelů. Architektura Jižních Čech v období historismu*. Praha, 1999.

WIRTH, Zdeněk – MATEJČEK, Antonín. *Architektura XIX. století*. Praha, 1922.

ZAHRADNÍK, Pavel. *Na okraj působení Josefa Mockera na svatovítské katedrále. (Ke vzájemným vztahům Josefa Mockera a Friedricha von Schmidta)*. In: *Zprávy památkové péče. Časopis státní památkové péče*. Praha, 2001, č. 2, s. 24-27.

ZÁLOHA, Jiří. *Stručné dějiny rodu knížat ze Schwarzenbergu*. Hluboká n. Vltavou.

10.5 Internetové zdroje a databáze

Architektenlexikon Wien 1770–1945. [online]: http://www.architektenlexikon.at/de/idx_A.htm

Archivschule Marburg. *Grundsätze für die Textbearbeitung im Fachbereich Historische Hilfswissenschaften (Stand: 26. 04. 2009)*, [online]: https://www.archivschule.de/uploads/Ausbildung/Grundsaeetze_fuer_die_Textbearbeitung_2009.pdf.

Bundesdenkmalamt (Wien). *Geschichte der Denkmalpflege in Österreich. Die Entwicklung des staatlichen Denkmalschutzes von 1850 bis heute*. [online]: <https://bda.gv.at/ueber-uns/geschichte-der-denkmalpflege-in-oesterreich/>.

České vysoké učení technické. *Historie*. [online]: <https://www.cvut.cz/historie>.

Dvě Prahy. [online]: <https://www.dveprahy.cz/>.

Filosofický ústav AV ČR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Knihovna AV ČR. *Historická korespondence online*. Databáze [online]: <https://historicka-korespondence.cz/databaze/>.

Historický ústav AV ČR. *Biografický slovník českých zemí*. [online]: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/Hlavn%C3%AD_strana.

Internetová jazyková příručka (2008–2021). [online]: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>.

Klub přátel starého Smíchova. *Bratři Antonín Victor a Victor Barvitiové*. [online]: <http://www.starysmichov.cz/>.

ČVUT, Fakulta elektrotechnická. *František Křížík, jeho doba a elektrotechnická studia* (ze dne 2. 6. 2008). [online]: <https://fel.cvut.cz/cz/vz/media/0806.html>.

Filosofický ústav AV ČR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Knihovna AV ČR. *Historická korespondence online*. Databáze [online]: <https://historicka-korespondence.cz/databaze/>.

Generální heslář biografického slovníku českých zemí. Historický ústav AV ČR [online]: <http://biography.hiu.cas.cz/>

Gymnázium Zikmunda Wintera v Rakovníku. *Historie školy* [online]: <https://gzw.cz/4-historie-nasi-skoly>.

Internetová jazyková příručka (2008–2021) [online]: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>.

Město Most minulých a budoucích staletí [online]: <http://starymost.wz.cz/tovarny.html>.

Österreichisches biographisches Lexikon (ÖBL). [online]:

<http://www.biographien.ac.at/oeb1?frames=yes>

Österreichische Nationalbibliothek Wien. *Hans Makart. Erste Internationale Kunst-Ausstellung im Künstlerhause*. [online]: <https://digital.onb.ac.at/rep/osd/?10DDEDAF>.

Památkový katalog [online]: <https://www.pamatkovykatalog.cz/>.

Pokorná, Magdalena. Ústav českých dějin FF UK. *Edičně zpřístupněná korespondence*. [online]: <http://ucd.ff.cuni.cz/studium/studijni-materialy/zakladni-problemy-studia-modernich-a-soudobych-dejin/edicne-zpristupnena-korespondence-magdalena-pokorna/>.

Portál ABART. *Císařsko-královská centrální komise pro výzkum a zachování stavebních památek (K.k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale)*. [online]: <https://cs.isabart.org/group/3955>.

Registr územní identifikace, adres a nemovitostí (RUÍAN). [online]:

<https://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/stavebniobjekty/vyhledej>.

Římskokatolická farnost Písek. *Písečtí farářové*. [online]:

<https://farnostpisek.webnode.cz/duchovni/>.

Stadt Wien. Wien Geschichte Wiki. *Zur goldenen Ente* (1). [online]:

[https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Zur_goldenen_Ente_\(1\)](https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Zur_goldenen_Ente_(1)).

Stadt Wien. Wien Geschichte Wiki. *Wollzeile*. [online]:

<https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Wollzeile>.

Středočeská vědecká knihovna v Kladně. *Martinovský, Jan Pavel, 1808 – 1873*.

[online]: https://ipac.svkkk1.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0201852-Martinovsky-Jan-Pavel-18081873/.

Wikiknihy. *Dějiny českobudějovické diecéze/Seznam zemřelých kněží českobudějovické diecéze 1900-1999*. [online]:

https://cs.wikibooks.org/wiki/D%C4%9Bjiny_%C4%8Deskobud%C4%9Bjovick%C3%A9_diec%C3%A9ze/Seznam_zem%C5%99el%C3%BDch_kn%C4%9B%C5%BE%C3%AD_%C4%8Deskobud%C4%9Bjovick%C3%A9_diec%C3%A9ze_1900-1999.

Thun-Hohenstein – Familiengeschichte. [online]:

<http://www.thunweb.com/?p=zurperson&ID=99>.

Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK. *Robert Adam*. [online]: doc. Mgr. Robert Adam, Ph.D. | Ústav českého jazyka a teorie komunikace (cuni.cz).

Ústav pro dějiny umění. Filozofická fakulta Univerzita Karlova. *Ferdinand Josef Lehner*. [online]: <https://udu.ff.cuni.cz/cs/ustav/historie-ustavu/osobnosti/ferdinand-josef-lehner/>.

Vyšší odborná škola zahradnická v Mělníku. *Naše škola*. [online]:

<https://sites.google.com/site/zkvalitnenivyuky/nase-skola>.

Wikipedie [online]: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana.

Wikipedia [online]: <https://de.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Hauptseite> (německá mutace).

Příloha 1

Obr. 1 Josef Mocker. Poslední vyhotovený portrét architekta před jeho smrtí v roce 1899.

Foto: Atelier Eckert.

Archiv pražského hradu, Jednota – Foto, inv. č. FJ-013.

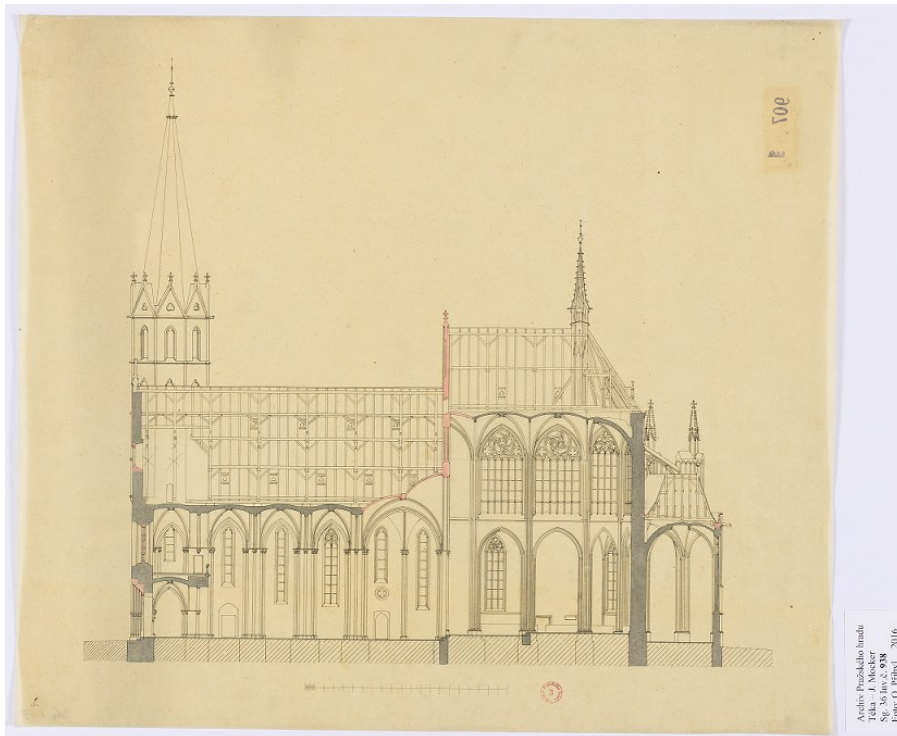

Obr. 2 Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Stav před dostavbou.

Archiv pražského hradu, Jednota – Foto, inv. č. 951.

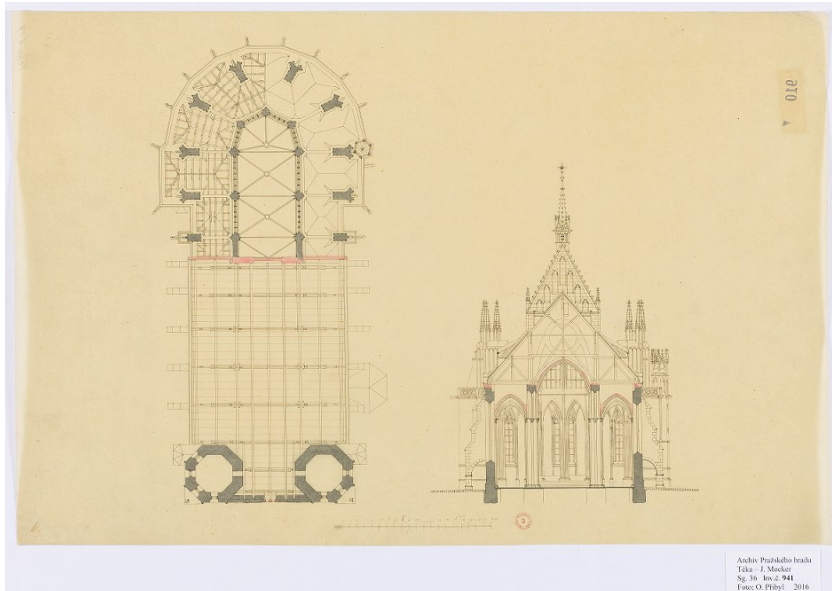
Obr. 3 Návrh západního průčelí včetně regotizované hlavní věže, 12.3.1877.
Archiv pražského hradu, Jednota – plány. Sg. M III, inv. č. 12.

Archiv Pražského hradu
 Tiska: J. Mocker
 Sg. 36, inv. č. 938
 Foto: O. Pěšný 2016

Obr. 4 Kolín nad Labem – kostel sv. Bartoloměje a zvonice.

Archiv pražského hradu., Josef Mocker – osobní pozůstalost. Sg. T36, inv. č. 938.

Archiv Pražského hradu
 Tiska: J. Mocker
 Sg. 36, inv. č. 941
 Foto: O. Pěšný 2016

Obr. 5 Kolín nad Labem - kostel sv. Bartoloměje a zvonice.

Archiv pražského hradu, f. Josef Mocker – osobní pozůstalost. T 36/941.

Obr. 6 Arkýř na Karolinum, 1881.

Archiv pražského hradu, Josef Mocker – osobní pozůstalost. T 66/1419.

Obr. 7 Budova tzv. Nového probošství na Pražském hradě. Stav před rekonstrukcí.
Foto: Ing. arch. Petr Chotěbor, 2019.

Obr. 8 Budova tzv. Nového probošství na Pražském hradě.
Foto: Ing. arch. Petr Chotěbor

Obr. 9 Nalezené cihly z budovy tzv. Nového probošství na Pražském hradě s iniciálami „VM“. Produkce rodinné cihleny Václava Mockera, Cítoliby.

Foto: Ing. arch. Petr Chotěbor.